

Barndomshjem eller børnehjem?

Et kvalitativt studie af 38 børns oplevelser af at blive og være anbragt på
døgninstitution i Grønland

Ph.d.-afhandling af Bonnie Jensen, februar 2021

Ilisimatusarfik

Institut for Samfund, Økonomi og Journalistik

Afdeling for Samfundsvidenskabelige Studier

Vejleder: Professor Peter Berliner, Ilisimatusarfik

Bivejleder: Rektor, ph.d. Gitte Adler Reimer, Ilisimatusarfik

Indhold

Indhold.....	2
Tak.....	4
Resume på dansk	6
English Summary.....	7
Kaalallisut Eqikkaaneq.....	8
Forord	11
Kapitel 1. Introduktion til afhandlingen	14
Præsentation af forskningsområdet.....	14
Forskningsspørgsmål.....	18
Forskningsposition	20
Afhandlingens opbygning	25
Afgrænsning.....	26
Kapitel 2. Om anbringelsesområdet.....	27
Lovgivningen og konventionerne.....	27
De grønlandske døgninstitutioner – et historiske rids fra 1920-2020.....	30
Når alle andre muligheder er udtømte – anbringelser i Danmark	33
Ventelister og visitation	34
Anbringelsestal.....	38
Efterværn	42
Økonomi.....	45
Bærer arbejdet lønnen i sig selv?	46
Opsamling	49
Kapitel 3. Litteratur review	51
Review.....	51
State of the art	56
Kapitel 4. Metode.....	61
Casestudiet som forskningsmetode.....	61
<i>Thick description</i>	63
Etik i forskning generelt og med børn i særdeleshed	65
Hvordan blev børnene udvalgt	67
Spørgeguide til samtaler med børnene	75
Tolkning.....	76
Transskription	77
Udvælgelse af andre informanter.....	78
Analyse af samtalerne.....	81

Afhandlingens begrænsninger	85
Refleksion over de empiriske data	87
Opsamling	87
Kapitel 5. Teori	89
Fænomenologi	89
Hermeneutik	93
Pædagogisk teori.....	95
Teoretiske begreber	103
Opsamling	116
Kapitel 6. Analyse af oplevelsen af at blive, og være, anbragt	118
38 fænomenologiske fortællinger.....	119
Tematiseret analyse	155
"Jeg elsker min familie, og det kan folk ikke rigtig forstå"	155
"Man bliver ængstelig når man ikke ved hvor længe man kan blive"	161
"De voksne der arbejder her, er virkelige gode, de er nice..."	165
"Jeg har ikke tænkt mig at mine børn skal ende lige som mig"	175
Opsamling	180
Kapitel 7. Analyse af samtaler med voksne der var anbragt som børn	182
Fem fænomenologiske fortællinger	182
Tematiseret analyse	193
"Mine forældre synes selv at de var gode forældre, men det var de ikke"	193
"Da jeg spurgte hvornår jeg skulle hjem, sagde de: "Du er hjemme"	194
"De gik meget mere op i vagtplan og pauser"	196
"Jeg har ikke nogen eksamensbeviser eller noget"	197
Opsamling	199
Kapitel 8. Analyse af samtaler med familier	200
Fire fænomenologiske fortællinger	200
Tematiseret analyse	208
"Det er synd for ham at han ikke kan komme hjem når han nu gerne selv vil" ..	208
"De snakker meget, men der sker ingenting"	209
"Hvis der ikke er faglighed, kan børnene lige så godt bo hjemme"	211
"Mit største ønske er at hun kan flytte hjem"	212
Opsamling	213
Kapitel 9. Konklusion	214
Litteratur	220
Bilagsliste	242

Tak

Det er ikke muligt at lave et forskningsprojekt som dette uden hjælp, støtte og bidrag fra familie, venner og fagfæller. Jeg skylder jer alle en stor og dybtfølt tak.

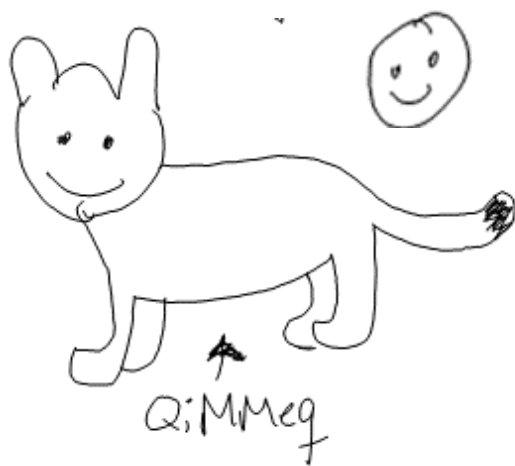
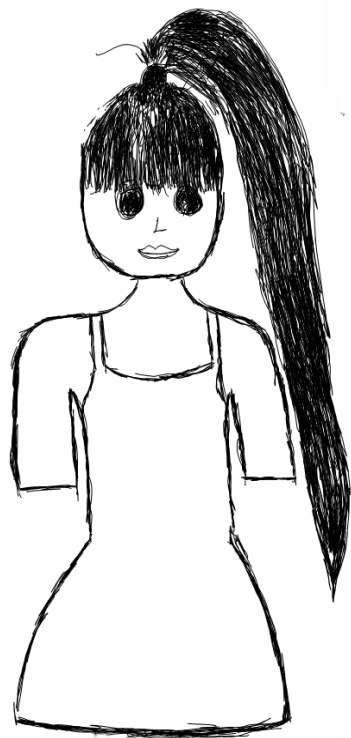
Jeg vil dog først og fremmest fremhæve alle de børn jeg har talt med, og som har delt deres oplevelser. Børnene er ikke kun grunden til at jeg gik i gang med projektet – de er også den eneste grund til at det kunne gennemføres. Her skal også lyde en stor tak til alle forstanderne og de mange spændende mennesker jeg har talt med rundt om på kysten. Ingen nævnt, ingen glemt.

Jeg vil sige en stor tak til vejleder og bivejleder, Peter Berliner og Gitte Adler Reimer, for vejledning og gode råd i processen, samt Steven Arnfjord og Marianne Skytte for at hjælpe mig helt i mål. Samt til ekspertgruppen for mange timers god sparring og alle de gode råd som de ganske frivilligt og gavmildt har delt med mig. Tak til Naja Abelsen for de smukke illustrationer og til Kennet Pedersen for omhyggelig korrekturlæsning. Her skal også lyde en særlig tak til Matt Rankin og Irene De Hann, fra University of Auckland, der introducerede mig til et internationalt forskningsmiljø og rundhåndet delte ud af deres mange kontakter i New Zealand.

Derudover vil jeg gerne takke Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forhold for at finansiere projektet. Desuden har projektet modtaget støtte fra NIS, Grønlands Forskningsråd, til opholdet i New Zealand samt fra Ilisimatusarfik til Illustrationerne. Afslutningsvis vil jeg takke min familie og venner for at bære over med mig og for at finde sig i de lange perioder jeg måtte være væk hjemmefra. Særligt tak til dig Joeanna, min store dygtige pige. Til min mama der døde alt for tidligt, og mens dette projekt stadig kun var halvvejs, og til min papa der døde for alt for mange år siden, men som jeg stadig konsulterer.

Sidst men ikke mindst, Severin; You know I'll walk 5000 miles 'cause home is the last place that I'd stand to be with anyone but you.

Tusinde tak for tegningerne til de børn der tegnede i min notesbog i forbindelse med samtalerne.

Resume på dansk

Afhandlingens formål og fokus er at give en stemme til de grønlandske børn der er anbragt på døgninstitutioner. Spørgsmålet som afhandlingen søger at besvare, er: Hvordan oplever grønlandske børn det at blive og være anbragt på en døgninstitution? Der findes 22 døgninstitutioner fordelt over hele landet med plads til 329 børn. Det svarer til at der på et hvert givent tidspunkt er plads til at anbringe 2,39 pct. af de grønlandske børn på en døgninstitution. Da der er børn der i løbet af et år fraflytter en døgninstitution, og nye børn der flytter ind, kan det reelle anbringelsestal være højere når alle døgninstitutionspladser anvendes. I alt bliver ca. 4,5 pct. af alle grønlandske børn anbragt uden for hjemmet, enten på døgninstitution eller i plejefamilie. Disse anbringelsestal er væsentligt højere end anbringelsestallene i sammenlignelige lande. Det er veldokumenteret at anbragte børn klarer sig dårligere end børn der ikke har været anbragt, samt at anbringelser i stort omfang øger sandsynligheden for negative livssituationer som voksen. Undersøgelsen har derfor en betydelig samfundsmæssig relevans.

Der er ikke tidligere forsket i børnenes egne oplevelser af at blive anbragt i Grønland med udgangspunkt i børnenes livsverden. Afhandlingen belyser de aspekter og facetter af anbringelserne der ikke kan afdækkes af kvantitativ forskning eller statistik. Børnenes livsverden vises gennem fænomenologiske samtaler med børn der har oplevet anbringelserne på egen krop og i eget liv. Oplevelserne bliver yderligere belyst gennem fænomenologiske fortællinger fra tidligere anbragte og pårørende.

Det primære empiriske materiale er samtaler med 38 børn der er fordelt på 17 af landets døgninstitutioner. Beretningerne i afhandlingen er blevet til gennem semi-strukturerede interview og analyseret i en fænomenologisk og hermeneutisk fortolkningsramme. Der er mange aspekter af at blive anbragt og være anbragt, og det viste sig ofte at være to forskellige oplevelser for børnene. I forhold til at blive anbragt uden for hjemmet, eller flyttet mellem anbringelsesstederne (inkl. plejefamilier), er der 26 ud af 38 børn (68,4 pct.) der ikke oplever at de er blevet hørt eller inddraget i deres egen sag. Hvilket igen kan føre til at børnene får en oplevelse af lavt selvværd, lav selvtillid og magtesløshed. I forhold til at være anbragt på den nuværende institution er ca. halvdelen glade for, eller i det mindste tilfredse med, selve anbringelsesstedet mens den anden halvdel hellere ville bo et andet sted. Det er primært savn af familien der er afgørende for at børnene ikke er tilfredse med at bo på institutionerne, men også personalets pædagogiske indsats spiller en stor rolle.

Analysens resultater peger overordnet på tre ting: For det første ved børnene som regel ikke hvorfor de er anbragt, hvor længe de skal være anbragt, eller hvor længe de kan blive boende der hvor de bor. For det andet udtrykker børnene ønsker om mere

engagerede medarbejdere på institutionerne. For det tredje savner børnene deres familier meget, ikke mindst fordi de oftest bliver anbragt langt væk fra hjemmet og derfor kun har mulighed for at se familien få gange om året.

Døgnanbringelser uden for hjemmet har store konsekvenser for børnene og er en særdeles indgribende foranstaltning for barnet såvel som for resten af familien. Undersøgelsens overordnede anbefaling er derfor at inddrage barnet i sin egen anbringelse – i langt højere grad end det sker i dag – både før, under og efter anbringelsen.

English Summary¹

The purpose and focus of the dissertation is to give a voice to the Greenlandic children who are placed in residential institutions. The question that the dissertation seeks to answer is: How do Greenlandic children experience being and being placed in a residential institution?

There are 22 residential institutions throughout the country with room for 329 children. This corresponds to that at any given time there is room to place 2.39 % of the Greenlandic children in a residential institution. As there are children who leave a residential institution within a year, and new children who move in, the actual placement rate may be higher when all residential institution places are used. In total, approx. 4.5 % of all Greenlandic children are placed outside the home, either in a residential institution or in a foster family. These placements are significantly higher than the placements in comparable countries. It is well documented that placed children do worse than children who have not been placed, and that placements are a clear predictor of negative life situations as an adult. The study therefore has a significant societal relevance. No research has previously been done on the children's own experiences of being placed in Greenland based on the children's lifeworld. The dissertation illuminates the aspects and facets of the placements that cannot be illustrated by quantitative research or statistics. The children's lifeworld is shown through phenomenological conversations with children who have experienced the placements on their own body and in their own lives. The experiences are further clarified through phenomenological narratives from previously placed and relatives.

The primary empirical material is conversations with 38 children in 17 of the country's residential institutions. The narratives in the dissertation have been created through semi-structured interviews and analyzed in a phenomenological and hermeneutic interpretive framework. There are many aspects of being placed and being

¹ Oversat af firmaet "Translated".

placed, and it often turned out to be two different experiences for the children. In relation to being placed outside the home or moved between the placement places (incl. foster families), 26 out of 38 children (68.4 %) do not feel that they have been heard or involved in their own case. Which in turn can lead to the children experiencing low self-worth, low self-esteem, and powerlessness. In relation to being placed in the current institution, approx. half are happy with, or at least happy with the placement itself, while the other half would rather live somewhere else. It is primarily the lack of the family that is crucial for the children not to be satisfied with living in the institutions, but also the staff's pedagogical efforts play a major role.

The results of the analysis generally point to three things: First, the children usually do not know why they are being placed, how long they are being placed, or how long they can stay where they live. Second, the children express desires for more committed staff at the institutions. Thirdly, children miss their families a lot, not least because they are most often placed far away from home and therefore only can see the family a few times a year. 24-hour placements outside the home have major consequences for the children and are a very intrusive measure for the child as well as for the rest of the family. The overall recommendation of the study is therefore to involve the child in his or her own placement - to a much greater extent than is the case today - both before, during and after the placement.

Kaalallisut Eqikkaaneq²

Ilimatuutut allaatigisami siunertaavoq sammineqarlunilu kalaaliaqqat ulloq unnuarlu paaqqinnittarfinnut inissinneqarsimasut oqaasissaminnik anitsisinnissaat. Ilisimatuutut allaatigisami apeqqut akissutissarsiuunneqartoq tassaavoq: Kalaaliaqqat ulloq unnuarlu paaqqinnittarfimmut inissinneqarsimanertik paaqqinnittarfimmiititaanertillu qanoq misigaat?

Sineriak tamakkerlugu ulloq unnuarlu paaqqinnittarfeqarpoq 22-nik taakkulu inissaqartitsipput meeqqanik 329-nik. Tamatuma naligaa piffissaliussami meeqqanut ulloq unnuarlu paaqqinnittarfinni inissaqartitsineq procentinngorlugu 2,39-usoq. Ukiup ataatsip ingerlanerani meeqqat ulloq unnuarlu paaqqinnittarfimmiit nuuttarmata meeqqallu allat isertertarlutik, ulloq unnuarlu paaqqinnittarfinni inissat atorineqartut tamakkeqqatillugit inissitat amerlassusivii qaffasinnerusinnaapput. Kalaallit Nunaanni kalaaliaqqat tamarmiusut 4,5 pct. -iisa missingi ulloq unnuarlu paaqqinnittarfimmut imaluunniit ilaqutariinni paarineqartussatut inissinneqartarput. Inissitat amerlassusii

² Oversat af Naja Paulsen.

nunat sanilliutakkat kisitsisaataannut sanilliullugit qaffasinnerungaatsiarput. Uppernar-saatissaqarluarpoq meeqqat inissinneqarsimasut meeqqanut inissinneqarsiman-ngitsunut sanilliullutik inuuniarnerminni artorsarnerusartut kiisalu inissinneqarsimaneq inersimasutut inuunermi inuunerluttunngornissamut tunngaviliisuusinnaasoq. Taa-maattumik misissuinerup inuiaqatigiinnut pingaaruteqarnera tunngavissaqarpoq. Kalaallit Nunaanni meeqqat inissitat namminneq misigisaat misissuiffigalugit siorna-tigut ilisimatusarfigineqarsimanngillat, meeqqat inuunerminni silarsuarisaat aallaaviga-lugit. Ilisimatuutut allaatigisami qaammarsaaffiginiarneqarput pissutsit piviusullu inissi-inermut attuumassuteqartut, kisitsisinngorlugit ilisimatusarfigineqarsinnaanngitsut imaluunniit kisitsisinngortinneqarsinnaanngitsut. Meeqqat inuunerminni silarsuarisaat takutinneqarpoq misigisat tunngavigalugit meeqqanik oqaloqateqarnikkut taamalu oqaluttuarineqarlutik inissinneqarnerup qanorpiaq timimut namminerlu inu-unerisamut atukkamut misinnarneri. Misigisat aamma erseqqissarneqarput siornatigut inissinneqarsimasut qanigisaasullu pisimasunik oqaluttuaasigut.

Ilisimatutut misissuinermut tunngaviit pingaarnersaraat meeqqanik 38-nik oqaloqateqarsimanerit, sinerissami ulloq unnuarlu paaqqinnittarfinni 17-iusuni ag-guataarsimasunik. Allaatigisami oqaluttuarineqartut pinngorput ilaatigut aaqqis-suussaasumik apersuinikkut kingornalu tunngavissiuilluni qanorlu paasisariaqarnerinik misissueqqissaarluni sinaakkusersuinerit. Inissinneqarsimanermut tunngasut sorpas-suusinnaapput aamma piffissaq inissinneqarfiusoq eqqarsaatigalugu paasineqarporlu taakku meeqqanut misigisaasinnaasut assigiinngitsut immikkoortut marluk. Angerlarsi-maffiup avataanut inissinneqarnermut atatillugu imaluunniit inissiiffiusut akornanni nuunneqarnermut atatillugu (tassunga ilanngullugit ilaqutariit inissiiffiusut) meeqqat 38-usut ilaasa 28-t (68,4 pct.) misigisimavaat sullinneqarnerminni tusarniar-neqarsimannginnertik imaluunniit akuliunneqarsimannginnertik. Tamannalu meeqqanut misigititsilersinnaavoq naleqarpiannginermik, imminut tatiginnginnermik aammalu nukillalaartitaanermik. Massakkut inissinneqarsimaffik eqqarsaatigalugu apersorneqartut affaasa missingisa inissinneqarsimanertik iluaraat imaluunniit naammagisimaarpaat najugaqarfitsik affaalli allami najugaqarusukkaluarput. Pissutaa-sut pingaarnersaaraat ilaquttanik maqaasineq tamannalu paaqqinnittarfinni naju-gaqarnerup naammagisimaannginneranut pingaaruteqaqaaq, kisiannili aamma sulisut qanoq perorsaariaaseqarneri aalajangiisooqataasorujussuupput.

Misissueqqissaarnermi angusat pingaarnerusutigut assigiinngitsunik pingasunik tik-kuussipput: Siullertut meeqqat ilaatigut nalusarpaat sooq inissinneqarsimanerlutik, qanoq sivistigisumik inissinneqaqqasussaanerlutik imaluunniit qanoq sivistigisumik massakkut najugaqarfimminniissanerlutik. Aappaattut meeqqat oqaatigaat paaqqin-nittarfinni sulisut suliaminnut tunniusimanerunissaat kissaatigigitsik. Pingajuattut

meeqqat assorujussuaq ilaqttatik maqaasimavaat, pingaartumik pissutigalugu angerlarsimaffimminniit ungasissumut inissinneqartaramik taamalu ukiup ingerlanerani ilaqttatik akuttusuumik takusarsinnaasarlugit. Angerlarsimaffiup avataanut uUlloq unnuarlu paaqqinnittarfinnut meeqqanik inissiisarnerit annertoorujussuarmik kinguneqartarput tassaallutillu iliuutsit meeqqamut ilaqutaasullu sinnerinut sakkortoorujussuarmik misigisaqarfiusut. Taamaattumik misissuinnermit pingaarnerusumik inassutaa-voq meeqqat inissinneqassagaangata suliamut akulusimatinneqartarnissaat – ullumik-kumit annertunerujussuarmik – inissiinissaq sioqqullugu, nalaani kingornalu.

Forord

Hvem ved hvad det gør ved et menneske, selv et lille menneske³, at skilles fra familie, venner og vante omgivelser? Det ved vel kun det enkelte menneske. Og hvert menneskes historie er unik og enestående, om end vi har hørt den samme fortælling om børn der fjernes fra familien, uendeligt mange gange.

Som samfund bestræber vi os på at alle børn skal have de bedste muligheder og vilkår, men vi ved også at for nogle børn er hverdagen vanskeligere end for andre. Og for enkelte endda vanskeligere end noget menneske burde udholde. Fortællingerne om disse børn kommer fra forældre, sagsbehandlere, skolelærere og pædagoger over hele landet, fra voksne der fortæller om børnene. Det er gode fortællinger om håb, drømme og muligheder, men det er også fortællinger om fortvivlelse, råhed og håbløshed. Denne afhandling giver børnene deres egen stemme og mulighed for at fortælle deres egen historie mens den endnu udspiller sig, og udfaldet endnu ikke er kendt. "Den største Sorg udi Verden her, Er dog at skilles fra den Man har kjer" (Blicher 1964: 151), sådan slutter Sten Steensen Blicher sin novelle *Hosekræmmeren*, med en lidt anderledes tekst end den startede med. For novellen starter nemlig med de smukke ord, som vi kender så godt: "Den største Sorg i Verden her, Er dog at miste den, Man har kjer" (ibid.: 137). Gennem fortællingen om Cecil der ikke måtte få sin kæreste og dermed mistede sig selv og sin forstand, forstår vi ved novellens slutning at døden er ingen herre over, og den sorg vi føler når vores elskede dør, er nok tung, men at skilles fra den man elsker, kan være skæbnesvangert.

På samme måde har de fleste af de børn der er interviewet til denne afhandling, givet udtryk for at savn og sorg fylder en del i deres hverdag. Savn til forældre og søskende, og sorg over at være adskilt, er for nogle børn også med til at nedtone de forhold i familien der i første omgang betød at de ikke kunne bo hjemme. Børnene fortæller at de ikke ved hvorfor de er anbragt, selv om de voksne fortæller at deres sagsbehandler har talt med dem og forklaret hvor de skal bo og hvorfor. Denne diskrepans mellem det børnene har fået oplyst, og det de selv kan forklare om baggrunden for deres ophold på døgninstitutionen, bunder mange gange i at børnene er skilt fra deres kære, og at deres sorg er ubearbejdet og måske endda skamfuldt. For hvordan forklarer man savnet til den forælder der har misbrugt én? Børnene ved godt at meget af det de har været udsat for, er socialt uacceptabelt, og derfor kan det være svært at retfærdiggøre, over for sig selv og andre, at ikke alt var dårligt og i hvert fald ikke så dårligt at man ikke kan savne barndomshjemmet.

³ Grønlands børmerettighedsinstitution MIO har udarbejdet en pjece der hedder "Et menneske er et menneske, uanset hvor lille det er."

Tommy og Tanne

Da jeg i sin tid tog min første uddannelse, til det der dengang hed Pædagogisk Grunduddannelse, og som efter 1½ års kombineret praktik og skoleophold endte med retten til at kalde sig pædagogmedhjælper, vidste jeg med det samme at jeg havde fundet min rette hylde. Og dén oplevelse der gav mig inspiration, og mange år senere mod, til at gå i gang med denne afhandling, stammer fra den tre måneders lange praktik, i en nordsjællandsk børnehave, som var en del af studiet.

Det var en god børnehave med gode normeringer og masser af uddannede pædagoger; der var tid til det enkelte barn og generelt en god stemning i huset. Jeg havde en erfaren pædagog som vejleder og fandt mig hurtigt til rette på rød stue. Der var vel omkring 20 børn på stuen, men det var Tanne på 3 år der straks vandt mit hjerte. Tanne var et smukt og sødt barn, men hun var urimeligt bange for mørke. Når de andre børn ville lege mørkeleg og lukkede dørene i begge ender af gangen så de kunne lege der, var hun så mørkeræd at hun skreg af rædsel selv om en voksen havde hende i favnen og løb de to-tre meter gennem gangen for at komme ind på stuen.

Tannes storebror, Tommy på 5 år, gik på nabostuen, og han var en vilter bandit. Han drillede, slog, spyttede, sparkede og kunne så mange skældsord at selv Kaptajn Haddock ville være imponeret. Men Tommy og jeg fandt hurtigt sammen, som jeg mange gange senere har gjort med børn af hans kaliber, og vi fik hurtigt en ganske fin relation. Tommy begyndte at plukke blomster og komme med tegninger til mig, mange tegninger, og altid af hans far i forskellige situationer, i eller uden for deres hus. Faren havde for nyligt fået et polititilhold mod at nærme sig moren, men han havde stadig ret til at se sine børn. De tegninger som jeg fik, viste som regel en stor mand i midten af billedet, og hvis mor, Tommy eller Tanne var med på tegningen, var de meget små og gerne i et af hjørnerne. Tommys far havde som regel meget skarpe tænder og fingre der lignede knive, samt en meget stor tissemand.

Tegning fra Tommy på 5 år.

Jeg spurgte min vejleder og de andre på et personalemøde om hvad vi kunne lægge i tegningerne, og fik at vide at "den slags børn" altid havde en stor fantasi, og man ikke skulle lægge for meget i den slags tegninger. Jeg behøvede ikke at spørge om hvilke slags børn de mente, for Tommy og Tanne skilte sig ud fra de andre børn med deres påklædning og deres familieforhold. Desuden konkluderede de voksne på personalemødet at børnene fik en masse voldelige input fra den japanske tegnefilm "Pokemon" der lige var kommet frem, og så var det klart at det måtte give sig udslag i en tegning eller to.

Hen mod slutningen af min praktik, en fredag eftermiddag, skulle Tanne hentes af sin far og tilbringe weekenden der. Alle de andre børn, også Tommy, var blevet hentet og der var kun jeg og en anden voksen tilbage i børnehaven. Tanne havde flere gange i løbet af dagen givet udtryk for at hun ikke ville holde weekend hos sin far, men da faren havde samværsret, var det ikke noget hun selv kunne bestemme. Da faren kom for at hente den lille pige, kravlede hun ind under et bord og holdt fast i et af bordbenene, mens hun stædigt fastholdt at hun ikke ville med faren hjem. Det var en lidt pinlig situation for os tre voksne, og pædagogen og jeg brugte al vores samlet voksne indflydelse på få Tanne til at være rimelig og gå med sin far hjem. Vi brugte blandt andet argumenter som: "Far har glædet sig til at se dig," "Du skal jo hjem og have fredagsslik," og "Børnehaven lukker nu, så du kan ikke være her."

Endelig gav Tanne sig og kom ud fra sit skjul. Hun rettede sig op i sin fulde treårs højde og kiggede direkte på sin far, og sagde: "Ok, så tager jeg med dig hjem far... men så skal du også love at du ikke låser mig inde i skabet og slukker lyset igen."

Da de to var gået ud ad døren, kiggede jeg på den anden voksen og spurgte om vi ikke var nødt til at gøre noget. Hun kiggede lidt forlegent ned i gulvet og sagde at de skam havde indberettet til kommunen, flere gange, og der var ikke mere at gøre ved det. Sagen var ude af børnehavens hænder, måtte jeg forstå, og nu var det kommunens problem. Og børnenes.

Kort tid efter skulle jeg tilbage på skolen, og jeg hørte aldrig mere fra, eller om, børnene, men jeg er aldrig holdt op med at tænke på dem. Hvem talte deres sag? Hvem troede på det de fortalte? Hvem tog deres virkelighed alvorligt? Og hvem lyttede til dem? Det var ikke mig – og det er tungt at erkende – derfor er denne afhandling tilegnet Tommy og Tanne i alle de afskygninger jeg har mødt dem, gennem de sidste tre år på Grønlands kyster.

Kapitel 1. Introduktion til afhandlingen

Præsentation af forskningsområdet

I dag (2020) bor der 13.777 børn under 18 år i Grønland (Grønlands statistik), og der er 329 døgninstitutionspladser (Finansloven, FL, 2020; Døgninstitutionsafdelingen, uupi.gl). Med udgangspunkt i at alle pladser anvendes, vil det sige at 2,39 pct. af alle børn i landet kan anbringes på en døgninstitution^{4,5}. Men da der både er børn der flytter mellem døgninstitutionerne eller bliver udskrevet, samt nye børn der flytter ind, kan det reelle anbringelsestal være højere når alle døgninstitutionspladser anvendes, og det gør de. Der meldes endda om pladsmangel fra både Styrelsen for forebyggelse og Sociale Forhold, kommunerne og fra forstanderne på døgninstitutionerne (Socialstyrelsen 2019: 115; Socialstyrelsen 2018c: 26). Majoriteten af de 329 pladser findes på de 11 selvstyrejede institutioner hvor der tilsammen er 200 pladser (FL 2020), mens de otte selvejende institutioner tilsammen står for 106 pladser (uupi.gl), og de tre kommunale institutioner tilsammen har 23 pladser (uupi.gl).

Denne afhandling skal læses som et bidrag til at forstå hvordan børn selv oplever at blive og være anbragt, og er altså ikke en evaluering af døgninstitutionerne. En anbringelse kræver en mellemkomst af en socialrådgiver og kræver en del forberedelse (medmindre der er tale om en akutanbringelse) – f.eks. skal der foretages en socialfaglig undersøgelse, der skal afholdes samtale med barnet, og der skal foreligge en handleplan. En anbringelse kan ske med eller uden forældremyndighedsindehaverens samtykke (Inatsisartutlov nr. 20 §§ 27,28). Gavebørn⁶ og adoption falder ikke ind under denne kategori, ligesom børn der bor hos familiemedlemmer i kortere eller længere

⁴ Til sammenligning var 0,31 pct. af alle børn anbragt på døgninstitution i Danmark 2018 (DK-statistik).

⁵ Sidste gang der blev lavet en samlet optælling over alle anbragte børn var i 2014 (§37-spørgsmål nr. 233), og da var der 642 anbragte børn i Grønland i alt, og 244 af dem var på en døgninstitution. Der var 14.397 børn under 18 år i 2014 hvilket vil sige at 4,46% af alle børn i Grønland var anbragt uden for hjemmet. De samme tal i Danmark var det år 1,03 pct (DK-statistik).

⁶ Gitte Tróndheim udfolder begrebet gavebørn i sin ph.d.-afhandling fra 2010 og kritiserer det danske ord *gavebarn* som hun mener er misvisende: "Når man bortadopterer et barn, er der altid en årsag i form af barnløshed (...) Man bortadopterer ikke børn fordi man først og fremmest har tænkt sig at bruge barnet som et gaveobjekt" (:193). I denne afhandling tænkes begrebet dog som en positiv gestus, jf. Gladys Kreutzmanns definition: "Barnet er i pleje med forældrenes accept, fordi det var et gavebarn til en familie som ikke kunne få børn." (Kreutzmann 1994: 18). Gavebørn skal i denne sammenhæng forstås som en kærlighedsgestus, som regel blandt familiemedlemmer.

perioder, heller ikke falder ind under anbringelsesbegrebet hvis der ikke modtages offentlige ydelser til barnets ophold hos den familie barnet bor hos (Inatsisartutlov 2017 § 39).

På overfladen er der intet nyt i afhandlingen, forstået på den måde at vi som samfund og som borgere – forskere, pædagoger, socialrådgivere, politikere, politibetjente og forældre – godt er klar over de udfordringer vores anbragte børn står overfor (Dahl et al. 2020; MIO 2019; MIO 2016; MIO 2015; MIO 2014a; Christensen & Baviskar 2015; Christensen & Baviskar 2008). Alligevel er afhandlingens præmis og resultater unikt nysskabende fordi der tages afsæt i børnenes egne udgangspunkter og oplevelser. Det er nyt i Grønlandsk forskning – idet det er første gang at der er nogen der systematisk spørger børnene hvordan de selv oplever deres anbringelse på døgninstitutioner. Omend der både er udarbejdet en del (gode og informative) trivselsrapporter og kortlægninger af området.

Undersøgelsens præmis er at give børnene mulighed for at blive hørt gennem aktivt at spørge børnene: "Hvad oplever du?" (Kampmann 2017; Brinkmann & Tanggaard 2015; Kvale & Brinkmann 2015; Schiermer 2013; Alderson & Virginia 2011; Flyvbjerg 2009; Gulløv & Højlund 2003; Alderson 1995).

Undersøgelsen bygger videre på den eksisterende forskning og empiri i Grønland og søger at samle overblikket over området. Det er ønsket at afhandlingen formår at frembringe en fælles forståelsesramme for anbringelsesområdet og derved skabe lydhørhed overfor børnenes egne ønsker og behov. Samt at den åbner op for samskabelse af bæredygtige løsninger på området ved at udforske og udfordre nye måder at undersøge børnenes oplevelser på. Afhandlingen skriver sig ind i en samfundsvidenskabelig tradition og benytter sig af kvalitative, fænomenologiske og hermeneutiske teorier og metoder. Forskningen positionerer sig ved at bidrage til samfundsopfattelsen af at der er et øget behov for at inddrage børnenes egne stemmer (Glendøs & Berliner 2017; Kampmann 2017; Gulløv & Højlund 2003; Alderson 1995) i fremtidens arbejde med at gøre anbringelsesområdet bedre og stærkere.

På den næste side er der, for overblikkets skyld, indsat en oversigt over placeringerne af landets døgninstitutioner. Som det fremgår, ligger der én døgninstitution på østkysten, i Tasiilaq, og de resterende 21 institutioner på ligger på vestkysten. Den nordligste døgninstitution ligger i Uummannaq, og de sydligste i Qaqortoq mens den største koncentration af institutioner ligger i hovedstaden.

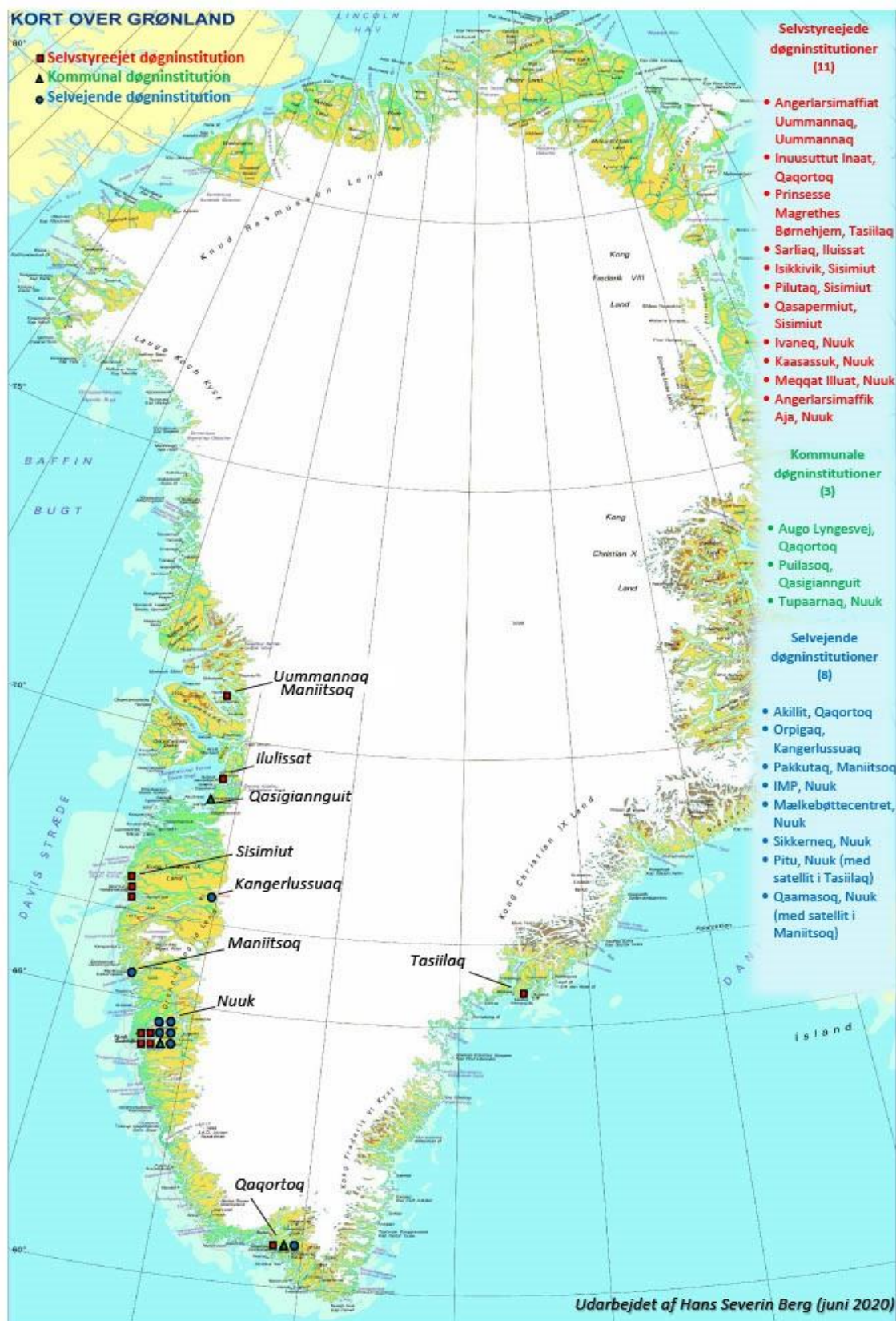

Illustration 1. Kort over Grønlands døgninginstitutioner for børn.

Grønland er verdens største ø, med et samlet areal på 2.166.086 km² hvoraf det isfrie område udgør 410.449 km². Der er godt 56.000⁷ indbyggere i landet, og alle mennesker bor ved kysten. Omkring 60 pct. af befolkningen bor i de fem største byer Nuuk, Sisimiut, Ilulissat, Aasiaat og Qaqortoq. Der bor knap 18.000 mennesker i hovedstaden Nuuk. Derudover bor der godt 16.000⁸ mennesker i Danmark der er født i Grønland (Grønlands statistik).

Selvom Grønland har en relativ lille befolkning, er befolkningstilvæksten steget markant de sidste 300 år. I *Summary of statistical information regarding Greenland* (1942-1947) er der registeret en voldsom befolkningstilvækst de sidste 100 år, opgjort over tre perioder 1911 - 1921, 1921 - 1930 og 1930 - 1938. For de tre perioder har den gennemsnitlige årlige tilvækst, beregnet på befolkningstallet ved periodens begyndelse, været henholdsvis 7,2 pct., 16,1 pct. og 13,2 pct. Denne befolkningstilvækst har, sammen med den præ-urbanisering fra bygd til by der for alvor tog fat i 1960'erne (Arn-fjord 2016; Gregersen 2010; Goldschmidt & Chemnitz 1964), haft betydning for befolkningens sammensætning og familiemønstrene (Bauman 1999; Beck 1997; Giddens 1996). Giddens kalder vores tid for det *senmoderne samfund*, Bauman kalder det for *den flydende modernitet*, og hos Beck hedder det *risikosamfundet*, men alle tre begreber hænger sammen med moderniseringen af samfundet. Den øgede globalisering og den livsstil der følger med denne globalisering, har, ifølge Giddens, ført til en: "Adskillelse af tid og rum" (1996: 28) der påvirker vores liv. Tidligere havde mennesker primært deres sociale relationer med det omgivende samfund. De nye bevægelsesmuligheder der er kommet med udbredelsen af teknologien, skaber mulighed for andre, og flere, former for nye sociale relationer og påvirker familiemønstrene f.eks. ved at der bliver flere enlige forældre (Giddens 1996: 174 ff.; Beck 1997: 124 ff.). Denne ændring i familiemønstret påvirker i sidste ende også anbringelsesområdet, idet børn fra ubrudte familier (kernefamilier) menes at være bedre stillet end børn fra brudte familier, i forhold til anbringelser (Kvelling 2016: 235 ff.; Christensen & Ottosen 2002: 45).

⁷ Pr. 1. april 2020 boede der 56. 255 mennesker i Grønland (Grønlands statistik).

⁸ 16.370 mennesker i 2017 (Grønlands statistik).

Forskningsspørgsmål

Anbringelsens formål er at give barnet en opvækst og tilværelse så tæt på det normale som muligt (Selvstyrets bekendtgørelse nr. 1, 2019, §4). Når samfundet går ind og overtager omsorgen for et barn, er det påkrævet at institutionerne er indrettet på en sådan måde at barnet er bedre stillet ved at blive anbragt dér end ved at blive i hjemmet.

Min arbejdshypotese er at det ikke altid er tilfældet. Dels fordi nogle af de børn der er anbragte i dag, er anden- eller endda tredjegenerationsanbragte (Interview med forstanderne) – det vil sige at mindst én af deres forældre og bedsteforældre selv har været anbragt, hvilket tyder på at anbringelserne ikke har rustet dem bedre til at tage vare på egne børn. Forskning viser at børn af forældre der selv har været anbragt, har ti gange større risiko for at blive anbragt end andre børn. Denne overvægt kan både tilskrives at tidligere anbragte forældre oftere mangler netværk og er relativt fattigere end andre forældre, samt at anbringelsessystemet er opmærksomme på forældrenes baggrund, hvilket gør dem ekstra synlige i systemet (Mertz & Andersen 2016).

Dels fordi et journalstudie fra 2017 viste at mindst 41 pct. af de unge mellem 18-24 år der er i anstalterne, har været anbragt på en døgninstitution som barn (Lauritsen 2017). Lauritsen fandt desuden at over halvdelen (51 pct.) af de indsatte børn var anbragt uden for hjemmet, og 29 pct. af disse børn var anbragt på døgninstitutioner.

Denne forskning er i overensstemmelse med internationale undersøgelser på området (Gerard et al. 2019; Radke & Douglas 2020), og Australsk forskning viser at børn der har været anbragt uden for hjemmet, har 16 gange så stor sandsynlighed for at ende i en straffesag, end jævnaldrende der ikke har været anbragt (Radke & Douglas 2020). Seniorforsker Anne-Dorthe Hestbæk plæderer endda for at anbringelsesområdet kan ses: "som et stort, ukontrolleret eksperiment" (Altinget 2021) hvor vi mangler viden om vigtige spørgsmål i forhold til hvilke anbringelsesformer, der virker bedst for hvilke børn.

Når voksne der selv har været anbragt oftere får anbragt deres egne børn, og når der er en overvægt af kriminelle blandt tidligere anbragte, så indikerer det at anbringelsen, i det mindste i de konkrete tilfælde, ikke har rustet børnene til at få liv så tæt på det normale som muligt. Spørgsmålet der kan stilles er, om der i de konkrete tilfælde skulle have været valgt andre støtteforanstaltninger end en døgninstitutionsanbringelse; f.eks. en hjemmehosser, støttepersoner, plejefamilie, økonomisk bistand, forældrestøtte, netsværkspleje, krisebehandling, supervision, psykolog, familiebehandling eller andet. Der er mange foranstaltningsmuligheder ud over en anbringelse på døgninstitution og oftest vil den konkrete familie skulle tilbydes en palette af flere tiltag, da ethvert barn skal forstås i sin egen familiemæssige kontekst. Men uanset er det tankevækkende at anbringelsestallet er så højt som det er, og at anbringelser om ikke

ofte, så for tit, ikke stiller barnet bedre end det er tilfældet (Bessell 2011; Velfærdspolitiks Analyse 2020; VIVE 2020).

Alle disse tal, betragtninger og statistikker over børn der bliver anbragt på døgninstitutionerne i Grønland, er nok interessante, men de siger ikke noget om hvordan børnene selv oplever det. Det vil jeg med nærværende afhandling undersøge, og derfor er det overordnede spørgsmål i denne afhandling det todelte forskningsspørgsmål:

Hvordan oplever grønlandske børn det at blive, og være, anbragt på en døgninstitution?

Forskningsposition

Professor Linda Smith beskriver i *Decolonizing Methodologies* (2012) at det er betydningsfuldt hvor en forsker kommer fra. En forsker der kommer fra et andet land eller en anden etnisk tilhørsgruppe, kan let komme til at overse vigtige detaljer eller overfortolke ubetydelige detaljer, mens en forsker fra samme land og etnicitet har adgang til "insider"-viden der kræver betragtelig dygtighed at navigere i (Smith 2012: 11).

Smith argumenterer for at forskning, og forskeren, altid har noget på spil og ikke kan betragtes som en distanceret akademisk øvelse: " (...) research is not an innocent or distant academic exercise but an activity that has something at stake and that occurs in a set of political and social conditions" (2012: 5). Jeg forsker, ser, taler og skriver altså fra en bestemt position, som jeg vil uddybe og reflektere nærmere over i dette afsnit.

Først vil jeg uddybe min faglige position, dernæst tidligere arbejdsforhold der har betydning for denne forskning og slutteligt vil jeg reflektere over min personlige positions betydning for projektet. Min videnskabelige position bliver nærmere udfoldet i kapitel fem.

Refleksion over faglig position

Min faglige baggrund er dels at være uddannet pædagog, dels at have en master i ledelse af uddannelsesinstitutioner samt en kandidatgrad i pædagogisk filosofi – denne ph.d.-afhandling er således skrevet ind i den pædagogiske filosofiske tradition. Hvad den pædagogiske filosofiske tradition helt præcist dækker over, er der forskellige udlægninger af, og der er stadig en diskussion om hvorvidt pædagogisk filosofi er pædagogik med forkærlighed for filosofi, eller om det er filosofi med forkærlighed til pædagogik (Böwadt 2017). Dels er det stadig en relativ ny akademisk disciplin, oprettet i 2001 på det dengang hed Danmarks Pædagogiske Universitet, og dels er der den aktuelle diskussion om hvordan pædagogisk filosofi adskiller sig fra almindelig pædagogik og filosofi. Jeg abonnerer på den idé at pædagogisk filosofi er det hjørne af filosofien der omhandler pædagogikken og det pædagogiske felt, herunder dannelse, uddannelse og demokrati.

Jeg forsker i det enkelte (lille) menneskes selvforståelse, i forhold til den opdragelse og barndom som det enkelte menneske udsættes for. Pædagogisk filosofi undersøger ikke kun menneskets forhold til sig selv, men også menneskets forhold til verden og væren. Som teolog og filosof, K.E. Løgstrup (1905-1981) beskriver i *Den Ethiske Fordring*, bliver menneskers indbyrdes forhold definerende for hvem vi bliver som mennesker:

Med vor blotte holdning til hinanden er vi med til at give hinandens verden dens skikkelse. Hvilken vidde og farve den andens verden får for ham selv, er jeg med til at bestemme med min holdning til ham. Jeg er med til at gøre den

vid eller snæver, lys eller mørk, mangfoldig eller kedelig – og ikke mindst er jeg med til at gøre den truende eller tryk. Ikke ved teorier eller anskuelser, men ved min blotte holdning (Løgstrup 2017: 28).

Det er ikke meningen med denne afhandling at blotlægge virkeligheden og finde sandheden, for der findes ikke en enkel sandhed om anbringelsesområdet. Men det er min forhåbning denne forskning kan bidrage med fortolkninger af betydningsfulde sammenhænge i børnenes liv (Gulløv & Højlund 2003) og dermed åbne for en bedre udnyttelse af de ressourcer der er i landet, samt give kommende anbragte børn mulighed for at få en bedre anbringelse uden for hjemmet.

Refleksioner over egen position som tidligere chef/kollega

Som en del af forståelsen for min position i feltet er det vigtigt at gøre opmærksom på at fra februar 2012 og knap to år frem var jeg chef for døgninstitutionsafdelingen i Departementet for Sociale Anliggender, Familie, Ligestilling og Justitsvæsen⁹ hvor ansvaret for alle landets døgninstitutioner lå. Derfor kender jeg, med enkelte undtagelser, alle institutionerne rigtigt godt, og jeg har, igen med enkelte undtagelser, også besøgt dem i andre sammenhænge end dette forskningsprojekt. Jeg kender flere af forstanderne og kender til institutionernes historik, målgruppe og økonomi. Dette er en del af min forforståelse og bidrager dels med vigtig viden og åbner mange døre. Indefra perspektivet har dog også indbygget begrænsninger og faldgruber, som beskrevet hos Nielsen og Repstad (1993). Mit personlige engagement i feltet øger risikoen for at "vælge side" til fordel for børnene og dermed mindske den akademiske distance, der behøves for at legitimere forskningen. Der kan ligeledes være risiko for at jeg lader mig påvirke at min forforståelse qua kendskabet til tidligere tiders måde at praktisere pædagogik på i de forskellige institutioner.

Jeg har flere gange i forløbet drøftet faren for at "komme til" at begå selvcensur, med vejleder, forskerkollegaer og andre med kendskab til det grønlandske anbringelsesområde. Anbringelsesområdet i Grønland nyder stor opmærksomhed og jeg kan uforvarende komme til at sære andre mennesker med mine analyser. Der har været situationer hvor min lyst til at beskytte feltet i første omgang influerede på beslutningen om hvorvidt jeg skulle medtage en given problematik i afhandlingen eller ej. Igennem disse diskussioner, råd og vejledning har problematikker jeg er stødt på i felten, og som jeg i første omgang vurderede ikke skulle med, alligevel fundet vej ind i afhandlingen. Det drejer sig f.eks. om særligt stærke citater fra de mennesker jeg interviewede eller særlige etiske dilemmaer.

⁹ I dag Departementet for Sundhed, Sociale Anliggender og Justitsområdet.

Denne dobbelte rolle som dels udefrakommende forsker der skal se på dele af anbringelsesområdet udefra og dels som tidligere chef/kollega med dertil hørende viden om arbejdsgange, arbejdskultur og historik er således udfordringsfyldt. Jeg vil dog med Nielsen og Repstad argumentere for at min position som både udefra- og indefra kommende forsker primært er en force. Dels fordi jeg kommer med et kendskab til organisationerne som andre ville skulle bruge meget tid på at sætte sig ind i, og dels en erfaring som kan give større mulighed for indlevelse og formidling (Nielsen & Repstad 1993: 20). Derudover omfatter min indefra position ikke kendskab til de enkelte børn på institutionerne, og har derfor ikke påvirket analysen af de interviewede børns oplevelser med at være anbragt på institutionerne.

Kendskabet til de enkelte forstandere er ligeledes både en stor fordel og en stor ulempe. Fordelen er at jeg uden den store introduktion kan tale med dem om institutionen, pædagogikken og deres arbejdsmetoder. Jeg har tidligere diskuteret pædagogik og menneskesyn med dem, og jeg kender deres holdning til opgaven, lovgivningen og pædagogikken. Men vi har også tidligere haft konflikter og uenigheder som godt nok er vand under broen nu, men som har været med til at forme den relation vi har til hinanden.

Det har krævet en vis omstilling fra både forstanderne og mig selv når rolleændringen fra chef til underviser¹⁰, og igen til ph.d.-studerende, skal italesættes og anerkendes. Det har konkret betydet at jeg været meget omhyggelig med at informere forstanderne, (der som "gatekeepere" for institutionerne var afgørende for om jeg kunne komme til at tale med børnene) om den rolle jeg indtog som forsker. Herunder den neutrale position som de kunne forvente at jeg ville indtage i forhold til Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forhold, der er arbejdsgiver for forstanderne på de selvstyrejede institutioner og opdragsgiver/samarbejdspartner for forstanderne på de selv-ejede og kommunale institutioner. Jeg har ikke oplevet at min position som tidligere chef har givet udfordringer blandt de institutioner jeg har besøgt i forløbet. Én gang præsenterede en af forstanderne mig for børnegruppen i huset som: "min gamle chef", og der forklarede jeg straks at det var jeg ikke mere, og det var ikke derfor jeg var der nu. Børnegruppen lod ikke til at synes det var særligt interessant hvad jeg havde arbejdet med tidligere, mens det at jeg kunne bevæge mig hjemmevant og f.eks. finde en kaffekop frem i køkkenet gav mig en fornemmelse af hurtigere accept blandt børnene end de steder hvor jeg ikke kendte huset i forvejen.

Selv om jeg ikke oplevede at min tidligere arbejdsmæssige position gav udfordringer, kan det ikke udelukkes at det har været medvirkende årsag til at nogle af de fem

¹⁰ Jeg har tidligere undervist på diplomuddannelsen i pædagogik udbudt af pædagogseminariet i Ilulissat, SPS, samt undervist ufaglærte medarbejdere på døgninstitutionerne, ligeledes udbudt af SPS

institutioner der valgte ikke at være med i projektet, afslog. Umiddelbart er der dog ikke noget i de tilbagemeldinger jeg har fået, der tyder på det.

Refleksion over den personlige position

Læren om fortolkning og fortolkningskunsten, hermeneutikken, bygger på at enhver forståelse er præget af allerede erhvervede opfattelser, og at al erkendelse forudsætter at det erkendte erkendes på baggrund af en meningshorisont. Denne forudgående forståelse gør det muligt for mig at forstå baggrunden og udgangspunktet for hvordan den enkelte institution fungerer og dens samspil med lokalsamfundet og myndighederne. Den samme forståelse vil uvægerlig gøre mig blind for andre sammenhænge og mønstre som måske ville være tydelige for en udefrakommende (Alderson & Morrow 2011). Det kan også øge risikoen for blinde vinkler i forhold til "sådan er det bare"-situationer som jeg måske ikke får sat de rigtige spørgsmålstejn ved, eller i forhold til tiltag som jeg selv har været med til at gennemføre.

Der findes ikke noget såkaldt "gudetrick" (Haraway 2018: 34) der gør at jeg kan se det grønlandske anbringelsesområde i en objektiv renhed og producere såkaldt "ubesmittet viden/videnskab" (Arnfred 2007: 208; Harding 2007). Viden vil altid være positioneret, partiel og situeret (Haraway 2018), og det betyder at der ikke kun eksisterer én sandhed og ét perspektiv på fænomener eller problemstillinger. Den viden forskeren har, og udarbejder, er kun partiel og skabes i samspil med empirien og forskerens egen person, specifikke interesse, teoretiske baggrund og perspektiv (Tjørnhøj-Thomsen 2004: 139). Derfor bliver jeg også nødt til at beskrive min personlige position der skal iagttages ud over det faglige ståsted og tidligere arbejdsforhold.

Jeg er en dansk midaldrende kvinde, mit modersmål er dansk, jeg er født i Danmark, har gået i danske skoler og mit efternavn er noget så dansk som Jensen. Alt dette danske skal ses i den ramme at Danmark var kolonimagt, og at det faktum har skabt grobund for såvel kulturelle som strukturelle bias hos både grønlændere og danskere (Hussain 2018; Binderkrantz 2008; Breum 2014). Men lige så dansk som jeg er, og med rette bliver betragtet som, stammer jeg også fra en minoritet. Min familie er et rejsende folk og vi er vores afstamning bevidst, det betyder at der er et "dem" og et "os" – de rejsende og de "private"¹¹. Navngivning og familienavnet betyder meget, og når vi møder nye familiemedlemmer, bliver navnene på forældre, bedsteforældre og oldeforældre livligt diskuteret indtil vi finder ud af hvordan vi er i familie, på samme måde som det bliver i mange grønlandske familier (Steenholdt 2019; Trondheim 2010). Det betyder at enkelte grønlandske sammenhænge har jeg måske lidt nemmere ved at

¹¹ "privat" er betegnelsen for alle der ikke er blodsbeslægtet med de rejsende.

genkende end andre danske forskere¹², mens der er mange andre ting, skal jeg have hjælp til at forstå. Min danske, akademiske, pædagogiske og rejsende baggrund tilsammen betyder altså at jeg ser verden ud fra en bestemt position (Smith 2012).

Der er fordele og ulemper ved at forske i et andet land, på samme måde som der er fordele og ulemper ved at forske i det land man er født i. Når man forsker i et land der ligger langt væk fra ens hjemstavn, det være sig fysisk eller kulturelt, kan det f.eks. være nødvendigt med en større bredde i dataindsamlingen, fordi forskerens forudsætningerne for at vide hvad der belyser forskningsspørgsmålene bedst, er mindre i et andet land (Priour 2002: 136). Omvendt kan distancen også betyde at observationerne bliver fyldigere og kan bidrage med at: "frembringe et epistemologisk brud med indforstået, falsk forståelse, med *common sense*-opfattelser (...)" (ibid.)

Fordelen ved at være qallunaaq, dansker, er at jeg ser på forholdene, landet og kulturen i anden optik og dermed anderledes end en grønlander sandsynligvis ville. Jeg regner det også som en fordel at jeg ikke er i familie med nogen og dermed ikke på forhånd har "arvet min faders synder", da familiebånd som nævnt er meget tætte og ens fædrene eller mødrene ophav uvægerligt vil blive regnet med, når afhandlingen skal bedømmes i den brede grønlandske befolkning.

Den største ulempe er at jeg ikke taler eller forstår sproget. Selv med den mest loyale og dygtige tolk er der nuancer i sproget, ordsprog eller skjulte betydninger der går tabt når en samtale bliver oversat. Jeg er født og opvokset i Danmark, men har i perioder boet i Norge, Indien og Grønland og for det meste oplever jeg selv at glide fint ind i lokalbefolkningen, i det mindste indtil jeg begynder at tale. For det er ofte brugen og beherskelse af sproget der afgør om man hører til i et land – og endda i et bestemt geografisk område af et land (Gadamer 2007: 307; Kvale & Brinkmann 2015; Kvale 2005). Det at blive identificeret som dansker gør at børn, såvel som voksne, ser mig i et særligt lys og mere eller mindre ubevidst behandler mig på en bestemt måde. Da jeg aldrig har prøvet andet, kan jeg ikke sige præcis hvori denne forskel ligger, eller hvordan den giver sig udslag, det er dog sikkert at den er der.

Dernæst er der hele det kulturelle aspekt som, selv om jeg tror jeg kender de fleste sociale koder, aldrig vil komme til at være helt så naturligt som når man er vokset op i Grønland. Begge parter i en samtale er klar over at den anden part ikke til fulde forstår dem, og det lægger et florlet gennemsigtigt slør ned over den interaktion der foregår. Jeg kan se og høre alt der foregår gennem sløret, men stadig ville det hele se en smule anderledes ud hvis sløret ikke havde været der. Derfor vil denne forskning også have

¹² F.eks. er gavebørn ret almindeligt i min familie, og jeg selv er opkaldt efter min mamas søster (akisartortoq) der altid gik med røde negle hvorfor jeg næsten altid selv går med mørke-rød neglelak.

set anderledes ud hvis jeg havde kunne tale med alle børnene på grønlandsk. Måske ville de have fortalt mig mere, måske mindre eller måske endda noget helt andet.

Afhandlingens opbygning

Denne monografi er bygget op af ni kapitler der tilsammen udgør afhandlingen. Kapitlerne kan læses hver for sig, men er beregnet til at blive læst fortløbende fra start til slut. Det skal her bemærkes at der igennem hele afhandlingen bevidst er brugt et mere formidlende sprog der udfordrer den akademiske genre som en ph.d.-afhandling ofte forventes at være skrevet i. Formålet med denne skrivestil er at gøre afhandlingen tilgængelig for så mange som muligt, herunder det praksisfelt undersøgelserne er foretaget i, og de mennesker afhandlingen handler om.

Første kapitel er en præsentation af emnet hvor formål og rammer for afhandlingen rammesættes. Det er også her problemformuleringen og afgrænsningen bliver præsenteret.

Andet kapitel giver en kort historisk oversigt over anbringelsesområdet i Grønland, samt et overblik over hvordan, og hvorfor anbringelsesområdet er kommet til at se ud som det gør i dag.

Tredje kapitel viser afhandlingens litteratur review og *State of the art* og gennemgår den litteratur der er fundet på området, som har særlig interesse for afhandlingens sigte.

Fjerde kapitel beskriver de metoder der er brugt i afhandlingen. Dels hvordan de børn og voksne der er interviewet blev udvalgt, og dels hvordan samtalerne efterfølgende er blevet behandlet og analyseret.

Femte kapitel omhandler det teoretiske bagtæppe for afhandlingens analyser.

Sjette kapitel udfolder samtalerne med børnene og trækker gennem analysen af interviewene de temaer frem som betyder mest for anbringelsen af børn, og som fortæller de anbragte børns historie.

Syvende kapitel indeholder livsfortællinger fra voksne der var anbragt som børn, og analyseres på samme måde som de anbragte børns.

Ottende kapitel indeholder beretninger fra pårørende der komplementerer børnenes fortællinger ved at vise hvordan det er at være den nærmeste familie til et anbragt barn.

Det niende og sidste kapitel er en opsamling, konklusion, diskussion og perspektivering af afhandlingens indhold.

Afgrænsning

Denne undersøgelse beskæftiger sig udelukkende med børn der er anbragt på døgninstitutioner, og som ikke er omfattet af handicapforordningen. Der findes tre døgninstitutioner i Grønland der modtager børn med handicap: Meeqqat angerlarsimaffiat Ivaa-raq i Qaqortoq, Angerlarsimaffik Uulineq i Nuuk og Gertrud Rask Minde i Sisimiut. Derudover har Meeqqat Angerlarsimaffiat Uummannaq en afdeling til børn med handicap i forbindelse med døgninstitutionen til børn uden handicap. Valget om ikke at tale med børn med handicap bunder først og fremmest i etiske overvejelser, ligesom det kan kræve særlige færdigheder at kommunikere med børn med handicap, f.eks. tegnsprog eller andre særlige kommunikationsformer. Derudover er anbringelsesgrundlaget for børn med handicap ofte netop deres handicap, mens det ofte er sociale årsager der er anbringelsesgrundlaget for børn der ikke er handicapregistreret. Det har dog krævet mange overvejelser at udelukke denne børnegruppe fra undersøgelsen, for målet er at bringe børnenes stemmer frem i lyset, og et barn er først og fremmest et barn og først i anden række et barn med handicap.

Begrebet "døgnanbringelser" dækker i professionelle termer over både institutionsanbringelser samt familie- og netværkspleje. Anbringelser i plejefamilier udgør ca. 2,7 pct. ud af de 4,5 pct. døgnanbringelser der sker i dag, og er dermed det største anbringelsesområde. Denne forskning begrænser sig til at dække døgnanbringelser på døgninstitutioner da anbringelser i plejefamilier grundlæggende er anderledes end anbringelser på døgninstitutioner, blandt andet på grund af institutionsmiljøet og uddannelsesniveaue hos plejefamilien/personalet. Det er dog karakteristisk for mange af de børn der anbringes på døgninstitution, at de har været igennem en eller flere anbringelser i plejefamilier før de kommer på døgninstitution (Socialstyrelsen 2019). Forskningen tager sit udgangspunkt i Grønland, og i hvordan grønlandske børn oplever deres anbringelser i Grønland.

Kapitlet har givet en introduktion til afhandlingens forskningsspørgsmål; Hvordan børn oplever at blive anbragt, og hvordan børn oplever at være anbragt, samt givet et indledningsvis overblik over hvor mange døgninstitutioner til anbragte børn der findes i landet. Disse forhold vil blive yderligere udfoldet i næste kapitel der beskriver anbringelsesområdet og viser den udvikling der har været i anbringelser på døgninstitutioner fra "samfundet" begyndte at anbringe børn og frem til i dag.

Kapitel 2. Om anbringelsesområdet

Dette kapitel giver et overblik over institutionerne og antal af institutionspladser i Grønland i et historisk perspektiv fra starten af den 20. århundrede og frem til staten af det 21. århundrede samt en overflyvning af gældende lovgivning og konventioner for dele af børneområdet. Kapitlet giver desuden en kort indføring i hvordan visitation og ventelisten fungerer samt de økonomiske rammer institutionerne drives under.

Lovgivningen og konventionerne

Grønland blev formelt en ligestillet del af Danmark med status som amt i 1953. I 1979 indførtes hjemmestyret, og i 2009 fik Grønland selvstyre, ved lov nr. 473 af 12. juni (Selvstyreloven) der, sammen med Grundloven, udgør fundamentet for landets forfatningsmæssige stilling (Christoffersen 2016). Den lovgivende forsamling Inatsisartut¹³ består af 31 folkevalgte medlemmer og er landets lovgivende magt. Naalakkersuisut¹⁴ består af syv (i 2020) medlemmer og er landets udøvende magt. Naalakkersuisut vælges af Inatsisartut, og det er naalakkersuisoq¹⁵ for Departementet for Familie, Ligestilling, Sociale Anliggender og Justitsvæsen der er ansvarlig minister for børne- og ungeområdet.

Grønland hjemtog det formelle ansvar for hele sociale området i 1979 herunder børne- og ungeområdet (Hjemmestyreløven 1978). Alle sociale indsatser samt faglige og økonomiske prioriteringer inden for det sociale område bestemmes i dag suverænt af de grønlandske politikere (Selvstyreloven 2009).

I 1948 vedtog FN's tredje generalforsamling "Verdenserklæringen om Menneskerettighederne". Erklæringen er inspireret af Kants kategoriske imperativ der lyder som følger: "Handl kun ifølge den maksime, ved hvilken du samtidig kan ville, at den blive en almengyldig lov" (Kant 1999: 78). Dette betyder at enhver handling må sikre at et menneske ikke bliver et middel, men forbliver et mål i sig selv (op.cit.: 88). At mennesket har værdi i sig selv, beskrives allerede i den første linje i erklæringen hvor der står: "Da anerkendelse af den i mennesket iboende værdighed og af de lige og umistelige rettigheder for alle medlemmer af den menneskelige familie er grundlaget for frihed, retfærdighed og fred i verden".

¹³ Svarer til Folketinget.

¹⁴ Svarer til regeringen.

¹⁵ Det grønlandske ord for minister.

Det er ikke alle konventionerne fra menneskerettighedserklæringerne der gælder i Grønland, men konventionen om Barnets Rettigheder, også kendt som Børnekonventionen fra 1989, blev ratificeret af Grønland i 1993. Det betyder at Grønland er forpligtet til at leve op til konventionen og efterleve dens artikler.

Menneskerettighederne gælder alle mennesker herunder børn, kvinder og mennesker med handicap. Børn har i dag de samme grundlæggende rettigheder som voksne, men børn er også en særlig udsat gruppe mennesker fordi de ikke har mulighed for at påvirke deres eget liv på samme måde som voksne har (Stisen & Larsen 2017: 92). Med børnekonventionen blev børns rettigheder indskærpet, og det blev dermed mere almindeligt anerkendt at børn har selvstændige rettigheder (Christensen 2016: 34). Børnekonventionen deler børns rettigheder op i fire, lige gyldige, hovedgrupper:

1. Børns grundlæggende rettigheder
Herunder ret til mad, bolig og sundhed
2. Børns ret til udvikling
Herunder ret til skolegang, leg, fritid og information
3. Børns ret til beskyttelse
Herunder mod krig, vold, narkotika og seksuel udnyttelse
4. Børns ret til medbestemmelse
Herunder ytringsfrihed, indflydelse, medbestemmelse og selvbestemmelse

Lovgivningen *støtte til børn* (Inatsisartutlov nr. 20 af 26. juni 2017) indeholder en vis implementering af artiklerne. F.eks. står der om medbestemmelse at: "I alle forhold vedrørende barnet skal der tages hensyn til barnets egne synspunkter med behørig hensyntagen til barnets alder og modenhed" (§2, stk. 2). Dette er samstemmende med artikel 12, punkt 1 i konventionen om Barnets Rettigheder, der tilsiger at børn der kan, skal have ret til at udtrykke sine egne synspunkter i alle forhold der vedrører barnet selv. Lovteksten fra 2017 er en opstramning af den tidligere Landstingsforordningen om hjælp til børn og unge (nr. 1 af 15. april 2003) hvor der blandt andet bruges formuleringer som "i videst muligt omfang" som det er op til den enkelte sagsbehandler at fortolke. I 2003-lovgivningen var det også en nedre aldersgrænse på 10 år for hvornår barnet skulle høres; hvis barnet var under 10 år, skulle der blot: " (...) i videst muligt omfang foreligge oplysning om barnets holdning til den påtænkte hjælpeforanstaltning" (§8, 2003). Denne sproglige stramning kan ses som et politisk og samfundsmæssigt ønske om at give børnene en stemme og tage deres meninger, holdninger og ønsker alvorligt.

FN's Børnekomité skal hvert 5. år have tilsendt en rapport fra medlemslandene der viser i hvor høj grad landene lever op til deres forpligtelser (konvention om Barnets Rettigheder, artikel 43). Rapporten for Grønland udarbejdes af Selvstyret og fremsendes sammen med resten af Rigsfællesskabets afrapportering. Ved den sidste afrapportering i 2016 udarbejdede Børnetalsmandsinstitutionen, *Meeqqat inuusuttullu oqallitartarfik*, i daglig tale kaldet MIO, deres egen parallelrapport i forbindelse med Selvstyrets rapport fordi der var flere forhold som ifølge MIO var stærkt kritisable, og som ikke fremgik fyldestgørende af Selvstyrets egen afrapportering:

MIO stiller sig undrende overfor, at afsnittet om Grønland i Rigsfællesskabets 5. periodiske rapport ikke afspejler de reelle udfordringer for børn i Grønland og mangler fokus på de helt store problemer: omsorgssvigt, misbrug og manglende uddannelse. MIO vil i bemærkningerne til Rigsfællesskabets 5. periodiske rapport derfor uddybe udfordringerne på områderne for børn og unges levevilkår (2016b: 8).

MIO beskriver blandt andet at der i Selvstyrets rapport bliver fremlagt statistiske data omkring anbringelser uden for hjemmet, men at den undlader at beskrive: "Problems omfang, årsager og planer for at nedbringe antallet af børn, som mistrives i hjemmet og må anbringes. Ligeledes er trivselen blandt de anbragte børn ikke beskrevet" (op.cit.: 19).

At socialindsatsen halter på anbringelsesområdet, og indsatserne ikke er tidlige/mange/gode nok, er en del af den offentlige diskurs, og der går ikke længe mellem aviser og andre medier fremlægger rapporter der viser at socialområdet mistrives (Socialstyrelsen 2017; Institut for menneskerettigheder 2016; SFI 2016; MIO 2016b; MIO 2014a; Deloitte 2011), og debatten blusser op i medierne. Forsker på llisimatusarfik, Steven Arnfjord, beskriver i en artikel om socialpolitikens historie fra midten af 1950'erne og frem til i dag et socialsystem der aldrig har fungeret, og som ikke umiddelbart har udsigt til at komme til at fungere i sin nuværende form (Arnfjord 2016). Disse problemstillinger som bliver udtrykt både af MIO, professionelle og privatpersoner er ikke et udtryk for ringe eller manglende lovgivning, men mere for strukturelle problematikker som kort vil blive skitseret i de næste afsnit.

De grønlandske døgninstitutioner – et historiske rids fra 1920-2020

Anbringelser på institution blev introduceret i Grønland i 1920'erne hvor de første epidemier af tuberkulose gjorde mange børn forældreløse. Det første sanatorium¹⁶ for tuberkuloseramte børn åbnede i Maniitsoq i 1925, og det næste i Uummannaq i 1929, derefter fulgte et i Qaqortoq i 1949, et i Ilulissat i 1954 samt et i Ammassalik i 1957. Børnesanatorierne ændrede formål efterhånden som tuberkuloseepidemierne ebbede ud, og efter 1950'erne udviklede de sig til børnehjem for forældreløse og socialt udsatte børn (Hoffmann 2012). Hjemmestyret overtog driften af alle institutionerne fra den danske stat i 1979 og begyndte derefter selv at oprette flere, og i 2003 blev det også muligt for kommunerne og private aktører at oprette døgninstitutioner (Landstingsforordning nr. 1 af 15. april). Historien om oprettelsen af børnehjem er således velkendt og dokumenteret, men fortællingerne om hvordan det har været at bo på børnehjemmene, er ikke lige så velbeskrevne.

I de smukke gamle håndindbundne bøger på Rigsarkivet kan man læse om hvordan livet levedes i Grønland for 100 år siden. I *Beretninger og Kundgørelser vedrørende Styrelsen af Grønland* står der omhyggeligt opført hvad et rugbrød kostede, og hvor mange man måtte købe på en måned; det svingede nemlig alt efter hvor stor ens husstand var. I en af dagsordnerne kan man også læse om *Forslag om Udrydning af Ravne og Ørne*, et forslag der (heldigvis vil de fleste nok mene i dag) blev nedstemt på trods af at forslagsstilleren havde en meget detaljeret plan for udryddelsen: "(...) Der bør betales 10-20 Ø. til enhver, der til Kommuneraadet aflevere et Ravnehoved, og 1 á 2 Kr. for et Ørnehoved, da Fangeren uden Betaling næppe vilde ofre Krudt paa dem" (Kolonierne i Grønland 1928-1932).

Men på trods af alle disse mere eller mindre kuriøse optegnelser af hvor mange der børn der blev født, hvor mange mennesker der døde, blev gift, blev syge, blev forældreløse, eller hvor mange sæler den enkelte fanger skød på et år, samt helt præcist hvor meget der blev indhandlet af spæk, hval og fisk, står der ikke meget om de børn der enten var forældreløse, eller som levede under kummerlige forhold med deres familie. Med til dette billede hører dog også at beretningerne er skrevet af danske mænd. Det er sandsynligt at der ville være skrevet mere og andet, om familieliv og børn, hvis bøgerne var skrevet af grønlandske mænd, af danske kvinder eller af grønlandske kvinder (Ahmed 2018; Haraway 2018; Smith 2012).

Sundhedsstyrelsens beretning fra 1947 (Beretninger 1948-1950) når på sine 159 sider at beskæftige sig med alt der har med sundhed at gøre i efterkrigstiden herunder også forhold for børn. I beretningen står der blandt andet at der på denne tid ikke

¹⁶ Et sanatorium er et behandlingssted til længerevarende ophold for patienter med kroniske sygdomme.

fandtes børnehjem i landet, men kun to børnesanatorier. I en parentes bliver det dog bemærket at sanatorierne er at betragte som børnehjem selv om der officielt ikke findes børnehjem i Grønland (Beretninger 1949: 132). Disse to børnesanatorier findes så nyttige at det anbefales at de fortsat får offentlig støtte. Det var "Foreningen til Hjælp til grønlandske børn"¹⁷ der ejede og drev de to børnesanatorier, og det beskrives hvordan de i perioden havde: "Stillet ret betydelige midler til rådighed for de grønlandske børn" (Beretninger 1949: 132).

Ud over de to sanatorier nævnes præsten Jens Chemnitz (1891-1966), i Lichtenau¹⁸ (Alluitsoq) i Julianehaab (Qaqortoq)-distriktet, der i sit eget hjem havde et antal forældreløse børn boende. I Red Barnets årsberetning fra 1947 der gengives i Beretninger fra 1949, fremgår det at der er anvendt 19.000 kr. til bispising af grønlandske børn og til støtte til børnehjemmet i Lichtenau. Det fremgår ligeledes af årsberetningen at der på dette tidspunkt er planer om at udvide dette hjem og overtage driften, ligesom muligheden for oprettelse af flere hjem for forældreløse grønlandske børn har været drøftet. Blandt andet beskrives det hvordan det vil være formålstjenestelig at samarbejde med de filantropiske institutioner: "Der menes at være behov for flere børnehjem, men de grønlandske kasser findes at burde deltage i omkostningerne" (Beretninger 1949: 142). Under dagsordens punkt 72 til landsrådets andet møde i 1952 fremførtes det at der manglede endnu to til tre børnehjem for at dække behovet. I Egedesminde (Aasiaat)-lægekreds alene var der således 80 børn der manglede enten den ene eller begge forældre (Beretninger 1952: 288).

Forholdene for børnene måtte altså forbedres, og i 1951, den 26. september kl. 11.00, forsamledes Grønlands landsråd til sit første møde i Nuuk. Der var 82 punkter på dagsordenen, og 14 (danske og grønlandske mandlige) medlemmer af råddet. Landshøvding P.H. Lundsteen (1910-1988) åbnede mødet med hilsner til Deres Majestæter og derefter med ordene:

Grønlands landsråd i dag er med til at bære ansvaret for en fornuftig og lykkelig udvikling af forholdene i Grønland. Det gjorde de tidligere landsråd for så vidt også, men dels er der nu kun eet landsråd for hele Vestgrønland, dels er det nye landsråd en egentlig folkerepræsentation, valgt direkte af landets stemmeberettigede vælgere. Når landsrådet taler i dag, er det virkelige landets befolkninger, der taler (Beretninger 1951: 7).

¹⁷ I dag kendt som Foreningen Grønlandske Børn og forkortet FGB

¹⁸ Bygden blev anlagt som tysk mission i 1774, og mange af de bygninger som blev rejst den gang, findes fortsat, bl.a. præsteboligen. Præsteboligen blev købt i 1942 af stiftelsen Gertrud Rask Minde, og blev brugt som børnehjem frem til 1980.

Hvorefter seminarielærer og politiker Augo Lynge (1899-1959) tog ordet for en længere bemærkning der også hyldede den: "Vigtige historisk begivenhed, der sker i dag. Grønlands repræsentanter, som for første gang er blevet valgt ved direkte valg (...)" (Beretninger 1951: 8). En af de mange vigtige punkter der blev diskuteret, var oprettelsen af Røde Kors Børnehjemmet der var ved at blive bygget, og som skulle stå færdigt i juni 1952. Børnehjemmet skulle have plads til de 20 børn som sommeren efter ville vende hjem efter deres ophold i Danmark på henholdsvis: "Et dejligt sted, nemlig et sted, der kaldes Fedgården" (Beretninger 1951: 18) og forskellige private hjem. Landsrådet førte til referat at: "Det må håbes, at man på denne måde har givet disse forældreløse og i reglen vanskeligt stillede børn en god start i livet" (Beretninger 1951: 18). Men fortællingen om Røde Kors Børnehjem og de børn der skulle bo der, startede allerede flere år før. I sommeren 1950 udarbejdede arkitekterne Groth-Hansen og Himmelstrup planerne for det nye børnehjem der skulle ligge i Nuuk, og som Dansk Røde Kors hovedbestyrelse tidligere enstemmigt havde vedtaget opførelsen af. Planerne blev godkendt af grønlandsdepartementet og sundhedsstyrelsen og formuleredes således i referatet:

Børnehjemmet skal optage børn i alderen fra 2 til 14 år, som er forældreløse eller uden forsørgere. I hjemmet skal der være plads til 20 børn. Det skal ledes af en dansk forstanderinde. Opdragelsen skal være så dansk som mulig, idet der dog skal tages hensyn til de særlige grønlandske forhold. Hjemmet vil stå under tilsyn af distriktslægen. Driften vil blive ledet af Dansk Røde Kors. (...) Arbejdet med opførelsen af børnehjemmet er påbegyndt i 1951, og det forventes færdigt senest i september 1952 (Beretninger 1952: 69).

Mens der ligges stor vægt på at opdragelsen på børnehjemmet skal være så dansk som muligt, samt at forstanderinde skal være dansk, står der i referatet ikke noget om at det er de børn der har været i Danmark der skal flytte ind. Helene Thiesen fortæller i sin erindringsbog *For flid og god opførsel* at familierne til børnene først fik dette at vide længe efter at børnene var udvalgt og sendt afsted (Thiesen 2011: 20). Nogen har dog vidst det, for i beretningerne for Red Barnets virksomhed i Grønland i 1951 står der følgende:

I samarbejde med grønlandsdepartementet tog "Red Barnet"¹⁹ i foråret 1951 22 grønlandske børn herved i den hensigt at give dem lejlighed til under et 1-årigt ophold at tilegne sig dansk sprog og kultur. Børnene, som hovedsagelig

¹⁹ Dansk Røde Kors og Red Barnet arbejdede meget tæt sammen, og de var nær ved at fusionere de to organisationer i 1947

var forældreløse, blev udtaget af lægerne i samarbejde med skoledirektøren i Grønland. (...) Oprindeligt skulle børnene være rejst tilbage i foråret 1952, men da børnehjemmet i Godthåb, hvor børnene skulle optages, endnu ikke var færdigbygget, måtte afrejsen udsættes til september (Beretninger 1952: 66).

Den oprindelige plan var altså at børnene skulle være forældreløse, eller at forældrene selv kunne anmode om at få deres børn optaget i dette ”spændende og prestigefyldte projekt”. Da det imidlertid viste sig at være svært at finde børn der levede op til kravene om både at være forældreløse og have en høj intelligenskvotient, måtte man i 1951 slække på både intelligenskravet og kravet om at være forældreløse. Nu var det nok at børnene ikke havde deres mor, selv om der var en far og øvrig familie. Inden børnene blev sendt afsted, blev kriterierne slækket endnu engang, og seks af de 22 børn der ankom til Danmark den 7. juni 1951, havde alle deres mor i Grønland (Strand 2005: 70).

Sagen har siden været genstand for megen omtale, og der er både skrevet bøger²⁰ og produceret film²¹ om denne hændelse der havde så stor indflydelse på mange familier. Der har siden været, og det er der stadig i dag, et stort politisk fokus på at grønlandske børn der skal anbringes uden for hjemmet, skal anbringes i Grønland og ikke sendes til Danmark. På trods af dette fokus er der gennem årene sendt flere børn til Danmark når det har været skønnet at der ikke har været en passende anbringelsesmulighed i Grønland.

Når alle andre muligheder er udtømte – anbringelser i Danmark

Grønlandske børn skal anbringes i Grønland, men der er en mulighed for: ”Hvis barnets behov ikke kan imødekommes i Grønland, og alle muligheder for passende anbringelse i Grønland er udtømte, kan der undtagelsesvis med forudgående godkendelse fra Naalakkersuisut ske anbringelse uden for Grønland” (Inatsisartutlov nr. 20 §31, stk. 2). Indtil 1. oktober 2016 havde Departementet for Sociale Anliggender, Familie, Ligestilling og Justitsvæsen en afdeling på Grønlands Repræsentationen i København der koordinerede anbringelserne og vidste hvor i Danmark børnene var anbragt. Denne opgave ligger nu hos Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forhold (Døgninstitutionernes Årsberetning 2017: 8), og i sommeren 2019 undersøgte jeg hvor mange børn der var anbragt eller havde været anbragt på døgninstitution i Danmark (i henhold til børne-

²⁰ ”I den bedste mening” (1998) af Tine Bryld.

²¹ ”Eksperimentet” (2010), instrueret af Louise Friedberg efter manuskript af Louise Friedberg og Rikke de Fine Licht.

og unge loven) de sidste fem år, altså fra 2014-2019. Svaret fra Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forhold var at der ikke har været anbragt børn i Danmark de sidste fem år, samt at de sidste tre anbringelser af børn fra Grønland til Danmark var i henholdsvis 2003, 2006 og 2012, og at de nu alle var over 18 år.

I døgninstitutionsafdelingens årsberetning fra 2010 står der dog at der er anbragt ni børn i Danmark, i familiepleje eller på opholdssted, samt at der i 2010 er anbragt yderligere ét barn under børne- og ungeloven (Årsberetning 2010: 14). I årsberetningen fra 2012, står der at der havde været en tilgang på tre børn anbragt i Danmark (Årsberetning 2012: 6), og 2013 har der været en tilgang på: "mindre end fem" (Årsberetning 2013: 12). I 2014 var der seks børn i Danmark (Årsberetning 2014: 8), og i 2015 var det anbragt otte børn efter børne- og ungelovgivningen (Årsberetning 2015: 37).

Forskellen på de oplyste tal og de tal der står i årsberetningerne, kan muligvis bunde i at man nu opgør anbringelserne på en anden måde, eller at der ikke længere er en samlet elektronisk adgang til alle årsberetningerne. Men det er bekymrende at der ikke findes entydige, klare og helt præcise tal på alle dele af anbringelsesområdet.

Ventelister og visitation

I 2005 aftalte KANUKOKA²² og Familiedirektoratet²³ at oprette en central venteliste der skulle afløse ventelisterne på de enkelte døgninstitutioner. Den centrale venteliste skulle oprettes og betjenes af døgninstitutionsafdelingen²⁴, og hensigten var at etablere et redskab til at koordinere anbringelsen af børn og unge i de landsdækkende døgninstitutioner. Det var kun ventelisten der skulle centraliseres hos døgninstitutionsafdelingen, selve visitationen skulle fortsat foregå på de enkelte døgninstitutioner (Årsrapport 2015: 10). Ligesom ventelisten kun gjaldt for de selvstyrejede institutioner, og ikke for de kommunale og selvejende.

I 2017 ændrede "Den Centrale Venteliste" navn til "Det centrale visitationssystem" (Selvstyrets bekendtgørelse om *oprettelse og drift af døgninstitutioner for børn*). En medarbejder hos Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forhold forklarer i et interview at forskellen primært består i at børn ikke skal stå på en venteliste, men i stedet skal være registreret med deres individuelle behov som så kan matches en døgninstitution når der er en ledig plads på denne: "Vi bruger meget energi på at finde den rigtige plads til barnet. Vi sætter dem ikke bare ind på en ledig plads" (Interview med medarbejder).

²² KANUKOKA (Kalaallit Nunaanni Kommunit Kattuffiannit), de grønlandske kommuners sammenslutning, fungerede fra juli 1972 til det blev nedlagt i juli 2018.

²³ Forløber for Departementet for Familie, Ligestilling, Sociale Anliggender og Justitsvæsen.

²⁴ Der dengang lå under Departementet for Sociale Anliggender, Familie og Justitsområdet, men i dag ligger under Styrelsen for forebyggelse og sociale forhold.

bejder i Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forhold, november 2018). Navneændringen skete altså til dels for at synliggøre at børnene ikke "bare står" på en venteliste og får den næste ledige plads på en tilfældig døgninstitution, men at det enkelte barn bliver visiteret til netop den institution der er bedst egnet til at dække barnets behov. Der er derfor i dag heller ingen officiel venteliste, men i stedet en liste over børn der har behov for en plads på en døgninstitution²⁵.

Ændringen blev blandt andet videreformidlet til kommunerne via brev stilet til direktører og fagchefer. Ifølge brevet havde disse derefter ansvaret for at videreformidlet budskabet til relevante afdelinger og sagsbehandlere. I et interview med en fagchef spurgte jeg ind til betydningen af at ventelisten var lavet om, og fik svaret: "Okay? Det vidste jeg ikke". Jeg fortalte at jeg havde hørt der var lavet om på ventelistesystemet og fagchefen svarede: "Så der det i hvert fald ikke lavet om endnu. Måske har de planer om at lave det om".

I interview situationen sad jeg på fagchefens kontor og kunne se opslagstavlen der hang ved siden af mødebordet. På tavlen hang informationsbrevet fra Socialstyrelsen; det var dateret til september 2017, syv måneder før jeg interviewede fagchefen. Der var ingen tvivl om at fagchefen ikke vidste noget om ændringerne. Men der var heller ikke tvivl om at brevet med alle informationerne på et tidspunkt var blevet printet ud og nu hang frit tilgængeligt på fagchefen eget kontor. Denne diskrepans mellem det chefen vidste, og burde vide, fik mig efterfølgende til at tænke på hvilke betydning dette vidensgab har for børnene. Umiddelbart ligger det uden for designet af denne undersøgelse, men hvis anbringelsesystemet har huller i sin viden, giver det måske også mere mening at børnene ikke bliver informeret i tilstrækkelig grad.

Socialstyrelsen undersøgte i 2018 anbringelsesområdet i henholdsvis kommunalt og døgninstitutions-perspektiv (2018c). I et spørgeskema til landets kommuner forsøgte det at skabe et overblik over kommunernes aktuelle ventelister til døgninstitutioner for børn og unge. Undersøgelsen konkluderede blandt andet at der ikke løbende blev sikret overblik over antallet af børn på venteliste, fordelt på by/bygd, alder, køn og anbringelsesårsag m.m. Og peger ligeledes på at overblikket over visitation og ventelister i kommunerne med fordel kan forbedres:

For Socialstyrelsen er det utilstrækkeligt kun at have overblik over ventelister og anbringelser på de selvstyrejede døgninstitutioner i forbindelse med helhedsorienterede udviklings- og udbygningsplaner på døgninstitutionsområdet. Det stiller krav om løbende data- og vidensindsamling om den samlede gruppe børn, der bliver anbragt uden for hjemmet såvel akut som planlagt. Skal plads-

²⁵ Medarbejderen oplyste at der var ca. 10-12 børn på listen den 1.10 2018.

typer og pladsantal på døgninstitutionerne afstemmes efter udviklingen i målgruppens behov, er det nødvendigt at skabe forbedret overblik og data på døgn- og anbringelsesområdet (Socialstyrelsen 2018c: 6).

Ud over det manglende overblik er en anden problematik at visitationen af et barn foregår ”på papiret”, forstået på den måde at det er sjældent eller aldrig at konsulenterne fra Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forhold eller institutionerne får lejlighed til at møde barnet inden anbringelsen. Visitationen foregår udelukkende ud fra de beskrivelser andre har lavet om barnet i form af dokumenter fra sagsbehandlere i kommunen og eventuelt udredninger og lægeudtalelser:

Som visitationssystemet er organiseret, er det fortsat kommunerne, der har den direkte borgerkontakt og varetager sagsbelysning m.v. i placerings- og anbringelsessager. Den centrale visitation er derfor afhængig af, at sagsbehandlere i kommunerne tilvejebringer den nødvendige viden og dokumentation. Den centrale visitation er i den forbindelse begrænset af den mangelfulde sagsbehandling, som det sociale sektortilsyn har påvist i kommunerne over de senere år. Endvidere kan den centrale visitation ikke være garant for, at udsatte børn samt personer med handicap nødvendigvis bliver matchet med det rette tilbud, da den centrale visitation først bliver inddraget efter kommunale afgørelser om placeringer i landsdækkende døgntilbud, mens placeringer i fx plejefamilier og kommunale botilbud går uden om den centrale visitation. Derfor vil etableringen af den centrale visitation antagelig ikke influere væsentligt på de nævnte forskelle i kommunernes anbringelsespraksis og anbringelsesformer på området for udsatte børn og unge (Socialstyrelsen 2019: 38).

Selve visitationen af det enkelte barn skal foregå i dialog med ledelsen af den enkelte døgninstitution og de konsulenter i Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forhold der arbejder med visitationssystemet. Dog oplever flere af forstanderne jeg talte med, at dialogen ikke levner mange muligheder for at argumentere for om det pågældende barn passer ind på institutionen eller ej. I Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forholds egen undersøgelse tyder svarene fra spørgeskemaerne på at de fleste børn er vel-visiteret; dette skyldes dog ikke mindst at målgruppebeskrivelserne på institutionerne er meget rummelige:

I relation til visitationen har døgninstitutionerne besvaret en række spørgsmål om deres beboersammensætning. Besvarelserne indikerer, at visitationen til døgninstitutionerne for børn og unge som helhed fungerer, således at et barn

som regel bliver anbragt på en døgninstitution, der har en målgruppe, som barnet falder ind under. Flere døgninstitutioner har dog så brede målgrupper, at der vil være match mellem barn og institution i de fleste tilfælde. Eksempelvis vil et stort flertal falde ind under målgruppen 0-18-årige omsorgssvigtede børn (Socialstyrelsen 2019: 38).

Hos de forstanderne jeg talte med, er der generelt en italesættelse af at visitationssystemet ikke fungerer efter hensigten, og at deres visitationsgrundlag forsvinder i visitationen – en udtrykte det således:

Jeg ved også at under visitationen finder de [kommunen] en anden, f.eks.: ”Nå, men vi fandt en plejefamilie i stedet” hvor barnet havde ret til en døgnplads fordi barnet havde været igennem måske to-tre familieplejer. Ikke fordi jeg vil sige det er noget skidt, visitationen, men arbejdsgangen er for usmidig. Den er ikke realistisk i forhold til dagens Grønland. Det er os der skal køre visitationen! Hvorfor skal de sidde deroppe? (interview med forstander, august 2019).

Flere af forstanderne gav også udtryk for at de ønsker sig visitationen tilbage på institutionen så de selv, i samarbejde med det øvrige personale, kan vurdere om et visiteret barn passer ind i den nuværende børnegruppe:

Jeg kunne godt tænke mig at vi får vores visitation tilbage igen. Jeg synes det er svært at ... jeg har haft visitationsudvalg i mange år og har haft folk udefra i min visitationsgruppe til at vurdere den opgave vi får fra kommunen. Jeg synes det her, det er langt væk. (...) Der var ikke nogen vurdering af børnene fra deres side. Jeg ... det kan være jeg ikke har forstået det rigtigt... Er det sådan at visitationsgruppen dernede skal vurdere børnene og finde en egnet plads? (...) Sådan har jeg ellers forstået det, men sådan oplevede jeg det ikke. Jeg kom ud [fra møde] og var meget frustreret. Jeg blev nødt til at sige nej til den pige, for vi havde ikke plads hos de store, og jeg kunne ikke placere hende hos de små. Det havde man jo ikke... det havde man ikke taget højde for. Hvis der var ... nu skal jeg jo ikke... man bliver stemplet jo hvis man begynder at snakke om gamle dage. Jeg synes bare det er nemmere for os at få overblik og få tingene systematiseret hvis man har visitationen på stedet (interview med forstander, maj 2019).

Nogle af forstandere giver desuden udtryk for at der er mangel på døgninstitutionspladser samt at børn der skal akutanbringes, kommer på den institution hvor der først

er en ledig plads uden den nødvendige hensyntagen til diagnoser og øvrige behov. Dette peger Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forholds egen undersøgelse også på:

Akutte anbringelser vil sammenlignet med planlagte anbringelser oftere implicere kortvarige ophold og et mismatch mellem barn og anbringelsessted. Ved akutte anbringelser vil det indskrevne barn typisk være ukendt og/eller ubeskrevet, og der kan være markante forskelle i alder og karakteren af barnets problemer sammenlignet med de andre børn på institutionen. Det kan blandt andet føre til uro og konflikter i børnegruppen på en døgninstitution (Socialstyrelsen 2018c: 47).

Undersøgelsen viser desuden at de tre kommuner der har svaret på hvor stor en procentdel af anbringelserne der er akutte anbringelser, har en høj andel af disse. En kommune svarede at de havde 20 pct. akutanbringelser, og to kommuner svarede at de havde 80 pct. akutanbringelser (op.cit.: 47). Mange af akutanbringelserne sker hos plejefamilier, men uanset dette er det et foruroligende højt tal. Både hvad angår baggrunden for akutanbringelsen, og hvad angår at undgå at børn skal opleve gentagende anbringelsesskift.

Anbringelsestal

Der var i september 2014²⁶ anbragt 398 børn i plejefamilier og 244 på døgninstitutioner (§ 37 spørgsmål nr. 233). Der var godt 14.000 børn under 18 år i hele landet (Grønlands statistik) hvilket betyder at ca. 4,5% af alle børn blev anbragt i 2014. Der er siden kommet 85 døgninstitutionspladser mere i Grønland så der i dag er 329²⁷ pladser til børn på døgninstitutioner fordelt over hele landet.

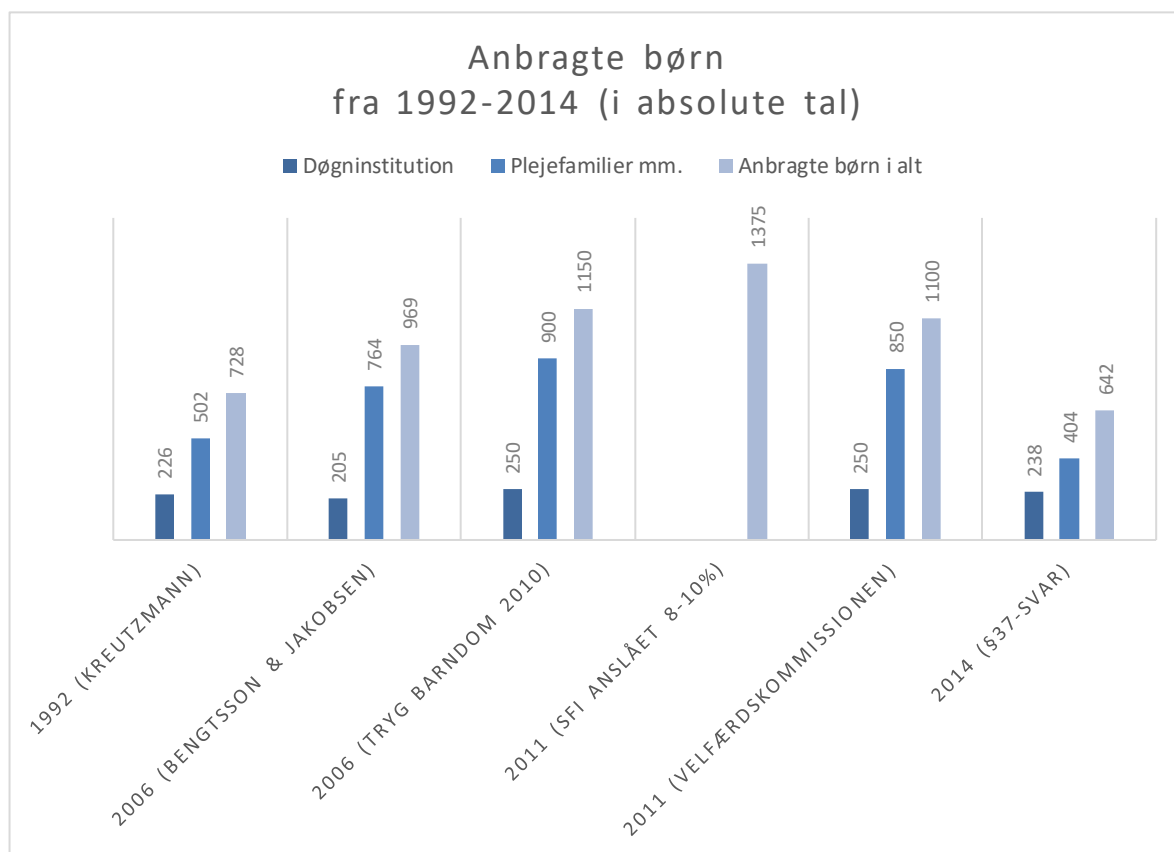
Der findes ikke mange tal og statistikker over anbringelser uden for hjemmet før starten af 1990'erne hvor Gladys Kreutzmanns forestod en stor undersøgelse om emnet (Kreutzmann 1992). Hun fastslog at i kalenderåret 1992 var der anbragt 728 børn udenfor hjemmet, på institution og i plejefamilie. Det svarede dengang til at 4,3 pct. af alle børn under 18 år var anbragt uden for hjemmet i kortere eller længere perioder (Kreutzmann 1992: 10). I 2010 fandt Deloitte frem til at syv pct. af alle børn i Grønland var anbragt uden for hjemmet (Deloitte 2011: 9), mens Departementet for Familie og Justitsvæsen fem år senere, i 2015 anslog at det drejede sig om ca. 4,2 pct. af de grønlandske børn der var anbragt uden for hjemmet, svarende til 642 anbragte børn (Afdækning, handleplaner, anbragte børn og unge 2015). En publikation fra KORA (Det

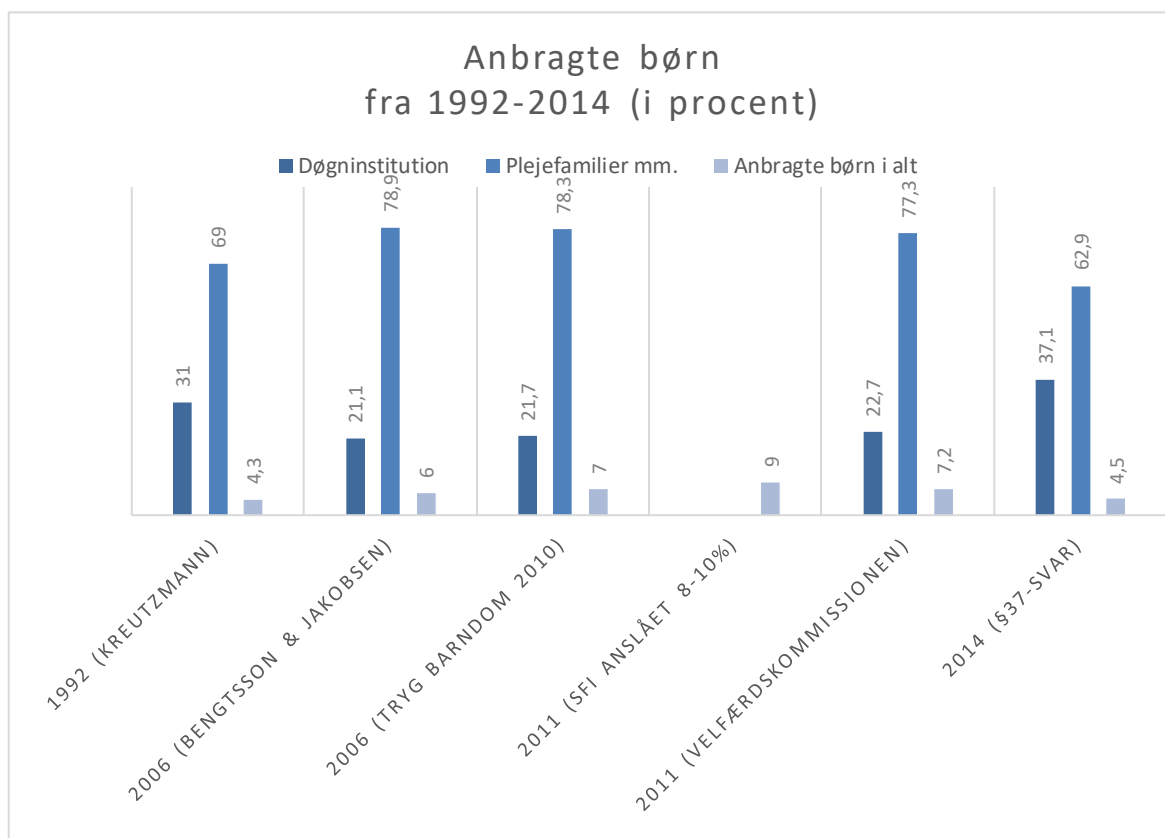
²⁶ Den nyeste opgørelse over anbragte børn i plejefamilier.

²⁷ Jeg udførte de fleste interview med børn i 2019, hvor der var omkring 260 døgnpladser.

Nationale Institut for Kommuner og Regioners Analyse og Forskning) i 2016, *Inkorporering af FN's børnekonvention i Grønland*, behandler antallet af anbringelser i Grønland i perioden 2011-2014. Her opgøres tallet til at omkring seks til syv pct. af alle børn blev anbragt uden for hjemmet i den periode. Grunden til det høje anbringelsestal skyldes her at tallene er beregnet ved en opgørelse af hvor mange børn der er registreret med en anden adresse end deres biologiske forældre og dermed også indeholder gavebørn og adopterede børn, samt at de medregner 18-årige (op.cit.: 36).

Fælles for alle disse tal er at de er behæftet med en del usikkerhed. Dels er det forskelligt om opgørelserne gælder til og med det 17. eller 18 år, og dels er der ikke en kontinuerlig optælling på en bestemt dag, f.eks. den 31.12 i et givent år. Lige som det er usikkert om en anbringelse tæller med hvis den blot har været et par dage, f.eks. over en weekend, samt om et barn der har været anbragt tre forskellige steder i løbet af et år, tæller som tre forskellige anbringelser eller blot en. Lidt firkantet kan man sige at KORA tæller på en måde, Deloitte en anden og Departementet en helt tredje. Dette vanskeliggør etableringen af et sikkert datagrundlag for at se på udviklingen over tid.

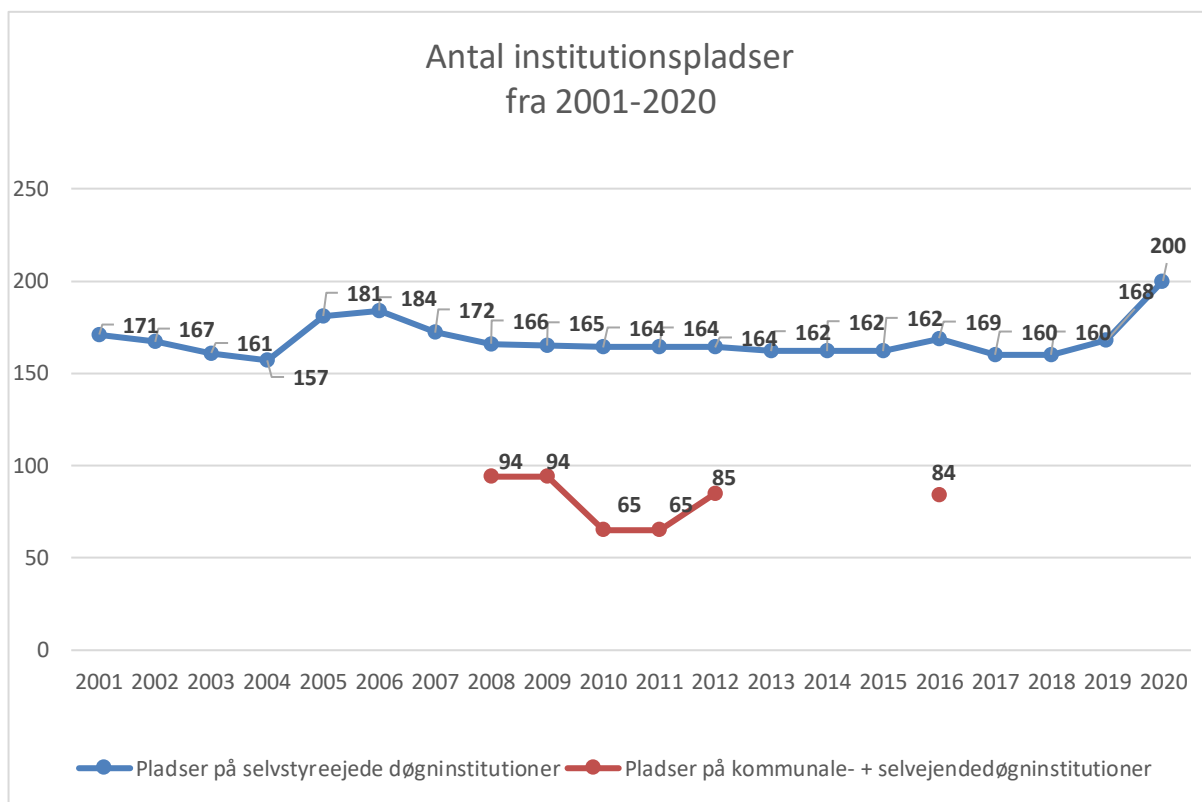

Figur 1 & 2. Anbragte børn i Grønland fra 1992 til 2014. De to figurer viser de forskellige tal i henholdsvis procent og absolutte tal fra de forskellige publikationer der er udgivet om emnet.

Som det fremgår af figurerne, er der stor forskel på hvor mange børn der menes anbragt, og over 20 år er der blot gjort seks reelle forsøg på at belyse området.

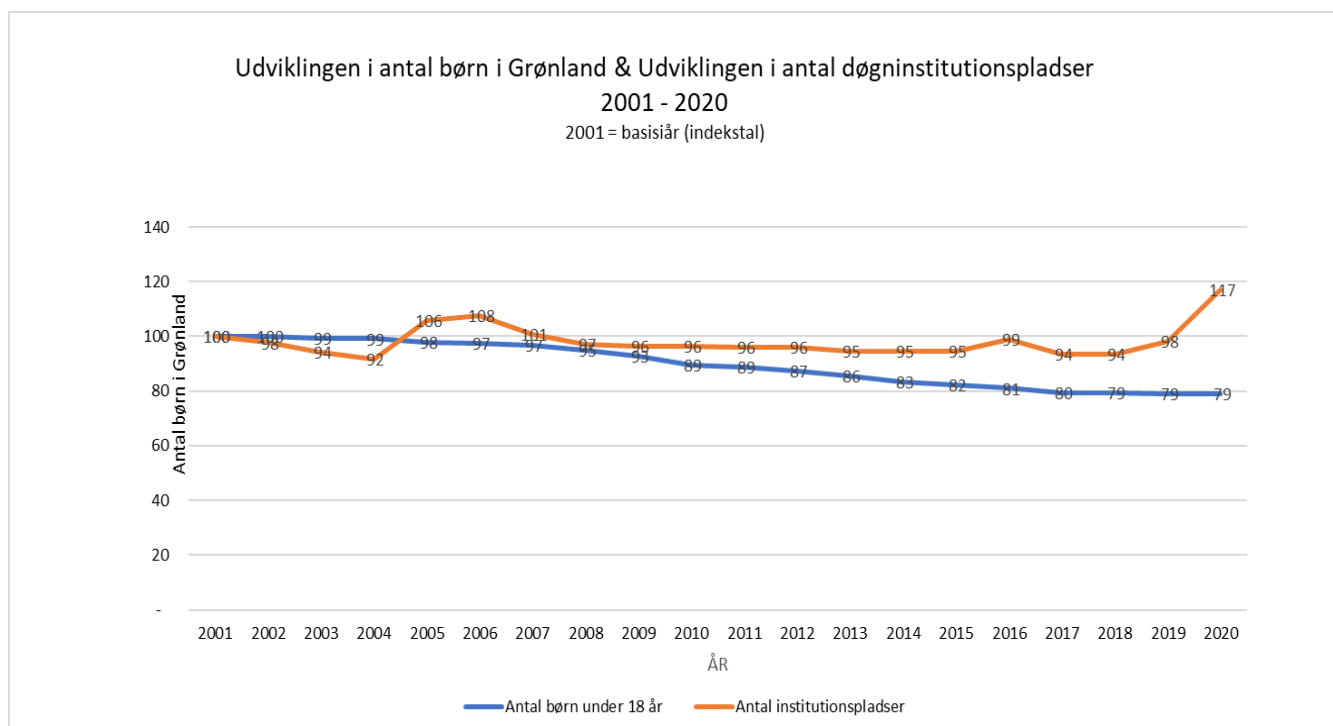
Daværende landstyredelem for Sociale Anliggender og Arbejdsmarked, Jørgen Wæver Johansen, udtalte i 2000 at: "Udviklingen siden 1992 har ikke vist tegn på forbedring, tværtimod er der nu fuld belægning eller overbelægning på døgninstitutionerne for børn og unge, og mange forgæves henvendelser fra kommunerne" (Nye veje 2000: 106). Dette citat følger sig ind i den samfundsmæssige fortælling om at der mangler pladser som startede tilbage i 1952 hvor landsrådet vurderede at der manglede to til tre børnehjem for at dække behovet (Beretninger 1952, Deloitte 2011, årsberetning for døgninstitutionsafdelingen 2001; 2008; 2009; 2012; 2016).

Nedenstående oversigt over udviklingen af pladser på de selvstyrejede institutioner fra Johansens udtalelse til nu, viser at der er sket en relativt stor udvikling i antallet af børnehjem og pladser siden 2001.

Figur 3. Oversigt over selvstyrejede institutionspladser fra 2001 hvor der første gang kom årsberetninger fra døgninstitutionsområdet. Optællingen er foretaget med udgangspunkt i årsrapporterne, og tallene opgjort i Finansloven under hovedkonto 30.10.37: Landsdækkende døgninstitutioner for børn og unge.

Selvom antallet af institutionspladser er steget i perioden, er antallet af børn og unge i Grønland faldet i den samme periode. I 2001 var der 17.495 børn i alderen 0-17 år, og i 2020 er dette tal faldet til 13.777, altså et fald på næsten 4000 børn (Grønlands statistik). Det er i denne sammenhæng vigtigt at huske at der ikke findes en samlet opgørelse over udviklingen af selvejende og kommunale døgninstitutionspladser, og nedenstående oversigt kun gælder de selvstyrejede.

Figur 4. Udviklingen af antal børn og udviklingen af antal institutionspladser.

Sammenholdes dette med antallet af institutionspladser i samme periode, er det vanskeligt at sige at der en sammenhæng imellem antallet børn og antal døgninstitutionspladser, men det kan dog også være svært at konkludere det modsatte. For det første kan udviklingen være et udtryk for at antallet af pladser i år 2000 var lavere end det reelle behov, og at det øgede antal pladser er et udtryk for at noget af denne uligevægt er blevet indhentet. For det andet kan det være et udtryk for at der er sket en ændret praksis for visitation til en døgninstitution. For det tredje er der et mørketal og en stor usikkerhed for udviklingen af pladser på selvejende og kommunale institutioner.

Dette afsnit har vist at antallet af institutionspladser er steget, samt at antallet af børn er faldet, og at der mangler valide data på hele anbringelsesområdet. Næste afsnit omhandler de betingelser der tilbydes når børnene fylder 18 år.

Efterværn

Samfundet er indrettet således at præcis 18 år efter vores indtræden i denne verden, når vi til skelsår og træder for alvor ind i de voksnes rækker. Fra den dag er vi at regne for voksne, og samfundet forventer at vi har tilegnet os de færdigheder der kræves for at være en fuldgyldig og produktiv borger med rettigheder og pligter. Til gengæld får vi

ret til at køre bil og til at låne penge til at købe den for. Til at gå i krig i andre lande, i statens navn, og til at stemme på de politikere vi mener der er bedst til jobbet. Vi kan få vores eget navn på lejekontrakten hvis vi ellers har været skrevet op til en lejlighed længe nok, og komme i RKI-registret over dårlige betalere hvis vi ikke kan betale huslejen. Det ansvar og de muligheder klarer de fleste unge med hjælp fra deres familie som regel uden alt for mange problemer. Men dels er der store forskelle på pigers og drenge modenhed, og dels er mange af de unge der har været anbragt på institutioner, ikke alderssvarende (Egelund et al. 2009). Professor i børne- og ungdomspsykiatri, Tasmin Ford, har i en artikel i *British Journal of Psychiatry* (2007) således vist at 11 pct. af anbragte børn er mindre end 60 pct. mentalt alderssvarende i deres udvikling. Det betyder f.eks. at 11 pct. af de 12-årige anbragte børn psykologisk set er udviklet som et barn på knap fem år. For børn der ikke er anbragt uden for hjemmet, gælder det for 2 pct. Derudover har børn der har boet hos familien i hele deres opvækst som regel mulighed for at komme hjem og få et måltid mad, gode råd, og vasket tøj. Den mulighed har unge der har boet på institution sjældent når først de er udskrevet.

Allerede i 1994 var der ønske blandt forstanderne om at få etableret et efterværn for børn der havde været anbragt på døgninstitution. Tidligere forstander på Meeqqat Illuat, Torben Alne, sagde på konferencen *Seminar om børn og unge* i Sisimut at: "Succesen af opholdet på en døgninstitution er direkte afhængig af en god udslusning og efterværn" (1996: 69). I det samme oplæg havde forstanderen for Angerlarsimaffiat Uummannaq, Ann Andreasen, udarbejdet tre forskellige kategorier til at systematisere efterværnsforanstaltningerne:

Begrænset efterværn Kategori I	Børn der hviler i sig selv, med stærk personlighed, i balance, selvstændige.
Omfattende efterværn Kategori II	Børn der følelsesmæssigt og på andre områder/måder er uafklarede, og derfor med en vis sandsynlighed vil klare sig "utilfredsstillende" efter udskrivningen.
Massivt efterværn Kategori III	Børn man – med en til vished grænsende sandsynlighed – ved ikke vil være i stand til at klare sig selv efter udskrivningen.

Figur 5. *Seminar om børn og unge*, 1996: 70 (Ann Andreasen).

Omkring 10 år efter disse ønsker og konkrete forslag fra forstanderne, blev efterværn nævnt i lovgivningen som en del af de hjælpeforanstaltninger der kunne tilbydes²⁸. Men der gik alligevel lang tid inden lovgivningen havde slået rod. Deloitte påpegede blandt andet i 2011 at: "Derudover er der generelt mangel på formaliserede efterværnstilbud og udslningsboliger. Endvidere er der ikke fuldstændig enighed mellem døgninstitutionerne og kommunerne om ansvaret for opgaven" (2011: 12). Rent formelt er det kommunalbestyrelsen (socialrådgiveren) der skal træffe afgørelse om hvorvidt der skal tilbydes efterværn for unge mellem 18 år og 23 år og som på det tidspunkt de fylder 18 år, modtager en støtteforanstaltning, jf. §42, stk. 1 i Inatsisartutlov om støtte til børn. I samme lov i §42, stk. 2 står der at det er et krav at der skal tilbydes efterværn hvis det må anses for at være af væsentlig betydning for den unges trivsel, helbred og udvikling. Det er således kommunalbestyrelsen (socialrådgiveren) der vurderer om der skal tilbydes efterværn, og ikke noget som barnet kan kræve; der er altså ikke et umiddelbart retskrav på at få efterværn. Afgørelsen kan dog påklages til Det Sociale Ankenævn der foretager en ny vurdering, men heller ikke her bliver der tale om en direkte ret til efterværn.

I henhold til §43, stk. 3 kan der træffes afgørelse om at efterværn kan tilbydes, eller kan tilbydes genetableret til unge i alderen 18 år til og med 23 år når visse betingelser er opfyldt. Denne bestemmelse var ikke med i den tidligere lov om støtte til børn og unge og må betegnes som en forbedring da unge der måske er trætte af hele det sociale system og/eller ikke forstår konsekvenserne af deres valg på det tidspunkt de fylder 18 år, kan takke nej til efterværn. Med denne bestemmelse får de unge mulighed for at fortryde og takke ja til efterværnet på et senere tidspunkt (inden de fylder 24 år).

I 2014 undersøgte Departementet for Familie og Justitsvæsen hvor mange anbragte børn der havde handleplaner²⁹, og fandt i den forbindelse at 31 af de anbragte unge havde efterværn (Afdækning, handleplaner, anbragte børn og unge 2015: 7). Men det fremgår desværre ikke hvor mange af de 642³⁰ anbragte børn der var i målgruppen for at få efterværn. Der er dog flere ting der tyder på at det er svært at få tilbudt efterværn, og de fleste af de børn og tidligere anbragte der kommer til orde i denne afhandling, kender ikke til betydningen af efterværn, samt til deres ret til at få en vurdering af om de kan få det tilbudt. Når børnene ikke bliver oplyst om at efterværn er en potentiel mulighed, har de svært ved at bede om det. Og når dette sam-

²⁸ Landstingsforordning nr. 1 af 15. april 2003 (§9, stk. 2, pkt. 11).

²⁹ I 500 ud af 642 anbringelser manglede der en handleplan eller en opdatering af handleplanen da afdækningen var færdig medio september 2014.

³⁰ I undersøgelsens indledning er antallet af børn opgjort til 606 pr. 1. april 2014 mens der i undersøgelsen resultater arbejdes med at antallet af anbragte børn er 642 pr. 1. januar 2014.

menholdes med MIOs undersøgelse fra 2014 der viser at der kun blev etableret efterværn hvis børnene søgte om det, selv om sagsbehandlerne kunne se at der var behov (MIO, 2014a: 51), bliver det meget svært for anbragte børn at få efterværn. Uden efterværn har mange af de unge svært ved at passe job, uddannelse eller beholde deres lejlighed (Velfærdspolitisk analyse 2020; SUS og Bikubefonden 2019), og 68 pct. af de 18-24-årige grønlandske unge i anstalten var da også hjemløse da de blev indsat:

Konsekvensen af mangel på efterværn og udslningsboliger er bl.a. at unge må forlade døgninstitution eller plejefamilie når de fylder 18 år. I alt 68 % af indsattepopulationen mellem 18 og 24 år var ude i hjemløshed. Det var samtidig også den gruppe hvor en stor del havde været anbragt uden for hjemmet (Lauritsen 2017: 177).

Lauritsens undersøgelse viser også at mindst 41 pct. af de unge indsatte mellem 18-24-årig havde været anbragt på en døgninstitution før de fyldte 18 år (op.cit.: 176).

Dette afsnit har vist at der siden 1990'erne er kommet en øget opmærksomhed på hvilken betydning efterværn har. I *lov om støtte til børn* optræder ordet "efterværn" 29 gange i lovgivningen, og det kunne indikere at det er et område der bliver prioriteret politisk, men der findes ingen undersøgelser af om det er blevet nemmere at få efterværn i dag. Næste afsnit udfolder nogle af de økonomiske aspekter af anbringelserne.

Økonomi

Økonomi spiller en stor rolle for det barn der bliver anbragt på en døgninstitution, om ikke direkte så indirekte, gennem personalenormering, adgang til aktiviteter og rejser m.m. Dette afsnit giver en ganske kort indføring i de økonomiske rammer på området, men behandler ikke de mange økonomiske facetter der gør sig gældende på døgninstitutionsområdet, i dybden. Ud over økonomiens betydning for det pædagogiske arbejde er økonomi også interessant ud fra en samfundsøkonomiske betragtning om at de økonomiske midler der er til rådighed, skal anvendes hvor de gør mest gavn. Økonomien kan være både befordrende og begrænsede for det pædagogiske handle- rum på de enkelte institutioner. Konkret betyder det noget for et barn der er anbragt, om de enkelte institutioners økonomi giver mulighed for at:

- Tilbyde varieret kost
- Udbyde gode aktivitetstilbud
- Stille hygiejneartikler til rådighed

- Vedligeholde værelser
- Understøtte medarbejdere med kurser og efteruddannelse.
- Tilbyde hyttetur og sommerferie

Blot for at nævne nogle forhold. Ingen af børnene talte i interviewene direkte om økonomi eller mangel på samme, men de fortalte at det var rart at bo et sted hvor det var muligt at komme ud og rejse en gang i mellem, og flere nævnte at det var trygt at bo et sted hvor der altid var mad og tøj nok: "Nu er jeg så taknemmelig for at have en ordentlig seng, ordentligt tøj, mad nok og mulighed for at få bøjle og briller" (Hulda, 17 år).

Takster

Selvstyrets døgninstitutioner i Grønland drives af Selvstyret, men finansieres grundlæggende af kommunerne. Kommunerne betaler en fastsat takst for den enkelte institution der dækker de budgetterede udgifter for et ophold. Taksterne for de selvstyrejede institutioner fastsættes i en forhandling imellem Naalakkersuisut og kommunerne, og i 2020 varierer taksten fra 2.268 kr. pr. døgn til 3.862 kr. døgn (Cirkulære om gældende sociale kontantydelse pr. 1. januar 2020). For de selvejende institutioner der har en hjemmeside med priser, oplyses priser fra ca. 2.500 kr. til ca. 4.500 kr.

Den årlige forskel imellem den dyreste og billigste selvstyrejede døgninstitution er næsten 600.000 kr. pr anbragt barn. Der kan være gode begrundelser for disse forskelle, herunder geografisk placering, særlige målgrupper, særlige indsatser eller en særlig pædagogik. Men alt andet lige betyder forskellen i taksten for døgninstitutionerne at de økonomiske rammer er forskellige for de enkelte institutioner både inden for de selvstyrejede, de kommunale og de selvejende.

Bærer arbejdet lønnen i sig selv?

Ud over diskussionen om økonomien på døgninstitutionsområdet er der en særskilt diskussion om aflønningen af pædagogerne. Det er ikke en ny diskussion (Rimpler et al. 2019), og den er heller ikke speciel grønlandsk; både i Danmark og i New Zealand har jeg hørt pædagoger beklage deres lønforhold. Traditionelt har pædagoger været lavtlønnet, og faget har typisk været et såkaldt "kvindefag" (ibid.) med såkaldte "bløde værdier", og frasen "hvis du ikke kan blive andet, kan du altid blive pædagog", var stadig almindelig da jeg startede på pædagoguddannelsen i 2000.

Der er flere historiske og samfundsmæssige grunde til at det pædagogiske arbejde altid har været et lavtlønsområde (Øgendahl 2000), og der har gennem årene været en løbende diskussion i Grønland om hvorvidt den forholdsvis lave løn også var skyld i

manglen på pædagogiske medarbejdere på døgninstitutionerne. Samtlige årsberetninger fra døgninstitutionsafdelingen, fra den første blev udgivet i 2001, konstaterer at der er mangel på kvalificeret arbejdskraft, og flere gange er afdelinger eller hele institutioner blevet lukket på grund af mangel på arbejdskraft (Årsberetninger 2001-2018). I Grønland kom den første socialpædagoguddannelse i midten af 70'erne, uddannelsen ligger i dag i Ilulissat og har et årlig optag på ca. 20 pædagogstuderende. På trods af navnet "socialpædagogisk uddannelse" er uddannelsen en generalistuddannelse der dækker "hele det pædagogiske beskæftigelsesområde" (studieordning 2018:7) og ikke kun socialpædagogiske og specialpædagogiske opgaver. Uddannelsen tager 3½ år og betragtes som en videregående uddannelse der giver titlen "bachelor". Denne titel giver principielt adgang til at læse videre på master- eller kandidatuddannelse inden for området, men disse uddannelser udbydes (endnu) ikke på Grønlands Universitet.

Den Grønlandske fagforening for pædagoger i Grønland blev oprettet i 1988. Den hed Perorsaasut Ilinniarsimasut Peqatigiiffiat (PIP), og senere skiftede foreningen navn til Nunatsinni Perorsaasut Kattuffiat, i daglig tale kendt som NPK. Den har i dag omkring 344 medlemmer, og medlemmerne arbejder på både dag- og døgnområdet (interview med landsformanden, 2019). NPK har oplyst at der er 14 lokalafdelinger, og at deres vigtigste opgaver som fagforening er at forhandle overenskomsten. I et interview med NPK's landsformand, Juliane Tobiassen, i sommeren 2019, spurgte jeg ind til NPK's holdninger til pædagogernes generelle arbejdsforhold. Tobiassen fortalte at der mangler pædagoger, særligt på østkysten, og forklarede yderligere at hovedårsagen til dette er at lønningerne er for lave: "Pædagogerne er de dårligste lønnede. Både sagsbehandlere, lærere, sygeplejersker og politiet får højere løn end pædagoger". Tobiassen oplyste at startlønnen for en uddannet pædagog er godt 20.000 kr., og slutlønnen er godt 22.000³¹ kr. NPK arbejder derfor for at lønniveauet bliver det samme som i Danmark³². Men begrundelserne for en lønstigning skal også være i orden, siger Tobiassen og uddyber: "Hvis vi kræver højere løn, hvorfor gør vi det? Hvad er det vi giver til samfundet? Det skal vi blive bedre til at forklare."

Det Forebyggelsespolitiske Råd (der ikke eksisterer mere) fremlagde tilbage i 1996 en række anbefalinger for landsstyret. En af disse anbefalinger var at: "Forbedre lønvilkårene for medarbejdergruppen inden for børneområdet, således man kan fastholde medarbejdere på området" (Nye Veje 2000: 95). Og daværende landstingsmedlem for Sociale Anliggender og Arbejdsmarked, Jørgen Wæver Johansen, udtalte i den forbindelse:

³¹ Der er siden dette interview forhandlet en ny overenskomst.

³² Startlønnen i Danmark er ca. 27.900 kr., og slutlønnen er ca. 30.800 kr. ifølge Socialpædagogernes Landsforbund, SL.

Vi må også huske på, at gruppen af socialrådgivere og pædagoger er stor i forhold til landets samlede befolkning. Men pædagoguddannelse er i den kategori, som hedder mellemuddannelser, som er lavtlønsgruppen. Derfor er det ikke så mærkeligt, at denne gruppe søger andre arbejdsområdet, som giver bedre løn (Nye veje 2000: 41).

Anbefalingerne fra 1996 er umiddelbart stadig aktuelle, for hvis man sammenligner pædagogernes løn i dag med andre mellemlange videregående uddannelser, er løngabet stadigvæk stort:

	Uddannelsens længde	Startløn (uden til-læg)	Slutløn (uden til-læg)
Pædagoger	3½ år	Ca. 20.600 kr.	Ca. 22.300 kr.
Socialrådgiver	3½ år	Ca. 26.400 kr.	Ca. 28.400 kr.
Skolelærer	4 år	Ca. 27. 500 kr.	Ca. 30.500 kr.

Figur 6. Lønsammenligning for mellemlange videregående uddannelser i 2020 (Overenskomst for AK, NPK og IMAK).

Der findes ikke en systematisk opgørelse over udbud og efterspørgsel af pædagoger samt normerede pædagogstillinger og ubesatte pædagogstillinger. En medarbejder i Styrelsen for Forebyggelse og Social Forhold fortalte at de oplever der er store problemer med at rekruttere og fastholde, men at der ikke er en strategi for at komme problemet til livs: "Det er et samfundsproblem når man har gode institutioner, god lovgivning, gode konsulenter og ikke nogen medarbejdere" (Medarbejder i Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forhold).

Ved at sammenholde forskelligt kildemateriale kan man danne sig et overblik over problemets omfang. F.eks. var der i 2001 en normering på 152 pædagogstillinger på døgninstitutionsområdet, men kun ansat 110 hvilket betød der manglede ca. en tredjedel uddannet pædagoger (MIPI 2003). I 2007 var der 500 pædagogstillinger i hele Grønland (ikke kun døgninstitutionsområdet), og ud af dem var der kun 300 besatte (Orry 2007). I 2017 angives det i et §37-spørgsmål (nr. 228) at der var en normering på 351,5 fuldtidsansatte pædagoguddannede medarbejdere på selvstyrets døgninstitutioner, og af disse var 87 besat med pædagoger. I samme år havde Kommunerqarfik Sermersooq 52 ubesatte pædagogstillinger ud af 104 (Sermitsiaq 2017), og endelig viser en undersøgelse fra NPK (Sermitsiaq, 2018) at der i marts 2018 var 132 ubesatte pædagogstillinger i Grønland. Så selv om der ikke findes en samlet undersøgelse, er det dog tydeligt at manglen på pædagoger går igen i samtlige undersøgelser og årsrapporter,

og grundene dækker både over dårlige arbejdsvilkår og dårlig løn (Bisgaard & Michelsen 2005; EM 2018/136).

Det er et samfundsmæssigt problem at der mangler personale i institutionerne, og det er både kendt, velbeskrevet, og har eksisteret i over 20 år. Når det, over så mange år, endnu ikke er lykket at løse problemet på en passende måde, strider det imod børnekonventionen der i artikel 3, punkt 3 tilsiger at:

Deltagerstaterne skal sikre, at institutioner, tjenester og organer med ansvar for omsorg for eller beskyttelse af børn skal være i overensstemmelse med de standarder, der er fastsat af kompetente myndigheder, særligt med hensyn til sikkerhed, sundhed, *personalets antal og egnethed*³³ samt sagkyndigt tilsyn (FN's Børnekonvention artikel 2, punkt 3).

Problematikken om personalets antal og egnethed tages op igen i kapitel 6, der blandt andet analyserer børnenes oplevelser med det personale der arbejder der, hvor børnene bor.

Opsamling

Kapitlet afdækker de strukturelle forhold og omstændigheder der har betydning for børnenes oplevelser af deres anbringelser. Herunder at grønlandsk lovgivning, såvel som internationale konventioner, slår fast at børn har ret til at blive hørt, samt at strukturelle udfordringer på socialområdet langt fra er nye eller udokumenterede. Der har siden starten af 1950'erne, før der eksisterede reelle børnehjem, været en samfundsmæssig diskurs om at der er behov for flere børnehjem. I dag bliver der født færre børn end for 20 år siden, og der er dermed færre børn under 18 år mens både antallet af døgninstitutioner og antallet af pladser er steget. Der er stor forskel på hvor mange børn der menes at være anbragt i de seks forskellige undersøgelser der er udført på området de sidste 20 år. Og det er (til stadighed) bekymrende at der ikke findes entydige, klare og præcise tal på alle dele af anbringelsesområdet. Dette vanskeliggør etableringen af et sikkert datagrundlag for at se på udviklingen over tid.

Der foreligger ikke på nuværende tidspunkt nogen egentlig opgørelse over i hvilket omfang efterværn tilbydes, selv om det er veldokumenteret at uden efterværn har mange af de unge svært ved at passe job, uddannelse eller beholde deres lejlighed. Pædagogernes arbejdsforhold og lønninger har været genstand for diskussion i årevis, og mange forskellige undersøgelser har anbefalet at lønnen skal hæves for at tiltrække

³³ Forfatterens kursiv.

og fastholde kvalificeret personale. Til trods for dette ligger lønnen stadig væsentligt lavere for uddannede pædagoger end for sammenlignelige faggrupper.

Der efterspørges flere oplysninger om anbringelsesområdet fra alle interessenter, men Grønlands statistik er endnu ikke fra politisk side blevet bedt om at indhente fortløbende data på hele anbringelsesområdet. Samtidig er mængden af oplysninger i døgninstitutionsrapporterne meget svingende, f.eks. er tal om børn anbragt uden for Grønland behæftet med usikkerhed. Det er derfor en selvstændig pointe at flere af de tal og statistikker der refereres til i denne afhandling, for en stor dels vedkomne hviler på forskellige rapporter og analyser der gør det svært at sammenligne de forskellige år, anbringelsestyper, alder, institutioner m.m.

I det næste kapitel gennemgås litteratur reviewet for området samt *state of the art* for Canada, Australien og New Zealand der er overvejende engelsksprogede lande med indigenous befolkning.

Først vil jeg give en kort forklaring af begrebet oprindeligt folk. Der findes ingen fast definition af hvad et oprindeligt folk er, da FN's Deklaration om Oprindelige Folks Rettigheder (2007) ikke klart definere hvem den omfatter (Barten & Mortensen 2016, Christoffersen et al. 2016). Det er dog udbredt anerkendt at en definition kan lyde:

Indigenous communities, peoples and nations are those which, having a historical continuity with pre-invasion and pre-colonial societies that developed on their territories, consider themselves distinct from other sectors of the societies now prevailing on those territories, or parts of them. They form at present non-dominant sectors of society and are determined to preserve, develop and transmit to future generations their ancestral territories, and their ethnic identity, as the basis of their continued existence as peoples, in accordance with their own cultural patterns, social institutions and legal system (Barten & Mortensen 2016: 6).

Inatsisartut regner grønlændere som et oprindeligt folk: "Grønlænderne er et folk i folkeretlig forstand og opfatter sig selv som et oprindeligt folk" (Selvstyrekommissionen, bilag 10,1) og det er den definition jeg antager i afhandlingen, ligesom betegnelsen oprindelige folk og indigenous brugt synonymt. Befolkningen i Grønland betegnes som grønlændere eller inuit, mens andre indigenous folkeslag for læsevenligheds skyld betegnes indigenous eller oprindelige folk. Jeg anerkender at betegnelsen indigenous eller oprindelige folk ikke er udtømmende og at de forskellige folk har hver deres unikke sprog, skikke og kulturer.

Kapitel 3. Litteratur review

Ethvert forskningsprojekt må starte med at finde og anerkende den forskning der allerede findes på området. Dette arbejde skriver sig ind i en (til dels underrepræsenteret) tradition om at lade børnenes stemmer blive hørt, gennem semistruktureret samtaler. Med dette kapitel ønsker jeg først og fremmest at give et overblik over den viden der i forvejen findes om anbringelsesområdet i Grønland, og i særdeleshed om omfanget af inddragelse af børnene selv og deres oplevelser med at blive og være anbragt. Dette bliver udfoldet i nedenstående afsnit, derefter følger en *state of the art* gennemgang af nyeste forskning på området i engelsksprogene lande der har en vestlig tilgang til socialområdet, og indigenous befolkning.

Review

Børn er ofte påfaldende fraværende i undersøgelser om børn. F.eks. viser et engelsk review af 44 artikler fra 2003- 20008 at litteraturen har tendens til at negligere børns "point of view" (Holland 2009). Siden FN's konvention om Barnets Rettigheder fra 1989 er der dog kommet en stigende erkendelse af at børns egne perspektiver på anbringelser af børn er vigtige informationer for forskningen på området (Bessel 2011; Bijelveld et. al. 2013).

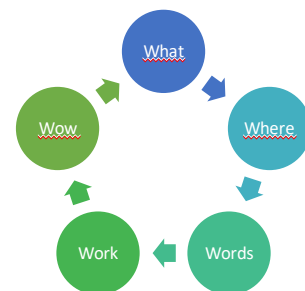
Reviewet startede med en eksplorativ empiriindsamling gennem samtaler med mennesker i forskellige hjørner af anbringelsesområdet. Disse samtaler gav mange idéer og nye perspektiver til hvor jeg kunne finde relevant viden, og hvem jeg ellers kunne tale med – også kaldet "snowball-effekt" (Efron 2018: 61). Her viser den ene undersøgelse, bog eller rapport vej til den næste, og gennem søgning på hvilke artikler og bøger der bliver citeret (*looking backward*), og hvilke andre undersøgelser de selv bliver citeret i (*looking forward*).

Derudover er der søgt litteratur gennem databaser som vist nedenfor. Der er søgt på danske og engelske ord, og der er derfor en mulighed for at der findes u-oversat grønlandsk litteratur, som jeg ikke har fundet frem til. Søgestrategien³⁴ er her illustreret som en iterativ proces hvor der kan udbygges med et eller flere søgeord og kriterier når en runde er fuldført.

WHAT:

³⁴ Skabelonen er udarbejdet af biblioteket på Aalborg Universitet. Se den fulde søgelist med alle *What, Where, Words, Work, Wow* i bilag 1.

Børns oplevelse af at blive og være anbragt på døgninstitutioner i Grønland.

WHERE:

Databaseværter	EbscoHost ProQuest
Databaser der dækker emnemæssigt bredt	Academic Search Premier (EbscoHost) Scopus Web of Science
Danske søgekilder	scholar.google.dk Primo www.aub.aau.dk Infomedia (adgang via Primo) Den danske forskningsdatabase www.forskningsdatabasen.dk

Desuden er der fundet materiale i:

- Statistikdatabaser fra Grønland og Danmark
- Historiske dokumenter
- Lovgivning
- Grønlands Nationalmuseum og Arkiv
- Rigsarkivet i Danmark
- Diverse medier

Kvalitativ forskning om grønlandske børns oplevelser med at være anbragt er endnu relativt begrænset, og den litteratur der findes møder ofte ikke kravene til at være videnskabelige. En videnskabelig artikel eller tekst skal her forstås som "peer reviewed", det vil sige fagfællebedømt af uafhængige forskere som et forskningsbaseret arbejde der følger en stringent metodik i indsamlingen af data og en analytisk behandling af de indsamlede data. Men da der næsten kun findes "grå litteratur", det vil sige litteratur der ikke er peer reviewed, f.eks. undersøgelser og rapporter etc. og da de fleste af de rapporter og undersøgelser er på et højt fagligt niveau der giver indblik i forholdene, vil jeg her gennemgå den litteratur der er fundet, både peer-reviewed og ikke peer-reviewed. Det er vigtigt at være bevidst om at mange af rapporterne er bestilte og betalte, som regel fra politisk side, for at få viden om forhold og tendenser på området

lige nu og her. Dermed kan nogle af undersøgelserne godt have højt fagligt niveau, uden dog at være uafhængige af opdragsgiverens specifikke ønsker om fokus på særlige områder.

Der findes én grønlandsk rapport hvor fokus har været på kvalitative interview med anbragte børn, med det formål at få viden om hvordan børnene selv oplever deres anbringelse. Det er en udgivelse fra Børnetalsmandsinstitutionen, MIO, *Et menneske er et menneske lige meget hvor lille det er* (2013), der omfatter interview med 33 anbragte børn mellem 7-16 år fra 25 plejefamilier og otte døgninstitutioner. Rapporten viser at børnene generelt ikke føler sig inddraget i deres anbringelsesforløb, og mange børn giver udtryk for at de ikke har talt med en sagsbehandler inden anbringelsen. Børnene fortæller at de ikke ved hvem deres sagsbehandler er, og kun tre af de 33 børn vidste at de havde en handleplan. Undersøgelsen viser desuden at mange af børnene havde været anbragt flere forskellige steder. Børnene på døgninstitutioner havde typisk flere anbringelser bag sig end børnene i plejefamilierne der for de flestes vedkomne havde været anbragt to forskellige steder.

I MIOs rejserapporter er der også talt med mange børn i forbindelse med: " (...) fortællerarbejde[t] ved at lytte til børnenes egne ord og fortællinger om deres liv i børnenes egne omgivelser" (2018a). Børnetalsmanden har sit naturlige fokus på alle børn i landet og ikke specifikt på anbragte børn. I den sidste rejserapport fra 2019 (2020) er der en kort beskrivelse af at anbragte børn er særligt udsatte, sammen med en anbefaling til kommunerne om at øge forskellige indsatser på forskellige steder af anbringelsesområdet: "På trods af, at MIO modtog få henvendelser vedrørende børn anbragt uden for hjemmet, vil MIO alligevel opfordre til at anbringelsesområdet styrkes (...)" (op.cit.: 38).

I rejserapporten fra 2018 behandles anbringelsesområdet ligeledes kortvarigt. Det munder blandt andet ud i en anbefaling om at: " (...) Selvstyret gennemgår brugen af anbringelse af børn uden for hjemmet, inddrager familier, børn og lokalsamfund i processen og i løsninger samt får afsat de nødvendige ressourcer. Det er i den forbindelse vigtigt at tage hensyn til lokale forhold" (op.cit.: 25). Børnetalsmanden har også mødt børn der selv ønskede at blive anbragt, eller som ønskede at skifte anbringelsessted (MIO 2017: 47). Fælles for rejserapporterne er at de peger på at det ofte handler om manglende handleplaner, inddragelse i eget liv og gennemsigtighed i anbringelserne når borgere og fagpersoner har henvendt sig om anbragte børn. De ved ikke hvad der skal ske med børnene, eller hvordan beslutningerne bliver truffet. Det er også et gennemgående tema at børn bliver anbragt langt væk fra familien (2018a; 2017; 2016).

MIO beskriver desuden i rapporten *Når magtesløsheden taler* (2019) at en del af de henvendelser de modtager, drejer sig om børn der er anbragt uden for hjemmet. Henvendelserne kommer både fra børnene selv og fra pårørende (op.cit.: 16). I rapporten *Pas på mig* (2016c) har børnetalsmanden talt med 73 børn mellem 9-13 år i Tasiilaq. Tasiilaq er en af de byer hvor der ligger en døgninstitution, men den form for anbringelser som børnene fortæller om, gælder kun plejefamilieanbringelser. Der er kun én borgerhenvendelse i rapporten der handler om institutionen, og det drejer sig om at der er konflikter på baggrund af forskellen i danske- og grønlandske opdragelsesmetoder på børnehjemmet, og ikke specifikt om børnene.

I Grønlandsk sammenhæng findes der derudover en del kvantitative rapporter og kortlægninger af børne- og døgninstitutionsområdet (Dahl et al. 2020; Socialstyrelsen 2019; Socialstyrelsen 2018b; Socialstyrelsen 2017; MIO 2016; Pedersen et al. 2016; MIO 2015; Christensen & Baviskar 2015; MIO 2014a; Christensen & Hansen 2011; Christensen & Baviskar 2008; Curtis et al. 2006). De grønlandske undersøgelser viser at selv om der er mange børn der har det godt i Grønland, er der generelt en høj grad af mistrivsel, seksuelle overgreb, vold, misbrug samt selvmordstanker og selvmord. Det er overvejende sandsynligt at disse generelle forhold ikke er mindre hos børn der er anbragt på døgninstitutioner.

Omkring hvert tredje barn har et eller flere trivselsproblemer ifølge kortlægningen *Børn i Grønland* (Christensen et al. 2008: 14). 41 pct. af de 18-25-årige svarede, ifølge rapporten *Unge i Grønland* (Christensen & Baviskar 2015: 31), at de været udsat for seksuelle overgreb (hvis overgreb defineres som seksuelle forhold der involverer børn under 15 år der er den seksuelle lavalder i Grønland). I rapporten *Det svære ungdomsliv. Unges trivsel i Grønland 2011* beskrives det at hvert sjette barn fortæller at det har været udsat for fysisk vold fra mindst én af forældrene, og hvert fjerde barn har oplevet fysisk vold uden for hjemmet (Pedersen & Bjerregaard 2012). Halvdelen af børnene rapporterer om en eller flere former for misbrug i den nærmeste familie (op.cit.: 107). Misbruget dækker her først og fremmest over alkoholmisbrug som det fremherskende problem og dernæst hashmisbrug og spilafhængighed. Endelig viser samme rapport at godt hver 10. dreng og hver 4. pige har forsøgt at begå selvmord (op.cit.: 9).

I den Grønlandske forskningsoversigt *Forty years of research concerning children and youth in Greenland: a mapping review* (Glendøs & Berliner 2017) vises det at majoriteten af de studier der er udført, er kvantitative (71 pct.), samt at det tema der er blevet forsket mest i, blandt børn og unge, er psykiske problematikker. Oversigten konkluderer derfor blandt andet: "We believe that more qualitative and locally grounded approaches need to be organized in order to produce a more nuanced knowledge of the Greenlandic children and youth" (op.cit.: 1).

Nordisk Ministerråd's review om *well-being among indigenous children and youth in the Arctic – with a focus on Sami and Greenland inuit* understøtter dette ved at vise at såvel "peer-reviewed" som "grå litteratur" primært er kvantitativt og primær omhandler selvmord, mentale problemer og misbrug (Ingemann & Larsen 2018: 34ff.). Der findes flere forskningsoversigter (se f.eks. Egelund & Hestbæk 2003; Nielsen 2008; Egelund et al. 2009) der sammenfatter de mange kvantitative undersøgelser der er foretaget af effektmåling og virkningen af anbringelser, primært i de nordiske lande og Storbritannien. Samt nyere forskning om trivsel og effekt af anbringelser (se f.eks. Kloppenborg & Lausten 2020; Ankestyrelsen 2019; Rambøll 2018; Lausten & Jørgensen 2017; Andersen & Fallesen 2013, Bengtsson & Jakobsen 2009).

Viden om anbragte børn i Grønland er, og har mange gange været, beskrevet som meget begrænset (Deloitte 2017; Pedersen et al. 2016; Arnfjord og Andersen 2014; Deloitte 2011; Bengtsson og Jakobsen 2009; Kreutzmann 1992). Alligevel har der været meget mere "grå litteratur", altså rapporter, analyser, pamfletter mm. der ikke fremgår af søgemaskinerne, end jeg først antog. Der findes f.eks. uanede mængder rapporter, skrevet af diverse konsulenter og medarbejdere i Selvstyret og kommunerne, som ikke umiddelbart er tilgængelige. Flere gange er jeg stødt på en rapport i en litteraturliste som jeg gerne vil have læst, men som det ikke har været muligt for mig at opspore. Et eksempel på det er en rapport fra HS-Analyse fra 2001 om socialpædagogisk personale på døgninstitutionerne, bestilt af det daværende Direktorat for Social Anliggender og Arbejdsmarked. Jeg eftersøgte den på Ilisimatusarfiks bibliotek, på internettet, hos departementet for Sociale Anliggender og Justitsområdet, hos Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forhold og hos HS-Analyse selv, men det var ikke muligt at fremskaffe den.

Fra 2004 til 2012 indsamlede videnscentret om børn og unge Meeqqat inuusuttullu pillugit ilisimatoqarfik, i daglig tale MIPI³⁵, mange af rapporterne hvorefter Børnetalsmandsinstitutionen³⁶, MIO, overtog opgaven, og MIPI blev nedlagt. På MIOs hjemmeside kan man finde MIOs egne publikationer, fra 2012 og frem, men der er ikke links til andre rapporter. MIPIs hjemmeside er stadig tilgængelig, og der findes stadig en del rapporter og undersøgelser på siden, men meget er desværre gået tabt, f.eks. er linket til "projekt- og rapportsamling" ikke længere tilgængeligt. På den måde er der en del viden om samfundsforhold fra de sidste 20-30 år det ikke har været muligt at fremskaffe.

³⁵ "De første år var opgaven primært at indsamle viden mens MIPIs fokus derefter blev at skabe og formidle samfundsrelevant viden om børn og unge med målsætningen om at bidrage til at arbejdet med børn og unge i Grønland i stigende grad bliver vidensbaseret" (Kisea Bruun i MIPI-nyt 2009).

³⁶ Børnetalsmandsinstitutionen blev indført i marts 2012 (Inatsisartutlov nr. 11 af 22. november 2011 om Børnetalsmand og Børneråd).

Det primære fokus i litteratur reviewet har været at finde forskning med udgangspunkt i grønlandske, og til dels europæiske forhold, da der har været og stadig bliver anbragt børn fra Grønland i Danmark. De overstående nordiske, europæiske og grønlandske studier bidrager med væsentlig viden om livsvilkår for anbragte børn. Disse bidrag er anvendelige i denne forskning, da de særlige sociale forhold der gør sig gældende i Norden for mestendels også gælder i Grønland, grundet den tætte forbindelse med Danmark, som beskrevet i kapitel to.

Grønland er anderledes fra andre lande med oprindelig befolkning på den vis at inuit udgør majoriteten af befolkningen (Ingemann & Larsen 2018) og ikke, som f.eks. i Canada, Australien og New Zealand hvor den oprindelige befolkning er minoriteter i deres eget land (Bennett et. al. 2005). Dermed kan man ikke tale om en overrepræsentation af anbragte grønlandske børn i Grønland, men der er mulighed for at der er en underrepræsentation af etniske danske børn på grønlandske døgninstitutioner³⁷ eller en overrepræsentation af anbragte grønlandske børn i Danmark. Det er dog ikke denne afhandlings sigte at gå ind i denne problematik.

State of the art

I anerkendelse af at der kun er få kvalitative forskningsartikler om anbringelsesområdet i Grønland har jeg efterfølgende fortaget en ny søgning på databaserne *scopus* og *ERIC* med søgeordene "children" AND "out of home care" AND "first nation" OR "indigenous" i perioden fra 2010 til 2020. I den første søgning fra 2018 brugte jeg søgeordene "Child* home" OR "Foster care" OR "Forster home" OR placement OR "children placed in care" OR "in out-of-home care" OR "24-hour care center" OR "residential institution" OR "residential home" OR orphanage, men har i gennemgangen af artiklerne fundet at den mest brugte term er "out of home care", ofte forkortet til OOHC.

Søgningen gav 40 peer-reviewed artikler fra *scopus* fordelt på social videnskab, humaniora, psykologi og medicin fra *scopus*. Jeg tilføjede fire "keyword" (indigenous, first nation, out of home care og out-of-home care) hvilket fik resultatet til at falde til 24 artikler hvorfra jeg valgte de ti mest citerede. På databasen *ERIC* kom der 715 peer-reviewed resultater fordelt på 26 forskellige pædagogiske områder. Ved at vælge i fanen "descriptor" og tilføje "Indigenous Population" til søgningen, faldt den til 56 artikler og efter gennemlæsning af abstracts var der ni artikler tilbage med relevans for afhandlingen.

³⁷ Jeg er ikke bekendt med at der er anbragt etniske danske børn her i landet.

De 19 udvalgte artikler omhandler overvejende forhold i Australien, Canada og New Zealand, samt enkelte studier fra USA. Forskningsartiklerne peger generelt på strukturelle problematikker, overrepræsentation i anbringelsen af indigenous børn, diskrimination og anbringelser af oprindelige folks børn i miljøer uden kontakt med egen kultur.

Jeg havde håbede at finde artikler der omhandlede børns inddragelse og oplevelse med at blive og være anbragt, men kun én af artiklerne havde barnets perspektiv med. Der er artiklen *Road runners: Why youth abscond from out-of-home care in New Zealand* (Bowden et al. 2018) der gennem kvalitative interview med 40 unge undersøger forhold og grunde til at de unge stikker af fra de steder de er anbragte. De unge opgiver selv fem grunde: Relationer eller mangel på samme, at de keder sig, at der er for mange regler, at de frustreret over informationsniveauet og at de er nikotin afhængige og derfor stikker af for at ryge. Undersøgelsen viser at den vigtigste grund til at stikke af er manglende kontakt til deres familier samt mangel på gode relationer til personalet og de andre børn på stedet. Det sociale klima på institutionerne og positive relationer er vigtige faktorer for at børnene vælger at blive på stedet. Derudover er (for mange og strenge) regler, som f.eks. ikke at måtte ryge, en grund til at stikke af.

Herunder følger en kort oversigt over resultaterne fra de øvrige artikler.

I Australien var det i 2012 otte gange mere sandsynligt at indigenous børn blev anbragt end ikke-indigenous australske børn (Fernandez & Atwool 2013), i 2019 var tallet steget til at være 11 gange mere sandsynligt (Oates 2020). Indigenous børn i Australien er overvejende Aboriginal og Torres Strait Islander, og selv om anbringelser af børn uden for hjemmet generelt er stigende i Australien, er antallet af anbragte indigenous børn stadig alarmerende disproportionalt (Mendes et al. 2021; Oates 2020; Shmerling et al. 2020; Blackstock et al. 2020; Rake & Douglas 2020; Krakouer et al. 2018; Baidawi et al. 2017; Mendes et al. 2016; Kiraly et al. 2014; Tilbury 2009). Derudover er børn med indigenous baggrund også typisk anbragte i længere tid før de hjemgives, end ikke-indigenous børn (Fernandez & Atwool 2013). Radke & Douglas (2020) peger på at mens anbragte børn generelt har 16 gange højere risiko for ende i kriminalstatistikken end ikke anbragte børn (Gerad et al. 2019), så har børn i Australien mellem 10 -17 år med indigenous baggrund 23 gange højere risiko for at komme i ungdomsfængsel³⁸ end børn ikke-indigenous baggrund.

³⁸ Afhængigt af omstændighederne kan børn helt ned til 10 år blive gjort ansvarlig for kriminelle handlinger (Radke & Douglas 2020).

Denne overrepræsentation af anbragte indigenous børn skyldes til dels tidligere tiders politik om tvangsanbringelser, socioøkonomisk skævhed i samfundet samt et europæisk syn på børneopdragelse (Fluke et al. 2020; Oates 2020; Fernandez & Atwool 2013; Douglas & Walsh 2013). Helt op til 1960'erne var der i Australien en særlig lov for folk med indigenous baggrund, der blandt andet omfattede at børn blev fjernet fra hjemmet af racemæssige grunde, som f.eks. at være "halvblods" (Tilbury 2009). De børn der blev fjernet på denne måde, bliver i dag omtalt som "the stolen generations" (Tilbury 2009).

Derudover peges der yderligere på at anbragte indigenous børn har andre og uopfyldte helbredsmæssige behov, fysisk såvel som psykisk, end ikke-indigenous anbragte børn (Shmerling et al. 2020; Raman et al. 2017). Disse helbredsmæssige behov hænger i høj grad sammen med en opfyldelse af børnenes kulturelle behov og der peges på at disse behov kan imødekommes hvis der gøres en aktiv og respektfuld indsats. Fernandez og Atwool (2013) og Baidawi et al. (2017) peger på at der i den Australske lovgivning i dag er taget højde for at indigenous børn og deres familier har andre behov end ikke-indigenous børn og familier. F.eks. understreges det at indigenous børn bør anbringes hos barnets udvidede familie, i det indigenous samfund/landsby barnet kommer fra, eller hos andre indigenous familier for så vidt muligt at sikre kontinuitet omkring barnets modersmål, religion, kultur og etnicitet under anbringelsen.

I Canada er der lignende forhold og White (2015) peger på at det til dels skyldes "the Sixties Scoop". Denne betegnelse dækker over tusindvis af børn der i 1960'erne blev fjernet fra deres hjem og anbragt i ikke-indigenous plejefamilier, angiveligt for deres eget bedste. En anden grund er, ifølge Blackstock et al. (2020) at mangel på information om mennesker med indigenous baggrund forstærker den diskrimination der finder sted i Canada. Samt at hele systemet omkring udsatte børn og familier er gennemsyret af en vestlig ontologi og tankegang, og derfor stadig undertrykker indigenous rettigheder og muligheder. Den vestlige tankegang der er i anbringelsessystemet, legaliserer at indigenous børn bliver anbragt væk fra deres familier og deres samfund, og i Canada er anbringelsestallet nu højere end nogensinde før (Blackstock et al. 2020; Filbert & Flynn 2010).

Forcible removable, relocation, and separation of families, loss of cultural identity, and western cultural impositions all contribute to the myriad of multi-generational social and economic disadvantages that Indigenous communities in Canada and Australia face today (Blackstock et al. 2020: 3).

Blackstock et al. (2020) peger på at selv om der officielt er givet undskyldninger til de børn der led både fysisk og psykisk under de frygtelige overgreb der fandt sted i Canada og Australien, indtil for relativt få år siden, lider indigenous børn og deres familier stadig under konsekvenserne af tidligere tiders misgerninger. Der er stadig en voldsom overrepræsentation af anbragte børn fra disse familier og: "neglect driven by poverty, poor housing, and substance abuse is the child maltreatment type most often associated with First Nations children" (op.cit.). Dette understøttes af Morris (2007) der har fundet at indigenous børn i Canada er "The most impoverished population in our nation". Og samtidig peger på at indigenous børn ikke alene ofte lever i fattigdom men også er i højere risiko for at opleve fysiske, psykiske og seksuelle overgreb, dårligere helbred, dårligere boliger og misrøgt, samt at børnene meget oftere end ikke-indigenous børn bliver anbragt uden for hjemmet. Samt at indigenous børn har fem til seks gange så høj risiko for at begå selvmord end jævnaldrende ikke-indigenous børn i Canada. En anden undersøgelse (Filbert & Flynn 2010) peger på at jo bedre adgang anbragte indigenous børn har til egen kulturel forståelse, desto bedre klarer de sig socialt, fagligt og adfærdsmæssigt samtidig med at deres selvværd vurderes højere. Undersøgelsen konkluderer samtidig at et stærkt kulturelt tilhørsforhold er medvirkende til øget resiliens hos de anbragte børn (Filbert & Flynn 2010).

Mange af de samme forhold som for Australien og Canada gør sig gældende i New Zealand hvor indigenous børn ligeledes overrepræsenteret i anbringelsesstatistikkerne (Bowden et al. 2018; Mendes et al. 2016; Fernandez & Atwool 2013; Douglas & Walsh 2013). For 30 år siden havde 53 % af de anbragte børn i landet Maori baggrund, på trods af at Maori befolkningen kun udgjorde 12 % af den samlede befolkning på det tidspunkt (Fernandez & Atwool 2013). Den fortsatte overrepræsentation beskrives som et betragteligt problem, for selv om halvdelen af indigenous børn er anbragt hos deres egne familier, er den anden halvdel ikke sikret kontakt til deres kultur og netop oplevelsen af det kulturelle fællesskab er signifikant for børns udvikling af resiliens (op.cit.).

Dette *state of the art* review har vist at børn fra oprindelige folk bliver anbragt oftere og længere end børn med ikke-indigenous baggrund i Canada, Australien og New Zealand; alle lande med høj andel af indigenous befolkning.

De forhold der beskrives i artiklerne findes også, i større eller mindre omfang, her i landet, men reviewet kan dog ikke uden videre udstrækkes til at gøre sig gældende for Grønland, da levevilkårene og det politiske miljø er markant anderledes her, end for andre oprindelige folk. Ligesom det forhold at den lovgivende forsamling består af inuit, modsat de andre lande hvor den oprindelige befolkning udgør en minoritet.

Denne afhandling rækker dermed udover den viden der findes på området ved at bidrage med indsigt i grønlandske børns oplevelser med anbringelser på døgninstitutioner.

Næste kapitel er metodekapitlet, der viser de fremgangsmåder og metoder der er anvendt i afhandlingen.

Kapitel 4. Metode

Denne afhandling søger at belyse og skabe viden om anbragte børns hverdag, ønsker, glæder og bekymringer, samt undersøge om der er særlige kendetegn – ud fra deres egne narrativer (White 2006). For at tilvejebringe empiri der både kan vise noget om det enkelte barn, og som kan generaliseres, bruges der kvalitative, især fænomenologiske og hermeneutiske, arbejdsmetoder (Bøttcher et al. 2018). De kvalitative metoder gør det muligt at generere andet og mere materiale end blot tal og statistikker ved at inddrage børnenes ansigtsudtryk, kropsholdning, tøjstil og andre nonverbale, sanselige og visuelle udtryksformer (Flyvbjerg 2015).

I kapitlet gennemgås de fremgangsmåder og metoder der er anvendt i afhandlingen, samt overvejelserne om målgrupper, indsamlingen og bearbejdelsen af empirien. Kapitlet afsluttes med en diskussion af metodernes og afhandlingens begrænsninger og en opsamling.

Casestudiet som forskningsmetode

Afhandlingens formål er at undersøge hvordan børn oplever at blive anbragt og leve på en døgninstitution. Denne specifikke form for viden kan kun tilvejebringes gennem samtaler med børnene selv hvor de får lov til at fortælle om deres oplevelser (Gulløv & Højlund 2003; Stake 1995). Casestudier er velegnede til at afdække komplekse årsags-sammenhænge inden for et givent område hvor de undersøgte variable ikke kontrolleret kan adskilles fra den kontekst hvori de indgår. Flyvbjerg kalder casestudier for "det konkrete videnskab" og definerer et casestudie som en videnskabelig undersøgelse af et eller flere konkrete fænomener med det formål at opnå en detaljeret viden om disse fænomener (Flyvbjerg, 1992).

Casestudier er kendetegnet ved at være intensive studier af få enheder med mange forklarende variabler, med mulighed for at gå i dybden og belyse problemstillingerne fra mange forskellige vinkler og ved hjælp af flere forskellige kilder. I dette tilfælde er der 38 primærkilder og 61 sekundær kilder. Det er afgørende for besvarelsen af forskningsspørgsmålet i afhandlingen at der kan indsamles empiri med en høj detaljeringsgrad og tætte beskrivelser af oplevelserne. De tætte beskrivelser kan være til stor nytte for praktikerne og: "Mere interessant for samfundsteoretikere end både faktuelle "fund" og teoretisering på et højt generaliseringsniveau" (Flyvbjerg 2015: 517). Casestudiet kan give en pålidelig viden om konkrete enkelttilfælde, og som Flyvbjerg (2015: 497) slår fast, er gode casestudier en forudsætning for en stærk samfundsvidenskab. Det samfundsvidenskaben her bidrager med, er en konkret og kontekstbunden

viden der, modsat den naturvidenskabelige, positivistisk på-forhånd-tilrettelagte og forudsigende teori, i sit udgangspunkt er teoriløst (Flyvbjerg 2015; Stake 1995; Ragin & Beckers 1992). Et fænomenologisk casestudie kan være svært at generalisere ud fra, men derfor kan den viden der er skabt, sagtens bruges i den: "Kollektive vidensakkumulation på et givet felt eller i et samfund" (Flyvbjerg 2015: 505).

Casestudier indeholder ofte et betydeligt fortællende element, og denne afhandling er ingen undtagelse. Der indgår 38 tætte beskrivelser, også kaldet *thick descriptions* (Geertz 1973), fra anbragte børn og tætte fortællinger fra tidligere anbragte og pårørende i denne afhandling. Disse casestudier er holdt i en åben, snarere end i en lukket og opsummerende, formidling. Dette, siger Flyvbjerg, kan være vanskeligt at reducere til videnskabelige formler og teorier og møder derfor kritik i naturvidenskabelige kredse der ser dette som en fejl eller mangel (Flyvbjerg 2015; Haraway 2018). Men den tætte beskrivelse er både mere nyttig og mere interessant for praktikerne og samfundsteoretikerne end at teoretisere på abstrakte og generaliserende niveauer. Et casestudie kan holdes åbent ved at undgå at:

[...] binde casen op på teorier fra specifikke akademiske specialiseringer – det jeg kalder "meso-teorier". I stedet relaterer jeg casen til bredere filosofiske standpunkter, der går på tværs af de akademiske specialiseringer. På den måde forsøger jeg at give spillerum for læsere med forskellige faglig baggrund til at foretage forskellige fortolkninger og drage forskellige konklusioner vedrørende spørgsmålet om, hvad casen handler om. Formålet er ikke, at casestudiet skal være hvad som helst for hvem som helst. Formålet er at åbne mulighed for, at studiet kan have forskellige betydninger for forskellige mennesker. Jeg forsøger at opnå dette ved at beskrive casen med så mange facetter og dilemmaer – som livet selv – at forskellige læsere kan blive tiltrukket, eller frastødt, af forskellige ting i casen. Læserne får ikke udpeget en bestemt teoretisk vej gennem casen. Endnu mindre får de indtryk af, at sandheden ligger for enden af vejen (Flyvbjerg 2015: 516).

Casestudierne er altså et resultat i sig selv der kræver en fyldestgørende beskrivelse af projektet. Det skal ikke koges ned eller opsummeres i nogle få valgte pointer, men vises i sin helhed for at undgå at fænomenologiske detaljer ofres til fordel for teoretiske generaliseringer (Flyvbjerg 2015; Ragin & Beckers 1992).

Thick description

Jeg bruger afhandlingen igennem meget plads på at beskrive interviewene og observationerne for at formidle de forskellige kontekster og inkludere mere og andet end den rene adfærd. Den tætte beskrivelse af situationer og adfærd bidrager til at jeg kan se forskellige nuancer i det mangetydige og det modsætningsfyldte som børnene fortæller om (Rasmussen 2007: 14).

Thick description er et begreb der er udviklet af den amerikanske antropolog, Clifford Geertz (1926-2006), med inspiration fra den engelske filosof Gilbert Ryle (1900-1976) for at beskrive etnografien. Geertz forklarer hvordan *thick description* hænger nøje sammen med etnografi i sin bog *The Interpretation of Cultures* fra 1973 på denne måde:

...the point is that between what Ryle calls the "thin description" of what the rehearser (...) is doing (...) and the "Thick description" of what he is doing (...) lies the object of ethnography: a stratified hierarchy of meaningful structure. (Geertz 1973: 312).

Ovenstående citat viser at *thick description* ikke kun forklarer adfærden, men også konteksten og omstændighederne i hvilken adfærden udføres. Geertz bruger Ryles eksempel med to drenge der gentagende gange hurtigt efter hinanden kniber det højre øje sammen. Hos den ene dreng er det et ufrivilligt tic, hos den anden dreng er det et konspiratorisk signal til en ven. De to bevægelser er identiske, og hvis beskriveren blot laver en enkel fremstilling, en "*thin description*" af hændelsen, vil det ikke være muligt at sige hvilken dreng der havde hvilken intentioner med bevægelsen, eller om nogen af dem havde en intention. Forskellen mellem et tic og en blinken er særdeles betydelig: "As anyone unfortunate enough to have had the first taken for the second knows" (op.cit.: 312). Drengen der blinker, kommunikerer på en meget præcis og særlig måde, dels bevidst, dels til en eller flere bestemte, dels som en bestemt besked, dels som en del af en socialt acceptabel kode, og dels uden af andre i rummet er involveret. Drengen der blinker, har altså gjort to ting: knebet øjet sammen og blinket, mens drengen med tics kun har gjort én ting: knebet øjet sammen (Geertz 1973).

Nogle af de situationer jeg observerede, efterlod et stærkt mentalt billede hos mig hvor ansigtsudtryk og stemningen i situationen formidlede mere end ordene. Nogle af disse situationer har jeg berettet om for en af Grønlands førende kunstnere, Naja Abelsen. Abelsen tegnede derefter situationen for mig, som hun forestillede sig de så ud, ud fra mine beskrivelser af deres udtryk. Illustrationerne af børnene er dermed kunstnerens frie kreationer over udsagn som "smuk, men sørgmodig", "stolt af sit nye ar-

bejde", "længselsfuld" etc. Derfor vil ingen af børnene kunne genkendes i illustrationerne. Disse "tegnede feltnoter" er med som en del af den tætte beskrivelse af narrativer, observationer og samtaler og kan betegnes som en *secondary thick description* – med det formål at give et ekstra perspektiv i forståelsen af børnenes livsverden som den opleves i mødet med dem. "Observationer er (...) en grundlæggende del af enhver forskers arbejde" (Szuievicz 2015: 81), og det har været en specifik metodisk del af min kvalitative forskning. Min tilgang til observationerne har været induktiv og eksplorativ, og observationerne er tænkt som et supplement til de kvalitative samtaler. Som tidligere beskrevet kendte jeg på forhånd de fleste børnehjem og har været der før. Dette har betydning for det kendskab jeg har til stedet og ikke mindst det kendskab jeg tror jeg har til stedet. Professor i antropologi, Kirsten Hastrup (1948) peger på at det ikke er afgørende hvor længe der er observeret, men derimod er det graden af tilstedeværelse og førstehåndserfaringer der afgør det empiriske materiale (Hastrup 2010b). Gulløv og Højlund (2003) beskriver hvordan feltarbejde skal være en vekselvirkning mellem deltagelse og observation samt: "En systematisk refleksion over det iagttagede" (op.cit.: 21). Som deltagende observatør i en dagligdags situation som f.eks. ved middagsbordet eller almindelig interaktion mellem børnene, mellem børn og voksne og til tider de voksne imellem, har jeg haft mulighed for at være med i nogle af de sociale processer der udspiller sig, uden at være en del af institutionen. Børn og voksne ved hvorfor jeg er der, og de tilpasser selvfølgelig deres ageren derefter; det er derfor umuligt at undgå en påvirkning af rummet. Jeg har observeret rummene og menneskerne i forhold til mig selv, og det er den viden jeg tolker og videreformidler her. Gulløv og Højlund beskriver det således: "Tolkning er således en uomgængelig del af etnografiske observationer, og den refleksive udfordring består i en stadig åbenhed for forskellige fortolkningsmuligheder og en uophørlig dialog mellem materialet, feltarbejdsprocessen, og de fortolkninger man lægger ind i iagttagelserne" (Gulløv og Højlund 2003: 24).

Observationerne giver en samlende ramme for de sociale fænomener der udspiller sig i den særlige situation som det jo er når mange børn bor sammen med mennesker de ikke selv har valgt, og af grunde de ikke selv har haft indflydelse på. Alle de sanse- lige indtryk som dufte, farver, lydkulissen og den mere udefinerbare "stemning" er med til at give et så udførligt billede af børnenes virkelighed som muligt. Igen med fokus på at intentionen er at vise en mulig fortolkning af situationerne, og at de udvalgte situationer blot er et udvalg.

Mange gange var jeg bare til stede uden at skrive eller optage lyd, og jeg var især interesseret i stemningerne, og måden rummene var indrettet på. Et børnehjem er et ganske særligt sted der befinder sig et sted imellem at være offentlig og privat. På den

ene side er det et sted hvor forskellige voksne kommer og går i løbet af dagen med bestemte formål, og på den anden side er det børnenes hjem. Hastrup bruger betegnelsen "topografisk" (Hastrup 2010a) for at beskrive den måde interaktionerne mellem mennesker udspiller sig på – både i forhold til samspillet børn og voksne i mellem, imellem børn og voksne og de voksne i mellem da alle de sociale relationer udspiller sig netop i de fysiske og konkrete rum der er til rådighed (Szuievicz 2015). Såvel som i private hjem som på et børnehjem har hvert enkelt rum sit eget formål (Gulløv & Højlund 2003), og indretningen af de forskellige rum er vigtig for om formålet opfyldes. På de forskellige institutioner er der dog stor forskel på om rummene primært er indrettet til børn eller til voksne, som hjem eller arbejdsplads.

Selv om jeg de fleste gange blot var til stede, havde jeg dog en notesblok med som jeg kunne skrive citater, særlige situationer og stemningsskift ned i. Enkelte gange satte jeg mig i et hjørne af sofaen eller ved den ene ende af spisebordet og skrev ned mens børnene legede, spillede kort eller så TV. I de situationer var de mindre børn ofte interesseret i hvad jeg lavede, og ikke mindst i min kuglepen der både kan optage lyd og transportere det skrevne direkte ind i computeren. Nogle af de små børn, primært pigerne, tog imod opfordringen til at tegne i den notesbog jeg sad og skrev i. Børnene var ellers meget lidt interesseret i hvad jeg lavede, og når jeg ikke talte direkte til dem, blev jeg for det meste ignoreret.

Efter alle besøg på børnehjemmene skrev jeg udførlig logbog efter hukommelse og notesbog, og flere steder havde jeg også taget billeder af rummene, opslagstavlerne m.m. som hjalp hukommelsen senere i analysearbejdet (Hastrup 2010b; Hastrup 2004).

Etik i forskning generelt og med børn i særdeleshed

Forskning som denne der berører så mange mennesker direkte og på følsomme områder, har en særlig forpligtelse til at sikre at retningslinjerne for forskningsetik bliver overholdt og formidlet. Retningslinjerne betinger blandt andet:

Det påhviler samfundsforskeren at udføre sin forskning under hensyntagen såvel til de personer og befolkningsgrupper, som er genstand for forskning som til andre grupper, der kan blive berørt af forskningsarbejdet og dets resultater. Forskeren må undgå at volde unødigt besvær og ulempe eller unødigt krænke andres privatliv (Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd 2002: 1).

Der kræves grundige etiske overvejelser såvel i empiriindsamlingen som i formidlingen af projektet. Disse spørgsmål må tænkes ind før projektet starter og derudover gentænkes hver gang der er en ny interviewsituation. Det gælder f.eks. informeret samtykke, overvejelser omkring eventuelle mulige konsekvenser for børnene og anonymitet. Alle deltagere i undersøgelsen er anonyme, men anonymiteten gælder udelukkende de mennesker jeg har talt med, og ikke selve institutionerne som er beskrevet flere steder. Derudover vil jeg gerne fremhæve nedenstående etiske emner; *frivillighed, at give noget igen og påvirkning*, der har fyldt meget i hele perioden.

Frivillighed er et emne der skal have særlig opmærksomhed, for når børnene er blevet spurgt om deltagelse på den institution hvor de bor, hvor går grænsen så for frivillighed? Jeg gjorde det klart for børnene at de ikke behøvede at tale med mig, og enkelte børn sagde aktivt fra både før jeg kom, og da vi sad og skulle til selve interviewet. Men på trods af denne bestræbelse på at indskærpe frivillighedsprincippet over for både voksne og børn, kan der være grunde til at deltage som jeg ikke kender til, og som rækker ud over børnenes ønske om at dele deres viden.

Et andet opmærksomhedspunkt har været mit ønske om at "*give noget igen*" eller i det mindste ikke tage for meget. Alderson & Morrow spørger: "How do children who may already feel rejected or betrayed react when the friendly researcher departs with the data and makes no further contact?" (2011: 24), og svaret er: det ved jeg ikke. Derfor startede alle samtaler med at jeg omhyggeligt forklarede hvert enkelt barn hvad forskningen gik ud på, hvad jeg ville spørge om, hvad det skulle bruges til, og hvornår afhandlingen forventeligt ville blive færdig. Derudover afsluttedes alle samtaler med at jeg gentog mit navn og gav dem mit visitkort med telefon nummer og mailadresse. Jeg fortalte dem at de meget gerne måtte ringe eller skrive til mig, og gerne på grønlandsk, hvis de kom i tanke om noget de gerne ville sige eller på et senere tidspunkt fik spørgsmål til forskningen eller interviewet. Det kan i parentes bemærkes at hverken børn eller voksne indtil videre har benyttet sig af muligheden.

Det er en særskilt etisk pointe at være bevidst om hvordan vi *påvirk*es i mødet med hinanden. Den holdning jeg møder barnet med, betyder noget for udfaldet af interviewet, og det kan betyde noget for barnet længe efter jeg er gået. På samme måde som barnet og det det fortæller, bliver i min bevidsthed og kan blive en del af mit pædagogiske virke:

Den enkelte har aldrig med et andet menneske at gøre uden at han holder noget af dets liv i sin hånd. Det kan være meget lidt, en forbigående stemning, en oplagthed, man får til at visne, eller som man vækker, en lede man uddyber eller hæver. Men det kan også være forfærdende meget, så det simpelthen står til den enkelte, om den andens liv lykkes eller ej (Løgstrup 2017: 25).

Den hensyntagen der bliver beskrevet i det ovenstående, har blandt andet betydet at der enkelte gange har været spørgsmål jeg ikke har stillet, selv om de var af forskningsmæssig interesse. Det har blandt andet været i situationer hvor jeg har vurderet at barnet ikke var gammel nok, alderssvarende eller emotionelt klar til at svare på spørgsmål om familie eller anbringelsesgrund. Men når ønsket er at vise hvordan det opleves for et barn at blive anbragt uden for hjemmet, er det nødvendigt at så meget som muligt af børnenes egne stemmer medtages. Børnenes egne bidrag er centrale i forskningen, og de er afgørende kilder til at vise os voksne hvordan deres verden er. Men uanset hvordan man vælger at gribe forskning med børn an, er det væsentligt at huske på, og vedvarende reflektere over, at der er tale om et krydsfelt mellem barnet som informationskilde og den voksne som forskeren (Kampmann 2017; Jørgensen & Kampmann 2000; Gulløv & Højlund 2003; Alderson 1995). Det betyder blandt andet at informationsmængde og interview skal være afpasset til præcis den målgruppe man ønsker at interviewe, i dette tilfælde primært børn mellem 12-18 år.

Disse ovenstående overvejelser er inspireret af de ti etiske overvejelser Børnerådet (Kampmann 1998) har oversat fra Aldersons *Listening to Children. Children, Ethics and Social Research* (1995). For at imødekomme ovenstående etiske krav er der derudover søgt, og givet, en godkendelse fra Videnskabsetisk Udvalg for Grønland³⁹.

Hvordan blev børnene udvalgt

Jeg har igennem hele afhandlingen valgt kun at bruge ordet *børn* og ikke *børn og unge* eller blot *unge*. Dette gør jeg dels ud fra FN's Børnekonvention der definerer børn som "ethvert menneske under 18 år", og dels ud fra et ønske om at understrege at interviewene er med børn der har børns rettigheder og beskyttelsesbehov.

I lovgivningen findes kun betegnelsen *døgninstitution*, og det vil derfor nok være mest korrekt at bruge denne betegnelse konsistent hele vejen igennem afhandlingen. Det er dog ordet *børnehjem* der traditionelt har været mest brugt om mange af de forskellige institutioner, og mange af børnene og de voksne på institutionerne bruger selv ordet *børnehjem*. Desuden indgår ordet "angerlarsimaffik" (hjem) i navnet på fem af de selvstyreejede institutioner, og på østkysten hedder det stadig "Prinsesse Margrethes Børnehjem", Meeqqat angerlarsimaffiat Uummanaq oversættes til "Børnehjemmet Uummanaq", og Angerlarsimaffik Ivaneq hed indtil for nyligt "Røde Kors Børnehjem". Hos de selvejende og kommunale institutioner finder vi "Børnehjemmet Tupaanaq" og

³⁹ Bilag 5. Godkendelse fra Videnskabsetisk Udvalg for Grønland.

”Angerlarsimaffik Pakkutaq”. Derfor vil *døgninstitution* og *børnehjem* blive brugt synonymt gennem afhandlingen, alt efter hvordan det bedst giver mening i sammenhængen.

Som en del af forberedelsen sendte jeg en informationsmail til alle Grønlands døgninstitutioner i starten af projektet med en kort præsentation af projektet samt at de kunne forvente at høre mere fra mig i løbet af det næste halve år. I løbet af de godt to år jeg foretog interview, var jeg løbende i kontakt med de forskellige institutioner hvoraf nogle var mere interesseret i kontakten end andre, og jeg sendte mails med beskrivelser, reviderede projektbeskrivelser, spørgeguider til børnene og til forstanderne m.m. Flere gange har jeg dog måtte notere mig at projektbeskrivelser, mails og telefonsamtaler ikke gør det alene. Da jeg var færdig med empiriindsamlingen, kunne jeg konstatere at kun i tre ud af de 17 besøg fik jeg gennemført de planlagte interview. Og selv om alle børnehjemmene på forhånd fik spørgsmål, projektbeskrivelse samt et skema hvor børnene selv skulle krydse af hvad de gerne ville være med til i forhold til interviewene⁴⁰, oplevede jeg at børnene som oftest ikke rigtigt vidste hvad jeg ville tale med dem om når jeg kom.

Der er en tilbøjelighed til at tale om ”anbragte børn” som en samlet gruppe med særegne karaktertræk, men det er ikke korrekt. Alle børnene har hver sin skæbne, og hver sin egen fortælling. Nogle kan berette om forældre der er afdøde som eneste anbringelsesgrund, mens andre har fortællinger om ubeskrivelige omsorgssvigt. Derfor mener jeg ikke der ikke tale om én målgruppe selv om der kan være mange ligheder i de ydre omstændigheder for anbringelserne.

I processen med at definere hvilke børn der skulle tales med, arbejdede jeg med tre overordnede kriterier. Først og fremmest skulle der fastsættes en aldersgrænse, dernæst var der overvejelser om de forskellige køn og til sidst et ønske om en vis randomisering. Intentionen var at tale med fire børn, mellem 12–18 år, på hver institution; det vil sige at der var mulighed for at tale med 80 børn i alt da to af institutionernes målgruppe er 0-10 år.

I arbejdet med mennesker vil der dog altid opstå fejl, mangler og misforståelser der kan obstruere selv de bedste intentioner, og i Grønland er der derudover også særlige forhold vedrørende vejret og infrastrukturen at tage hensyn til. Uagtet hensigten lykkes det derfor ”kun” at tale med 38 forskellige børn og foretage 39 interview da jeg talte med det samme barn to gange med 1½ års mellemrum. Nogle steder har der slet ikke været fire børn i målgruppen, nogle steder har det ikke været muligt at få foræl-

⁴⁰ Se bilag 4. Samtykkeerklæring til børn.

dremyndighedsindehaverne til at godkende at børnene måtte blive interviewet, og andre gange havde børnene ikke selv lyst da vi sad og skulle i gang. Fem institutioner har ganske fravalgt at deltage i forskningen mens alle andre har lagt mange kræfter i at prøve at imødekomme forskningens præmisser i en hektisk hverdag. Én gang ankom jeg til en aftale på en institution og fik at vide at de børn jeg skulle tale med, var taget på rensdyrjagt med forstanderen et par dage forinden. Jeg fik lov til at ringe til dem fra institutionens kontor og gennemførte to interview pr. telefon.

I fire tilfælde var der udvalgt børn på 10 og 11 år da jeg kom ud på institutionerne og skulle tale med børnene. I stedet for at afvise børnene valgte jeg at tale med dem på deres præmisser og tilpasse spørgeguiden for at undgå spørgsmål jeg vurderede børnene ikke burde svare på. Tre af interviewene er med i afhandlingen og kan læses i kapitel 6 mens jeg fik mulighed for at tale med det fjerde barn igen da hun var blevet 12 år, og det er derfor den samtale der er gengivet.

I fem tilfælde var de "børn" jeg skulle tale med, unge mennesker på 19 og 20 år som stadig boede på institutionerne. Lige som med de små børn valgte jeg at tale med dem nu når de var klar til at tale med mig.

Børnenes alder

Børns alder har en stor betydning for hvordan de kan interviewes, og hvilke metoder der fungerer bedst. Jeg valgte at børnene skulle være mellem 12-18 år, dels for at øge chancerne for at de selv forstod de emner vi skulle tale om og, i en eller anden grad, selv kunne bearbejde det efterfølgende. Selv om udgangspunktet altid var at vi ikke skulle tale om de traumatiske oplevelser der, mange gange, lå til grund for anbringelserne, kunne det ikke undgås at børnene kom til at tænke på det. Grunden til at jeg bevidst valgte det meget åbne spørgsmål: "Ved du hvorfor du er anbragt?⁴¹", var primært ud fra etiske overvejelser. Jeg er hverken psykolog eller særligt trænet i at tale med børn om traumatiske oplevelser, og jeg ville ikke have mulighed for at skabe den nødvendige relation til børnene i den korte tid jeg ville være i deres liv. Men det er dog ikke muligt helt at undgå at tale om traumatiske emner, for selv det forholdsvis neutrale spørgsmål: "Ved du hvorfor du er anbragt?", er, uanset om den enkelte ville eller kunne svare, et spørgsmål der vækker resonans i sindet hos barnet.

Også i varigheden af interviewet spiller alderen ind. Der er relativ stor forskel på hvor lang tid børn kan fastholde opmærksomheden i et interview, også selv om interviewet forsøger at tage form af en samtale (Kampman et al. 2017; Kampmann 1998). Mindre børn, og børn der ikke er alderssvarende, kan som regel ikke holde koncentrationen lige så længe som større børn og teenagere. Derfor var jeg meget opmærksom

⁴¹ Bilag 2. Spørgeguide til børn og til forstandere.

på at observere børnenes signaler om hvornår de "havde fået nok". F.eks. når barnet begyndte at vise motorisk uro, hvis det begyndte at gabe og strække sig, hvis det begyndte at skifte emne mere hyppigt, eller hvis det mistede lysten til øjenkontakt og kiggede mere ud ad vinduerne. I de tilfælde spurgte jeg enten direkte om de hellere ville noget andet nu, eller også rundede jeg bare af og afsluttede samtalen.

For at interviewe børn under 18 år skal forældre eller værge give deres samtykke til at jeg taler med dem. De modtog derfor, via institutionen, et brev med beskrivelse af projektet samt en samtykkeerklæring⁴² hvor de kunne give afslag eller tilladelse til at deres barn måtte tale med mig. De fleste forældre gav deres samtykke mens enkelte afslø. Det er dog langt fra alle forældre der har en mailadresse og mulighed for at printe samtykkeerklæringen ud, skrive den under og scanne den ind igen. Lige som det i flere tilfælde var ganske svært for børnehjemmet at finde ud af hvor forældrene befandt sig rent fysisk. Det betød at jeg flere gange kom til en institution hvor børnene gerne ville tale med mig, og hvor deres forældre havde givet mundtligt samtykke, men der ikke forelå noget på skrift. I et par situationer kunne det løses ved at forstanderen ringede forælderen op og forklarede at jeg havde brug for at høre og optage samtykket. Andre gange forsikrede forstanderne mig om at de ville fremskaffe underskrifterne og eftersende dem til mig.

Randomisering

I kontakten med børnehjemmene bad jeg om at komme til at tale med de to piger og de to drenge der havde fødselsdag næste gang. Dette var for at gøre udvælgelsen så tilfældigt som muligt så jeg ikke uforvarende kom til at tale med de børn som børnehjemmet anså som værende de bedste, eller dårligste, repræsentanter.

I praksis fungerede det dog ikke altid enten fordi der ikke var to piger og to drenge i aldersgruppen, fordi de ikke var interesseret, fordi de var ude af børnehjemmet på ferie eller rensdyrjagt, eller fordi deres forældre ikke ville give tilladelse til interview. Det vil sige at flere af børnene er blevet direkte spurgt af forstanderen eller andre medarbejdere. Derfor er der også mulighed for at forstanderne har spurgt børn der trives særligt godt, og at der derfor er en bias blandt de interviewede børn om børnehjemmet er særligt godt. Dog oplevede jeg flere forstandere sige at netop dette eller hint barn havde særligt meget på hjerte eller var særligt utilfreds med at bo på stedet. Det er ikke min oplevelse at der var forskel på kvaliteten af samtalerne hos de børn der var udvalgt efter hvem der havde fødselsdag næste gang, og dem der var blevet spurgt om de ville være med fordi de var de eneste i aldersgruppen.

⁴² Se bilag 3. Samtykkeerklæring for værger.

Køn

Der er næsten samme antal drenge som piger på institutionerne med en svag overvægt af drenge (Grønlands statistik) og jeg har talt med 21 piger og 17 drenge, altså en svag overvægt af piger. Det er vanskeligt at sige noget præcist om hvorfor der er denne overvægt af piger da det er forstanderne der har spurgt børnene om de ville tale med mig, og jeg ikke ved hvor mange drenge der er spurgt i forhold til piger. Ingen af børnene jeg talte med, definerede sig selv som andre køn.

Anonymisering

På trods af at der er 22 døgninstitutioner i landet, og det umiddelbart kan lyde af mange, har de fleste institutioner hver deres kendetegn og et lokalområde som gør at de let kan genkendes, ikke mindst i de byer hvor der kun ligger en eller to institutioner. Derfor er alle personer, steder og særlige genkendelig træk anonymiseret eller taget ud af beretningerne. Det vil sige at der refereres til alle de mennesker jeg har talt med uden brug af bynavne eller institutionsnavne. Dog er alle landets institutioner nævnt, og det fremgår ligeledes hvilke 17 institutioner der har været besøgt i forbindelse med denne afhandling. Det fremgår dog ikke hvor mange børn der kommer fra den enkelte institution, eller hvilken institution de kommer fra.

I bestræbelserne på at gøre en institution anonym kan det ske at den uforvarende kommer til at minde om en helt anden, og nogle kan derfor komme til at tro at de kan genkende institutionen. Det gør sig særligt gældende for de institutioner der har en bestemt målgruppe eller pædagogik. Det skal her blot understreges at der bliver rejst meget på næsten alle institutionerne, og at kunst, musik og grønlandsk kultur er en stor del af hverdagen på mange institutioner. Derfor er det ikke en indikation i sig selv når børnene f.eks. fortæller om rejser, optræden, kunst eller idræt. Alle cases og navne er fiktive, og enhver lighed med nulevende eller afdøde personer er tilfældige selv om man som læser måske synes at noget er genkendeligt.

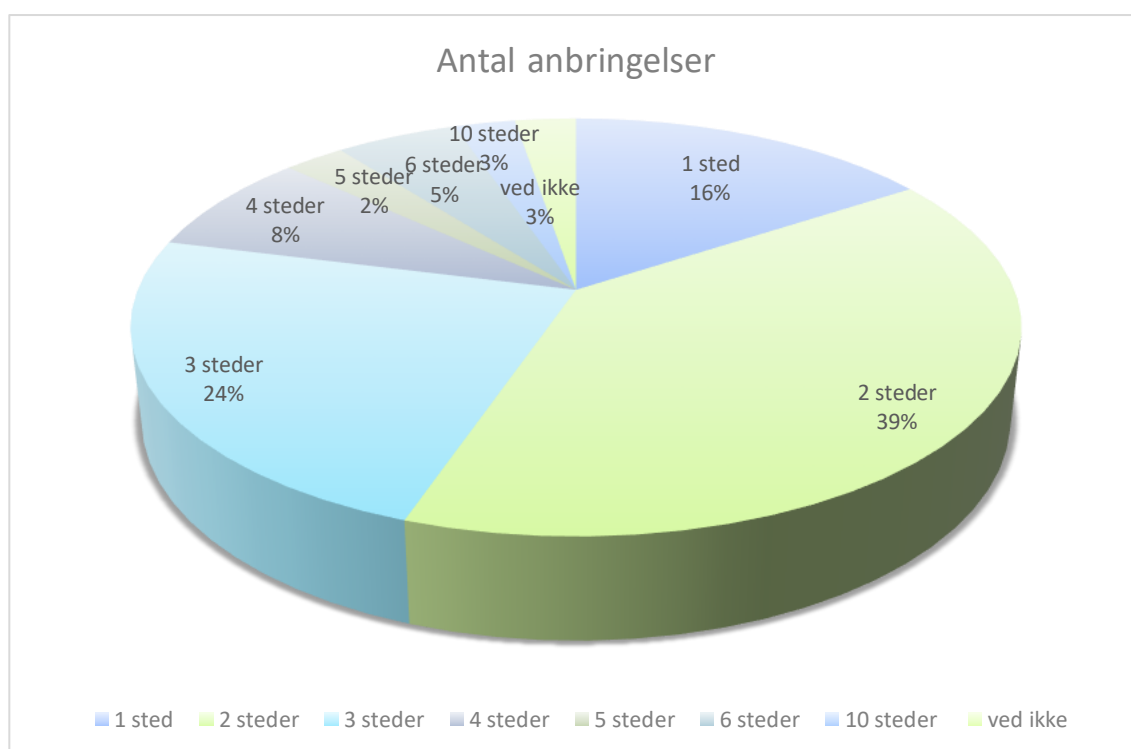
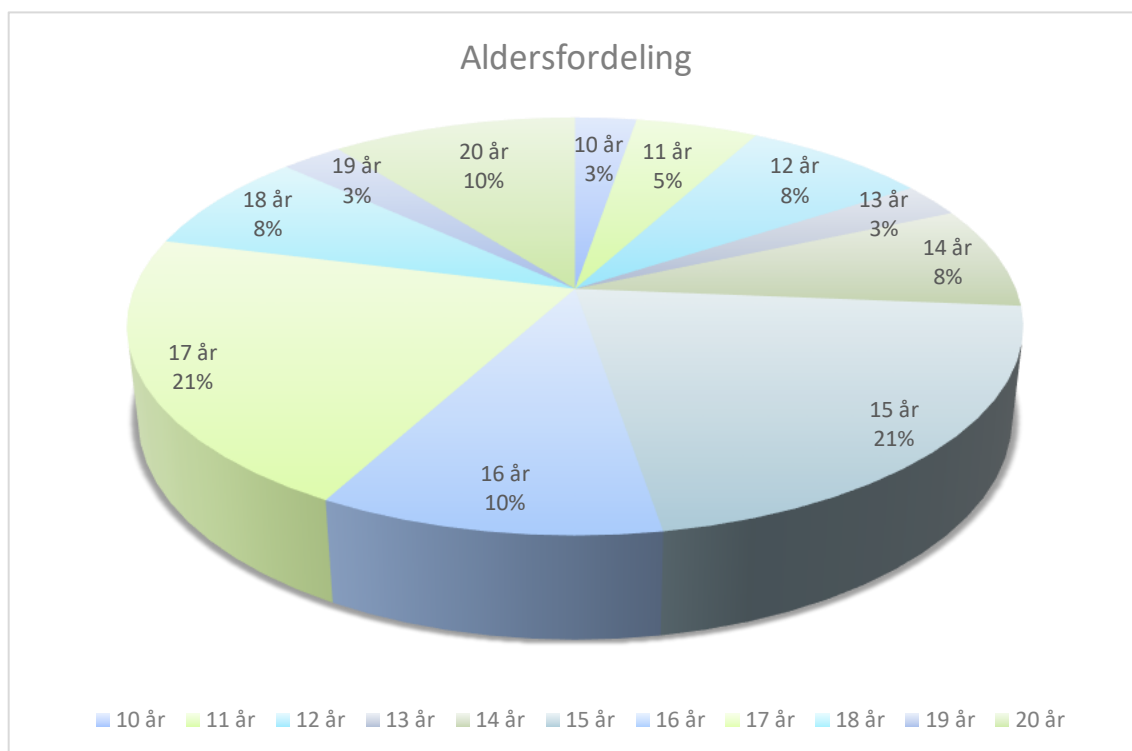

Illustration 2. Korsang (af Naja Abelsen). Det er alment kendt i Grønland at der er en bestemt institution der rejser mere og arrangerer flere koncerter end andre institutioner. Dog er der mange af børnene, på flere forskellige institutioner, der taler om hvordan rejser, sang og musik er en del af deres institutionsliv. De samtaler med børnene hvor rejser og koncerter indgår i deres fortælling, kommer altså fra flere forskellige institutioner og ikke blot den der er mest kendt for disse aktiviteter.

Selvstyrejet institutioner	Samtaler med børn
Angerlarsimaffik Aja	Ja
Angerlarsimaffiat Uummannaq	Ja
Inuusuttut Inaat	⁴³ 0
Isikkivik	0
Ivaneq	Ja
Kaasassuk	Ja
Meqqat Illuat	Ja
Prinsesse Magrethes Børnehjem	Ja
Pilutaq	Ja
Qasapermiut	0
Sarliq	Ja
Komunale institutioner	
Augo Lyngesvej	0
Puillasoq	0
Tupaarnaq	Nej
Selvejende institutioner	
Akillit	Ja
IMP (Inuuneq meeraq pinngoralu)	Nej
Mælkebøttecentret	Nej
Orpigaq	Ja
Pakkutaq	Ja
Pitu	Nej
Qaamasoq	Ja
Sikkerneq	Nej
I alt	38 forskellige interview

Figur 7, oversigt over medvirkende institutioner og samtaler med børn.

⁴³ 0 betyder at jeg har været på institutionen og talt med forstanderne, men at det af forskellige grunde ikke var muligt at tale med børnene.

Figur 8 & 9. Oversigt over børnenes alder og hvor mange anbringelsessteder de har boet på.

Som vist i diagrammerne er godt halvdelen (52 pct.) af de børn jeg har talt med mellem 15 år og 17 år. Mens den anden halvdel fordeler sig næsten ligeligt mellem at være lidt ældre (21 pct. er mellem 18 år og 20 år) og lidt yngre (27 pct. er mellem 10 år og 14 år).

Langt de fleste (63 pct.) har været anbragt to eller tre steder, og 16 pct. er i deres første anbringelse. Der skal tages højde for at tallene er som børnene selv husker det, og at antallet af anbringelser dækker både over plejefamilier og institutioner. Børnene skelner nemlig ikke mellem plejefamilie og døgninstitution på samme måde som vi voksne, men tæller de steder hvor de har boet som ikke var hos forældre eller anden familie.

Spørgeguide til samtaler med børnene

Selvom børn på et overordnet plan er tildelt flere demokratiske rettigheder end tidligere set, er det ikke ensbetydende med, at der ikke fortsat er tale om bestemte samfundsmæssige og institutionelle magtbetingelser, hvor børn konkret i de forskellige hverdagslige sammenhæng, de indgår i, er underlagt forskellige typer af styringsprocesser, der etablerer særlige former for magt/afmagt (Gulløv & Højlund 2003: 177).

Som ovenstående citat fra bogen *Feltarbejde blandt børn, metodologi og etik i etnografisk børneforskning* viser, vil der altid være en strukturel skævvridning i magtbalancen i forholdet med voksen/barn, og i dette tilfælde forsker/barn. Så mens selve interviewene er uden forhistorie, forstået på den måde at jeg ikke har læst om eller talt med nogen om barnet, foregik interviewet på en institution og mange gange i overværelse af en medarbejder på stedet. I nogle tilfælde fik barnet selv lov til at vælge, f.eks. en kontaktperson, andre gange var det forstanderen der bestemte hvilken medarbejder der skulle være med. Dette har uden tvivl influeret på samtalerne og svarene som børnene har givet.

For at få adgang til personlig og subjektiv information har interviewene, for så vidt det var muligt, haft karakter af en samtale der blev løst styret af en på forhånd udarbejdet spørgeguide. Spørgeguiden er verificeret og videreudviklet på en workshop med medarbejderne og ledelsen fra døgninstitutionsafdelingen i Styrelsen for Forebyggelse og Sociale forhold. Derudover har jeg indsamlet ideer og kommentarer fra en forstanderkonference, afholdt af Styrelsen for Forebyggelse og Sociale forhold i foråret 2019 hvor alle deltagerne medvirkede i en brainstorm for at afdække svagheder og unøjagtighe-

der. Spørgeguidens formål var at belyse børnenes egen oplevelse af forløbene, og deres vurdering af om anbringelsen hjælper dem, samt om de kan forestille sig hvordan det var gået dem hvis de ikke var blevet anbragt på institution. De hypotetiske spørgsmål om "hvis nu" var med for at få et indblik i hvor meget børnene havde tænkt over deres egen situation, og hvor meget det fyldte i deres hverdag.

Der er den indbyggede svaghed i metoden at barnet kun kan sige det det ved, og det det kan huske, samt som udgangspunkt kun fortæller det det har lyst til at tale om. Derudover er det en naturlig selvopholdelsesmekanisme, eller forsvar, at undgå at tale om alt for følsomme eller tabubelagte emner til fremmede mennesker selv om det måske er lykkedes at få etableret et trygt samtalerum mellem barnet og mig selv (Launsø & Rieper 2005: 109). På den anden side er der også mennesker, og måske særligt udsatte mennesker, der er så taknemmelige for at der er nogen der vil lytte til dem at de meget hurtigt kommer til at "krænge deres sjæl ud". Det giver en sær form for (u)balance mellem at sige meget og slet ikke at sige noget. Ydermere var der for nogle af de børn, tidligere anbragte og pårørende jeg talte med, og som fortalte ganske meget om deres egne situation, en vis forventning om at jeg ville og kunne hjælpe dem nu når jeg havde hørt hvilke problematikker de havde. Det tilførte enkelte af samtalerne en vis sårbarhed som skulle håndteres individuelt og på stedet. Nogle gange kunne jeg informere om lovgivning og rettigheder eller give e-mailadresse og telefonnummer til Børnetalesmandsinstitutionen. Andre gange kunne jeg bare lytte og være ærlig omkring at jeg ikke kunne gøre noget ved deres situation. En enkelt gang hjalp jeg en tidligere anbragt med at komme i kontakt med en medarbejder som havde betydet meget for hans anbringelse som barn.

Tolkning

I Grønland har grønlandsk være det officielle sprog siden 2009 (Lov om Grønlands selvstyre §20), og i Inatsisartutlov om sprogpolitik (§2) er det uddybet at det grønlandske sprog består af tre hoveddialekter samt at det danske sprog kan anvendes i offentlige forhold. Da jeg ikke mester det grønlandske sprog, er de fleste interview foregået på dansk som er mit modersmål og oversat til grønlandsk som er modersmålet for næsten alle børnene på kysten og for de fleste børn i Nuuk. Der er brugt tolk i 29 ud af 39 (74,4 pct.) af samtalerne med børn under 18 år, og det har været det enkelte barn selv der besluttede om der skulle gøres brug af tolken.

Der var flere overvejelser om projektet skulle have sin egen tolk med ud på institutionerne, eller om der skulle findes tolke ude på de enkelte steder. En fordel ved at tage en tolk med ud på de forskellige institutioner ville have været at jeg ville have haft en "kollega" i situationen, samt at forventningsafstemningen mellem os ville have været

meget klar fra starten, og arbejdsgangen ville blive lettere efterhånden som samtalerne skred frem. Risikoen for at tolken skulle have en forforståelse med det enkelte barn ville også være væsentlig mindre, og tolkningen ville derfor være mere "ren". Det var hensynet til at barnet ikke skulle risikere at sidde sammen med to fremmede voksne og svare på følsomme spørgsmål der afgjorde sagen (Jensen 2000: 247ff.; Alderson 1995; Kampmann et al. 2017; Løgstrup 2017). Det kan virke skræmmende og ubehageligt for nogle børn at blive interviewet af fremmede mennesker, og hensynet til dette betød at jeg spurgte de enkelte institutioner om de kunne stille en tolk til rådighed under samtalerne. I de tilfælde hvor det ikke kunne lade sig gøre, var jeg parat til at tage en tolk med udefra og så spørge de enkelte børn om de ville foretrække at der også var en voksen med fra institutionen, eller om de havde andre ønsker der kunne gøre dem mere trygge i situationen. Det kunne dog lade sig gøre i alle tilfældene, og i flere af samtalerne var tolken med som en ekstra sikkerhed for barnet selv om det reelt ikke var nødvendigt.

Ulempen ved at bruge en tolk der er tilknyttet institutionen, er at barnet kender tolken og måske ikke har tillid til denne, eller måske har der været en konflikt som jeg ikke har kendskab til, men som kan influere på stemningen og dermed på interviewet. Det kan også være omvendt at barnet er meget glad for tolken og derfor svarer på spørgsmål ud fra hvad det tror tolken gerne vil høre. Endelig er der mulighed for at tolken kender barnet så godt at hun kommer til at overfortolke det barnet reelt siger, fordi hun vurderer at barnet mener noget andet eller tolker på kropssproget i stedet for det sagte.

Transskription

Den franske sociolog og antropolog, Pierre Bourdieu (1930-202) skrev om "*the risks of writing*" (Bourdieu 1999: 621) hvor selv de mindste valg fra forfatterens side kan forandre hele meningen af en sætning. Placeringen af komma, punktum og udeladelse af enkelte ord er ikke bare en oversættelse, men også en fortolkning. Den italienske talemåde "*traduttore, traditore*"⁴⁴ giver en malerisk og følelsesmæssig forklaring på hvordan en oversætter uvægerlig kommer til at foretage valg der på en måde forråder det oprindelige sagte eller skrevne (Christensen, m.fl. 2008: 16). Transskription er også en oversættelse, på lige fod med tolkningen, fra det talte sprog til det skrevne sprog, og derfor kan samme udtryk gøre sig gældende her da megen vigtig information bliver "(...) almost inevitably lost in transcription" (Bourdieu 1999: 622). Dette gælder særligt for transskription af interview med grønlandere da det grønlandske folk har et meget

⁴⁴ Italiensk ordsprog der kan oversættes til "oversætteren er en forræder".

levende og udtryksfuldt kropssprog som ikke kan ses på en diktafon. F.eks. er der lange pauser i lydfileerne hvor interviewpersonen har sagt "ja" ved at løfte øjenbrynene et par millimeter, eller hvor forskellige grader af "ved ikke/er ligeglad/er ikke interesseret" kan afgøres af hvor højt skulderne bliver trukket op mod ørene. At transskribere dette så både meningen såvel som respekten for den interviewede er intakt, har krævet at jeg har brugt mit faglige personlige skøn. Derudover er der det benspænd, at: "Selv en tilstræbt objektiv og beskrivende fremstilling med loyale børnecitater vil uundgåeligt indbefatte redigering af deres udsagn – alene pga. det forhold, at de altid vil være taget ud af en sammenhæng" (Gulløv & Højlund 2003: 30). Professor i almen psykologi og kvalitative metoder, Svend Brinkmann (1975) beskriver noget brysk at: "Transskriptioner er kort sagt forarmede, dekontekstualiserede gengivelser af levende interview-samtaler" (Kvale & Brinkmann 2015: 236). En anden måde at se det på kan være at det er levendegjorte tekster med smukke ord.

Samtaler der er helt ordret transskriberet med pauser, fyldord og eventuelle forstyrrelser virker abrupte, og budskabet fra den interviewede går let tabt. For at øge læsevenligheden og vise de interviewede størst muligt respekt, har jeg i transskriptionerne derfor valgt at undlade de fleste fyldord som "æh", "øhe" og "ilaa"⁴⁵ m.m. Sproglige fejl og forkerte ordstillinger er ligeledes blevet omskrevet så dette ikke forstyrrer læsere, eller får interviewpersonerne til at fremstå som sprogligt usammenhængende. "Transformation af samtalen til litterær stil kan (...) fremhæve nuancer i et udsagn og gøre det lettere at kommunikere over for læserne, hvad interviewpersonens historier betyder" (op.cit.: 246), og dette har været en betydelig del af overvejelsen om at overføre de mundtlige fortællinger fra de mange interviewpersoner til skrift.

Udvælgelse af andre informanter

Forskning med og om børn kræver særlige refleksioner om den betydning børn og barndom tillægges (Gulløv og Højlund 2003). Derfor har det, ud over samtalerne med børnene, også været nødvendigt at interviewe relevante fagfolk, f.eks. pædagoger og psykologer. Derudover har jeg talt med politikere og pårørende samt tidligere anbragte der i deres barndom har været anbragt i én eller flere perioder i deres liv. Jeg har interviewet forstanderne på alle de institutioner hvor jeg har talt med børnene, og på fem institutioner hvor det af forskellige grunde ikke var muligt at tale med børn. Forstanderne tegner billedet af institutionen udadtil og bestemmer retningen på pædagogik og menneskesyn på de forskellige institutioner og der er samlet set en høj anciennitet og meget viden om området blandt forstanderne. Interviewene har givet en

⁴⁵ Betyder noget i stil med "ik' også"

baggrundsviden om hver enkelt institution der blandt andet har fungeret som referenceramme når jeg har talt med børnene.

Der var fem institutioner der valgte ikke at medvirke, trods en vis ihærdighed i mit ønske om at få så mange som muligt til at deltage. De institutioner der valgte ikke at deltage i forskningen, havde forskellige bevæggrunde. Én institution havde iværksat sin egen forskning og ville derfor ikke også deltage i dette projekt mens tre andre meddelte at de havde for travlt. Den sidste institution svarede ikke på mine henvendelser. På næste side vises de 22 institutioner i landet, samt hvilke af dem der har deltaget i undersøgelsen.

Selvstyreejet institutioner	Interview med forstanderne
Angerlarsimaffik Aja* ⁴⁶	< ⁴⁷ Ja
Angerlarsimaffiat Uummannaq	Ja
Inuusuttut Inaat*	Ja
Isikkivik*	<Ja (centerledelse med Qasapermiut)
Ivaneq*	Ja
Kaasassuk*	<Ja
Meqqat Illuat*	Ja
Prinsesse Magrethes Børnehjem	<Ja
Pilutaq	Ja
Qasapermiut*	<Ja (centerledelse med Isikkivik)
Sarliaq*	Ja
Kommunale institutioner	
Augo Lyngesvej	Ja
Puilasoq*	Ja
Tupaarnaq*	Valgte ikke at medvirke
Selvejende institutioner	
Akillit	Ja
Inuuneq Meeraq Pinngortialu	Valgte ikke at medvirke
Mælkebøttecentret	Valgte ikke at medvirke
Orpigaaq	Ja
Pakkutaq	Ja
Pitu*	Valgte ikke at medvirke
Qaamasoq	Ja
Sikkerneq	Valgte ikke at medvirke
I ALT	17 interview, med forstandere på 18 institutioner

Figur 10. Oversigt over institutionerne samt hvilke der har medvirket i undersøgelsen.

46 * indikerer at de deltog i fokusgruppeinterviewene.

47 < indikerer at jeg har talt med forstanderne mere end én gang.

Fem af forstanderne talte jeg med flere gange, og to af de forstandere hvis institutioner ikke er med i undersøgelsen, deltog i to fokusgruppeinterview der blev afholdt under en forstanderkonference i efteråret 2018.

Andre fagpersoner har jeg interviewet med forskellig intensitet, alt efter hvilket område jeg talte med dem om. Nogle talte jeg med en enkelte gang, og andre har jeg talt med gentagende gange, som f.eks. en af Grønlands mest brugte psykologer på de selvstyrejede institutioner gennem årene, Connie Gregersen. Jeg har blandt andet talt med disse interviewpersoner om udviklingen i anbringelserne og behandlingsarbejdet, udviklingen omkring udsatte børns vilkår og egne erfaringer med anbringelser uden for hjemmet. Fællesnævneren for alle interviewpersonerne er at de hver især har haft en indgangsvinkel til anbringelsesområdet som har været med til at åbne en utrolig kompleks verden og vise mig hjørner og kroge af området som jeg ellers ikke ville have haft adgang til.

Nogle interview har haft form af samtaler enten bygget op omkring spørgsmål jeg havde forberedt i forvejen, eller omkring et enkelt emne som jeg gerne ville have belyst gennem netop denne person. Af den grund har der ikke været en generisk spørgeguide, og der hvor jeg har talt med personen flere gange, var interviewene bygget oven på tidligere samtaler og mailudveksling.

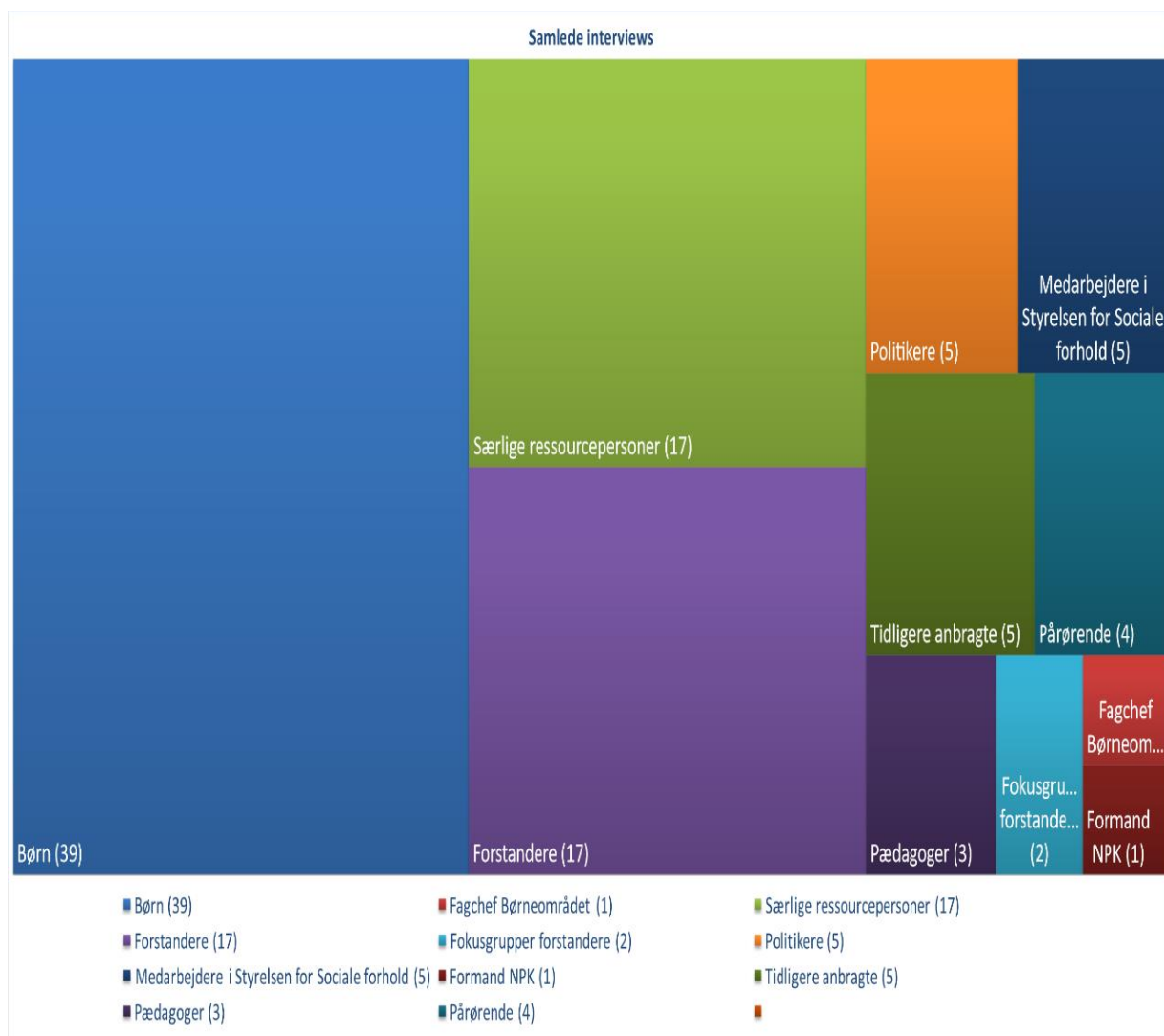
Analyse af samtalerne

I et interview er der naturligvis et stort fokus på det talte sprog, men børn, og grønlandske børn især, bruger mimik og kropssprog som en del af kommunikationen (Wang 2014; Foreningen Grønlandske Børn: 25). Der vil derfor også indgå en del tætte beskrivelser, såkaldte "*thick descriptions*" (Geertz 1973), samt tegninger dér hvor disse kan udtrykke mere og andet end ord.

Arbejdet med kvalitative interview og observationer giver kontinuerligt anledning til refleksion over metode og etik da metoderne er ikke neutrale teknikker der giver entydige resultater (Gulløv & Højlund 2003). Ud fra min baggrund som pædagog og pædagogisk filosof har jeg brugt metoder fra antropologien, sociologien og etnografien som forskningsstrategier i feltarbejdet. Feltarbejde er her en samlet betegnelse for forskellige etnografiske metoder, fx observation, interview og indsamling af livshistorier (Fossdal & Thorsen 2010). Den viden der produceres i et feltarbejde, betragtes som grundstenen for den antropologiske viden og et feltarbejde kan strække sig fra ganske kort tid til måneder eller år (Gulløv & Højlund 2003). Formålet med at anvende forskellige metoder er at kompensere for de enkelte metoders svaghed ved at belyse de situationer der med fordel kan sammenlignes og for at styrke undersøgelsens gyldighed (Kvale & Brinkmann 2015; Stake 1995: 107 ff.).

Den kvalitative undersøgelses styrke ligger i at bidrage med en dybere forståelse af det fænomen der udforskes (børns oplevelse af at blive anbragt og leve på døgninstitutioner) og gyldigheden afgøres dels af den måde undersøgelsen er tilrettelagt på, dels af de konklusioner som dette design tillader at der kan drages. Derudover sikres gyldigheden ved gennemsigtighed, sandsynliggørelse og troværdighed (Böttcher et al. 2018; Mik-Meyer 2018; Flyvbjerg 2009). Det er her særligt værd at fremhæve tre egenskaber der sikrer gyldigheden i nærværende undersøgelse (Mik-Meyer 2018: 21):

- For det første at der er en bred repræsentation fra hele landet. Empirien stammer fra 17 ud af de 22 institutioner, herunder den østligste og den nordligste, plus 15 institutioner midt i mellem. Denne variation har sikret en fordeling af institutioner med (på papiret) lettere adgang til personale, forskellige størrelser på institutionerne og forskellige døgntakster der udmønter sig i forskellig økonomi.
- For det andet at designet sikrer både en bredde og en dybde af de centrale perspektiver af børnenes oplevelser af deres anbringelser. Bredden sikres ved at der er forholdsvis mange interview, og dybden sikres ved at interviewene analyseres grundigt i en fænomenologisk og hermeneutisk forståelsesramme.
- For det tredje en mangfoldighed i de stemmer der bliver hørt. Der er gennemført 99 kvalitative interview i alt. 39 kvalitative interview med børn på institutionerne, fem kvalitative interview med tidligere anbragte, fire kvalitative interview med pårørende og 17 kvalitative interview med forstanderne på 18 institutioner. Samt to fokusgruppeinterview med henholdsvis fem og seks forstandere i hver gruppe. Derudover er der udført 32 interview med andre relevante aktører som vist nedenstående figur.

Figur 11. Grafisk oversigt over det samlede antal interview.

Interviewene er foretaget i 2018 og 2019, nedenstående figur viser progressionen i afhandlingen:

Figur 12. Progression i afhandlingen.

Jeg har brugt en induktiv kodningsstrategi hvor emnerne udvikles løbende under de indledende analyser, og analysearbejdet har haft et eksplorativt udgangspunkt (Bøttcher et al. 2018: 17).

Jeg har brugt en digital kuglepen "*livescribe*", til interviewene. *Livescribe* er en *smartpen* der har en indbygget computer og digital lydoptager. Til kuglepennen følger en særlig slags papir der gør det muligt for kuglepennens computer at genkende hvor i dokumentet man befinder sig. Det vil sige at hvis jeg sætter kuglepennen ned på en bestemt note i min notesbog, afspiller pennen den lyd der hører til den bestemte note. F.eks. kan jeg have en note hvor der står "han smiler", eller "han kigger ud ad vinduet", og så høre den lyd der hører præcis til den note.

Alle informationer på kuglepennen er efter hvert interview overført til computeren så både mine håndskrevne noter og lydfilen fra interviewene er synkroniseret og samlet ét sted. Begge slags data kan uden videre overføres til *Nvivo*⁴⁸ hvorfra der kan kodes på noter såvel som på lyddelen.

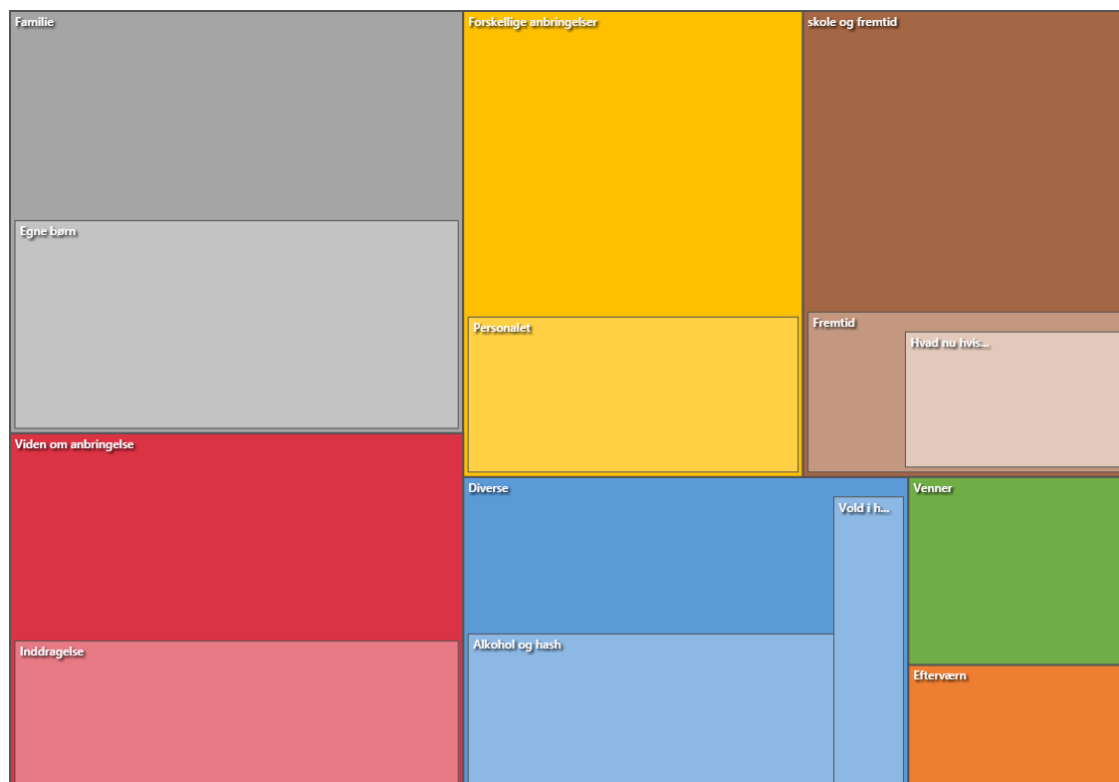
Alle samtaler med børnene er i første omgang kodet i hånden og derefter organiseret og analyseret i softwareprogrammet *Nvivo*, alle andre interview er kodet i *Nvivo*. Ved at kode direkte på lyden af interviewene fandt jeg frem til de temaer der dukkede op i det empiriske materiale, og har derfor fra starten haft et stort overblik over hvilke temaer der gik igen blandt børnene. Den tematiske analyse er udarbejdet efter Braun & Clakes model *Phases of Thematic Analysis* (2006: 35):

1. Familiarising yourself with your data
2. Generating initial codes
3. Searching for themes
4. Reviewing themes
5. Defining and naming themes
6. Producing the report

Efter den indledende kodning er der fundet frem til ni overordnet temaer: Anbringelsen; Personalet; Følelser; Fremtid; Familie; Venner; Skole og Uddannelse samt Efterværn.

Hyppigheden af temaerne kan ses i nedenstående figur:

⁴⁸ *Nvivo* er udviklet til at håndtere store mængder data ved at sortere, arrangere og klassificere det materiale der lægges ind i programmet. Det er ligeledes muligt at lægge sine lydfiler ind i programmet og kode direkte på lyddelen og ikke blot på skriftlige dokumenter.

Figur 13. Kodeord fra Nvivo vist i forhold til hvor ofte de forekommet i samtalerne.

Afhandlingens begrænsninger

En dybdegående kvalitativ forskning har den begrænsning at resultaterne ikke bredt kan generaliseres ud til alle anbragte grønlandske børn. Dette er dog heller ikke formålet. Børns oplevelser er kontekstuel meningsbærende og skal ses i den kontekst at afhandlingen søger viden om og indblik i børns oplevelser med at blive og være anbragt. Kvaliteten af undersøgelsen skal blandt andet måles på om børnene, deres familier og fagfolk generelt kan genkende de problemstillinger og analytiske fund som undersøgelsen præsenterer.

Ved at anvende de metoder der passer sig bedst til den enkelte del af afhandlingen, uanset om det er interview, observation og dokumentarmaterialer eller statistik, opnås en større dybde i hver enkelt del af afhandlingen. F.eks. har det givet mening at se på institutionerne gennem en vifte af informationer fra kvalitative interview, historiske dokumenter, lovgivning og statistik for at forstå institutionens nuværende pædagogiske og filosofiske grundsyn. Mens jeg har valgt kun at interviewe børn i bestræbelserne på at give dem en stemme der ikke er påvirket af historik fra pårørende eller offentligt ansatte. Dette valg kan kritiseres for at udelade vigtige oplysninger fra de mennesker

der kender barnet bedst, og som vil kunne give et mere nuanceret billede af det enkelte barns udsagn i analysearbejdet. Men fordi det er børnenes stemmer jeg er interesseret i, og det de vælger at fortælle mig, har jeg valgt at lade børnenes stemmer stå for sig selv.

Jeg har ikke gennemgået børnenes sagsakter så oplysningerne om anbringelsesgrunde og viden om hvorvidt der er udarbejdet handleplaner, kommer udelukkende fra børnene egen viden og deres lyst til at dele disse oplysninger. Dette kan kritiseres for at give et misvisende billede af hvor mange børn der rent faktisk er blevet inddraget i deres anbringelse. Men dels er det børnenes oplevelser af at være inddraget der har været i fokus, og dels er der mange andre undersøgelser der understøtter børnenes egne opfattelser af at de ikke er inddraget, og at de ikke har en passende handleplan for deres ophold (MIO 2013; MIO 2017; Socialstyrelsen 2017; Departementet for Familie og Justitsvæsen 2015).

Derudover er børnene ikke delt op efter hvilken institution de kommer fra selv om der er forskel på institutionerne og pædagogik, samt på østkysten, vestkysten og Nordgrønland. Begrundelsen er den samme, nemlig at det var børnenes oplevelser af anbringelsen der var vigtige, og ikke de eventuelle problematikker der førte til anbringelsen. Forskelle i normering og pædagogik har utvivlsomt en stor betydning for børnenes oplevelser, og det kunne derfor have været relevant at lave denne undersøgelse på institutionsniveau med omfattende analyse af den beskrevne og udførte pædagogik, men dels ville det være problematisk i forhold til anonymisering, og dels er formålet med denne afhandling, som tidligere nævnt, ikke at evaluere de enkelte institutioner. Afhandlingen beskæftiger sig derudover ikke med børnenes mulige adfærds- og diagnosticerede problematikker eller anbringelsesårsagerne, ud over det de selv fortæller. *Kortlægning af døgninstitutionsområdet i Grønland* (Dahl et al. 2020) peger dog på at forskellene i børnenes problematikker muligvis kan skyldes: "(...) forskelle i den pædagogiske praksis og altså er opstået, efter at børnene er anbragt på institutionerne" (op.cit.: 8). Et forhold der taler for at vil være interessant med en undersøgelse der evaluerer de forskellige institutioner i forhold til deres pædagogik.

Der har været flere forhold i processen der med fordel kunne være udført anderledes eller med mere snilde. Nogle blev jeg opmærksom på mens de foregik, f.eks. som da det gik op for mig at ordet "anbragt" både er svært oversætteligt, og at ikke alle børn forstår hvad det betyder. Det betød konkret at et af de første spørgsmål i spørgeguiden: "Hvor gammel var du første gang du blev anbragt?", måtte omformuleres eller tilpasses situationen til noget i retning af: "Hvor gammel var du første gang du flyttede hjemmefra?".

På andre områder har jeg måtte efterrationalisere og tænke over hvordan designet og udførelsen af interviewene kunne have været bedre. F.eks. har betragtningen af hvor uforberedte børnene ofte var på at jeg skulle komme, givet anledning til refleksion over om kontakten til børnene kunne have været mere direkte. Fra starten af projektet har hele kommunikationsstrategien været hængt op på forstanderne, og det vil sige at de, uforskyldt, kom til at fungere både som "gatekeepere" og "flaskehalse". Her kunne jeg måske have bedt om at tale i telefon med de børn som forstanderne på forhånd havde valgt ud efter "hvem har fødselsdag næste gang- princippet", et par uger før selve besøget. Naturligvis uden at stille spørgsmål, men blot for at orientere dem om forskningen, selve besøget og mulighederne for at sige ja og nej.

Refleksion over de empiriske data

Jeg har arbejdet med udsatte børn det meste af mit arbejdsliv, og ofte har andre menneskers reaktioner når jeg har fortalt hvor jeg arbejdede, været: "Det må være utroligt hårdt for dig". Men jeg har nu altid ment at der var hårdere for børnene, det var jo dem det gik ud over. De sidste tre år har dog været lidt anderledes. Som interviewene skred frem, kunne jeg godt mærke at jeg blev mere og mere påvirket af børnenes historier. Efter et stykke tid gik det "under huden" på mig at høre de samme fortællinger om svigt og misbrug igen og igen. De samme historier fra forskellige børn. Fra Uummannaq til Tasiilaq, fra børn på 10 år til børn på 18 år og ældre, fra piger og drenge. Ved de sidste interview skete det indimellem at jeg måtte fælde en tåre når jeg gik hjem fra institutionen, og igen når jeg skulle lytte til interviewene.

Jeg har genfortalt deres beretninger så loyalt som jeg kunne, men det har været nødvendigt at fjerne nogle af de mere eksplicitte grusomheder børnene har fortalt om. Dels fordi de ikke har været nødvendige at gengive for at forstå problematikkerne og dels af hensyn til barnets anonymitet.

I det efterfølgende arbejde med analyserne blev jeg opmærksom på handlemønstre og adfærd blandt enkelte institutioner der fortjener mere opmærksomhed og opfølgning fra anden side.

Opsamling

Der er anvendt flere kvalitative metoder i afhandlingen for at afdække flest mulige aspekter af den oplevelse børn har af at blive og være anbragt på en døgninstitution. For at indhente adækvat viden om børnenes livsverden er der udført 38 casestudier der hver især bidrager på deres egen vis til at belyse det særlige fænomen det er at være et barn på en døgninstitution.

Det var på forhånd bestemt at de børn jeg skulle interviewe, af etiske og praktiske årsager, skulle være mellem 12-18 år. Der er udført 39 interview med 38 børn og 99 interview i alt.

Det var sværere at træffe aftale med nogle af institutionerne end jeg havde forventet, og det var ligeledes svært at indhente samtykkeerklæringer fra forældre og værger. Fem institutioner ville hverken selv deltage eller lade de børn der er anbragt på institutionen, deltage i forskningen. Generelt var forstanderne dog meget imødekommende og indstillet på at hjælpe i det omfang de mente de havde tid til det, og mange af forstanderne tog sig virkelig god tid og gjorde meget ud af at både børnene og jeg fik de bedst mulige vilkår for at tale sammen.

Selv om der mangler viden og tal på anbringelsesområdet lader det til at der alligevel findes uanede mængder af rapporter og analyser der er gået tabt gennem tiden da der ikke findes ét sted der samler og opbevarer dem. Viden om anbringelsesområdet burde samles et sted, og det er både ærgerligt og bekymrende at det ikke tidligere er sket i større grad – og tilsyneladende stadig ikke sker.

I næste kapitel gennemgås den teoretiske ramme for afhandlingen.

Kapitel 5. Teori

Dette kapitel indeholder introduktion af det overordnede teoretiske afsæt der er brugt i analyserne til at forstå og forklare empirien som den fremtræder for mig. Afhandlingens grundlag er hermeneutisk og første del af dette kapitel beskriver hermeneutikken og fænomenologien. Når hermeneutik og fænomenologi her er at finde i kapitlet om teori, er det fordi jeg ser disse metoder som teorigrevne og dermed som grundlaget for afhandlingens teoretiske ramme. Edmund Husserl formulerede det således i en forelæsningsrække i 1902/1903: "What we intend to establish, then, is a phenomenology, a phenomenology of knowledge as the theory of the essence of pure phenomena of knowing" (1999:36). Fænomenologisk forskning kan ikke løsrives fra den forsker der udfører den, hvorimod metodiske greb ofte er det modstykke der går ud på at ophæve eller i det mindste minimere subjektiviteten. Kvaliteten i kvantitativ forskning er at den kan efterprøves af en anden forsker der så får præcis det samme resultat. Mens fænomenologen gør noget ingen andre kan, alt efter talent og dygtighed. Derfor er det også både svært og formålsløst at se fænomenologisk teori og metode uafhængigt af den konkrete empiri. En fænomenologisk forsker går til fænomenet, i det her tilfælde børns narrativer om deres oplevelser med at blive anbragt. Derfor må teorien for så vidt muligt komponeres sammen med - og ud af, arbejdet med de enkelte og konkrete fænomener.

Efterfølgende beskrives den teori der ligger til grund for de teoretiske begreber der anvendes i afhandlingen igennem og særligt i analysedelen. Først den pædagogiske teori og dernæst Honneths teori om anerkendelse, Arnstein og Harts modeller over inddragelse og Ahmeds teori om følelser.

Fænomenologi

Fænomenologi betyder videnskab om fænomenerne, og stammer fra det græske "*phainómenon*" (det, der viser sig) og "*lógos*" (studie). Fænomenologien tager udgangspunkt i at vi kun kender de forskellige fænomener, som de fremtræder for os, og fænomenologi kan beskrives som læren om det der viser sig, eller træder frem for bevidstheden.

Fænomenologien, hvis slagord er "til sagen selv", blev udviklet af den tyske filosof, Edmund Husserl (1859-1938) i starten af det 20. århundrede og har siden lagt grund til flere empiriske forskningsmetoder, f.eks. inden for psykologi, sociologi og antropologi. Fænomenologiens afsæt er i udgangspunktet hverken idealistisk eller realistisk, formålet er at beskrive fænomenerne som de viser sig. Husserl udviklede imidlertid sin teori i

en klart idealistisk retning, og han opbyggede sit erkendelsesteoretisk ståsted, kaldet "transcendental fænomenologi", gennem sit fokus på de menneskelige erfaringer af fænomener og fremtoninger (Husserl 2019a; Husserl 2019b).

Fænomenologien beskriver og forklarer forskellige fænomeners indhold og fælles-træk fra det enkelte menneskes livsverden. Tænk på hvordan en simpel ting som f.eks. et vækkeur kan opfattes på forskellige måder af forskellige mennesker, alt efter hvor ens fokus er på det givne tidspunkt. Zahavi (2018: 22ff.) beskriver hvordan han er på udkig efter en gave til en ven og ser et gammelt vækkeur i en butik. Han skriver, at et vækkeur ikke blot er ét fænomen, men mange, fordi vækkeuret kan fremtræde på mange forskellige måder. Han kan både se, røre og høre det, men han kan også tænke på det, tage et billede af det og bruge det til at komme op mandag morgen. Han kan derfor forholde sig til vækkeuret på mange forskellige måder, og alt efter hvad hans intention med vækkeuret er, vil det fremtræde forskelligt for ham. Den måde vækkeuret fremtræder på, ændres også med den almindelige perception, altså den måde han opfatter og sanser uret. F.eks. vil han opfatte uret forskelligt alt efter hvilken tid på dagen han ser uret, og om uret fremstår i skarpt dagslys eller dunkel aftenbelysning. En anden ting der gør sig gældende er, at han aldrig kan se hele uret på en gang. Han kan se fronten og toppen af uret, måske også benene hvis det har sådanne, men han kan ikke se bagsiden eller indersiden af uret samtidigt. Det er, skriver Zahavi, så trivielt, at det normalt ikke er noget han går rundt og tænker på, men fænomenologisk er det en vigtig betragtning. Selv om han ikke kan se hele vækkeuret, er han ikke i tvivl om at det indeholder mere end det blotte øje kan se. Vækkeuret indeholder altså både det vi kan se, og det vi ved er der, uden at kunne se det, fænomener er mere end det der umiddelbart fremtræder for det blotte øje. Omgivelserne, både det der er fokus på, baggrunden og omstændighederne, indvirker på fænomenets fremtræden.

Med fænomenologien som teoretisk afsæt er det muligt at beskrive børnenes oplevelser af at blive anbragt på et børnehjem, ved at analysere fænomenerne som de fremtræder, f.eks. et barns oplevelse af at der ikke er hjemligt på den institution han bor på. Det er hans subjektive oplevelse, der hverken kan efterprøves eller observeres hos andre fordi det er hans oplevelse og følelse, og kun hans. Hvordan undersøger vi den oplevelse? Det gør vi ved at kigge på genstanden/fænomenet: Barnets oplevelse af ikke at føle sig hjemme; og derudfra undersøge livsverden med udgangspunkt i barnets erfaringer.

Intentionalitet

En af grundpillerne i fænomenologien er at menneskets bevidsthed altid er intentionel, det vil sige at menneskets bevidsthed altid vil være rettet mod noget særligt. Det kan være en genstand, et formål, en idé eller en afhandling om børns oplevelser med at

være anbragt. Når vi tænker, tænker vi *på* noget, når vi føler og sanser, føler og sanser vi *noget bestemt* (Brinkmann & Tanggaard 2015). Når vi f.eks. ser på et vækkeur, ser vi ikke blot en genstand, vi ser noget bestemt, og vi ser det på baggrund af alle de andre ting der ikke er i fokus, f.eks. bordet det står på, eller maleriet bag det (Husserl 2019a: 69f.).

I selve sansningen, når jeg får øje på noget, er jeg rettet mod genstanden, eksempelvis papiret; jeg forstår det som dette her-og-nu værende. Denne forståelse udsondrer det på en baggrund [...]. Rundt om papiret ligger således bøger, blyanter, blækskål osv., som på sin vis også bliver "iagttaget", perciperet dér i "anskuelsesfeltet". Men mens jeg retter mig mod papiret, må de undvære enhver, selv sekundær, opmærksomhed. De kommer til syne, men bliver alligevel ikke udsondret, ikke sat for sig (Husserl 2009:71 i Schiermer 2013:17).

Fænomener behøver ikke være konkrete objekter som i Husserls eksempel ovenover, det kan også være følelser som lykke, håb og kærlighed der kan være genstande for en fænomenologisk udforskning; "Alt dette har forskningen konkret adgang til" (Husserl 2019a:67).

Med Husserls fænomenologi er intentionaliteten fæstet i den menneskelige bevidsthed, mens den franske filosof Maurice Merleau-Ponty (1908-1961) senere knyttede intentionalitet til kroppen (Merleau-Ponty 2009). Merleau-Ponty byggede videre på Husserls fænomenologi, men i stedet for en idealistisk tilgang betragtede Merleau-Ponty fænomenologien som en måde at overvinde spaltningen mellem subjekt og objekt. Ifølge Merleau-Ponty er den måde vi som mennesker erfarer verden på, baseret på at bevidstheden og kroppen er en enhed. Derfor må beskrivelsen af den måde verden fremtræder for subjektet også inddrage forskellige forhold som fænomenets position i samfundet, i historien og i særdeleshed kroppen (Merleau-Ponty 2009).

Livsverden

Begrebet "livsverden" stammer fra Husserl, og er hans betegnelse for den før-videnskabelige erfaringsverden. Livsverden er centrum for alle andre erfaringer. Det er den konkrete virkelighed vi tager for givet i dagligdagen når vi lever vores liv og f.eks. køber ind, kommunikere og træffer beslutninger. Ifølge Husserl omfatter livsverdenen blandt andet former, farver, dufte og basale årsagssammenhæng, og han peger på at sprog og videnskabelig erkendelse bygger på livsverden. Når livsverden bliver beskrevet gennem fænomenologien, bliver der ikke skabt ny viden, men den viden, mening og betydning der er i hverdagen bliver synliggjort og træder frem for os.

Livsverdens begrebet er senere adopteret af blandt andre filosofen Martin Heidegger (1889-1976), der beskriver en væren-i-verden (Heidegger 2017:74). Samt af filosofen Hans-Georg Gadamer (1900-202) der på samme måde som Husserl peger på at vi er nødt til at analysere den livsverden vi er i (Gadamer 2007: 236). Begrebet har været genstand for kritik fra flere sider, ikke mindst fra Heidegger der kritiserer Husserls livsverdens begreb for at være for ensidig (op.cit.: 330ff.).

Epoché

Forskeren bringer ofte sine egne fordomme og teorier med i felten, når der skal indsamles empiri. Ifølge Husserl skal dette så vidt muligt undgås, og forskeren skal blive ved med at sætte spørgsmålstegn ved enhver erkendelse, ikke mindst sin egen (Husserl 2019b: 100). Måden at arbejde med dette er ifølge Husserl at lave en fænomenologisk reduktion, kaldet epoché. Epoché kommer fra oldgræsk⁴⁹ og betyder "suspension af dommen", og bruges i den forstand at man ser bort fra om noget er "virkeligt" eller ej og alene forholder sig til den rene bevidsthed. Epoché er også kendt som at "sætte en parentes" om sin egen forhåndsviden, for på den måde at kunne koncentrere sig om fænomenet som det fremtræder, f.eks. barnets fortælling (Husserl 2019b: 99ff.). At sætte parentes om sin forforståelse handler om at suspendere en rigid eller fastlåst indstilling til hvordan verden ser ud og dermed lukke fordommene ude. Husserl kaldte epoché for *den naturlige erkendelse* og peger på at "uden given erkendelse til at begynde med er der heller ingen erkendelse at fortsætte med" (2019b: 103f.). Epoché har ligeledes været genstand for kritik, særligt fra Heidegger, der peger på at ganske svært at glemme det man ved og det man har erfaret.

Min måde at arbejde med epoché har været at møde institutionerne, som om jeg ser dem for første gang. De fleste institutioner har jeg set mange gange igennem årene, men det var nyt for mig at være virkelig opmærksom på selve institutionen: At bemærke bygningens tilstand, den præcise nuance på malingen og hvordan den er placeret i forhold til lysindfald m.m. Den sammen åbne tilgang gør sig gældende i forhold til samtalerne, hvor jeg har været bevidst om at lytte til min egen lytten, både i selve samtalerne men også efterfølgende (Bøttcher et al. 2018). At lytte er ikke det samme som at høre. Et konkret eksempel på at lytte til min egen lytten, er at jeg efter interviewene lyttede til optagelserne, og brugte tid på at lytte til den måde jeg lyttede til barnet på. Nogle gange var det desværre tydeligt, at jeg ikke havde lyttet ordentligt efter første gang. F.eks. fortalte Cecil på 12 år, at hun nogle gange blev drillet af de andre børn i skolen, fordi hun boede på børnehjem. De drillede blandt andet ved at sige, at dem der bor på børnehjemmet, er nogle uopdragne unger. Men jeg fik ikke rigtigt spurgt ind til hvad hun mente om det, og når jeg lyttede optagelsen igennem, lød det

⁴⁹ Husserl bruger selv den græske form *ἐποχή* i sine tekster.

som om hun havde mere at sige om at være anderledes, om at være alene, om ikke at bo hjemme og om kammeratskabet i klassen. Jeg satte mig for at forstå, hvorfor jeg ikke havde spurgt mere ind til Cecils oplevelse. Og en af de ting jeg blev opmærksom på var, at det virkede svært for mig at lytte ordentligt efter i de situationer, hvor barnet af den ene eller anden grund virkede utilpas eller som om hun kedede sig. Gennem denne gentagelse og øvelse i at se både de enkelte dele og helheden, blev jeg mere bevidst om den måde jeg lyttede på, og dermed også bedre til at være bevidst om det i selve samtalerne.

Den fænomenologi der er gennemgået her, er tæt knyttet sammen med hermeneutikken og den såkaldte "hermeneutiske cirkel", som jeg vil udfolde i næste afsnit.

Hermeneutik

Hermeneutik betyder læren om fortolkning og forståelse og betragtes i dag som en central teori inden for humanistisk videnskabsteori. Den traditionelle hermeneutik trækker tråde tilbage til det 17. århundrede hvor den især stod i forhold til studier af tekster, primært religiøse, men også juridiske og litterære tekster og er som sådan læren om den rette måde at fortolke på (Kvale & Brinkmann 2015).

Heidegger videreførte Husserls fænomenologi og gav den en mere hermeneutisk drejning væk fra den transcendentale fænomenologi. Heidegger introducerede begrebet "*Dasein*" der betegner mennesket som et fortolkende og verdens-udlæggende væsen. "*Dasein*" oversættes til *i-verden-væren*, som er *tilstedeværens grundforfatning*; det grundlæggende forhold for mennesket er at være et væsen der forholder sig til sig selv og til sine omgivelser (Heidegger 2017:74). Heidegger forstår enhver forståelse af verden gennem fortolkning, og han peger på at de levede erfaringer skal undersøges som de fremtræder, mens Husserl fokuserer på *meningen* af menneskenes levede erfaringer; "Mens Husserl med sit *epoché* lukker verden inde i bevidstheden, vil Heidegger lukke bevidstheden ud i verden" (Thyssen 2012: 237f.).

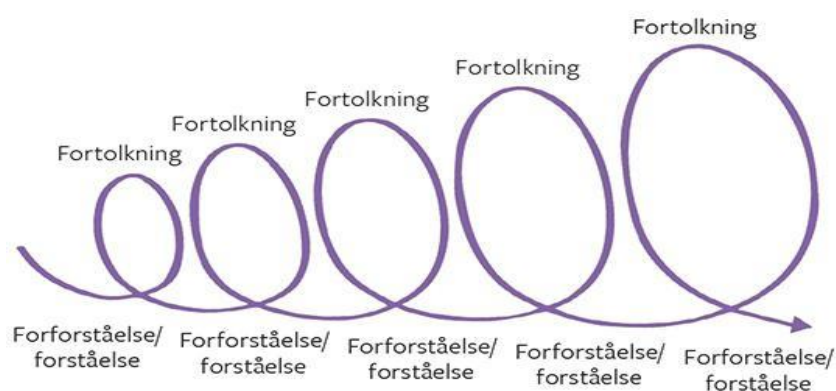
Gadamer (1900-2002) arbejdede senere videre på den hermeneutiske tradition og på Heideggers begreb om "*væren-i-verden*". Gadamer mente at hermeneutikken skulle forstå forståelsen og ikke blot leve op til naturvidenskabens metodiske tilgang til videnskabelig viden. Forståelsen er et centralt begreb for Gadamer da forståelsen netop er menneskets instrument til at opnå videnskabelig viden om menneskeskabte fænomener. Gadamer mente at verden kan kun åbnes ved hjælp af sproget og at spørgsmål åbner for verden (Gadamer 1960). Sproget bygger på vores fordomme, og disse fordomme skal ikke undgås, men vi skal være bevidste om at vi har dem. Det afgørende er altså ikke at undgå fordomme, men at holde spørgehorisonten åben. Det kan f.eks. gøre sig gældende i en spørgsmål-svar-dialektik fordi vi altid får svar der peger tilbage

til de spørgsmål der bliver stillet. Eller sagt på en anden måde giver svarene kun mening i forbindelse med spørgsmålet, og svaret betyder kun noget i forbindelse med spørgsmålet. Dette har netop været en vigtig pointe i udarbejdelsen af spørgeguiden og den måde samtalerne med børnene er foregået på.

En dialog kan forstås som en der lytter, og en der taler. For at vi kan forstå hinanden, må begge parter flytte sig. Den lyttende må forstå det den anden siger, og den talende part må flytte sig derhen hvor den der skal forstå ham, befinder sig. Dette bliver, siger Gadamer, til en sammensmeltning af horisonter. I sammensmeltninger kommer vi til en ny horisont hvor vi kan rumme og forstå hinanden, uden nødvendigvis at være enige. Forståelse opstår i det frugtbare møde mellem subjekt og fremmedhed, dig og mig, og det er så langt som vi kan nå. Der er ikke noget "bagved" når vi skal forstå noget ubekendt, må vi først antage at det ubekendte, eller den fremmede, giver mening og på den måde have en antagelse om meningsfuldhed (Gadamer 1960; Bøttcher et al. 2018).

En vigtig hermeneutisk pointe for Gadamer er at forskeren skal "vandre frem og tilbage" mellem helheden og delelementerne og på den måde udvikle og fremme forståelsen frem for forklaringen (1960). Det er målet at finde meningen med det børnene fortæller, og ikke en form for "sandhed". Det har jeg blandt andet arbejdet med i analysedelen hvor udsagn og citater hele tiden bliver trukket tilbage til forskningsspørgsmålet og kodningstemaerne for derefter igen at blive forstået i den konkrete kontekst.

Den hermeneutiske cirkel, eller rettere den hermeneutiske spiral, er princippet om at man må forstå delene ud fra helheden og helheden ud fra delene. Det er, ifølge Gadamer, ikke bare en metodisk grundregel, men et grundtræk ved menneskets måde at være i verden på. Først kan vi forstå helheden, er vi nødt til at dykke ned i enkeltdele og for at forstå de enkelte dele, er vi nødt til at have greb om helheden (Gadamer 1960).

Figur 14. Den hermeneutiske cirkel (forlaget@columbus).

Forståelsen handler om at relatere enkeltdele til helheden, og pointen er at vi aldrig bliver færdig med at kende forholdene mellem helhederne og delene, men vi opnår en ny – og måske endda dybere - form for forståelse hver gang vi har været i et "loop" mellem enkeltdele og helhed. Hermeneutikken er en tilgang til at begribe børnenes livsverden gennem den empati som er blevet mennesket til del, og som betyder at vi kan sætte os ind i andres menneskers tanker og følelser. Empati som fænomenologisk begreb er menneskets evne til at genkende og forstå den andens følelser og at kunne sætte sig i den andens sted. I fænomenologisk optik skal empati ikke forveksles med sympati, følelsesmæssig smitte eller perspektivtagning (Husserl 2019a: 123). Sympati handler om at dele den andens følelser, f.eks. at opleve samme følelse som den anden. Hvorimod empati kan ikke begrænses til at indleve sig i den andens følelser og erfaring, men den genkendelse vi finder i den anden, gør at vi kan genkende og indleve os i den andens livsverden.

Pædagogisk teori

Indledningsvis er det vigtigt at pointere at der er forskel på opdragelse og pædagogik. Opdragelse har typisk været beskrevet som den påvirkning hvorigennem forældrene eller de personer der træder i forældrenes sted f.eks. pædagoger og lærere, forsøger at gøre børn til gode, dygtige og dannede mennesker (Varming 2016). Mens pædagogik er læren om teori og praksis i forhold til hvilke mål, midler og sammenhænge der står i relation til udvikling af værdier, viden og evner (Winther-Jensen 2019). Den moderne pædagogik opstod i Europa som en selvstændig disciplin i 1700-tallet, og udsprang fra den filosofiske tænkning, særligt fra Sokrates (469-399 f. kr.), Platon (428-347 f. kr.) og Aristoteles (384-322 f. kr.). Platon knyttede for eksempel pædagogik og filosofi tæt sammen i sit hovedværk *Staten* hvor han beskriver forholdet mellem individ, stat og pædagogik. I 1700-tallets Europa var det primært filosoffer der udviklede pædagogikken, blandt andre Jean-Jacques Rousseau (1712-1778) og Immanuel Kant (1724-1804), som der stadig undervises i på pædagoguddannelsen. Men også store tænkere som John Dewey (1859-1952) påpegede at forholdet mellem pædagogik og filosofi er så tæt at filosofi kan bestemmes som den generelle teori om opdragelse og uddannelse (Dewey 2005: 339).

Anbringelse af børn er genstand for stor opmærksomhed i offentligheden, og de fleste mennesker har en mening om hvad barndom, pædagogik, opdragelse, dannelse og omsorg er for størrelser. Måske fordi mange af os selv har børn, eller fordi der er børn i nærmeste familie. Måske fordi 100 pct. af de voksne selv har været børn engang. Men måske også fordi mange mennesker regner børn og familie ind under privatlivets fred

og derfor har svært ved at acceptere udefrakommende holdninger, anbefalinger eller direkte påbud.

Et eksempel på det er revselsesretten som betyder retten til at anvende fysisk vold mod mennesker man har myndighed over, f.eks. forældres ret til at slå deres børn. Revselsesretten blev afskaffet i Danmark i 1997 på trods af modstand fra forskellige sider i samfundet, blandt andet politisk. Dansk Folkeparti skrev f.eks. at: "Forældrenes revselsesret bør genindføres. Ophævelse af revselsesretten har kriminaliseret forholdet mellem børn og forældre og er en socialistisk inspireret tanke om, at børn er samfundets ejendom. Opdragelse af børn er og bliver et forældreansvar" (Principprogram 1997). Revselsesretten blev afskaffet i Grønland i 2016 ved forældreansvarsloven, og det uden de store sværds slag. Jeg er dog stødt på forskellige udsagn der indikerer at vold som opdragelsesmetode har foregået på nogle af døgninstitutionerne, f.eks. har nogle af børnene fortalt om søskende der er blevet slået på andre institutioner. Og jeg hørte engang en medarbejder forsvare en magtanvendelse ved at argumentere for at han havde givet "en reflekteret lussing", forstået på den måde at han havde slået barnet med vilje og efter overvejelse om det var den rigtige tilgang til barnet. I medarbejderens egne øjne var det givetvis en (rimelig) konsekvens, udløst af en handling fra barnets side. Men som psykolog Conni Gregersen skriver i sin bog *Livsmød*, er denne form for konsekvenspædagogik: "Krænkende og i bedste fald udtryk for pædagogens afmagt (...) i værste fald udtryk for sadistiske tendenser hos medarbejderen" (2010: 86).

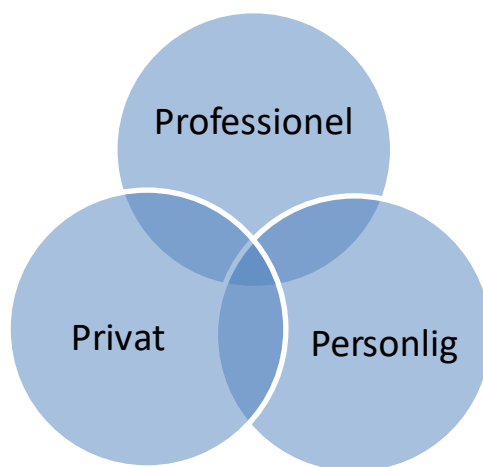
For at kunne kalde sit arbejde for et pædagogisk arbejde må der nødvendigvis være grundige overvejelser om hvad der bedst muligt fører til det mål man har sat sig. Den moderne institution, og pædagogerne der arbejder der, må derfor bygge deres pædagogiske praksis på begrundede beslutninger. Et af de pædagogiske dilemmaer er at, uanset hvilke pædagogiske metoder man vælger, kunne man altid have valgt noget andet. For at kunne begrunde en pædagogisk beslutning må pædagogen have et pædagogisk begrebsapparat der gør det muligt at analysere, diskutere og forholde sig til samfund, dannelse, uddannelse og læring (Christiansen & Mårtensson 2013). Hvis disse overvejelser ikke er til stede, kan man ikke længere kalde det et pædagogisk arbejde, men blot voksne der er sammen med børn.

De fleste institutioner har en pædagogisk plan som de arbejder efter, og mange af forstanderne er gode til at forklare hvordan pædagogikken udmøntes i praksis. De pædagogiske planer bærer dog nogle steder mest præg af at være en pædagogisk vision, et ønskescenarie der ligger lige uden for rækkevidde, men som der arbejdes hen imod. Særligt én af forstanderne havde væsentligt anderledes syn på den pædagogiske praksis, end de øvrige forstandere:

Kald det pædagogik, jeg kalder det almindelig menneskelighed. Vi kan bruge nok så mange fremmedord, de [medarbejderne] fatter jo ikke to meter af hvad det betyder, vel? Så derfor gør jeg meget ud af at bruge ganske almindelige ord. (...) Lige nu tænker jeg ikke at vi har en pædagogik. Lige nu har vi noget der hedder at personalet skal passe deres arbejde, de skal give omsorg til børnene (Interview med forstander, august 2019).

Forstanderen udtrykker her at det teoretiske begreb pædagogik er vanskeligt at implementere i praktisk. Dels fordi medarbejderne ikke forstår det, og dels fordi forstanderen ikke selv mener det er den vigtigste opgave på døgninstitutionen.

I den pædagogiske profession er de fleste dog enige om at arbejdet som pædagog kræver professionalisme. Men hvor en tømrer har sin sav og en læge sit stetoskop, har en pædagog ikke et eksternt redskab hun kan trække frem. En pædagogs værktøjskasse indeholder, ud over teori og metode, også hendes personlighed. Derfor undervises der på pædagoguddannelsen blandt andet i de "tre p'er", ofte illustreret ved et Venn-diagram der viser de indbyrdes forhold og overlap. De tre p'er står for: professionel, personlig og privat, og bruges af pædagoger for at blive bevidst om hvor de arbejder fra, i forhold til deres målgruppe.

Figur 15. Veen-diagram af de tre p'er (forfatteren).

Der kan argumenteres for at en pædagog altid skal være professionel, men det er netop overlappet mellem professionel og personlig der gør det muligt at danne relationer til målgruppen. Hvis pædagogen udelukkende handler så professionelt at hendes personlighed forsvinder helt i relationen, risikeres det at børnene oplever pædagogen som upersonlig og uvedkommende. Hun skal altså både møde barnet der hvor det er,

og samtidig holde sig til det professionelle pædagogiske mål (Jappe 2010; Gregersen 2007).

Hvor meget privat der må – eller skal – være i relationen, er en løbende diskussion på nogle institutioner. Grænsen mellem at være personlig og privat når pædagogen taler med et anbragt barn, kan starte et sted, men i en "glidebaneeffekt" ende et helt andet sted, f.eks.: Jeg har selv børn → de hedder Adam, Bo og Carla → de går på den internationale friskole → Adam har (også) ADHD → han får medicin for det → hans far plejede at slå ham.

For de fleste professionelle pædagoger vil denne opremsning starte som værende ok, og de fleste vil nok sætte grænsen omkring dér hvor børnene går i skole og frem. Alligevel sker det, ifølge børn, medarbejdere og forstandere, jævnligt at der er personale der græder på arbejdet, enten fordi de bliver alt for berørte af børnenes oplevelser, eller fordi de kommer til at relatere til deres egne oplevelser. Gregersen skriver at mange medarbejdere inden for socialfagene har: "En rem af huden selv" (2010: 66), forstået på den måde at flere medarbejdere selv lider under ubearbejdede traumer. Disse medarbejdere kan have svært ved at skelne mellem grænserne for at være professionel, personlig og privat, og en medarbejder der primært arbejder ud fra sin privatsfære, dækker først og fremmest sine egne behov. Den gode institution skal derfor lægge vægt på at personalet finder balancen mellem at være professionel og personlig. Nedenstående model viser de forskellige positioner medarbejderne kan arbejde ud fra:

3p-model:	Professionel:	Personlig:	Privat:
Grundlag	Faglighed	Saglighed	Usaglighed
Viden/indsigt	Teoretisk viden	Bearbejdede erfaringer/selvindsigt	Egne erfaringer (mere eller mindre ubearbejdede)
Handleringer præget af	Analyser, metoder og evaluering	Intuition, situationsfornemmelse og indfølelse	Følelsesladet, tilfældigheder og egenrådighed
Samarbejde	Tværfaglig	Samarbejdsvilje	Kæphestrytter
Behov	Andres behov	Andres/egne behov	Egne behov

Figur16. Forskellige positioner (Erik Jappe 2010: 181).

En anden vigtig dimension at tage i betragtning når der tales om pædagogik, er pædagogikkens begrænsninger, f.eks. i de situationer hvor børnene kræver terapi, psykologhjælp eller medicinering. Gregersen forklarer: "Systemet tror det er et spørgsmål om opdragelse. Det er det ikke! Du kan ikke opdrage dig ud af skader der er sket tidligt hos

spædbarnet⁵⁰". Gregersen peger ligeledes på at børnene ikke var så skadet når de kom på institution for 25 år siden, som de er nu. Denne beskrivelse af tiltagende skadet børn findes ligeledes i døgninstitutionernes årsrapporter hvor forstanderne beskriver hvordan de børn de modtager, er blevet tiltagende dårligere gennem årene. Det er værd at bemærke at der er forskel i de informationer årsrapporterne lægger vægt på fra år til år; nogle årsrapporter er således meget omfattende mens andre kun berører få emner.

Fra den første samlet årsberetning der blev udarbejdet i 2001 og frem til nu⁵¹, beskrives det hvorledes børnene har brug for flere og andre pædagogiske indsatser. I 2001-beretningen står der således:

Børnene er præget af personlighedsmæssige, følelsesmæssige og funktionsmæssige følger af de svigt og overgreb (vold og seksuelle overgreb), de har været udsat for. (...) De udviser selvdestruktiv adfærd i en betænkelig farlig grad, det vil sige såvel konkrete selvmordsforsøg som alkohol- og/eller hashmisbrug. (...) Behandlingsopgaven er vanskelig, børnene/de unge lyver og stjæler, bryder aftaler mv. De er omsorgssvigtede, mishandlede og misbrugte. (...) Nogle af børnene er så skadede i deres tilknytningsevne eller følelsesliv, at de ikke kan begå sig imellem andre mennesker (2001: 11).

I 2003 konstateres det fra en institution at: "Der er en del børn, som kræver én-til-én-kontakt og opsyn hele dagen" (2003: 28).

I 2005 skriver en forstander: "Institutionen oplever, at der kommer flere ekstremt vanskelige unge, som kræver anden indsats, end det man kan arbejde med på [institutionens navn]", og en anden forstander beskriver samme sted at: "Flere af institutionens børn og unge har betydelige tilknytningsforstyrrelser" (2005: 24).

I 2007 anføres det at: "Beboerne har alle været udsat for massive omsorgssvigt. Generelt har de fleste tilknytnings- og adfærdsforstyrrelser og har dermed svært ved at fungere normalt i hverdagen blandt andre, uden megen støtte, hjælp og vejledning" (op.cit: 28). I 2009 skrives der samlet om udfordringerne i årsberetningen:

Samtlige børne- og ungeinstitutioner giver i deres årsberetninger udtryk for, at de oplever, at målgruppen bliver tungere og mere behandlingskrævende. Tendensen er, at de børn og unge, der anbringes i dag, ikke udelukkende er foræl-

⁵⁰ Interview med Conni Gregersen i februar 2019 i Nuuk.

⁵¹ Citaterne her er fra hvert andet år af plads- og gentagelseshensyn, men de samme eller lignende udsagn er at finde i alle årsberetningerne.

dreløse, men er derimod stærkt omsorgssvigtede, seksuelt misbrugte, har været udsat for vold eller har diagnoser som ADHD, autisme, føtalt alkoholsyndrom m.fl., reelt er alle anbragte børn og unge således behandlingskrævende, hvilket de efterlyser, afspejles i normeringen på institutionerne (2009: 9).

I 2011 er billedet det samme: "Generelt oplever døgninstitutionerne, at beboere har væsentligt større lidelser eller er mere skadede ved anbringelsen end tidligere" (2011: 6). Og igen i 2013⁵²: " (...) tilkendegiver forstanderne samstemmigt, at problematikkerne de seneste år er øget væsentligt i intensitet" (2013: 13). I 2015 står der at der har været medarbejdere der har sagt op fordi arbejdet med selvdestruktive børn og unge var for hårdt (2015: 32), og i 2017 beskrives udfordringerne således:

Mange af de børn og unge, der i dag anbringes på døgninstitution, er mere skadede eller belastede end tidligere. Anbragte børn og unge har været udsat for vold eller været udsat for seksuelle overgreb, og ofte sker anbringelserne så sent, at de anbragte børn og unge er yderligere skadede eller belastede, når de anbringes på døgninstitutionen (2017: 7).

De ovenstående udsagn peger alle i samme retning, nemlig at de pædagogiske institutioner mener at arbejdet med børnene er blevet tiltagende vanskeligere, og at børnene til tider er helt uden for pædagogisk rækkevidde. En beskrivelse af at børnene bliver værre og værre stillet, år efter år i 20 år, giver naturligvis anledning til bekymring. Men det giver også anledning til at reflektere over om børnene virkelig bliver mere behandlingskrævende år for år, eller om institutionernes oplevelser nærmere er et udtryk for manglende pædagogiske redskaber. Det kan også være udtryk for at samfundets, og dermed institutionernes, forventninger til børns evner og opførsel har ændret sig over årene, og tolerancen over for det der betragtes som afvigende adfærd, er blevet mindre.

Derudover fortæller flere forstandere at de nu modtager anden- eller endda tredje-generationsanbragte børn, altså børn hvis forældre og bedsteforældre selv har været anbragt. Uden at vide hvor mange det drejer sig om, eller anbringelsesårsagerne, er det svært at sige noget om hvorvidt det har en betydning for den oplevelse af øgede problematikker hos børnene som forstanderen taler om. Men en nyere analyse fra Rockwool Fonden viser at børn af forældre der selv har været anbragt, har ti gange større risiko for at blive anbragt end andre børn (Mertz & Andersen 2016). Analysen peger på at tidligere anbragte forældre ofte er socioøkonomisk resourcesvage, samt

⁵² Det skal bemærkes at jeg selv var afdelingschef for døgninstitutionsafdelingen og dermed havde det overordnede ansvar for udarbejdelsen af årsrapporten i 2013.

at anbringelsessystemet er særligt opmærksomme på forældrerens baggrund og derfor har særligt fokus på børnenes trivsel.

Det pædagogiske paradoks

Rousseaus pædagogisk-filosofiske hovedværk, *Emilie eller om opdragelsen*, fra 1762 (Rousseau 2015), beskriver hvordan børn opdrages til at blive autonome mennesker. "Det gælder mindre om at forhindre barnet i at dø, end om at lære det at leve" (op.cit.: 16) skriver Rousseau og mener hermed at det ikke er nok for et menneske blot at trække vejret for at være levende: "Vi må også bruge vores sanser, vores evner og alt det i os som giver os følelsen af at være til" (ibid.). Ifølge Rousseau skal opdragelse altid ske indirekte ved f.eks. at iagttage hvordan andre gebærder sig. Et barn må aldrig belæres direkte da det vil forhindre at barnet kan blive selvstændig og dermed frit, ligesom opdragelsen ikke må være normativ. Rousseau mener at børn bliver gode voksne i kraft af at være omgivet af gode voksne: "Hvordan skulle et barn kunne blive godt opdraget af en, som ikke selv er blevet godt opdraget?" (Rousseau 2015: 20). Rousseau beskrivelse er meget deterministisk - der er trods alt også muligt for børn der ikke er blevet godt opdraget at ændre deres egne forudsætninger, alt efter resiliens og omstændigheder.

Med den pointe i baghovedet, kan problematikkerne med mangel på pædagoger ses i et nyt lys. Hvordan vælges de rollemodeller børnene skal vokse op sammen med på institutionerne? Hvis medarbejderne "hives ind fra gaden", som en forstander udtrykte det, uden (at have mulighed for) at tage hensyn til medarbejderens faglighed eller menneskesyn, risikerer man at føje spot til skade i forhold til børnenes oprindelige problematikker.

Kant, som var væsentligt inspireret af Rousseaus *Emilie eller om opdragelsen*, mente, modsat Rousseau, at et menneske har brug for at blive kultiveret; det har brug for omsorg, for dannelse og for opdragelse: "Mennesket er den eneste skabning, der behøver opdragelse" (Kant 2018: 19), lyder således den første sætning i Kants *Om pædagogik*, og lidt senere i samme kapitel: "Mennesket kan kun blive til menneske gennem opdragelsen. Det er intet andet end det, som opdragelsen gør det til" (op.cit.: 21). Kant skriver her om det pædagogiske paradoks der opstår når vi skal opdrage et andet menneske til selvstændighed og frihed, og til at blive myndigt. Paradokset består i hvorvidt det er muligt at tvinge mennesker til at være frie. Kant beskriver paradokset således: "Et af opdragelsens største problemer er, hvordan man kan forene underkastelsen under lovens tvang med evnen til at betjene sig af sin frihed. For tvang er nødvendig! Hvordan kultiverer jeg friheden, hvor der er tvang?" (op.cit.: 35). Dette citat fremhæver det problematiske i at opdrage børn til selvstændighed gennem tvang som også er en underliggende præmis i anbringelser på døgninstitutioner. Løgstrup ser

også visse indbygget problematikker i opdragelsen af børn som han beskriver på denne måde i *Den Etiske Fordring*:

Hvad forældre har i deres hånd er ikke mindst barnets frihed og selvstændighed, hvorfor opdragelsens mening og begrænsede ansvar ikke mindst består i, at forældrene frigør og selvstændiggør barnet i forhold til dem selv. Nok så ofte går dog forældres bestræbelser ud på det modsatte. De vil ikke nøjes med at lade de forholdsregler, som de ved egen besindelse og andres oplysning er kommet til klarhed over, at opdragelsen består i, om selv at forme barnets karakter så langt som de nu kan det. Men forældrene vil selv sørge for forholdsreglernes effektivitet, de vil garantere sig, at forholdsreglerne nu også danner barnets karakter, og til det endemål ledsager de dem med anmassende moraliseren og formanen. Men det er akkurat grænseløst ansvar, som forældre påtager sig, når de vil skabe barnets karakter og afstikke dets vej. Grænseløsheden ytrer sig i, at man med moraliseren og formanen vil fjernstyre barnet ud i al fremtid. Og deri består også overgrebet, hvad enten barnet bliver offer for det, om det reagerer behagelystent, eller det er stærkt nok til at reagere oprørsk. (Løgstrup 2017: 59f)

Løgstrup ser relationerne mellem mennesker som magtrelationer (Løgstrup 2017), og særligt i den pædagogiske verden, på institutionerne, ser vi et asymmetrisk magtforhold mellem børn og voksne – og de voksne i mellem. Løgstrup konstaterer at alle former for menneskelige relationer bunder i magtrelationer, og at der er magt i et hvilket som helst forhold mellem mennesker (Løgstrup, 2017: 66). Ganske enkelt skriver han at: "Vore indbyrdes forhold på den mest umiddelbare vis er i magtforhold, hvad enten det nu er den andens stemning eller skæbne, der er i vor magt" (Ibid.: 39).

Pædagoger er myndighedspersoner der, i kraft af deres ansættelse, har lovgivningsmæssige rettigheder og pligter som andre mennesker ikke har (Nielsen 2017). Pædagogen bliver en slags repræsentant for den lovgivende forsamling, Inatsisartut, i udførelsen af sit arbejde: "Som pædagog – over for vuggestuebarnet såvel som over for den psykiske ustabile unge mand (...) bærer og formidler af de rammer og vilkår, som lovgivning og politik har sat" (Grostøl i: Nielsen 2017: 8). Nielsen argumenterer for at der findes tre forskellige myndighedsbegreber. For det første et juridiske begreb der ser pædagogisk myndighed som en juridisk kategori som ovenstående illustrerer. For det andet et fagligt begreb der ser pædagogisk myndighed som pædagogens faglige kompetence som kommer af uddannelse og erfaring. Og for det tredje et alment begreb der, ifølge Nielsen, er overset og som omhandler pædagogens evne til: "Forsvarligt at kunne forvalte asymmetriske magtrelationer" (op.cit.: 6) – altså pædagogens egen

evne til at genkende og anerkende at der findes en magtdimension i relationen. Alle tre kategorier er i spil for medarbejderne på landets døgninstitutioner og har stor betydning for den tilgang de har til børnene. I kapitel 6 vil der være eksempler på hvordan børnene har oplevet medarbejderens forvaltning af myndighedsbegrebet.

Denne pædagogiske gennemgang har vist hvor vigtigt det er at der findes en velreflekteret pædagogik og pædagogisk indsats for at børnene kommer til at opleve en professionel pædagogisk indsat på institutionerne, og ikke blot opbevaring. Næste afsnit dykker ned i den gennemgående teoretiske ramme for afhandlingen.

Teoretiske begreber

Teori om anerkendelse

Jeg har valgt at bruge Honneths begreb om anerkendelse, på grund af hans betoning af intersubjektivitet, der kan forstås eller erkendes af flere i modsætning til det private eller subjektive. Honneth understreger desuden at kampen om anerkendelse ikke blot handler om rettigheder men en central social dynamik. Anerkendelse er en væsentlig forudsætning for realisering af "det gode liv" og derfor bliver det en vigtig del af analysen, når det gælder om at finde de mekanismer der påvirker børns oplevelser af at blive og være anbragt.

Professor i socialfilosofi Axel Honneth, der videnskabsteoretisk hører til hos Frankfurterskolens kritiske teori, betegnes som "tredje generations-teoretiker", efter først Max Horkheimer og Theodor Adorno, der grundlagde skolen og dernæst Jürgen Habermas, hvor Honneth selv var elev (Honneth 2003: 7). Fælles for de tre generationer er samfundskritikken samt udforskningen af det, der står i vejen for menneskelig udvikling.

I brugen af Honneths begreber skal der lægges vægt på en korrekt forståelse af det tilhørende vokabularium. F.eks. må anerkendelse ikke forveksles med ros, der på dansk oftest opfattes som overfladisk eller endog som en dom eller påstand: "så dygtig du er".

Honneths anerkendelsesteori peger på at mennesket er et anerkendelsessøgende væsen der ikke kan udvikle en personlig identitet uden anerkendelse fra andre mennesker samt at alle mellemmenneskelige relationer er en kamp om anerkendelse. I alle forhold til andre mennesker søger vi anerkendelsen og det er den vigtigste forudsætning for at den enkelte kan realisere "det gode liv". Det er ikke muligt at opbygge gode og velfungerende relationer til hverken os selv eller til andre, uden anerkendelse. Honneth har derfor udarbejdet en model for de forudsætninger, også kaldet anerkendelsesfære, der skal til for at mennesker kan opnå selvrealisering (Honneth 2006). Honneth beskriver tre former for anerkendelsesfære således (2006: 174):

1. Den private sfære
-at have og give kærlighed, familie og venskab
2. Den retslige sfære
-at være borger i et samfund og have rettigheder
3. Den solidariske sfære
-at have værdi i fællesskaber kulturelt, politisk og arbejdsmæssigt

Pointen er at alle mennesker har behov for at føle sig anerkendt i alle tre sfære for at kunne udvikle en positiv identitet. Hver af de tre former for anerkendelse spejles i tre tilsvarende forhold til sig selv: "Selvtillid", "Selvagtelse" og "Selvværd" (Honneth 2003: 87; Honneth 2006: 176), hvilket vil sige at et menneske der møder anerkendelse i alle tre sfære, udvikler selvtillid, selvagtelse og selvværd.

Særligt den første sfære, den private, er vigtig fordi udgangspunktet for at indgå i ligeværdige relationer med andre, kræver at man har erfaringer med kærlighed og med at blive elsket. Kærlighed er ifølge Honneth primært noget der kan opnås i den nære kontakt med familien, i venskabet og i andre personlige relationer, det er en form for anerkendelse, der retter sig mod det emotionelle behov og er især vigtigt for at opbygge en vedvarende selvtillid. Kærlighed til familien er da også et tema som går igen i empirien blandt børnenes fortællinger. I den anden anerkendelsesfære gælder det om at blive set og anerkendt rent juridisk som et moralsk tilregneligt menneske og derigennem blive anerkendt som borger i samfundet på lige fod med andre borgere og med de samme rettigheder og pligter.

Den tredje sfære handler om anerkendelse som en unik person med sine egne kvaliteter, færdigheder og kunnen. Her har det enkelte menneske og dets evner en grundlæggende værdi for fællesskabet (Honneth 2003: 93).

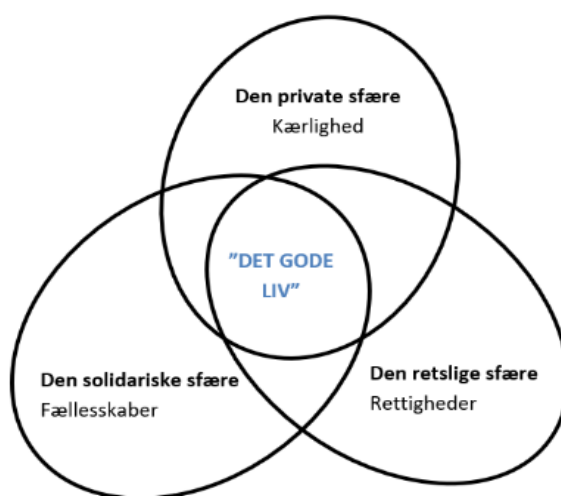
Mens den første form for anerkendelsesfære ofte er begrænset til familie og tætte venner, og den anden sfære handler om juridisk anerkendelse, kan den tredje sfære beskrives som en kamp om anerkendelse i ikke mindre end hele samfundet. Denne distinktion mellem de forskellige sfærer vil komme til udtryk i analyserne af børnene narratives.

Honneths eget diagram over anerkendelsesforholdets struktur er sat op i en tabel (Honneth 2006:174). For overblikkets skyld har jeg sat anerkendelsenssfærerne op i en lignende, men enklere opstilling der også inkluderer anerkendelsesformernes modsætningsforhold; krænkelserne:

DE TRE SFÆRE	ANERKENDELSES MÅDEN	ANERKENDELSES FORMEN	SELVFORHOL- DET	KRÆNKELSES- FORMEN
<i>DEN PRIVATE SFÆRE</i>	Følelsesmæssig opmærksomhed	Primærrelationer	Selvtillid	Mishandling
<i>DEN RETSLIGE SFÆRE</i>	Kognitiv respekt	Rettigheder	Selvrespekt	Nægtelse af ret- tigheder
<i>DEN SOLIDA- RISKE SFÆRE</i>	Social værdsættelse	værdifællesskab	Selvværdsæt- telse	Nedværdigelse

Figur 17. Oversigt over anerkendelsessfærerne og krænkelsesformer (forfatteren).

Jeg har her tilladt mig at tegne et veen-diagram for at synliggøre overlappet mellem de tre sfærer og der hvor "det gode liv" liv kan opstå. Honneth selv understreger dog at den private sfære og kærligheden er den vigtigste af de tre sfærer, om end sfærerne står i et stadig spændingsforhold (Honneth 2003: 95).

Figur 18. Veen-diagram af Honneths model for anerkendelse (forfatteren).

Disse anerkendelsesformer er ikke statiske, lige som der kan være kulturelle forskelle i sfærerne (Honneth 2003: 108). Det er dog nok særligt i de retslige og solidariske sfære der kan være kulturelle forskelle på hvordan anerkendelsesformerne udtrykkes, da

kærlighed oftest anses for at være universel, selv om der kan være kulturelle forskelle i hvordan de udmønter sig. Honneth forklarer i et senere interview (Honneth 2010) at hans tanker om kærlighed i "Kamp om anerkendelse" kan virke absurde, fordi han dengang var overbevist om at kærlighed var det samme gennem historien, men efterfølgende er han blevet bevist om at dette ikke er tilfælde: "There were periods in which love included completely different attitudes to children, or attitudes between man and woman, than today." (op.cit.: 166). Honneth siger endvidere i interviewet at hele ideen om hvad kærlighed er har ændret sig radikalt over tid.

Krænkelser

Honneth beskriver anerkendelsens modstykke som krænkelser. Mennesker, måske især børn, er afhængige af andres anerkendelse for at vokse og udvikle sig i en positiv retning. Mangel på anerkendelse kan resultere i krænkelserformer, der hver især kan siges at være negationer til de tre anerkendelsesfære. Der findes således en krænkelserform der modsvarer hver sfære; den manglende anerkendelse bliver til ydmygelse, psykisk fortræng eller usynlighed (Honneth 2003). Krænkelser er ifølge Honneth en form for moralsk vold der skader andre menneskers muligheder for at opnå positive selvforhold i hver af de tre sfærer (Honneth 2006). Der skelnes mellem uagtsomme krænkelser og dem der påføres bevidst, da de krænkelser der sker som følge af uheld ikke handler om bevidst nægte et andet menneske sin anerkendelse.

Honneth beskriver hvordan fysiske krænkelser bliver til en moralsk uret (Honneth 2003: 84). Eksempelvis vil et barn der bliver slået, rusket eller nevet af en voksen, opleve at han ikke anerkendes. Det er ikke så meget et spørgsmål om barnet oplever smerte, som det er et spørgsmål om oplevelsen af ikke at blive anerkendt – at den voksne viser en foragt for barnets personlige integritet og dermed udover den fysiske vold også udøver en moralsk krænkelse: "Enhver moralsk krænkelse udgør da en akt, der beskadiger personligheden, fordi den ødelægger en væsentlig forudsætning for den individuelle handlingsdygtighed." (op.cit.: 85). Denne moralske krænkelse som børn der oplever voldelige handlinger fra voksne kan altså skade barnets personlighed og mulighed for at hvile i alle tre sfære.

Privatsfærens krænkelserformer kan (ud over mord) være tortur, voldtægt og fysisk misbrug. Når menneskets selv bliver ringeagtet og krænket, kan det resultere i hvad Honneth kalder "psykisk død" – en tilstand hvor man både mister selvtillid og tillid til omverden og reagerer med social skam (Honneth 2006: 179).

Den retslige sfæres krænkelserform er at blive forholdt de rettigheder der gælder for (andre) borgere i samfundet. Dette kan ifølge Honneth føre til "social død" og tab af selvagtelse (ibid.).

Krænkellesformen til den solidariske sfære er at være udelukket fra fællesskab, ikke at have noget at tilbyde og ikke blive set som værende værdifuld. Eller slet ikke at blive set i det hele taget, at være "usynlig" (Honneth 2003: 98 ff.). Usynlighed skal her forstås som en metafor for en ikke-eksistens i en social betydning. Denne form for usynlighed er forstilt fra udøverens side, det vil sige at man lader som om man ikke ser det andet menneske, ved at "se igennem" og ikke anerkende den andens tilstedeværelse. Dette "trick" kan bruges som en fornærmelse eller for at vise det andet menneske (og evt. tilskuere) sin foragt.

Honneth deler fornærmelsen op i tre kategorier, hvor den første også er den mest harmløse: F.eks. en uopmærksomhed hvor man glemmer at hilse på en i et større selskab, eller når pædagogen ikke siger hej til alle børnene i gruppen. Det næste trin beskriver han som en ignorering af en rengøringshjælp fordi vedkommende er socialt underlegen. Det kunne også være en pædagog der ignorerer et barn der fremstår usøgt eller ildelugtende. Den tredje, mest grusomme og ydmygende form for fornærmelse er demonstrativt at "se igennem" en person, at lade som om den anden ikke er til stede. Det sker f.eks. når et barn oplever at være et spøgelse⁵³ fordi pædagogerne ikke anerkender hendes tilstedeværelse når hun er i rummet. Honneth beskriver at: "Subjektet kan kun hævde om en anden person, at personen ser igennem det, ignorerer eller overser det, hvis subjektet, før det gør dette, har tilskrevet personen en primær identifikation af sig selv" (Honneth 2003: 102). Det gør sig gældende for de børn hvis hjem er på et børnehjem, hvor de er både blevet indskrevet og præsenteret for de andre børn og voksne. Personalet på børnehjemmene er med andre ord klar over hvilke børn der bor på institutionen, men vælger bevidst at ignorere det. Konsekvensen af at et barn oplever at være socialt usynlig, kan være at barnet mentalt forbereder sig på at personalet ikke vil det noget godt eller ligefrem er fjendtlige indstillet.

Der findes forskellige måder at anerkende et andet menneske på, ud over helt eksplicitte hilsener og ord. Vi bekræfter blandt andet andre mennesker gennem bestemte handlinger som gestik eller mimik, men det er bestemt ikke hvilke som helst gestik eller mimik der kan anvendes til at vise anerkendelse. Det er ikke, som Honneth skriver, tilstrækkeligt at pege på en person, selv om det jo også er en gestik. De signaler vi udsender til den eller de personer vi vil vise anerkendelse er ganske afstemte og interneret i vores kropslige reaktioner. F.eks. hilser vi som regel på hinanden med en nøje afstemt og indstuderet attitude som ikke kræver den store eftertænksomhed hos os, som Honneth beskriver som: "Voksne personers hilseceremonier, som gennem et fint afstemt minespil giver til kende, i hvilket særligt socialt forhold personerne står til hinanden" (op.cit.: 106). Men alligevel har de fleste af os prøvet at fejlvurdere en situation

⁵³ Se Jakobines fortælling i kapitel 6

og kommet til at hilse for overstrømmende på en der ikke gengælder vores hilsen lige så hjerteligt. Dette, som regel, ganske lette ubehag det kan udløse i os selv, må dog regnes for småting i forhold til at blive bevidst ignoreret i ens eget hjem.

Honneths teori om anerkendelse kan ikke ses som en statisk færdig udviklet idé, men som en teori under stadig udvikling. Blandt andet ser han at de tre sfærer er forskellige over tid, samt at de er kulturfæhængige- og påvirkelige. Honneth bemærker i et interview at han selv "leger" med idéen om at tilføje en fjerde sfære i anerkendelsesmodellen, der sætter mere fokus på anerkendelsen af forskellige kulturelle, religiøse og sociale værdier (Honneth 2010: 172). Honneth understreger i den sammenhæng at ingen kan tvinges til at værdsætte andres kultur eller religion, men han mener at minoriteter skal have en rimelig chance for at blive anerkendt og/eller kæmpe for at blive anerkendt.

Honneth er blevet kritiseret for at have et for ensidigt fokus på anerkendelse i sin teori. Filosof Nancy Fraser, kritiserer blandt andet Honneth for ikke at tage højde for "retfærdighed", i sit anerkendelsesbegreb. Fraser finder at Honneths konklusion om at mangel på anerkendelse fører til tab af identitet og selvværd samt at behovet for anerkendelse altid bør imødekommes som følge deraf, for både umuligt og urealistisk. Fraser vil i stedet integrere anerkendelsesbegrebet i en pligtetisk retfærdighedsteori (Fraser 2000).

På trods af de indvendinger der kan fremføres, har jeg valgt at bruge Honneths begreber om anerkendelse og krænkelse til at analysere empirien i forhold til hvordan børn oplever at blive anbragt og bo på døgninstitutioner og hvilke mulige krænkelse det medfører. Konklusionerne i analyserne hviler på det normative udgangspunkt i Honneths anerkendelsesteori.

Teori om inddragelse

Inddragelse i eget liv er så vigtigt at det er et af fundamentene i lovgivningen om støtte til børn (bekendtgørelsen nr. 16. om støtte til børn) såvel som i FN's konvention om Barnets Rettigheder. Der vil derfor også være særligt fokus på inddragelse i analyserne af børnenes narrativer om anbringelsen.

Der er findes dog ikke en fast og entydig definition af begrebet inddragelse omend der er mange forskellige bud (se f.eks. Bijleveld et. al. 2013; Thomas 2007; Thomas & Vis 2009; Jørgensen 2000; Arnstein 1969). For at finde en adækvat definition af begrebet inddragelse har jeg søgt inspiration hos forskellige forskere for at indkredse mit eget ståsted. I analysearbejdet vil jeg primært trække på professor Sharon Bessel's, tredimensionelle definition af inddragelse (2011: 497):

- A child or young person has sufficient and appropriate information to be able to take part in the decision-making process.
- A child or young person has the opportunity to express their views freely.
- The child or young person's views affect the decision.

Samt professor Svein Vis og professor Nigel Thomas, der i et norsk studie om inddragelsen har identificeret seks niveauer af inddragelse (2009: 160 ff.):

1. Child was consulted but had little understanding of what was going on.
2. Was given information but did not express own views.
3. Expressed own views but did not take part in decision-making.
4. Took part in decision-making but did not take any autonomous decisions.
5. Made autonomous decisions but did not define the problem.
6. Child defined the problem and made the decision.

Vis & Thomas regner det for inddragelse når barnet inviteres til at deltage fra niveau tre og op, dog med vægt på at ægte inddragelse kræver at barnet har en vis indflydelse på de beslutninger der træffes. Både Bessel og Vis & Thomas definitioner ligger på linje med FN's konvention om Barnets Rettigheder, artikel 12, stk. 1, der tilsiger at:

Deltagerstaterne skal sikre et barn, der er i stand til at udforme sine egne synspunkter, retten til frit at udtrykke disse synspunkter i alle forhold, der vedrører barnet; barnets synspunkter skal tillægges passende vægt i overensstemmelse med dets alder og modenhed.

Med brugen af ovenstående definitioner lægger jeg ligeledes vægt på at inddragelse kan betyde "medindflydelse, medbestemmelse og selvbestemmelse" (Jørgensen 2000:14) hvor ordene "med" og "selv" indikerer at der er tale om en aktiv handling fra både børn og voksne. Men inddragelse er mere end blot at tale med børnene, der skal også være en forståelse og accept fra barnets side om omfanget og eventuelle begrænsninger for inddragelsen, samt en vægtning af barnets mening: "Consulting with children and ensuring their participation are not the same thing" (Vis & Thomas 2009: 164). Vis & Thomas beskriver at der er visse nøgleelementer der skal være på plads for at tale om reel inddragelse. For det første skal barnet have en passende mængde informationer, således at det kan forstå indholdet af den beslutning det skal inddrages i, samt hvilke muligheder der er. For det andet skal barnet have en reel mulighed for at

udtrykke egne ønsker og meninger og for det tredje skal barnets mening både indtænkes i beslutningsprocessen samt have en vis indflydelse på den beslutning der træffes (op.cit.: 156).

Andre måder at forklare inddragelse som begreb på kan ske med Sherry Arnstein's "Ladder of Citizen Participation" fra 1969, der fra første anslag slår fast at: "The idea of citizen participation is a little like eating spinach: no one is against it in principle because it is good for you" (2019: 24). Arnstein anvender en metaforisk stige med otte trin. Deltagerne på de to nederste trin er udsat for manipulation og terapi, f.eks. ved at sidde i en komite, bestyrelse eller råd uden reelt at have mulighed for at ændre noget. Begge trin er "ikke-inddragelse", og formålet er mere at behandle eller uddanne deltagerne, end at inddrage dem.

De næste tre trin består af information, konsultation og placering. På disse trin kan deltagerne blive informeret om rettigheder og ansvar samt blive spurgt om deres mening og blive placeret i et forum hvor deres partikulære meninger og holdninger kommer frem. Information er et vigtigt første skridt til legitim deltagelse, men Arnstein beskriver at det desværre oftere er en envejskommunikation end en egentlig dialog. Konsultationen er ligeledes en legitim holdningsundersøgelse, der dog ikke har nogen bund, såfremt inddragelsen ikke kommer længere op ad stigen. Hvis de ellers magtesløse borgere, eller som Arnstein kalder dem "the have-not", bliver indlemmet i et relevant forum kan der på dette trin stadig være risiko for at de blot kommer til at rådgive eller planlægge i det uendelig, mens det stadig er magthaverne der har retten til at definere og beslutte.

Trin seks, syv og otte kalder Arnstein for "borger-magt" og de indeholder partnerskab, delegeret magt og borgerkontrol. På disse sidste tre trin er magten reel og fordelt på de berørte parter. I partnerskaber bliver magten rent faktisk fordelt gennem forhandling mellem borgere, "have-nots" og magthavere. Planlægnings- og beslutningstagningsansvar deles f.eks. gennem fælles udvalg. Delegeret magt betyder at borgere har et klart flertal af pladser i f.eks. komitéer eller råd og har beføjelser til at træffe beslutninger. Med reel borgerkontrol har "the have-nots" mulighed for at være med i hele processen fra planlægning, politikudformning og til selve styringen af programmet.

Sociologen Roger Hart udviklede en model til inddragelse af børn (1992) på baggrund af Arnsteins oprindelige model (1969). For Hart er målet ikke at børn i alle sammenhænge skal være øverst på stigen, men at de skal være på det øverste trin i forhold til deres alder og formåen. Ligesom hos Arnstein beskriver de første tre trin forskellige grader af reel inddragelse, men hvor der ikke er nogen reel indflydelse på eget liv. Fra

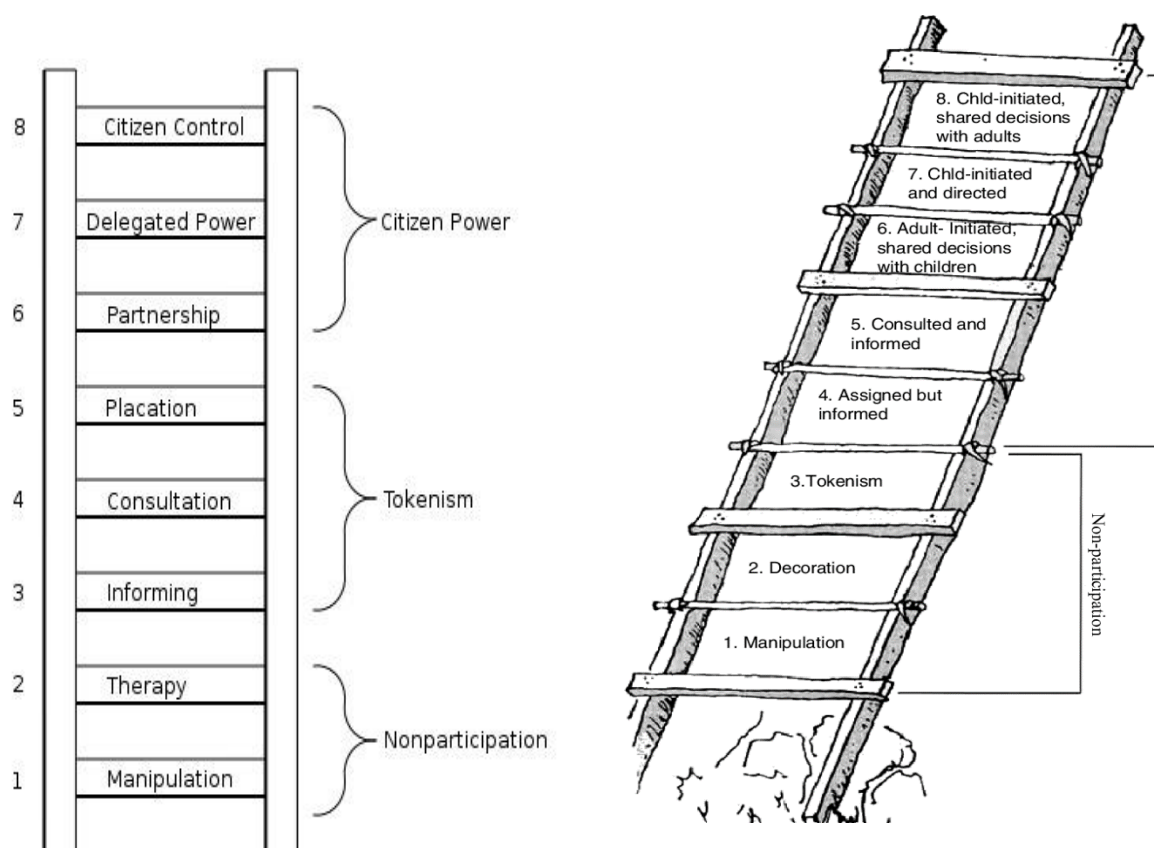
trin fire og op deltager børnene med adækvate oplysninger om hensigter og muligheder.

Trin et beskriver en manipulation hvor voksne bruger børn til at fremme forskellige sager, uden at børnene har haft indflydelse på sagen, det kan f.eks. være små børn der deltager i demonstrationer med politiske budskaber. På trin to bruges børnene som en form for dekoration eller "kransekagefigur", dog uden at de voksne foregiver at børnene er med for børnenes egne skyld. Her bruger Hart et eksempel på børn der er blevet bedt om at tegne deres bud på en ny legeplads, hvorefter deres tegninger er blevet samlet ind men hvor børnene efterfølgende ingen feedback har fået og ikke ved hvordan, og om, deres ideer er blevet brugt (1992: 9). På tredje trin er børnene tilsyneladende meddeltagende, men formålet er mere at vise at de voksne har hørt børnene, end at børnene rent faktisk bliver hørt.

På trin fire får børnene tildelt en rolle, f.eks. i et børneråd, hvor de er informeret om vilkårene for deltagelsen og kan dermed sige til eller fra. På trin fem er børnene både blevet konsulteret og informeret, f.eks. ved at blive bedt om at komme med input til et projekt der er designet af voksne, hvor de er informeret om hvordan deres input vil blive brugt, og resultatet af de beslutninger der træffes af voksne.

På sjette trin i stigen er projekterne stadig vokseninitierede men beslutningerne træffes sammen med børnene og giver derved mulighed for reel medindflydelse. På trin syv kan børnene selv igangsætte og lede et projekt, mens de voksne kun er med som støttende rolle. På ottende og sidste trin tager børnene selv initiativ til et projekt og de voksne støtter op om projektet og involveres i det, på børnenes præmisser.

Når de to modeller stilles op ved siden af hinanden, er det let at se, hvor inspireret Hart har været af Arnstein, men der er dog visse vigtige forskelle. Hvor Hart har interesse i at vise mulighederne for børns inddragelse, er Arnstein mere interesseret i at beskrive magten. Det er også netop den store fokus på magt der kan kritiseres, fordi denne vægtning af magt forudsætter at forståelsen af magt er den samme hos både børn, (fag)voksne og politikere (Tritter & McCallum 2006). Arnsteins model anerkender ikke at deltagelse for nogle mennesker kan være et mål i sig selv og sætter på den måde store krav til f.eks. børn eller udsatte gruppers intentioner ved at deltage i projekter. En anden kritik af Arnsteins model er at et alt for entydigt fokus på modellen kan betyde at sociale myndigheder kan risikere at fraskrive sig ansvaret for f.eks. tvangsanbringelser, i sager hvor det ellers skønnes at være til barnets bedste at blive fjernet fra forældrene (Healy 1998).

Figur 19. "Eight rungs on a ladder of citizen participation" (Arnstein 2019: 26).
 Figur 20. "Ladder of participation" (Hart 1992: 8).

På trods af denne kritik mener jeg at modellen med fordel kan bruges i analysearbejdet, når der tages højde for at modellen blev udviklet i USA i 1960'erne til at vise forhold mellem voksne med magt og voksne uden magt. Modellens force i arbejdet med analyse af børns inddragelse er at inddragelse er grundvilkåret for modellen og dermed brugbar til at vise hvordan inddragelse kan foregå, hvis der tages hensyn til barnets modenhed og generelle situation. Der vil givetvis være situationer hvor et barns ønske ikke kan efterkommes, f.eks. hvis barnet ønsker at blive i et hjem der ikke vurderes at være sikkert. Men der er mange, mange flere elementer i inddragelse end én beslutning, og i enhver sag burde nogle af barnets ønsker kunne efterkommes, hvis barnet er inddraget og ønskerne er kendte (Vis & Thomas 2009).

Harts stigemetafor viser en graduering af børnenes deltagelse og indflydelse, hvor han skelner mellem "ikke-deltagelse" og reel deltagelse. I "ikke-deltagelse" er børnene inviteret til at deltage i et projekt af voksne, og "har lov til at være der" mens barnet der oplever reel deltagelse, er en del af projektet og derfor "skal være der".

Hart har kritiseret brugen af modellen (dog ikke selve modellen) og senere uddybede han i artiklen "Stepping Back from 'The Ladder': Reflections on a Model of Participatory Work with Children" (2007) hvordan han oprindeligt havde tænkt at den skulle bruges. Hart gør i artiklen opmærksom på at: "[But] many people have chosen to use the ladder as a comprehensive tool for measuring their work with children rather than as a jumping-off point for their own reflections" (Hart 2007: 19). Stigemetaforen er altså mere en model der skal få voksne til at tænke over hvordan og i hvilket omfang børn kan og skal inddrages i et givent projekt, end det er en tjekliste.

Modellen er blevet kritiseret for at det øverste trin på stigen er at børn og voksne skal være sammen om at træffe beslutninger, hvilket også er den anden store forskel på Harts og Arnsteins model, hvor det øverste trin er "borgerkontrol". Men det øverste trin på Harts model er ikke "børnekontrol" for formålet er ikke at børn skal stå alene med beslutninger. Formålet er at børn skal anerkendes og i videst mulig udstrækning deltage og inddrages i forhold til deres formåen. De skal deltage og de skal høres for deres egen skyld og fordi beslutningerne vedrører dem (Hart 2007: 24).

Derudover er der en interessant kritik, eller mangel på samme, omkring eventuelle kulturelle begrænsninger i modellen. Hart peger selv (2007) på at han undrer sig over at modellen ikke er blevet kritiseret for det entydige fokus på vestlige forhold. Det er ikke alle steder i verden at børns rettigheder, i forhold til FN's model, passer ind i samfundet og kulturen. F.eks. i de kulturer hvor børn bliver opdraget til at være en del af et mere kollektivt samfund og ser sig selv om en vigtig del af et hele, mens mange vestlige samfund typisk har et mere individualistisk syn, hvor det enkelte individ er (eller kan føle sig) vigtigere end det fælles bedste.

Inuit kulturen er oprindeligt meget fællesskabsbaseret (Trondheim 2010), men anbringelsesområdet i dag er mere præget af en vestlig individualistisk tilgang og børns rettigheder nyder stor opmærksomhed. Derfor mener jeg at Harts "ladder of participation" er anvendelig til at analysere om børn i Grønland bliver hørt, inddraget og har medindflydelse når de skal anbringes på en døgninstitution.

Teori om følelser

Denne afhandling handler i høj grad om børnenes følelser, og der er generelt mange følelser i spil i en anbringelsessag, både blandt børnene, deres pårørende og i samfundet generelt. Følelser fylder meget i børnenes oplevelser og de fortæller blandt andet om frygt, forhåbninger, vrede og taknemmelighed. Derfor vil jeg her kort skitsere de

teoretiske betragtninger af begrebet ved at se på følelser som et fænomen der kan analyseres. Denne øvelse bliver typisk kaldt for "den affektive vending", der er en vending fra epistemologi til ontologi og fra tekst til krop (Andersen 2013).

Begreberne "følelser" og "affekt" bruges nogle gange synonymt og nogle gange som knyttede til forskellige forskningstraditioner, men de fleste forskere forstår de to begreber som værende fundamentalt forskellige. Mens følelser ofte refererer til sindstemninger der kan italesættes, kan affekt forstås som noget før-sprogligt og ikke-struktureret, der kan præge såvel det enkelte menneske såvel som kollektivet (Vallgård 2015).

Følelser er gennem tiden blevet set på med forskellige øjne, og er ofte blevet betragtet som kønnet. Køn og følelser hænger sammen på den måde, at visse følelser oftere knyttes til enten feminine eller maskuline kvaliteter. F.eks. har følelser som raseri og begær typisk været associeret med maskuline kvaliteter og uglest hos kvinder (Ahmed 2018; Ahmed 2010; Butler 2010). Følelser vises heller ikke på samme måde verden over, men har forskellige udtryk i forskellige kulturer. Det kan f.eks. ses ved forskellige udtryk af sorg i forskellige dele af verden. I nogle kulturer bliver sorg sat til skue gennem betalte grædekoner mens det i andre kulturer betragtes som noget mere privat.

Det kan således give visse udfordringer at være ny i en kultur, i mindre målestok kan det nok også gøre sig gældende for de børn der bliver tvunget til at flytte fra øst til vest, eller fra nord til syd Grønland: "Når mennesker flytter sig fra én kulturel kontekst til en anden, indebærer det ofte mødet med ubekendte sociale koder for følelsesmæssig adfærd, hvilket kan udmønte sig i alt fra mindre misforståelser til voldsomme konfrontationer" (Vallgård 2018: 12).

Den Britisk/Australske feministiske forfatter, Sara Ahmed, peger på at følelser er intentionelle, forstået på den måde at de "handler" om noget. At en følelse handler om noget betyder at vi har en opfattelse på baggrund af vores tidligere forståelse af følelser. Som eksempel bruger Ahmed en lille fortælling: "barn møder bjørn, bliver bange og løber væk" og spørger herefter "hvorfor er barnet bange for bjørnen?" Hun foreslår at barnet allerede ved at bjørne er farlige, på trods af at barnet aldrig har set en bjørn før. Barnet har (fået) en forestilling om at bjørne er farlige, gennem historier og fælles minder og har derfor en forestilling om faren i det øjeblik bjørnen kommer frem. Ahmed siger at denne forestilling om fare er så integreret i kroppen at det ligefrem kan føles på huden, f.eks. at de små hår på armene og i nakken rejser sig og barnet løber fra bjørnen nærmest af refleks, barnet oplever en affektiv intensitet der fremstår som frygt. Men bjørnen er ikke farlig i sig selv; bjørnen er farlig for *nogen*. Derfor, argumenterer Ahmed, er frygten ikke i barnet og slet ikke i bjørnen. Frygten skaber relationen

mellem den der er bange (barn) og den der er farlig (bjørn) derfor er selve følelsen relational og inddragende (Ahmed 2004: 5ff.).

I think that the distinction between affect/emotion can under-describe the work of emotions, which *involve* forms of intensity, bodily orientation, and direction that are not simply about "subjective content" or qualification of intensity. Emotions are not "after-Thoughts" but shape how bodies are moved by the worlds they inhabit (Ahmed 2010: 230)

Ahmed skelner dermed ikke kontinuerligt mellem følelser og affekt, men er mere interesseret i hvad følelser *gør*, i stedet for hvad de *er*.

Ahmed peger på to modeller til at tænke følelser og affekt på. Den første model kalder hun "inside out", fordi vi viser de følelser vi har inden i, uden på. Ved at udtrykke sine følelser, f.eks. ved at grine eller græde kommer den indvendige følelse ud og bliver tydelig for andre (Ahmed 2004: 8ff.). Den anden model kalder hun "outside in", der beskriver den bevægelse hvor kroppen modtager følelser udefra og internalisere dem. Som eksempel bruger hun Prinsesse Dianas død, der berørte mange mennesker og fik folk der ikke kendte Prinsesse Diana personligt til at sørge, idet de tog "sorgen ind". Dermed er følelser ikke bare noget vi *har*, det er noget der opstår i samspil med andre mennesker, dyr eller ting.

Ahmed taler desuden om "følelsernes klistrende egenskaber" og siger at følelser ikke blot er noget der tilhører den enkelte, men er noget der cirkulerer og løbende akkumuleres. Følelserne "*gør*" noget igennem denne cirkulation, de kan f.eks. klistre mennesker sammen i fællesskaber, ligesom bestemte følelser kan klistre til bestemte mennesker, eller kroppe som Ahmed udtrykker det, F.eks. kan følelsen "nervøsitet" klistre og på samme måde som velcro hægte sig fast på andre (Ahmed 2010: 40).

En anden måde at forklare at følelser "*klistre*" kan være at følelser "*smitter*". De spejlneuroner der findes i hjernebarken aktiveres når vi udfører bestemte handlinger eller vi ser en anden udfører samme handling (Hart 2007). Dermed er vi i stand til at genkende og efterligne andre og "*spejle*" det vi ser. Spejlneuron cellerne reagerer på andres følelser, f.eks. når andre smiler til os, spejles smilet i vores spejlneuroner, som så får et parallelt aktivitetsmønstre - som om vi selv smilede. Det er derfor det er så svært at lade være med at smile igen (Elvén 2015: 210). Men det er ikke nødvendigt at se andre for at spejlneuronerne aktiveres, det kan være nok at høre andre tale eller bestemte lyde. Spejlneuronerne gør os i stand til at forstå andre mennesker gennem direkte efterligning, altså ved at føle, ikke ved at tænke (Hart 2007).

De sidste årtier er følelser, særligt lidelser og besværlige følelser, blevet betragtet med et patologisk blik. I det der, med Brinkmann og Petersens ord, kan kaldes en "diagnosekultur" kan forskellen mellem at være ked af det eller syg udviske forskellen eller måske endda ligefrem gøre ens følelser sygelige (Brinkmann & Petersen 2015). Brinkmann og Petersen anfører at stadig flere aspekter af livet præges af en diagnoselogik, når tilværelsen bliver svær for den enkelte, og det gælder både i skolen, i familien og i det sociale system. Diagnosekulturen tilbyder et særligt psykiatrisk blik på følelser og fortrænger andre måder at se på menneskelig lidelse som f.eks. sociale, psykologiske og moralske etc. (op.cit.:8). Et større fokus på diagnoser og psykiatri er måske også det der gør sig gældende når forstanderne år efter år kalder på flere udredninger og flere psykiatriske tilbud til børnene, som det bliver beskrevet i et tidligere kapitel.

Opsamling

Det teoretiske udgangspunkt for denne afhandling er dels fænomenologisk, primært inspireret af tankegodset fra Husserl og Heidegger, og dels hermeneutisk, primært inspireret af Gadamer.

Gadamer rettede senere kritik mod en opfattelse af hermeneutik som han mente var for metodefikeret, og udviklede *den hermeneutiske cirkel* som i dag er en udbredt måde at tænke hermeneutik på. Gadamer's tilgang til hermeneutik ligger til grund for den forklarende og fortolkende tilgang der bruges i analysedelen i denne afhandling. Det kan kritiseres at disse tolkninger af børnenes livsverdner er subjektive og ikke kan "testes" intersubjektivt. De hermeneutiske tolkninger kræver empati, eller med Husserls ord "indføling" med barnet og barnets livsverden, og kan være påvirket af mine egne vurderinger og forforståelse (Husserl 2019a: 123). Men på den anden side ville det, hvis jeg havde haft samme direkte adgang til børnenes bevidsthed som jeg har til min egen, ville det blot være et moment af mig selv og dermed vil vi være identiske (Husserl 2019a: 123). Jeg har forsøgt at tage højde for kritikken ved at være opmærksom på hvorfra min egen verden går, forstået på den måde at jeg igennem hele forløbet har arbejdet med min forforståelse i et hermeneutisk *loop*. Derudover har jeg haft sparring med andre fagfolk samt ladet mig interviewe om min egen forforståelse for at blive mere opmærksom på den.

Pædagogikken og de pædagogiske paradokser som medarbejderne skal navigere i, er eviggyldige dilemmaer. Det samme gør sig gældende for diskussionen om hvorvidt medarbejderne skal arbejde ud fra deres professionelle, deres personlige eller deres

private holdninger, samt om de anbragte børn får tiltagende større og flere problematikker at slås med. Med disse løbende udfordringer i mente må der ligeledes også være en løbende diskussion om opkvalificering af den pædagogiske indsats på området.

Der er redegjort for de vigtigste øvrige begreber; anerkendelse, inddragelse og følelser i en teoretisk ramme. Disse begreber bliver, sammen med andre, brugt til at analysere narrativerne fra børnene og de øvrige interviewede. Når der ikke er en fyldestgørende forklaring af alle de anvendte teoretiske begreber, er det fordi enkelte begreber introduceres efterhånden som de anvendes.

De tre næste kapitler fremstiller de narrativer jeg er blevet præsenteret for under interviewene. Næste kapitel viser således børnenes egne fortællinger og analyserne af dem.

Kapitel 6. Analyse af oplevelsen af at blive, og være, anbragt

At vælge børnenes perspektiv for at vise noget om anbringelserne på døgninstitutioner, er et forsøg på at give en stemme til en gruppe af mennesker der tidligere har været, om ikke usynlige, så stemmeløse i den grønlandske debat. Som tidligere beskrevet er der ikke én sandhed på anbringelsesområdet, og det er ikke børnenes subjektive forståelser jeg har fået adgang til, men en fortolkning af det de enkelte børn har valgt at fortælle. Den viden der er produceret i denne afhandling, er skabt i det sociale samspil mellem børnene, de fysiske rammer, andre mennesker på stedet og mig selv (Gul-løv & Højlund 2003: 26).

Den kvalitative fænomenologiske analyse har til formål at forstå de fortællinger og ud-sagn jeg er blevet præsenteret for i løbet af de år hvori empirien er indsamlet og pro-duceret. Analyserne er styret af den genererede empiri; det betyder at jeg har en for-holdsvis induktiv tilgang der tager afsæt i samtalerne og de observerede forhold. Det hverken kan eller skal undgås at mine teoretiske og filosofiske forudsætninger har haft indflydelse på tilgangen til forskningen, og derfor er der ikke modsætningsforhold mel-lem de induktive og deduktive processer, men en "cyklisk induktiv-deduktiv forskning" (Bøttcher et al. 2018: 18). Teorien har udviklet sig i takt med produktionen af empirien, som en teoretisk informeret analyse hvor empirien undervejs i processen spiller sam-men med teorien og dermed også er teoriudviklende i sig selv (ibid.)

Det har ikke været en lige vej fra interviewene til den færdige analyse, men derimod en lang og snørklet vej igennem en skov af børnenes oplevelser. Med skoven som me-tafor har der været dunkle og uhyggelige steder med ødelagte og forkrøblet træer, samt stier som det var svært at gå ned af på grund af hængedynd og nedfaldene træ-dele. Men der har også været øjeblikke hvor solen pludselig fandt vej gennem trætop-pene og lyste hele interviewet op. De øjeblikke varmede helt ind i sjælen og gav mig mod på at bevæge mig længere ind i skoven og hele tiden betræde nye stier for at ud-forske hvilken oplevelse det er for børn, at være anbragt på en institution.

Jeg har gang på gang lyttet mig ned i lydfilerne og læst mig ned i transskriptionerne i forsøget på at komme så tæt på materialet som muligt og forstå hvad det er børnene fortæller om at være i verden. Fra de enkelte ords betydning i samtalen til det store billede og de mønstre der viser sig når empirien bliver studeret på en smule afstand. Yderpunkterne i materialet har i særdeleshed overrasket mig: Fra taknemmelighed over at være blevet anbragt til bitterhed, fra lykke til ulykke og fra håb til håbløshed.

Disse ydrepoler bliver selvfølgelig repræsenteret i analyserne, men da de fleste af børnenes fortællinger er centret lidt mere i midten af følelsesskalaerne, fylder de mest.

38 fænomenologiske fortællinger

Børnenes egne fortællinger er fundamentet for at forstå hvilken oplevelse det er for et barn at blive anbragt og bo på en døgninstitution. Derfor har jeg valgt at lade alle de 38 børn jeg har talt med komme til orde i form af meningskondenserede gengivelser af de samtaler vi har haft. Fortællingerne varierer i stil og længde så de passer med den stemning der var under samtalerne; Det betyder at i nogle fortællinger er dialogen skrevet frem mens andre er mere afrapporterende og andre igen er mere beskrivende.

Læseren vil måske tænke at fortællingerne ligner hinanden, og at det er meget plads at bruge på at udfolde de samme oplevelser igen og igen. Fortællingerne kunne godt sammenfattes til mere generelle fortællinger, men det er en pointe i sig selv at hver enkelte historie beretter om et individuelt og unikt barns skæbne og derfor ikke skal koges ned eller opsummeres i nogle få velvalgte pointer, men vises i sin helhed. Som beskrevet i metodeafsnitter er casestudierne resultater i sig selv og de kræver en fyldestgørende beskrivelse.

Derfor får børnenes historier lov at stå lidt rå og vindomsust, og hvis man som læser bliver trist til mode, må det være en trøst at det er lettere at læse om det end at leve i det.

Hver enkelt fortælling er rensat for personhenførbare oplysninger som navne, stednavne og antal søskende, men måske er der enkelte børn der vil kunne genkende deres egne citater, ligesom en del af fortællingerne har flere lighedspunkter fordi mange af børnene har oplevelser der ligner hinanden. Derfor vil nogle anbragte børn, deres forældre og måske deres institutioner formentligt kunne genkende sig selv eller andre i flere af fortællingerne.

Afsnittet starter med fortællingerne fra de ældste børn og slutter med de yngste, derefter kommer de seks unge der er i efterværn, men stadig bor på en institution. Efter de 38 fortællinger kommer der et analyseafsnit der går i dybden med de oplevelser og udsagn der er fremkommet i fortællingerne.

Bertheline, 18 år

Bertheline mener at hun flyttede hertil institutionen da hun var 11 eller 12 år; hun kan ikke helt huske det, men hun har skrevet nogle datoer og adresser ned på et stykke papir som hun viser mig. Der står at hun har boet fire forskellige steder inklusive en efterskole.

Bertheline ønskede selv at blive anbragt fordi hendes mor drak meget, og da hun var 10 år, begyndte hun at tage sine søskende med til familiecentret når der var druk i hjemmet. Bertheline tog sine søskende med derned tre forskellige gange før de blev flyttet til en plejefamilie. Bertheline fortæller at hun boede hos en plejefamilie i næsten et helt år før hun kom her. Hun ved ikke hvorfor hun skulle flytte fra dem; Det hele skete meget pludseligt, fortæller hun og der var ikke nogen der sagde hvorfor. Bertheline og en af hendes søskende skulle flytte mens de mindre søskende fik lov til at blive boende. Der var ikke nogen, hverken sagsbehandler eller personale, der talte med Bertheline om hvor længe hun skulle bo her på institutionen dengang hun kom, men hun forestillede sig at det ville være lang tid.

Bertheline har meget familie her i byen som hun besøger næsten hver weekend. Hun tror at forældrene har fortrudt at de ikke stoppede med at drikke noget før, for det har været hårdt for dem at hun skulle være væk så længe. Det var i hvert fald hårdt for Bertheline og hendes søskende.

Bertheline fortæller at de voksne her på stedet har givet hende omsorg selv om hun synes der var lidt for mange regler, særligt da hun var yngre. Der var tidligere en voksen på institutionen der betød noget særligt for Bertheline: "Da vi kom her, var der én, hun var dansker og er flyttet igen. Hun var min kontaktperson ... hun var lidt speciel, hun var ældre, men frisk. Hun var her hele tiden, og var tæt på".

Bertheline vil gerne have børn selv, men først når hun er klar til det. "Jeg blev ellers gravid sidste år, ... jeg fik en abort, for jeg var ikke klar til at være en mor". Når Bertheline en gang selv får børn, vil hun helst have sine børn hjemme i stedet for på børnehjem, hvis det kan lade sig gøre: "Ja.... Sådan... måske. Hvis jeg bliver en der drikker eller misbruger hash, så vil jeg kunne forstå hvis de flytter på børnehjem. Ellers vil jeg kæmpe for at have dem hjemme". Hun fortæller at for at være en god forælder, skal man have et godt arbejde og måske en kæreste og en lejlighed. Gode forældre er også nogen der spørger familie eller venner om de kan passe barnet hvis de selv skal drikke på hverdagene. Hvis forældre skal beholde deres børn, skal de være lidt mere ansvarlige. Bertheline vil gerne sige til andre børn at:

Måske vil jeg gerne sige til dem at det er godt at bo på børnehjem hvis man har forældre der er meget ... forældre der ikke kan klare deres børn. De hjælper meget, og det er ikke vores skyld at vi flyttede på børnehjem. Det er ikke vores skyld at vores forældre misbruger hash og ikke kan klare os. Det kan også være sådan at vi er banditter og laver meget ballade... Så kan jeg godt forstå at mine forældre ikke kan klare mig, men det har vi jo ikke. ... min storebror var sådan lidt... han slås og sådan noget. Men ikke os andre.

Bo, 18 år

"Jeg har boet her i mange år. Jeg flyttede ind da jeg var 4 år, tror jeg, og er lige blevet 18 år". Før han kom her, var han hos forskellige plejefamilier. Bo mener at han har boet hos tre forskellige plejefamilier, og før det på en anden institution.

Bo ved at han snart skal flytte herfra: "For jeg er allerede blevet 18 år, og man går ud herfra når man er 18 år. Eller man kan også vælge at blive her til man bliver 21 år, tror jeg. Men jeg vil hellere bo i en lejlighed selv".

Bo kan godt lide at bo her, han siger at man føler sig tryk, og der er altid mad nok så man ikke er sulten. Det bedste ved at bo her er at man føler sig hjemme når man er blevet vant til at bo her: "Når man ikke kommer hjem om aftenen, så ringer de fordi de er bekymrede. Så ved man at der er nogen der er bekymret for os, så ved jeg at der er nogen der er der for mig. Det ville være nederen hvis der ikke var nogen der ringede, eller var bekymret for os".

Bo er generelt glad for personalet på institutionen:

De voksne er gode, de fleste er gode. Men nogle af dem er også ret stramme. Der var engang, for længe siden, én der var lidt pædofil med en af pigerne, men så blev han fyret lige med det samme. Der har også været mange der ikke var gode. Der var en dame der blev sur meget hurtigt, hun skældte ud og holdt fast i børnene og alt muligt pis. Da jeg var omkring 13 år var der to-tre voksne der var totalt gode. De plejede at fortælle os historier om spøgelse og fortælle os en masse ting, de var sjove og seje. Jeg kan bedst lide de mænd der arbejder her, jeg er ikke homo, men de mænd der er seje, er lidt sjovere. F.eks. var der engang en der hed Mads, han kørte os hvor som helst, og de plejede at give os penge og sige "du skal ikke sige det til nogen". De var mega gode dengang, det var cool.

Bo tror ikke selv at han ville være blevet færdig med skolen hvis han ikke var blevet anbragt: "Måske vil jeg have en lortestil. Måske vil jeg være – ikke den jeg er i dag. Måske en hashmisbruger og ikke et godt menneske... måske". Alligevel har der været mange gange i livet hvor Bo har ønsket at han kunne bo hos sin mor. I dag bor hun her i samme by og er ikke hashmisbruger mere, og hun drikker næsten heller ikke mere. Hun har det godt nu, og hun arbejder, så Bo mener sagtens han kunne bo derhjemme nu, men han siger at der vist: "Skal gøres noget fra kommunens side først".

Han vil gerne have sin egen familie og børn når han synes han er klar til det. "Man skal være uddannet, have et hus, man skal have nok mad og have råd til at købe tøj til dem. Og man skal være voksen. Man skal have en god livsstil". Bo ønsker ikke at hans egne børn kommer på børnehjem: "Men hvis det er nødvendigt, så... men jeg vil ikke

have at det sker. Jeg vil hellere beholde dem og opdrage dem. Det er bedre at bo hjemme hvis forældrene arbejder, og man ikke mangler noget, ja så er det bedre at bo hjemme”.

Hulda, 17 år

Hulda har boet her på børnehjemmet i tre eller fire år, hun har tidligere boet på to andre børnehjem. Hun kunne ikke bo derhjemme fordi hendes mor havde kæresteproblemer, og drak meget. Hulda boede hos sine bedsteforældre da hun var lille, men de var også fulde så hun var meget alene: ”I den tid var jeg helt alene, og der var meget politi... det var en svær tid. Lige pludselig skulle jeg væk fra familien; det var hårdt at tingene gik så hurtigt. Det var politiet der sagde at jeg skulle flytte, og en fra kommunen sendte mig til en anden by”.

Hulda har kontakt til sin mor, og hun tænker stadig meget på familien: ”Jeg var meget sur på mor. For nogen ting som ikke var særlig... hun gjorde sit bedste, men det var svært for hende. Men jeg var meget sur på hende, og jeg savnede hende rigtigt meget. Men nu er jeg her, og det er godt at jeg er her”. Hulda vil ikke tilbage og bo, for hendes mor drikker stadig:

Jeg er fantastisk glad for at bo her. Det kan selvfølgelig være svært, der er regler, og vi skal rydde op, og det gider man nogle gange ikke. Det er hårdt, men sådan er livet. Jeg tænker tit på hvad der var sket hvis jeg ikke var kommet på børnehjem. Når jeg er hjemme på ferie og er sur på min mor, tænker jeg: ”Tænk hvis jeg havde klaret mig selv her, helt alene uden støtte og ikke havde lært om følelser og at gøre rent. Bare se på folk der drikker, et rodet sted uden mad og ingen seng”. Jeg havde nok været en helt anden pige, og ikke en pige som jeg er nu. Så jeg er så taknemmelig for at jeg er her selv om det er langt væk. Før i tiden var det rigtigt svært, jeg stak af og gjorde dumme ting, jeg vidste ikke bedre. Men så fik jeg hjælp af personalet, jeg fik støtte, og de var der hele tiden. Jeg havde tit terapi, og det hjalp rigtigt meget. Så blev jeg spurgt om hvor jeg gerne ville hen da jeg var blevet for stor [til at bo på den anden institution]. Jeg kunne selv ønske det, så jeg valgte at komme her fordi et af de andre børn flyttede herover, og jeg blev overrasket over børnene, over hvor åbne de var. Det var noget jeg gerne ville. Jeg havde ellers bestemt at jeg ville blive i [hjembyen], men jeg kunne se at det ville være godt for min fremtid.

Hulda er sikker på at hun kan blive boende her på børnehjemmet til hun er mindst 35 år: "Jeg kan altid være her! Jeg vil ikke væk for tidligt og skulle klare mig selv". Hulda fortæller om hendes oplevelser med at bo på børnehjem i forhold til at bo hjemme:

De store børn slog mig og kastede mig rundt. Jeg var tit alene og tit sulten. Jeg var tit ude om natten, for mor og bedsteforældrene var fulde. De store børn slog mig, måske fordi mor var fuld og gjorde dumme ting, så det gik ud over mig.... Nu er jeg så taknemmelig for at have en ordentlig seng, ordentligt tøj, mad nok og mulighed for at få bøjle og briller.

Hulda vil gerne have sin egen familie en dag, og hun har tænkt meget over hvordan det skal være. "Ja, jeg vil gerne have en familie ... Jeg har ikke tænkt mig at mine børn skal ende lige som mig. Når jeg får børn, skal de være det vigtigste for mig, for børn er sårbare. De skal ikke se ting der er for voldsomme, og [de skal have] en mor de kan snakke med. Jeg er ligeglad om jeg bliver over 30 år før jeg får et barn, bare jeg er klar til det. Børnehjem er ikke et dårligt sted ... men jeg kunne aldrig ønske at mit barn flytter på børnehjem, for så betyder det at jeg ikke selv har kunnet passe det. Selvfølgelig, hvis det går helt galt, så ønsker jeg alt det bedste, men... jeg vil gerne selv passe dem"

Illustration 3. Alene (af Naja Abelsen). "Jeg blev meget overrasket over stedet da jeg kom. Der var mange folk på børnehjemmet, men det var meget lille, personalet var gammelt og forstanderen havde travlt. Min kontaktperson og jeg sad og ventede på at nogen skulle tage imod os. Personalet dækkede bord som de plejer, og jeg sad lidt der..." (Hulda, 17 år).

Søren, 17 år

Søren har boet her i lidt over et år. Han boede ellers hos en plejefamilie, men de ville ikke have ham boende mere. Han boede der nu heller ikke så længe; før plejefamilien boede han hos sin bedstemor. Søren kan ikke huske hvor gammel han var da han flyttede hjem til sin bedstemor, men han ved at han skulle flytte hjemmefra fordi han røg meget hash. Inden han flyttede ind her, boede han en kort tid hos sin far, men det gik ikke så godt. Så talte Søren og hans forældre med sagsbehandleren om at det vil være bedst for ham at bo her. Han blev taget med på råd, og de hørte på hvad han havde lyst til. Han var med til at bestemme at han ville bo her, men der var heller ikke rigtigt andre valgmuligheder. Søren har god kontakt til sin mor, men der ikke så meget kontakt til hans far lige nu. Når Søren er sammen med sin far, bliver de altid meget fulde eller skæve, og før i tiden plejede de også at komme op og slås. Han har slet ikke kontakt til bedstemoren mere.

Søren mener ikke at de voksne her har hjulpet ham med særlig meget, men han er alligevel glad for at bo her. Det gode ved at bo her er at man kan være sammen med de voksne og være sammen med andre folk. Han kan godt lide at der er mennesker omkring ham: "En anden god ting er at de accepterer måden du er på. De hører på hvad du har at sige". Hvis Søren selv får børn en dag, vil han ikke have noget imod at de kommer på døgninstitution. De må også gerne bo hos en plejefamilie hvis de vil: "Det er op til dem [børnene]".

Bertha, 17 år

Bertha har boet her i næsten syv år; hun flyttede ind som 11-årig efter at have boet hos en plejefamilie i et år. Hun var ellers glad for plejefamilien, og hun ved ikke hvorfor hun skulle flytte fra dem. Der var ikke nogen sagsbehandler der talte med hende om det.

Bertha mener godt hun ved hvorfor hun ikke bor derhjemme: "Det er fordi mine forældre har problemer med alkohol og hash, så jeg tror det er det". Bertha har god kontakt til forældrene der bor i samme by som børnehjemmet. Hun besøger dem tre-fire gange om ugen. Hun kunne godt tænkte sig at komme hjem og bo igen, men forældrene skal først være klar.

Bertha er glad for at bo her: "Det er godt, altså de har hjulpet os, så det er godt. De voksne der arbejder her, er virkelige gode, de er nice ... altså, når vi er kede af det, så giver de os kram og snakker med os om hvad de kan hjælpe med". Bertha synes næsten alle medarbejderne er gode, men der er én som hun ikke kan lide:

Han er rigtig... ung, og så, altså, opfører han sig ikke ordentligt over for en af de andre drenge her. ... Altså han er lidt... jeg har set ham i byen mange gange. Han har meldt sig syg, men hvor vi har set ham i byen om aften.

Den bedste voksne her er Berthas kontaktperson: "Når vi er sammen ude i byen på omsorgsdage, så snakker og snakker vi. Altså hun er bare virkelig god, hun har arbejdet her siden '14 eller '15, og hun kalder mig "datter", det kan jeg godt lide".

Bertha tænker selv at det nok ikke ville have været særligt godt hvis hun ikke var kommet hertil: "Børnehjemmet har hjulpet os rigtig meget. Altså hvis vi ikke var kommet her... måske ville vi være fattige... altså der er jo mad og penge, vi kan købe tøj og det vi mangler. ... altså hvis man nu tænker på de hjemløse, så er vi jo heldige. Måske ikke heldig, men jeg er lykkelig, jeg har alt hvad jeg har brug for lige nu". Bertha vil gerne selv have børn en gang, men kun to for:

Hvis man har fem [børn] eller sådan noget, tror jeg man bliver stresset over jul og kaffemik. Det er også dyrt. Jeg vil ikke have mine børn kommer på børnehjem. Jeg kan godt selv passe dem, for jeg har passet børn her og mine små søskende. Man skal jo passe dem godt og ikke bruge alkohol og hash, og ikke ryge.

Kim på 17, næsten 18 år

Kim har boet her i et år og fem måneder (månederne bliver talt på fingrene). Før han flyttede ind her, boede han hjemme hos sin mor. Han ved ikke hvor han skal bo når han bliver 18 år, men måske kan han flytte til en anden by hvor han har en onkel. Om grunden til at han skulle anbringes siger han: "Det var fordi jeg var alt for uartig".

Kim har nogle mindre søskende, men han taler ikke rigtig med dem. Han ved ikke hvad hans mor og far synes om at han bor her, de kommer ikke på besøg særligt tit selv om mor bor i byen.

Kim synes for det meste at det er ok at bo her på institutionen: "En gang imellem er nogen irriterende, men...". Det er både de andre børn der bor her, og de voksne der kan være ok eller irriterende, men nogle af de voksne er meget bedre end andre. Han har sit eget værelse, og det er rart.

Han har ikke rigtigt tænkt over om han gerne selv vil have en familie en dag. Men han ved at hans egne børn ikke skal bo på institution: "Overhovedet ikke, nej... De skal ikke opleve det som jeg har oplevet".

Bonnie: Hvad har været særligt slemt ved at bo på institution som du har oplevet?

Kim: "Da jeg skulle holde op med at ryge hash... da hashen skulle væk fra kroppen, var det værste for mig".

Bonnie: Det har været hårdt?

Kim: "Hvis jeg bliver ved med at fortælle, er det helt sikkert du skriver for meget"

Bonnie: ok, hahaha ... øhmme, men du er helt anonym; der er ingen der kan genkende dig.

Kim gik ud af 10. klasse for et par år siden, men han fik ikke sin afgangseksamen. I dag arbejder han som "altnuligmand" et par timer hver dag. Han har ikke rigtigt gjort sig nogle tanker om han vil have en uddannelse, men han kunne godt tænke sig at få arbejde som fisker på en trawler.

Kalle, 17 år

Kalle har boet hos to forskellige plejefamilier i sin hjemby inden han flyttede ind på institutionen her, og han har boet her i snart to år nu. Han kan ikke huske hvor gammel han var første gang han blev anbragt, men han kan huske at han kom til en plejefamilie første gang fordi han selv var gået op på "socialen" og bad om det. Det gjorde hans mor ked af det, men han ville ikke bo derhjemme mere. Kalle fortæller at han ikke kan lide sin mor fordi hun drikker for meget. Han har flere søskende, men han har næsten ingen kontakt til dem. De bor stadig i den samme by han også selv kommer fra. Kalle ved ikke om han vil tilbage til byen og sin familie når han lige om lidt bliver 18 år.

Kalle har gået i specialklasse, men han kan ikke huske hvad klasse han gik ud af. Han har ikke gået i skole mens han har boet her, men de sidste seks måneder har han været i gang med en uddannelse som kok.

De andre børn der bor her, er ok, og det er de voksne også. Kalle har ikke så meget at sige om institutionen han bor på.

Han fortæller at han gerne selv vil have en familie, men først når han er færdig med sin uddannelse. Hans egne børn må overhovedet ikke bo på børnehjem. Det er mest fordi han selv savnede sin familie og sin hjemby meget dengang han blev anbragt, og det skal hans egne børn ikke udsættes for.

Hansine, 17 år

Hansine var 12 år da hun kom her, og hun er lige fyldt 17 år. Før boede hun i seks år på en anden institution i en anden by. Hun kan ikke huske om hun blev forberedt på at hun skulle flytte ind her, men hun tror det ikke. Hun fortæller at det var hårdt at skulle flytte så langt væk, men det var samtidigt dejligt at skulle flytte ind på den nye institution fordi hendes søskende boede der i forvejen: "Det var hårdt, men jeg var også glad

på samme tid". Det var meget anderledes at bo her i forhold til den anden institution, men Hansine synes det har været rigtigt fint at bo her, og der er ikke andre steder hun kunne tænke sig at bo nu. Hun har lært meget af at bo her f.eks. at spille musik, og hun har udviklet sig personligt. Hansine synes at børnehjemmet har forberedt hende på at blive voksen, og forstanderen har sagt til hende at hun kan blive her til hun bliver 23 år. Hun vil gerne blive boende her, men det er ikke noget hun har talt med sagsbehandleren om.

Grunden til at hun ikke kunne bo hjemme i første omgang, var at hendes mors kæreste slog børnene, og hendes mor kunne ikke passe på dem. Hansine har kontakt til sin mor, og selv om hun savner hende nogle gange, kunne hun ikke tænke sig at være blevet boende derhjemme: "Det var ikke gået godt hvis jeg var blevet derhjemme".

Hansine er gået ud af 10. klasse, og hun fik en rigtig god eksamen med gode karakter, og til sommer skal hun starte på gymnasiet.

Hansine vil gerne have børn, men ikke nu og ikke for tidligt fordi: "Mor fik børn for tidligt; hun var 17 år da hun fik børn, og far var 18 år. Mor har fortalt at det var hårdt med alle børnene. Jeg vil ikke gøre det samme som min mor, jeg vil gerne gøre det ordentligt. Man skal ikke slå børnene eller råbe ad dem. De skal ikke opleve det som jeg har oplevet".

Paninnguaq, 17 år

Paninnguaq har boet her i et år, og før det boede hun hos forskellige plejefamilier. Paninnguaq er adopteret, men da hun var omkring fem år, døde hendes forældre, og derfor kom hun i plejefamilie. Hun ved ikke helt hvor mange forskellige plejefamilier hun har boet hos da hun var barn, men det var mange. Paninnguaq har mange biologiske søskende, og hun har kontakt med nogle af dem, men ikke alle. Alle hendes søskende bor i forskellige andre byer.

Paninnguaq boede hos den sidste plejefamilie omkring et år. Hun ved ikke hvorfor hun ikke kunne blive boende der, men plejeforældrene sagde til hende at hun kun kunne være der midlertidigt fordi hun skulle placeres på en døgninstitution. Det blev hun lidt ked af, for det var første gang hun skulle på bo på institution. Paninnguaq ved ikke hvor længe hun skal bo her, men hun vil ikke blive boende efter hun er fyldt 18 år, selv hvis hun kan. Hun vil flytte til en by hvor hun har venner og mange nære familie-medlemmer.

Paninnguaq siger at hun føler at hun er faldet til ro nu, og hun kan lide at bo her. Hun føler sig tryk, og hun synes selv at hun har lært meget af at bo her. Det bedste ved at bo her, er at personalet er gode til at sætte grænser og støtte børnene. Paninnguaq synes de voksne støtter hende: "Med at komme videre med mit liv og... med hensyn til oplæring og at blive oplært og... arbejde, skolegang". Hun synes hun lærer hvordan

man bliver voksen her, og hvis hun helt selv måtte bestemme hvor hun helst ville bo, så ville hun blive her.

Paninnguaq går på Majoriaq⁵⁴, i en afdeling hvor de lærer håndværk, men ikke skoleting, og hun har også et fritidsjob. På sigt vil hun gerne have en uddannelse fra handelsskolen så hun kan arbejde i butik.

Hvis hun selv får børn engang, må de ikke bo på børnehjem. Hun vil helst selv passe sine børn, og hun ved godt hvordan man passer et barn.

Simone, 17 år

Simone bliver 18 år om fire måneder. Hun har boet her i ca. to år, og før det boede hun på en anden institution i tre år. Hun har også boet i forskellige plejefamilier, men hun kan ikke huske hvor længe. Der har været tre forskellige plejefamilier, og da hun var lille, kom hun i aflastning på en institution i weekenderne.

Simone ved ikke hvem der bestemte at hun skulle bo på børnehjem: "De sagde bare at vi skulle rejse og den dag vi rejste, hørte vi at vi skulle bo på [institution]. Mig og min lillebror havde det skidt og ville ikke rejse fra mor og far. De fulgte os til helikopterne og sagde farvel, og da vi kom hertil, var det underligt ikke at have en mor og far". Simone fortæller hvorfor hun ikke kunne bo hjemme:

Jeg kan huske at vi var bange for far, og at far plejede at slå mor eller skælde meget ud. Så stak vi af, mor, mig og lillebror. Det kan jeg huske. En anden gang da jeg var ældre, vågnede jeg om natten og skulle tisse. Mor og far var væk, men min søsters søn som vi passede i weekenden, var der stadig. Jeg vækkede min lillebror og bad ham om at tage tøj på mens jeg selv gav den lille dreng tøj på, og så tog vi over til søster. Der mødte vi mor og far; de var fulde, så gik jeg bare, men mor sagde "Kom nu lille pige, vi skal hjem". "Nej, I er fulde, jeg skal over til storesøster", svarede jeg. Efter en time kom mor over til storesøster og sagde at vi skulle komme hjem og sove derhjemme, og vi blev nødt til at høre efter. Da vi kom hjem, fik vi skæld ud og blev slået af far.

Simone har stadig kontakt med det sidste sæt plejeforældre på Facebook, hun fortæller at de vil gerne snakke med hende fordi de elsker hende. Simones mor og far flyttede her til byen for fire år siden, og det synes hun var rigtig dejligt: "De drikker stadig, og nogle gange drikker jeg sammen med dem. Men de slås ikke mere, for jeg har sagt til far at jeg ikke vil se ham mere hvis han slår mor". Simone ryger hash sammen med

⁵⁴ Bindeled mellem uddannelse, arbejdsmarked og erhvervsliv.

vennerne, men ikke så meget som hendes mor og far. Hun kan bare ringe til sine forældre hvis hun mangler hash.

Simone mener at det er bedre at bo på institution og hos plejeforældre i stedet for at bo hos forældrene, i hvert fald når de er fulde. Hun fortæller at det både er godt og trist at bo her: "Når jeg har en dårlig dag, skændes vi [Simone og personalet] meget. Det kan være svært at holde reglerne. Nogle gange når jeg ikke har det så godt, vil jeg bare væk herfra. Når jeg er ked af det, vil jeg bare gerne væk, hjem til min mor eller min ekskæreste". Simone bryder sig heller ikke om at personalet bruger magtanvendelser: "Når de holder fast på os, bliver jeg rasende. Nogle gange holder de fast på mig når de siger jeg ikke må gå ud. Det sker ikke så tit, sidste gang var det fordi jeg havde smadret mit værelse".

Simone vil helst ikke have børn lige nu, men: "Jeg har lige taget... jeg skulle ellers have haft menstruation for to uger siden. Jeg var gravid sidste år og fik en abort. Hvis jeg er gravid igen, vil jeg ikke have en abort. Da jeg fik aborten sidste år, gjorde det ondt". Når hun selv får børn, må de ikke komme på institution: "Jeg vil hellere passe dem selv. Jeg ved godt hvordan det er at mangle sin mor. Jeg har passet min bror siden jeg var tre år, så jeg ved godt hvordan man passer et barn".

Ejnar, 16 år

Ejnar har boet her lidt over tre år. Før det boede han i en plejefamilie, også her i byen. Han har boet hos mindst fire plejefamilier, men han kan ikke huske dem alle. Ejnar ved ikke hvor længe han skal bo her og han siger at der ikke var nogen der fortalte ham noget da han skulle flytte ind her. Men det ville have været rart for ham at vide hvorfor han skulle flytte fra de forskellige plejefamilier, og hvor lang tid han skulle være hvert sted. Det synes han godt at sagsbehandlerne kunne have fortalt ham:

"Man bliver ængstelig når man ikke ved hvor længe man kan blive. Lige pludselig er der nogen der siger at man skal pakke sine ting og gøre sig klar til at flytte".

Til gengæld ved han godt hvorfor han ikke kan bo hjemme; det er på grund af mors alkoholmisbrug. Hans mor bor her i byen, og han har kontakt til både sin mor og sin bror. Han besøger dem, og mor besøger også ham her, en gang i mellem, men der kan godt gå lang tid imellem. Ejnars forældre synes det er godt nok at han bor her.

Noget af det bedste ved at bo på børnehjemmet er de aktiviteter der er, f.eks. rensdyrjagt. Der er så mange ting der gør det positivt ved at bo her. Ejnar kan bedre lide at være på børnehjem end i plejefamilie fordi her er andre børn man kan blive kammerater med, og personalet er gode at være sammen med. Der er ikke andre steder han hellere vil bo. Han ved ikke helt hvad der skulle til for at han kunne bo hjemme, men det ville kræve at der var nogen der kunne hjælpe hans mor. Han mener ikke at moren

kan opdrage ham, og han ved ikke hvad der var sket hvis han var blevet boende hjemme, men han tror at: "Det ville sikkert være rigtigt skidt".

Ejnar vil gerne selv have børn når han bliver voksen, måske to. Hans børn må ikke komme på børnehjem; han vil selv passe dem. Han fortæller at han godt ved hvordan man passer børn: "Man opdrager dem godt og passer på dem". Ejnar mener selv at opholdet her har givet ham ballast til at tage sig af børn. Han siger at f.eks. nytter det ikke at være sur når man opdrager børn, man er nødt til at være imødekommende og glad. Man må heller ikke slå børn, det er forbudt, han ved også godt hvad det gør ved et barn at blive slået, og det skal hans egne børn ikke udsættes for.

Petra, 16 år

Petra har boet her i otte måneder. Før hun flyttede ind her, boede hun hos forskellige plejefamilier. Petra mener selv at hun måske har været i ni forskellige plejefamilier i alt. Hun kender godt selv grunden til at hun blev anbragt. Første gang hun kom til en plejefamilie var det fordi, hendes far døde da hun var baby, og derefter begyndte hendes mor at drikke. Den første plejefamilie boede hun hos i 13 eller 14 år, men hun måtte flytte fra dem fordi hun ikke ville høre efter dem mere.

Petra tror nok at hun kan blive boende her til hun bliver 18 år, og så vil hun flytte for sig selv i en lejlighed hjemme i den by hun kommer fra.

Petra har både kontakt til sin mor og til de første plejeforældre. Plejeforældrene er tilfredse med at hun bor på institutionen. De siger at de kan mærke på hende at hun har ændret sig til det bedre, og de kan mærke at hun er lykkelig og glad, fortæller hun.

Petra mener selv at det har været godt for hende at flytte ind her fordi hun nu er holdt op med at drikke spiritus og ryge hash. Petra fortæller at: "Man bliver oplært og opdraget – og får sat grænser så jeg forstår det". Hun føler sig hjemme på institutionen og siger at i et godt hjem skal der være rent; man skal selv lave mad og lære at holde huset. Hvis hun ikke var blevet anbragt, ville hun nok ikke have passet sin skolegang, og hun tror at hun stadig ville ryge hash og drikke alkohol. Petra er meget glad for at bo her fordi hun får den hjælp hun ellers har manglet: "Når man bliver anbragt uden for hjemmet, bliver man nødt til at acceptere det. Og når man får sat grænser, bliver man nødt til at acceptere det".

Petra vil gerne selv have børn, og de må ikke bo på børnehjem. Hun synes det er meget vigtigt at beholde sine børn selv. Petra har erfaringer med at passe børn og med at have ansvar. "Det vigtigste en forælder skal, er at sætte grænser og give kærlighed.... Og give mad og et sted at sove og give en god opdragelse".

Ivaana, 16 år

Ivaana har boet her i et års tid, og hun boede hjemme hos familien før hun kom her. Hun kan ikke huske hvorfor hun skulle flytte ind her, og hun ved ikke hvor længe hun skal bo her. Hun mener ikke at hun har talt med nogen om det, men der var en sagsbehandler der fulgte hende fra hjembyen her til børnehjemmet. Hun kan ikke rigtig huske om hun vidste hvad de skulle dengang hun rejste med sagsbehandleren. Der er ofte telefonisk kontakt med forældre, men ikke med søskende. Ivaana ved ikke rigtig hvad hendes forældre synes om at hun bor her.

Ivaana kan godt lide at bo her, og der er ikke andre steder hun hellere vil bo. Det er bedre at bo her end derhjemme. Noget af det bedste er at man har det sjovt, og at man går til træning: "Det er bedre at bo her fordi det er fredfyldt, og her er ingen misbrug. Og her roder ikke, så det er rart". Ivaana tror hun ville være bagud i udviklingen og måske ikke gå i skole hvis hun var blevet derhjemme.

Ivaanas eget barn må ikke komme på børnehjem; hvis hun får et, vil hun selv passe sit barn. Hun er sikker på at de voksne her nok skal hjælpe hende med at finde ud af hvordan man gør, for: "Personalet her opdrager børnene på den måde som forældrene burde gøre".

Helle, 16 år

Helle er 16 år, og hun har boet her i to år. Hun blev anbragt første gang da hun var seks år, på en anden institution hvor hun boede i ca. otte år. Et stykke inde i samtalen kommer Helle i tanke om at hun også har været på en tredje institution et kort stykke tid til at starte med, men at de hurtigt flyttede hende: "Jeg tror at [institutionen] havde det svært med mig".

Helle kunne ikke blive boende hos sin mor fordi moren havde brug for hjælp, og fordi Helle havde sat ild til huset. Det var kommunen der bestemte at Helle skulle flytte hjemmefra. De talte først med moren, og så fik Helle det af vide bagefter:

Kommunen var rigtig ond ved mor; de sagde til mor at hvis ikke hun skrev under, så vil hun aldrig se mig igen. De sagde: "Så må du aldrig se din datter mere". Det gjorde ondt i hendes hjerte.

Helle ønskede selv at flytte fra den anden institution til denne og fik lov til det, men: "Det var rigtig svært at flytte ind. Det var svært at overholde reglerne, man skal jo høre efter og må ikke selv gå ud når man er ny".

Helle taler med sine søskende og forældre en gang om ugen når der er ringedag. Hun savner sin familie rigtig meget, men hun ved ikke om hun hellere vil bo hos sin

mor, hun har lyst til begge ting, men hvis hun boede derhjemme, vil de nok bare skændes en hel masse. Mor er taknemmelig over at Helle bor her. Helle fortæller at det var ret forfærdeligt at bo på institutionen i starten, men så var der var en medarbejder der sagde: "Vi gør dig ikke noget. Jeg ved godt du skriger og råber og smadrer tingene fordi du har brug for hjælp. Men det betyder ikke vi prøver at være onde ved dig når vi tager fat i dig; vi prøver bare at hjælpe dig". Det hjalp meget, og Helle blev rigtig glad for at bo der. Hun siger at hvis hun ikke var kommet på børnehjem, var hun blevet en person der laver ballade: "Det ved jeg bare! Og jeg vil have haft flere forfærdelige oplevelser hvis jeg ikke var flyttet, det ved jeg". Helle vil gerne sige tak til personalet: "På den ene side er de irriterende når man ikke hører efter, men jeg siger tak til dem fordi de hjælper". Hun kunne dog godt tænke sig at de bliver bedre til at tale med en rolig stemme og ikke hidse sig op. Helle synes at de voksne skal skælde mindre ud og tale roligere.

Hun er glad for at bo her, men de andre børn kan være irriterende og svære at stole på. Hun bor sammen med en, og det er hun ikke så glad for. Hende hun bor sammen med, lufter ikke ud, og det kan man godt blive uvenner over. Helle vil gerne have sit eget værelse.

Når man er voksen, skal man betale sin husleje, man skal have mad og tøj. Der skal være ting i huset, og man skal rydde op og gøre rent. Det er noget Helle har lært både her og i den anden institution hun boede på. Helle føler at hun er godt rustet til at blive voksen, og hun vil gerne selv have familie og børn, men ikke nu, for hun er for ung. Man skal være omkring 30 år før man får børn, synes Helle. Hendes egen mor var 17 år da hun fik hende. Når man har børn, skal man have tid til dem og ikke ignorere børnene. Man skal lege med dem når de har lyst til at lege. Børn har brug for kærlighed og opmærksomhed. Helles egne børn må ikke komme på børnehjem; de skal have en far og en mor. Men hun siger også at hvis der kommer problemer, bliver de nødt til at flytte på børnehjem. F.eks. hvis familien har gjort noget dumt, bliver børnene nødt til at flytte for at få hjælp. Helle mener at det er kommunen der bestemmer om børnene skal på børnehjem, og måske lidt moren.

Illustration 4. Helle (af Naja Abelsen). Tegnet fletnotat af Helle der tænker tilbage på sine bedsteforældre og fortæller hvad de har betydet for hende.

Esme, 15 år

Esme har boet her i to et halvt år, og før har hun boet hos en plejefamilie. Hun har kun boet hos den ene plejefamilie som hun kom til da hun var en baby. Hun ved ikke hvorfor hun ikke kunne blive boende hos plejefamilien; hun har aldrig fået at vide hvorfor hun skulle forlade dem. Det var ikke plejefamilien der sagde at hun ikke kunne bo der mere, det var "socialen". Så kom hun hjem til sin mor hvor hun nåede at bo i tre måneder inden hun kom på institution. Esme har fortsat god kontakt med sine plejeforældre, og hun har mange gode minder derfra. Hun ved ikke hvor længe hun skal bo her, det er der ingen der har talt med hende om. Hun har ikke talt med sin sagsbehandler i de to et halvt år hun har boet her.

Grunden til at Esme ikke kunne blive boende hos sin mor, er at hendes mor var meget ung da hun fik hende, og fordi hun drikker. Hendes mor synes det er fint at hun bor på institutionen i dag, hun er glad hvis Esme er glad og tryk. Der er ikke kontakt med faren, men han bor i byen, og de hilser hvis de mødes tilfældigt.

Esme er taknemmelig over at være blevet anbragt og hun kan rigtig godt lide at bo her. Hun synes der er sket fremskridt hos hende selv. F.eks. var hun begyndt at ryge cigaretter og hash mens hun boede hos mor. Hendes liv var helt dårligt. Da hun kom her til og fik nogle faste rammer igen, indså hun at det var dårligt at ryge hash og stoppede med det. Det kunne hun fordi der var voksne der talte med hende. Der er rigtig god kontakt med medarbejderne, og hun fik tilbudt samtaler med voksne, også uden for institutionen, som hun kunne tale med om sine problemer.

Hun vil ikke selv have børn når hun bliver voksen, hun mener ikke at hun kan få børn fordi hun er homoseksuel.

Maria, 15 år

Maria er en meget stille pige og meget genert. Vi sidder sammen i sofaen, hun har kasket på, og trøjen er trukket helt op til hagen. Hun har lynlåsen fra trøjen i munden og "klikker" den ud og ind mellem tænderne. Tolken sidder bagved mig så Maria kan se hende hele tiden. Maria og jeg sidder ret tæt på hinanden i sofaen, og jeg er påpasselig med ikke at have for meget øjenkontakt, for det virker ikke som hun kan lide at jeg kigger på hende. Maria siger næsten ikke noget, men kommunikerer meget med sit ansigt og med skuldertræk. Hun suger luft ind mellem tænderne og fløjter lidt til nogle af spørgsmålene. Andre gange hæver hun øjenbrynene for at svare ja eller rynker kort på næsen for at svare nej.

Maria har boet her i ca. halvandet år. Før hun flyttede ind her, boede hun for det meste hos sin mor og mormor. Maria ved ikke rigtigt hvorfor hun bor her, og hun siger at der er ikke nogen der har talt med hende om det. Maria ved heller ikke hvornår hun kan komme hjem igen; hun har ikke hørt noget om at der skulle være planer om det.

Maria kan ikke lide at bo her, her er for mange regler, og alle reglerne er dumme. Det eneste gode ved at bo her er at de fleste af Marias søskende også bor her. Men hvis hun selv kunne vælge hvor hun skulle bo, vil hun allerhelst hjem til sin mor igen. De voksne der arbejder her, er nogenlunde ok og de skælder ikke så meget ud.

Maria vil måske gerne have sin egen familie en dag, men ikke børn. Hun gider ikke have børn, men hvis hun får børn alligevel, må de ikke bo på børnehjem. Hun kan ikke svare på hvorfor.

Da vi er færdige med at tale sammen, og jeg spørger om der er andet hun gerne vil sige, svarer hun at hun vil gerne spørge sagsbehandleren om hvorfor hun er kommet på institution, og hvorfor hun ikke kan være derhjemme.

Edward, 15 år

Edward er 15 år gammel, og han har boet her i næsten et år. Før boede han på en anden institution her i byen hvor han boede i ca. 10 år. Før det boede han hos plejeforældre i en bygd, måske i to år, tror han, i hvert fald fra han var baby.

Det var souschefen herfra der fortalte Edward at han skulle flytte. Han ved ikke hvem der satte flytningen i gang, og han ved ikke helt hvorfor han skulle flytte, men det var vist noget med at det skulle være et bedre sted for de unge. Han ville ellers gerne være blevet boende på den anden institution. Edward ved ikke hvor længe han skal blive boende her.

Han bor ikke hjemme fordi mor drikker øl og far ryger hash. Han har ikke så meget kontakt med dem, og det synes han er ok. Edward mener ikke at han kunne have boet hjemme, selv hvis mor havde fået mere hjælp.

Han synes det er ok at bo her, og han føler også selv at han har ændret sig: han er ikke så uartig mere. Før i tiden var han mere uartig og havde venner der var lige som han selv. Nu har han bedre venner, synes han. De venner han har, bor hjemme hos sig selv og ikke på børnehjem, og de er sådan nogen man kan tale med om alt muligt. Edward mener at grunden til at han er mere artig her, er på grund af de voksne. De taler med ham og er mere åbne end det andet sted han boede. Her forklarer de ham tingene og holder ikke informationer tilbage.

Edward vil gerne have sin egen familie en dag. Han vil også gerne have børn, og han siger at de ikke må bo på børnehjem, han vil selv passe sine børn. Edward forklarer at man skal passe rigtig godt på børn, de skal ikke lide overlast eller gøres fortræd. Han siger at man skal sætte nogle rammer for børnene, men ikke på en vred måde. Man skal ikke være vred på børnene. Han taler af egen erfaring når han siger at forældre ikke skal være vrede eller råbe når de skal opdrage. Hvis der sker noget med ham, så

han ikke selv kan passe barnet, ville det dog være ok at det kommer på børnehjem, men det kommer meget an på hvilket, siger han.

likajippaat, 15 år

likajippaat har boet her i ca. to år. Før det boede hun dels derhjemme og dels i en slags projekt som hun var tilknyttet. likajippaat ved godt hvorfor hun skulle flytte hjemmefra, men hun har ikke rigtigt lyst til at tale om det: "Da jeg var lille, blev jeg passet godt men... så stoppede... jeg ved det ikke". Til gengæld ved hun ikke hvor længe hun skal bo her, men hun vil gerne hjem og bo igen. likajippaat har talt meget med sine forældre om hvordan de har det med at hun bor her. Hun siger at de har det fint med det, men de vil gerne have hende hjem.

likajippaat synes selv at det egentligt er meget godt at bo her, og hun har lært mange ting ved at bo her. Hun siger at de voksne her på stedet forbereder hende på at blive voksen og til at bo for sig selv. En gang i mellem kan det dog være svært at bo her, særligt: "Når jeg savner familien eller vennerne".

likajippaat vil gerne have familie og børn på et tidspunkt. Hendes børn må ikke komme på børnehjem: "Fordi jeg selv vil tage mig af mine børn. Opdrage dem". Hun ved godt hvordan man opdrager børn, de skal have omsorg og kærlighed, og man skal passe godt på dem.

Isabella, 15 år

Isabella har kun boet her i ca. fire måneder, og hun har ikke været anbragt andre steder før. Hendes forældre og de fleste af hendes søskende bor i en lille bygd. Hun kan huske at det var hendes far det talte med hende om at hun skulle flytte, men Isabella ved ikke hvorfor hun skal bo her på institutionen, eller hvor lang tid hun skal blive her.

Isabella har mange søskende, og hun har kontakt til nogle af de mindre søskende, men ikke så meget til de ældre. Hun taler i telefon med sine forældre to gange om ugen. Isabella har lige talt i telefon med sin mor inden denne samtale, og det gør hende ked af det da vi taler om forældrene, så hun begynder at græde lidt.

Bonnie: Hvis du gerne vil stoppe, så gør vi det.... selvfølgelig

Isabella: "Mm..." (lyder som "nej")

Bonnie: Vi kan også snakke om noget andet...

Isabella: "Jeg vil gerne tale videre"

Bonnie: Ellers gør vi det bare også en anden dag, *ilaa*, Isabella – du bestemmer

Isabella: "Jeg vil fortsætte"

"Jeg var meget genert og bange for at flytte", fortsætter Isabella og fortæller at hun synes det var overvældende at komme her til byen med alle menneskerne og bilerne: "Jeg var næsten ved at blive påkørt af en bil". Men ellers kan hun godt lide at bo her på institutionen: "Det er meget fredfyldt og godt. Jeg føler mig tryk her". Hun kan også godt lide de voksne der arbejder her, men hun kan ikke rigtigt forklare hvorfor.

Da jeg spørger om at få sin egen familie og børn, siger Isabella at hun godt ved hvordan man passer børn: "Ja, det ved jeg godt. Jeg ved hvordan man passer et barn, for fra jeg var 11 år gammel, har jeg passet en baby ... dengang blev vi pålagt ansvaret. Det var ikke mine søskende, det var andres børn".

Isabella begynder at græde igen, og jeg siger at jeg synes vi skal stoppe med at tale om det nu, og så kan vi tale sammen en anden dag hvis hun har lyst. Isabella får mit telefonnummer og mailadresse, og jeg siger at hun bare kan ringe hvis hun har lyst til at tale mere, så kommer jeg igen. Isabella har ikke ringet.

Anda, 15 år

Anda har boet på institutionen i tre år, før det havde han boet hos forskellige plejefamilier, men han kan ikke huske hvor mange. Alle hans søskende bor stadig hjemme. Hans forældre har det godt med at han bor her fordi de kan mærke at han er i fremgang. Han føler også selv at han er i fremgang. Han har kontakt til forældrene, de kommer ikke her på besøg, men han har næsten daglig telefonkontakt med dem.

Anda ved godt hvorfor han bor her, men det er ikke noget sagsbehandleren har talt med ham om. Han regner med at kunne bo her til han bliver 18 år. Anda synes godt om at bo på institutionen, men de andre børn larmer en del, så der er ikke så meget ro her. Det er ikke fordi de driller, men der er meget larm. De andre børn er ikke lige hans kaliber. Han kunne godt tænke sig at børnehjemmet var mere hjemligt, f.eks. at man kan tage sine venner med hjem. Der må ikke komme nogen på besøg, og han må heller ikke selv besøge sine venner.

Hvis han selv måtte bestemme, vil han hellere bo hos en plejefamilie end på børnehjem. Han kender et fåreholdersted hvor der er meget ro, men også meget at lave. Det vil passe ham rigtigt godt, for han kan godt lide at være aktiv.

Tiden vil vise om han skal have en familie, men hvis han selv får børn engang, må de ikke bo på børnehjem fordi man har en bedre fremtid ved at bo hjemme, siger han. Men det kommer selvfølgelig an på forældrene.

Juutu, 15 år

Juutu har boet her i to år, og det er hendes første anbringelse uden for hjemmet. Hun fortæller at hun ikke ved hvorfor hun skulle flytte hertil til at starte med, og at hun heller ikke ved hvor længe hun skal blive boende her. Juutu mener ikke selv at hun har talt med en sagsbehandler om at flytte hertil. Hun siger at der ikke var nogen der spurgte hende om hvor hun gerne ville bo. Det var politiet der kom og fortalte hende at hun skulle bo her.

Juutu har stadig kontakt til de fleste af hendes søskende, de kan ringe sammen en gang imellem. I dag bor næsten alle søskende på forskellige børnehjem. Hun taler også tit i telefon med sin mor og far. De bor begge to i Danmark nu, men ikke sammen.

Juutu synes det er ok at bo her, og de voksne er flinke nok selv om de skælder lidt ud. Men hun kan huske at hun var bange lige da hun kom her. Hun fortæller at hun var bange for alt det nye, men det gik lige så stille over efterhånden som hun lærte stedet at kende.

Hvis Juutu selv måtte bestemme hvor hun skal bo, vil hun helst bo derhjemme [i hjembyen] eller i Danmark sammen med forældrene.

Pipaluk, 15 år

Pipaluk blev anbragt første gang da hun var omkring 12 år, hun kan ikke helt huske den præcise alder. Hun har boet her i et år og på en anden institution i ca. to år. Hun har også boet hos en plejefamilie inden hun kom på institution. Pipaluk siger at hun har skrevet under på forlænget forsorg så hun kan bo her til hun bliver 23 år. Hun ved dog ikke om hun skal blive her så længe, det kommer også an på uddannelse, siger hun, men hun kan blive her så længe hvis hun vil.

Pipaluk blev anbragt fordi hun ikke hørte efter sine forældre, hun kom ikke hjem til tiden, og hendes forældre kunne ikke styre hende. Der var også vold i hjemmet, og hun så tit sin mor og far slå. Den første institution kunne heller ikke styre hende, siger hun. Hun drak, røg hash og løb hjemmefra, så derfor måtte hun også flytte derfra.

Pipaluk fortæller at hendes forældre synes der er godt at hun bor her nu, og de er taknemmelige for at hun får denne opdragelse.

Pipaluk kan godt lide at bo her, og hun mener selv at det er meget godt for hende at bo der. Her har hun nemlig fået den opdragelse som hun ikke fik hjemme. Hun har også fået en masse oplevelser, blandt andet tager de rundt med institutionen og synger i andre byer og i Danmark. Hvis hun selv kunne vælge mellem at bo her eller hjemme, vil hun helst bo her. Det er mest på grund af medarbejderne og de andre børn der bor her, Pipaluk siger at de er blevet som en familie.

Hun føler at hun lærer at blive voksen her, f.eks. igennem samtaler og ved at lære om naturen. Hun har lært om ulemperne ved at drikke og ryge hash, og det har hjulpet

hende til at lade være. Hun lærer at gøre rent og passe hus, og hun lærer at passe skolen og tænke på fremtiden. Hun har også lært at fange fisk og rensdyr og at partere dem. Pipaluk kan specielt godt lide at komme ud i hytten og på fangst. Hun får en masse gode ting ud af at være i naturen, og hun er taknemmelig for at opleve det.

Lige nu tænker hun ikke på at få børn, men hvis hun selv får børn, må de ikke bo på børnehjem. Hun vil selv opdrage dem og passe godt på dem. Det gør man f.eks. ved at tage ansvar selv, siger hun. Børn har særligt brug for at blive ammet, skiftet ble, få sat grænser og blive leget med.

Aputsiaq, 14 år

Han var 11 år da han flyttede ind og har boet her i tre år. Før det boede han på en anden institution i ca. to år, og før det boede han hos to forskellige plejefamilier. Aputsiaq ved ikke hvor længe han var i plejefamilierne.

Aputsiaq ved ikke hvorfor han ikke kan bo hjemme. Han har ikke talt med en sagsbehandler og kan ikke huske hvordan han fik at vide at han skulle anbringes. Han ved heller ikke hvorfor han bor her, eller hvor længe han skal bo her. Det var først da han kom ind på institutionen han fik at vide at han skulle bo her. De voksne har hjulpet ham med at klage til kommunen over at han ikke fik besked om at han skulle flytte, før han kom til dem.

Aputsiaq har kontakt til sin far, de taler i telefon dagligt, og nogle gange taler han også med sine søskende. Faren kommer dog ikke på besøg, og Aputsiaq kan heller ikke besøge ham så tit.

De voksne der arbejder her, er for det meste flinke nok, men nogle af dem er lidt irriterende. Aputsiaq synes det er godt nok at bo på institutionen, men han vil gerne tilbage og bo på den institution han var på før fordi den ligger i hjembyen, og han vil gerne være tættere på hjemmet. Han fortæller at det bedste sted han har boet, var hjemme hos sin far.

Han vil gerne have sin egen familie en dag med kæreste og børn. Hvis han selv får sine egne børn, må de ikke komme til at bo på børnehjem – han kan ikke rigtigt forklare hvorfor.

Cedrik, 14 år

Måske har han boet her i seks år, og før det boede han i plejefamilie fra han var 0 år til måske fem år; han ikke helt huske det. Cedrik ved ikke hvor længe han skal bo her. Han ved ikke hvem der er hans sagsbehandler, eller hvad sagsbehandleren skal hjælpe ham med.

Grunden til at Cedrik ikke kan bo derhjemme, er at hans mor drikker. Moren bor her i byen, og han besøger hende nogle gange, men han ved ikke hvem hans far er. Cedrik synes det er dejligt at være hjemme, bare ikke når mor drikker. Cedrik har en bedstemor og flere familiemedlemmer i byen, men de drikker. Han synes folk der drikker, er dårlige, og han kan godt blive bange for dem. Cedrik har selv prøvet at drikke, og han har nogle gamle, næsten helede, ar på hånden som han siger er fra dengang han drak øl. Et af arene er et brændemærke fra en cigaret og resten, siger han, er fordi han væltede rundt da han var fuld.

"Jeg vil bare flytte til [en anden by], jeg kan ikke lide at bo her. Det var ok i starten, men nu kan jeg ikke lide det mere". Cedrik synes det er kedeligt at bo her på institutionen. Han kan ikke bestemme så meget selv, og de voksne er heller ikke så gode. De andre børn han bor sammen med, er irriterende og ikke særlig søde.

Cedriks ved at hans egne børn ikke må bo på børnehjem: "De skal bare bo hos mig, så vil jeg være en god forælder. Man skal ikke drikke øl og ikke slå. Man skal være en god far og en god familie".

Illustration 5. Cedrik fortæller (af Naja Abelsen). Tegnet feltnotat af Cedrik på sin seng.

Bonnie: Ved du hvordan man er en god familie?

Cedrik: "næ".

Bonnie: Lærer de dig her på børnehjemmet, hvordan man bliver det?

Cedrik: "næ".

Bonnie: Har du nogle gode venner hvor du kan se hvordan man gør?

Cedrik: "næ".

Bonnie: Hvordan tror du så du kan lære det?

Cedrik: "Det ved jeg ikke".

Bonnie: Men du tror du kan det?

Cedrik: "ja".

Bonnie: Det tror jeg også Cedrik; jeg tror du bliver en god far en dag.

Julie, 14 år

Julie har boet her i ca. ti måneder. Før boede hun med sine søskende på en slags krise-center hvor forældrene kunne komme på besøg.

Julie ved ikke rigtig hvorfor de skulle bo der, men som hun har forstået det, var det fordi forældrene drikker. Hun ved ikke hvorfor hun bor her nu, eller hvor længe hun skal blive her. Julie har kontakt med familien og taler med sin mor i telefonen, hver dag. Julie ved ikke rigtigt hvad hun skal sige til at bo her, men hun er ikke særligt glad for det. Hun fortæller, med tårer i øjnene, at hun tit har hjemve.

Bjørn, 13 år

Bjørn har boet her i ca. seks år, og før det boede han hos en plejefamilie, men han har også boet hjemme. Han ved godt hvorfor han ikke kunne bo derhjemme: "Fordi mine forældre drak alkohol og røg hash", men han ved ikke hvor længe han skal bo her. Bjørn er glad for at bo på institutionen, men han kan ikke lige fortælle hvorfor. Han ved at han ikke har lyst til at blive her til han bliver 18 år; han vil gerne hjem og bo hos sin mor inden. Ud over hos sin mor er der ikke andre steder han hellere vil bo. Han synes de voksne her er ok, fordi de er rare, og de laver mad sammen med ham. Bjørn kan godt lide at lave mad, og han er også god til det, fortæller han.

Bjørn vil gerne selv have børn en gang, og han vil gerne have at de bliver boende hjemme hos ham selv: "Jeg vil passe dem derhjemme... man skal lege med dem, give dem mad og passe på dem. Man må ikke slå børn".

Anders, 12 år

Anders har boet her i ca. to år, han kom da han var ni år. Før det boede han hos sine bedsteforældre hvor han har boet siden han blev født. Anders ved ikke hvorfor han

skulle flytte fra bedsteforældrene; der var ikke nogen der talte med ham om det dengang, hverken sagsbehandler eller bedsteforældrene. Han har kontakt med bedsteforældrene dagligt i telefonen, og han har også kontakt til sin mor.

Anders siger at det ser ud til at han skal flytte til en anden by nu, for det har bedstemoren sagt, men han vil helst ikke. Den by som hans bedstemor taler om, er ikke hans hjemby, og han ved heller ikke hvor han skulle bo i den anden by, hvis det var. Anders ved ikke hvem hans sagsbehandler er, eller om det er en han kan tale med om hvor han skal bo.

Han kan godt lide at bo her, men vil hellere bo på børnehjemmet i sin hjemby, for han vil gerne være tættere på familien. De andre børn her kan være irriterende og drille, men nogle gange driller Anders også de andre. Anders synes at de voksne der arbejder her: "Er fine nok."

Anders vil gerne selv have børn når han bliver voksen, og han siger at de ikke må komme på børnehjem. Han vil gerne elske dem og have dem hjemme hos sig selv. Anders tror det er bedst for børn at bo hjemme fordi: "Så de har noget at spise, og de sulter ikke".

Anton, 12 år

Anton var ca. 10 år da han flyttede ind her. Før det boede han på et andet børnehjem, og før det boede han hjemme hos sin mor. Anton ved ikke hvorfor han bor her, eller hvor længe han skal blive boede. Han ved heller ikke hvorfor han ikke kunne bo derhjemme: "Mor vidste det heller ikke... hun havde ikke fået det fortalt". Anton forklarede, at mor ikke engang vidste at han skulle flytte; det var først da hun så børnehjemmet at det gik op for hende at Anton skulle flytte ind der. Hun fik fortalt at han skulle bo der en måneds tid og så flytte hjem igen, men det var ikke tilfældet. Det er sjældent at familien kommer på besøg, men han kan besøge dem en gang imellem.

(Her blev Anton ked af det og begyndte at græde stille. Medarbejderen holdt om ham og trøstede ham uden ord i et minuts tid. Da han har grædt lidt, siger han at vi godt kan tale noget mere). Anton fortæller videre at moren heller ikke vidste at han var flyttet her til byen dengang han flyttede fra det første børnehjem; der var ingen der havde fortalt hende noget om det.

Anton synes det er ok at bo her, men nogle gange er det hårdt. Han synes ikke her er så hjemligt, for det er kun et hjem hvis familien er der. Han har det fint med de andre børn her; de er ikke venner, men de er heller ikke uvenner. Der er et par stykker af de andre der driller en gang imellem. Hvis han selv kunne bestemme, ville han hellere bo hos mor eller bedstemor.

Illustration 6. Stille gråd (af Naja Abelsen).

Da jeg talte med Anton, sad vi på hans værelse. Anton sad på sengekanten sammen med medarbejderen der også fungerede som tolk. Jeg sad på gulvet et par meter væk. Værelset var ikke så stort, og der var ikke rodet, men heller ikke helt ryddet, og der var ikke mange private ting på værelset, som f.eks. billeder eller bamser.

Cecil, 12 år

Hun har boet her siden hun var fem år, før boede hun hjemme hos mor og far. Hun ved godt hvorfor hun skal bo her, hendes mor har fortalt hende det. Men hun ved ikke hvor længe hun skal bo her, og hun har heller ikke lyst til at blive her, hun vil hellere bo hjemme hos sin mor.

Cecil synes det er kedeligt at bo her selv om de voksne her er ok når de gider lave noget med hende, og hendes værelse er godt selv om det er rodet. Hun har sit eget værelse, og det er hun glad for. Det bedste ved at bo på børnehjemmet er at komme

ud i naturen og sejle. Det værste ved at bo her er medarbejderne; der er specielt to der er kedelige og ingenting gider. Cecil siger at der også er mange konflikter med dem. F.eks. blev et af børnene sat udenfor i regnvejr og bare tæer på grund af et skænderi. Cecil fortæller at hun synes det var uretfærdigt, og reagerede ved at sparke medarbejderen over benet og vælte en bogreol.

Hun vil gerne have sin egen familie når hun bliver voksen, og hendes egne børn må ikke bo på børnehjem: "Aldrig nogensinde". Hun synes ikke børn skal være sådan et sted, og de vil savne deres mor. Det er vigtigt for hende at hvis hun får børn, så skal de ikke komme til at bo her.

Cecil siger at forældre skal være gode til at passe børnene: "F.eks. ved at de ikke drikker, og ikke bliver sure og slår". Til andre børn vil hun gerne sige at hun synes det er synd for dem at de skal på børnehjem, og hun godt kan forstå de savner deres mor.

Dan, 11 år

Dan var fire år da han flyttede ind her, så han har boet her i syv år. Han kan huske at han boede på et andet børnehjem i et eller to år, og ellers har han boet hos sin mor og bedstefar. Måske har han også været hos en plejefamilie; det er svært at for ham at huske. Han har kontakt med bedstefar og ringer til ham en gang om ugen. Han ringer også til mor en gang om ugen; hun bor i byen nu, men de ses ikke så tit, og faren bor i Danmark, så det kan godt være svært at holde kontakten med ham.

Har er glad for at bo her, og de voksne er flinke. Hvis han skulle bo andre steder, skulle det nok være hos hans ven, Kristoffer, fra skolen.

Dan sidder lidt uroligt på stolen og gaber; han synes tydeligvis det er kedeligt at tale med mig. Desuden venter hans bedsteforældre på at han skal komme op og besøge dem, så han vil gerne være færdig med at tale med mig, så hurtigt som mulig.

Jeg siger til ham at vi bare kan stoppe nu, og at han selv bestemmer om han har lyst til at tale med mig. Dan vil gerne tale noget mere; han gider bare ikke mine kedelige spørgsmål. I stedet fortæller han om manden i månen, og om det rensdyr han skød sammen med bedstefar sidste år. Og så talte vi længe om hans yndlingsband, og om musik i almindelighed. Dan siger at han er ret god til at spille trommer, og jeg fortæller at jeg engang kunne spille en hel melodi på guitar.

Henrik, 11 år

Henrik er lige blevet 11 år, og han har boet her i ni måneder. Da han var lille boede han først hos sin mor, så hos faren og så hos bedsteforældrene. Derefter flyttede han ind hos en plejefamilie.

Henrik fortæller at han bor her fordi mor havde svært ved at have ham derhjemme. Han kunne ikke blive hos plejeforældrene fordi de havde svært ved samarbejdet med hans mor; de synes hun var forstyrrende, så derfor kom han på børnehjem.

En fra kommunen har talt med ham om det. Hun kom og hentede ham hos plejefamilien, og på vejen til børnehjemmet forklarede hun at han blev nødt til at bo der midlertidigt. Det er ni måneder siden nu, og han har stadig ikke hørt fra kommunen.

Henriks mor og søskende bor i byen, og han ser sin mor en gang imellem. Nogle gange går der et stykke tid i mellem, men han har lige set hende i dag, og det var rart. Hans far bor ikke i byen, men de taler tit i telefon.

Henrik synes det er ok at bo her, men han vil hellere bo hjemme hos sin far hvis han blev spurgt. Hans store ønske er at kunne flytte hjem til faren. Han har sagt det til sin far, men ikke rigtigt til andre, kun en af de voksne på børnehjemmet. Henrik taler ikke med sin sagsbehandler og derfor ved han ikke hvordan han skal få det sagt til hende.

Darcy, 10 år

Darcy har boet her i fire eller fem år. Før han kom her, boede han hos en plejefamilie som han kalder for mor og far. Han ved ikke hvor længe han boede hos dem før han kom på børnehjemmet. Han har ikke rigtigt kontakt til sine søskende, men en gang om ugen kan han tale i telefon med sine plejeforældre og sin biologiske mor.

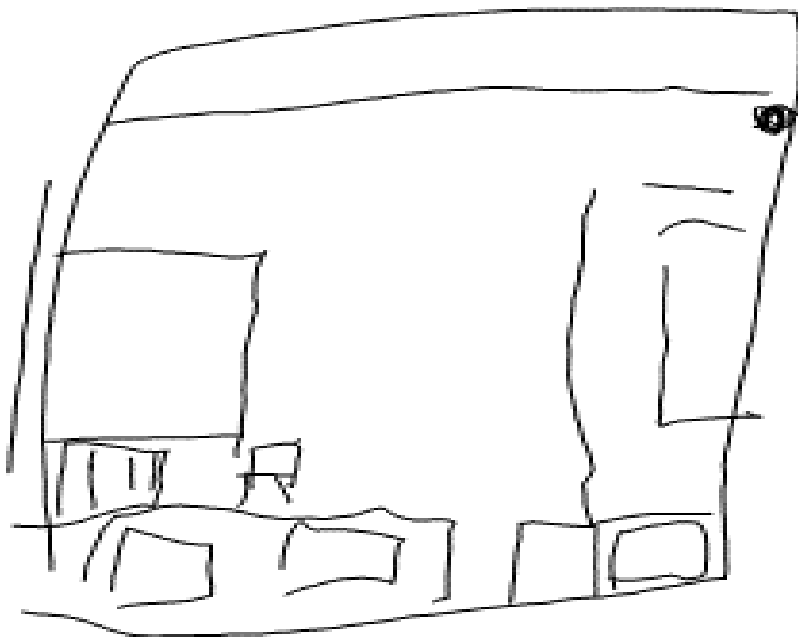
Darcy synes det er svært at bo på børnehjem. Det er særligt svært når de andre børn driller. De kan godt være lidt trælse, og nogle gange taler de grimt.

De voksne her er ok, siger Darcy og remser navnene op på dem han bedst kan lide. Han ved ikke rigtigt hvorfor de er de bedste: "Jeg ved ikke hvorfor; jeg kan bare lide dem".

Hvis Darcy selv får børn når han bliver voksen, må de ikke bo på børnehjem.

Darcy har ikke så meget tålmodighed til alle mine spørgsmål, men han vil gerne fortælle om hvordan hans værelse ser ud, og hvad han har på værelset. Han tegner, mens han fortæller:

"Så er der en... seng her. Så er der en lampe her. Så er der sådan en her man kan sidde på, og her er et bord. Så er der en sofa... så en dør. Og et stort skab hvor jeg har mit tøj".

Tegning af hans værelse af Darcy, 10 år.

Heino, 20 år og i efterværn

Heino har boet her i 11 år og er lige flyttet for sig selv i en lejlighed uden for børnehjemmet. Jeg spørger ham om han ved hvor længe han kan være i efterværn: "Det kan jeg være hele mit liv", siger han og griner: "Det her er mit barndomshjem, så der vil altid være kontakt til huset. Jeg elsker børnehjemmet og kender menneskerne her".

Heino har været i to forskellige plejefamilier da han var mindre, og ellers har han boet hjemme. Han fik aldrig en forklaring på hvorfor han skulle flytte, hans mor sagde bare at det var blevet besluttet han skulle flytte på børnehjem. Han har kontakt med begge forældre og taler med dem jævnligt. Han har også god kontakt til sine søskende.

Han kan huske at han gerne ville bo her, hellere her end derhjemme. Forældrene blev skilt, og mor fik en anden mand, så at komme herop var det bedste der kunne ske: "Det er det bedste børnehjem i hele Grønland, i hele verden". Det er her han føler han har et hjem. Han kan huske den første dag han kom ind i huset her, han kom ind ude fra gangen, og det var overvældende; der var mange børn og meget larm: "Jeg har en stor taknemmelighed over at få en chance for at bo her, for den opdragelse jeg har

fået her, har gjort mig til den jeg er". Noget af det særlige gode ved stedet her er muligheden for at spille musik, komme ud og rejse og se andre steder. Man lærer nogle ting hver dag som gør en klogere på livet. Og så har personalet været gode til at snakke med ham, både om de gode og de dårlige ting. Den tid og den opmærksomhed de har givet ham, har betydet meget; han har altid være glad for at tale med de voksne. Hvis han ikke var blevet anbragt, tror Heino ikke at det var gået så godt for ham:

Måske var jeg endt i Danmark som hjemløs misbruger af en art ... Vi var ikke rige på materielle ting derhjemme da jeg var barn. Her har jeg oplevet at have et almindeligt hjem. Så hvis jeg ikke var kommet her, tror jeg at jeg var endt i misbrug.

Heino føler at børnehjemmet har forberedt ham til at være voksen, men der skulle lige gå lidt tid med at lære at bo for sig selv da han fik lejligheden. Nu er han ved at vænne sig til at have ansvaret for sit eget hjem.

Han vil gerne have sin egen familie en dag:

Selvfølgelig, jeg tror at alle mennesker er skabt til at få børn. Men ikke endnu; først skal uddannelsen være færdig. Der er så mange ting man skal kunne som forældre: tage ansvar, have kærlighed og tid til børnene. Der er mange, mange ting. Der skal være sammenhold mellem forældrene; det skal ikke kun være den ene forælder der opdrager. Der må ikke være druk og ikke skændes højtlydt.

Heino siger at han helst vil have sine børn hjemme, og børnehjem er: "Det sidste jeg ville ønske, men hvis det skulle ske at det bliver aktuelt, vil jeg fortælle dem hvordan det er at bo på børnehjem". Heino har et godt råd til andre børn der skal på børnehjem:

Det kan være meget stressende at komme på et børnehjem. Det at skulle bo med så mange andre nye mennesker kan være meget larmende og stressende; det skal I være forberedt på. Men det er også et sted man kan få rådgivning og snak. Det bedste er at lytte til personalet og, om ikke andet, så prøve at lystre, så I ikke ender på et ikke så godt sted. Der er mange der gør det modsatte af de regler der er, og bliver lokket i byen til druk og hash. Det skal I helst holde jer væk fra.

Illustration 7. Heino (af Naja Abelsen).

Tegnet feltnotat af Heino der viser sit arbejdstøj frem.

Esther, 20 år og i efterværn

Esther er 20 år, og hun har boet her i to år og to måneder. Før det boede hun hos en plejefamilie i 13 år; det var også her i byen, men i dag har hun ingen kontakt med dem. Da hun var ca. syv år, boede hun hos mor i en periode inden hun kom tilbage til plejefamilien. Esther har kontakt til mor, og kontakten er blevet bedre efter hun forlod plejefamilien. Da hun var barn, vidste hun godt at hun ikke kunne bo hos mor, på grund af druk.

Esther ved ikke hvor lang tid hun kan være her endnu. Kommunen vil have hende ud af institutionen, og hun føler at de prøver at presse hende ud af efterværnet. Kommunen har krævet at hun skal flytte til kommunernes egne efterværnsbolig, men det vil hun ikke. Hun har sagt til dem at hun vil have sin egen bolig før hun flytter. Esther har de sidste seks måneder sagt til sagsbehandleren at hun vil have en socialbolig og ikke flytte i kommunens efterværnsbolig, men nu har de udskrevet hende. Esther føler sig presset af kommunen, hun føler at kommunen tvinger hende væk fra et efterværn hun har det godt i.

Det hun gerne vil sige om at være anbragt, er at det var nødvendigt for hende at blive anbragt da hun var barn, og hun skylder plejefamilien mange tak for at tage sig af hende. Esther føler at hendes plejeforældre har givet hende forudsætninger for at blive voksen og få egen familie. Hun siger at det er to helt forskelligt ting at være anbragt hos en plejefamilie og på børnehjem. Det er meget mere et hjem når man har søskende og forældre i en plejefamilie. Det er to helt forskellige ting der ikke kan sammenlignes. Esther mener at det er mest hensigtsmæssigt at komme i plejefamilie fordi barnet får forældre det kan knytte sig til. På børnehjemmet er der mange forskellige voksne: "Det er nok bedst i en plejefamilie når man er et lille barn. Små børn skal helst i plejefamilie, og helst skal man være hos sine plejeforældre i hele barndommen". Hun holdt meget af sin plejefamilie, og hun tror også at de elskede hende. Hun var der i mange år, og da hun var lille, præsenterede de hende som deres eget barn.

Esther synes det var noget af et chok for hende at komme på institution. Hun føler at hun har været nødt til at starte et helt nyt liv: "Det er svært når gulvtæppet bliver trukket væk under en, lige som man skal til at blive voksen", siger Esther mens hun begynder at græde.

Helga, 20 år og i efterværn

Helga var omkring 13-14 år da hun flyttede ind her; det var lige før konfirmationen. Hun ved ikke helt hvor længe hun skal blive her, men regner med at det ikke skal være så længe. Hun vil gerne flytte til en anden by hvor hun har familie og venner, men hun ved godt at hun kan blive her til hun bliver 23 år.

Før Helga kom her, boede hun på en anden institution i ca. fem år, og også et andet sted, men det var kun i kort tid. Hun har også boet hos bedsteforældre og to eller tre plejefamilier. Hun ved godt hvorfor hun ikke kunne blive hos forældrene da hun var lille; det var fordi de blev smidt ud af lejligheden, og så kan man ikke have børn med. Men hun ved ikke helt hvorfor hun ikke kunne blive hos bedsteforældrene. Hun ved heller ikke hvorfor hun flyttede rundt mellem de forskellige plejefamilier, men hun flyttede tilbage til bedsteforældrene imellem plejefamilierne.

Helga tror nok at der var en voksen der talte med hende om at hun skulle flytte dengang hun skulle på den første institution, men hun kan ikke så godt huske det. Hun skulle ellers flytte ind på en bestemt institution, men så ringede de [fra kommunen] og sagde, at hun skulle bo på en anden institution i stedet for. Det var ikke noget hun kunne bestemme, og det var hårdt at komme væk fra forældrene. Da hun skulle flytte hertil, talte de voksne med hende om det. Denne gang følte hun at hun var ordentligt forberedt, og de spurgte hende hvor hun gerne selv ville bo. Hun nævnte to andre steder hun gerne ville bo, men så sagde de at hun skulle bo her.

Helga har holdt kontakten med sine forældre, og moren er glad for at Helga bor her. Da hun var lille, hjalp børnehjemmet med at holde kontakten, og nu gør hun det selv.

Helga har været tilfreds med at bo her. Det bedste har nok været at rejse rundt og spille musik. Hun har rejst en masse og har lært at tale engelsk igennem rejserne. Nu, som voksen er hun glad for at være anbragt, men da hun var barn, var hun ikke glad for det. Nu kan hun se at: "Hvis jeg var blevet [hjemme], tror jeg ikke at jeg var blevet så god til noget".

Helga har en 10. klasses eksamen, og på et tidspunkt vil hun nok gerne på GU⁵⁵. I dag arbejder Helga på et lager 40 timer om ugen, men hun drømmer om at blive uddannet skuespiller. Hun føler at børnehjemmet har forberedt hende på at blive voksen. De har lært hende at rydde op, vaske tøj m.m. Og hun føler at hun vil være i stand til at bo for sig selv. Hun har ikke lært hvordan man passer børn, men hun tror heller ikke at hun vil have børn selv. Hvis hun selv får børn, må de ikke bo på børnehjem: "Det er hårdt at komme væk fra familie og forældre; jeg har savnet dem".

Sina, 20 år og i efterværn

Sina var 18 år da hun flyttede ind her. Hun kom fra en anden institution hvor hun har boet siden hun var 13-14 år. Hun ville ellers gerne være blevet det andet sted hvis hun kunne, men den institution har ikke efterværn.

⁵⁵ Grønlands gymnasiale uddannelse, forkortes i dag GUX. Der udbydes GUX i fire forskellige byer.

Sina boede hjemme hos sin mor indtil hun blev anbragt på institutionen. Hun blev anbragt fordi hun og hendes mor var trætte af hinanden: "Vi skændtes næsten altid, og jeg var lidt en møgunge...". Hun ville ellers gerne have boet hos sin far i stedet for at komme på børnehjem, men det ville hendes mor ikke have. Sina siger at hendes far gerne ville have hende boede, og de ventede på sagsbehandleren, men det blev ikke til noget. Sina sagde ellers til sin sagsbehandler at hun gerne ville bo hos sin far, mange gange, men: "Min mor ville ikke have mig til at bo hos min far".

I dag er hun gode venner med sin mor, og de har en god kontakt. Sina har også god kontakt til sin far. Hun har to søskende som hun ser når hun er hjemme på ferier, men det er ikke så tit. Sina er ret sikker på at de mindste søskende ikke skal anbringes. Hun siger at grunden til at hun blev anbragt, var at hun var kriminel, og det er de små søskende ikke. Hun stjal fra butikkerne og røg hash. Hun prøvede også at sniffe gas og benzin da hun var lille: "Jeg havde venner som var møgunger, og jeg var selv en møgunge. Da jeg var lille, ville jeg gerne prøve alle de ting som jeg ikke måtte".

Sina fortæller at det var bedre at komme på institution end at bo hjemme: "Fordi min mor ikke var der". Det bedste ved at bo her er at her ikke er så mange regler, og de regler der er, er ok. Man må f.eks. ikke have overnattende gæster her, og det er en ok regel. En anden grund til at Sina er glad for at bo her, er at: "Jeg er ikke så meget til familie", hun vil heller være sammen med vennerne.

Sina vil gerne flytte til en anden by, og der vil hun starte på Majoriaq for at forbedre sine karakterer så hun kan komme på GU. Lige nu laver hun ikke rigtig noget; hun venter på svar på om hun kan komme på Majoriaq i den by hun bor i nu. Det har hun ventet på hele året, fortæller hun (det var oktober da Sina og jeg talte sammen). Sina drømmer om at blive uddannet pædagog fra Pædagogseminariet.

Sina vil gerne have børn selv, og de skal bo hjemme hos hende. Hun skal først have lejlighed og arbejde – og så vil hun gerne have et barn. Hun tager p-piller, så hun er sikker på ikke at blive gravid før hun er klar: "Jeg vil ikke have børn nu, for jeg kan ikke passe dem når jeg ikke har arbejde".

Jakobine, 19 år og i efterværn

Jakobine har boet her i næsten to år. Hun har været på en anden institution i ca. tre år, og før det boede hun hos en tante fra hun var 10 år til 14 år. Jakobine blev nødt til at flytte ind hos sin tante fordi hendes mor begik selvmord. Hun ved ikke hvor længe hun kan blive boende her, men hun har talt med sagsbehandleren der sagde at hun skulle til at forberede sig på at finde en lejlighed.

Som barn havde Jakobine ikke så meget kontakt med sin far, men efter morens død begyndte de at tale lidt sammen, blandt andet om hvorfor hun skulle bo på børnehjemmet. Men nu er han flyttet til Danmark, og hun har ikke hørt fra ham siden sidste

år. Jakobine ville gerne stadig have kontakt med ham, men det er svært at fastholde relationen med ham.

Da Jakobine var 14 år, kunne hun ikke bo hos tanten mere: "Min sagsbehandler flyttede mig til [institution]. Det tog lang tid, for jeg ville ikke flytte derhen; jeg ville hellere bo hos familien". Den familie Jakobine helst ville bo hos, havde ikke mulighed for at have hende boende, derfor boede hun hos en tante. Jakobine var dog ikke så glad for at bo der: "Jeg kunne ikke lide det. Hun var streng, og vi skændtes hver dag. Der var to børn; de var meget søde, men jeg kan ikke lide min tante".

I starten kunne Jakobine ikke lide at bo på den første institution: "Jeg kunne ikke lide det; det var pinligt at skulle bo der. Jeg var altid hos min familie og venner, jeg spiste hos familien og var kun på børnehjemmet for at sove. Børnehjemmet vil ellers have jeg skulle være mere sammen med dem, men det lykkedes ikke. Så de sendte mig på en slags sommerlejr. Det var ikke noget jeg ville, de tvang mig til at rejse... Jeg ville ikke, men de pressede mig rigtigt meget. Jeg græd og var vred i starten, men efter ca. fire dage blev det mere ok, så kunne jeg godt lide det. Jeg var der i 30 dage, og det var der jeg blev venner med nogle af de andre børn på børnehjemmet. Det blev lidt bedre at bo der efter jeg have fået venner".

Efter tre år, skulle Jakobine starte på GU i en anden by. Så sagsbehandleren flyttede hende ind her på denne institution. Jakobine synes at sagsbehandleren var god til at lytte til hende. Hun var 17 år da hun kom hertil, og hun går ikke på GU mere.

Jakobine er ikke så glad for at bo her, og hun har hjemve til den gamle institution fordi der var en kontaktperson der talte med hende en gang om ugen:

Måske bare minutter eller længere ... jeg har ikke nogen at snakke med her. Jeg føler mig ensom. Jeg føler mig som et spøgelse, jeg-kan-ikke-ses-agtigt. Jeg er meget genert, og det har jeg altid været lige fra dengang jeg kom på børnehjem. Jeg har svært ved at tale med personalet eller andre børn. Når jeg er stille, er de også stille... jeg har sagt til dem at jeg ikke selv siger noget hvis de ikke taler mere med mig.

De andre børn på institutionen er meget yngre end Jakobine, så hun har heller ingen venner der hvor hun bor. Jakobine er meget bekymret; hun ved ikke hvor længe hun kan bo her, og hun er bange for at skulle flytte, for hun føler sig ikke forberedt på at blive voksen: "Jeg er meget bange for at skulle flytte herfra. Jeg ved ikke en skid om alle de der voksen ting, kommunen og så noget. Jeg kender ikke rigtig til madpriserne, og det kan være svært at handle ind. Jeg har snakket med en af medarbejderne om at

jeg gerne vil lære sådan nogle ting så jeg kan være klar til voksenlivet. Men jeg ved ikke om de hjælper mig". Jakobine følger ikke at de voksne hjælper hende her, og allerhelst vil Jakobine bo et andet sted – på en anden navngiven institution hvor hun kender andre børn. Hun kender til stedet fordi hun har gået i klasse med nogen der bor der nu:

En dreng der ikke var særlig god i skolen, og tøjet var beskidt. Så blev han sendt til [institution], og nu er han en helt anden person; det har været godt for ham.

Jakobine er lidt misundelig, og hun vil gerne opleve det samme og have de samme muligheder: "Hvorfor kan vi ikke opleve det samme som på andre børnehjem ... man har ellers talenter, og kan ikke... bruger det aldrig".

Illustration 8. Jakobines ønsker (af Naja Abelsen).

Hans, 18 år og i efterværn

Hans har boet her fra han var 14 år. Han flyttede hertil fra en anden institution hvor han boede i tre år. Han måtte flytte hjemmefra fordi forældrene begyndte at drikke meget, og så blev de skilt. Hans har god kontakt til sine søskende, og børnehjemmet hjælper dem med at holde kontakten.

Han fik at vide at han skulle flytte herop af forstanderen på den gamle institution, men han kan ikke huske at der var andre der talte med ham om det. Men han blev glad da han fik at vide han skulle flytte ind her, for han var lidt træt af at være på den gamle institution. Hans er glad for at være anbragt, og han ville ikke hellere været blevet hjemme hos forældrene: "Børnehjemmet har støttet mig meget". Han har også en kontaktperson der er hans "særlige voksne", hun betyder meget for Hans, og de hjælper hinanden. F.eks. kan han mærke når der er behov for hjælp med de mindre børn, og så hjælper han den voksne ved at træde til og være "en slags storebror" for de små.

Hans fortæller at det har været godt og trygt at bo her, og der er mange gode ting ved at bo her. For ham betyder det at være tryk, at: "Man har altid mad". Hans har også lige fået sit eget værelse, i forgårs, og det er han glad for. Hvis Hans skal pege på noget af det der ikke altid har været lige godt ved at bo her, er det de andre børn. Han synes ikke de opfører sig særligt pænt, og han siger at de stjæler andres ting.

Hans arbejder på fabrikken på fuld tid og de voksne hjælper ham med at spare op. Han har skrevet under på at være i efterværn til han bliver 23 år, men han ved ikke helt hvor længe kan blive boende her. Han vil gerne tage en uddannelse mens han bor her, for han vil gerne have nogen "bagved" der kan støtte ham. Hans vil gerne være kok, og han har en 10. klasse eksamen som han kan bruge til at komme ind på kokkeskolen med.

Hans synes han er blevet forberedt på at blive voksen ved at rydde op og hjælpe til med at lave mad og vaske tøj, det er hverdagspligter som de voksne viser en hvordan man gør. Han har lært i skolen hvordan man skal passe børn, via dukkeprojektet⁵⁶.

Han ved ikke helt om han kan passe sine egne børn hvis han får nogen. Men Hans synes det vil være ok at hans egne børn kommer på børnehjem. Et børnehjem kan give noget som forældrene ikke kan, f.eks. at rejse rundt i verden og spille koncerter. Små børn har mest brug for kærlighed, siger Hans, og det kan børnehjemmet godt give. Hans synes selv han har fået kærlighed her.

⁵⁶ Dukkeprojektet skal bidrage til at give 13-16-årige drenge og piger et realistisk billede af hvad det vil sige at være forældre. Hensigten er at give de unge et bedre grundlag for at beslutte hvornår de er klar til at være forældre. Ønsket er således at få de unge til aktivt at tage stilling til forælderrollen samt tage ansvar for deres seksuelle sundhed. Dermed er det overordnede formål at fremme graviditeter med ønskebørn samt at øge de unges handlekompetencer i forhold til et sundt og ansvarligt seksualliv (Paarisa 2010: "Dukkeprojektet, projektbeskrivelse": 4).

Tematiseret analyse

I forordet til denne afhandling skriver jeg at det kun er det enkelte barn der ved hvad det betyder for ham eller hende at blive skilt fra familien. Det er rigtigt for det enkelte barn - men det er også videnskabeligt undersøgt hvilken betydning det generelt har for børns psyke at blive adskilt fra deres forældre og ifølge Canetti et al. (2000) har det en større negativ indvirkning på et barn at blive skilt fra sine forældre, end det har at en forælder dør: " (...) separation from parents is more detrimental to the mental health of adolescents than the loss of a parent by death" (Canetti et al. 2000). Selv om denne forskning og de andre forskningsartikler som Canetti et al. henviser til, nok ikke er eksplicit kendt blandt institutionerne, har mange års erfaringer hos forstanderne bibragt en nogenlunde tilsvarende indsigt, der bliver udtrykt af en af forstander som: "En dårlig mor er bedre end ingen mor". Forstået på den måde at det er meget vigtigt for børnene at beholde kontakten til deres familier, eller med Blichers ord: "Den største Sorg i Verden her, Er dog at miste den, Man har kjær" (Blicher: 137).

Hvad kan vi lære af de 38 forskellige fortællinger? Ud over at alle børn er forskellige, og at hver eneste gode og dårlige oplevelse er børnenes egne unikke, minder der formentligt vil følge dem resten af deres liv, så viser fortællingerne også bekymrende sammenfald. F.eks. ved de fleste børn ikke hvorfor de er anbragt. Hvor længe de skal være anbragt, eller bare hvor længe de kan blive der hvor de er nu. De fleste børn savner også deres familier og ønsker at være tættere på dem og kun halvdelen er glade for eller tilfredse med den institution de bor på.

I resten af dette kapitel vil fortællingerne blive behandlet og analyseret med udgangspunkt i den teori der tidligere er redegjort for. Jeg har for overskuelighedens skyld samlet de temaer der hænger sammen under fire nye overskrifter (Følelser og familie; Anbringelse og inddragelse; Personale; Fremtid) der hver især behandler de ni temaer og tilhørende undertemaer. I hvert tema er der udvalgt citater fra børn for at understrege hvad det enkelte barn har følt og oplevet i forbindelse med deres anbringelse. Der er ligeledes citater fra forstanderne og andre fagfolk der underbygger eller står i kontrast til fortællingerne.

"Jeg elsker min familie, og det kan folk ikke rigtig forstå"

Følelser og familie

Generelt fyldte savnet til hele familien meget hos børnene – sammen med tankerne om hvordan det går derhjemme. De fleste børn gav udtryk for at det var meget hårdt for dem at blive flyttet væk fra forældrene, også selv om de var tilfredse med den institution de boede på, og godt vidste at de ikke kunne bo hjemme. Denne "inside out"

beskrivelse som børnene gav af deres følelser, viste at kun få af børnene ønskede at bo på institutionen i stedet for hos deres forældre, anden familie eller venner. De udsagn børnene kom med om deres savn til familien kan teoretisk sættes ind i Honneths teori om privatsfæren, hvor familie og kærlighed hører til. Som vist i kapitel fem er pædagogik en profession der kræver både professionalisme og personlige investeringer - men ikke (for mange) private følelser på jobbet. Børn har brug for et fundament i den private sfære for at kunne danne en base for varig selvtillid og "det gode liv", ikke mindst som voksen, når der ikke er mere betalt støtte og kærlighed fra det offentlige. For at opnå dette fundament i den private sfære kræver det, ifølge Honneth, at barnet har erfaringer med kærlighed og med at blive elsket (Honneth 2003:95). Den erfaring kan primært findes i den nære kontakt med familie og andre personlige relationer og dette taler ind i at børnene har brug for at opretholde en kontinuerlig og tæt kontakt med familien, i det omfang det ikke er direkte uhensigtsmæssigt for barnets udvikling og trivsel. Andre forskningsresultater peger også i retning af, at anbragte børn gennem kontakten med familien bliver bedre i stand til at opretholde relationer til andre og dermed bedre i stand til at vedligeholde egne netværk når de bliver voksne. Ligesom en tæt kontakt mellem det anbragte barn og forældre også ofte har en positiv indvirkning ved hjemgivelse til familien eller en mere vellykket udslusning af unge til egen lejlighed (Egelund & Hestbæk 2003: 176).

Især for de børn der er blevet anbragt i en anden by og derfor kun kan se deres forældre en eller to gange om året, kan savnet være overvældende. Kun 11 af børnene havde en eller begge forældre i byen mens 27⁵⁷ af børnene var anbragt i en anden by end deres forældre. Lovgivningen giver hjemmel til at der betales for to årlige besøgsrejser hvor barnet enten kan besøge sine forældre, eller de kan komme og besøge barnet på institutionen. For børn på efterskole og unge i efterværn gælder det at de har én besøgsrejse om året (Inatsisartutlov nr. 20, § 32). Men to gange om året er ikke meget at se sine forældre og øvrige familie. Særligt når det ikke altid lykkes at gennemføre besøgsrejserne. En forstander fortalte om tilfælde hvor sagsbehandlerne ikke fik bestilt rejserne i ordentlig tid, med det resultat at flyafgangene var udsolgt og flere af børnene ikke kunne komme hjem til jul på trods af at de fra institutionens side ansøgte om rejserne seks måneder før. Andre gange er det et problem for institutionerne at finde personale der kan tage med børnene hjem på besøg, hvilket også medfører at

⁵⁷ Et forældrepar er afdøet ved døden, og barnet er anbragt i en anden by end den hun kom fra, og hvor resten af familien stadig bor.

En dreng omtalte sine plejeforældre som mor/far, og det er dem han ikke længere bor i samme by som.

To drenge boede hos deres bedsteforældre inden anbringelsen, og det er bedsteforældrene de ikke længere bor i samme by som.

En eller begge ud af seks forældrepar bor i Danmark.

børn må undvære deres familie til jul, fødselsdage, konfirmationer og andre mærkedage. Nogle steder er der mulighed for at forældrene kan komme og besøge barnet på institutionen, fordi de kan bo der eller i umiddelbar nærhed. Det er særligt en fordel, når institutionen ikke har mulighed for at sende en pædagog med på besøgsrejse hjem til barnets oprindelige by eller bygd. Eller når det vurderes at der er forhold i hjemmet eller byen/bygden der gør det uhensigtsmæssigt at barnet opholder sig der. Men det har så i stedet den ulempe at barnet risikerer kun at se forældrene og hverken søskende eller anden familie.

Anbringelser langt fra familien går desuden imod Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, der tidligere afsagt dom over at det er en krænkelse af artikel 8⁵⁸, når børn bliver anbragt så langt væk fra deres forældre at muligheden for at opretholde en kontinuerlig kontakt reelt forsvinder: "Idet den geografiske placering af børnenes opholdssteder var uforenelig med det endelig mål for anbringelserne, nemlig genforening af familien" (Skytte 2016: 257). Domstolen angav at administrative vanskeligheder, som f.eks. at der ikke er egnet anbringelsesmuligheder i nærheden, kun kan spille en sekundær rolle i anbringelsen (ibid.) og altså ikke være det afgørende kriterie for hvor et barn skal anbringes.

Som det kan ses i de 38 interview, føler de fleste anbragte børn sig stærkt knyttet til deres forældre, omend det både kan opleves som svært og konfliktfyldt. Forældrene er deres biologiske rødder og de bærer det (efter)navn børnene bliver associeret med når de skal forklare deres familierelationer (Steenholdt 2019; Trondheim 2010). Men det er som regel også forældrene der i første omgang har svigtet børnene i et sådanne omfang at de måtte anbringes uden for hjemmet. Ikke desto mindre viser undersøgelser, at "blodets bånd" opleves som meget stærkt af anbragte børn og unge og det gælder ikke kun forældrene, men også til søskende, bedsteforældre og anden familie (Egelund & Hestbæk 2003: 182).

En anbringelse væk fra familien er ikke blot en anbringelse væk fra forældrene, men også fra søskende og alle andre medlemmer af familien. Flere af børnene er, eller har været, anbragt sammen med deres søskende mens andre ikke ved hvor deres søskende bor. De børn der ikke har kontakt med deres søskende, giver udtryk for at de gerne ville tale med dem, men at det er svært af forskellige grunde. Nogle siger de ikke har deres søskendes telefonnumre, eller ved hvor de bor. Andre ved ikke rigtigt hvad

⁵⁸ Artikel 8 omhandler *Ret til respekt for privatliv og familieliv*: 1. Enhver har ret til respekt for sit privatliv og familieliv, sit hjem og sin korrespondance. 2. Ingen offentlig myndighed kan gøre indgreb i udøvelsen af denne ret, undtagen for så vidt det sker i overensstemmelse med loven og er nødvendigt i et demokratisk samfund af hensyn til den nationale sikkerhed, den offentlige tryghed eller landets økonomiske velfærd, for at forebygge uro eller forbrydelse, for at beskytte sundheden eller sædeligheden eller for at beskytte andres ret og frihed.

man skal tale om i telefonen, men vil gerne ses med dem. En af pigerne fortalte at det efterlod et stort tomrum at skulle undvære sine søskende: "Jeg har passet godt på mine søskende; det har jeg altid gjort. Jeg tænker meget på dem". Og en af de drenge der ikke følte at institutionen var et hjem, forklarede at hvis hans lillesøster kom og boede der, ville det føles lidt mere hjemligt for ham.

Der kan være uhensigtsmæssigheder i et søskendeforhold, og forholdet kan spænde fra at være kærligt og støttende til at være fjendtligt og negativt (Kvello 2016: 239). Det kan være at de ældste søskende har påtaget sig for meget ansvar for de mindre, og nogle gange kan der være vold eller incestuøse forhold der skal brydes. Men ens søskende er også ens livsvidner. Et menneskes livsvidner er ikke nødvendigvis kun forældre, men alle de nære, betydningsfulde og anerkendende relationer der er vigtige for at vi trives som mennesker (Warming 2005). Det er børnenes søskende der ved hvordan der var derhjemme, og dem der kan dele minder om både de gode og de dårlige ting der skete i barndommen. Udsatte børn kan desuden have store problemer med at huske ting fra deres barndom (Ringsmose 2012; Kvello 2013) – i bogen *Børn i risiko* beskrives det at:

Hukommelsesproblemer hos omsorgssvigtede børn vedrører den selvbiografiske hukommelse (Bremner et al. 2000; Edvards et al. 2001; Hunter & Andrews 2002). Generelt kan man således sige at børn og unge som er vokset op med megen stress og mange traumer, har en dårligere hukommelse (Kvello 2013: 177).

Netop derfor er det særligt vigtigt at anbragte børn får lov til at beholde deres livsvidner så der ikke kommer alt for mange bare pletter i børnenes minder. Det er også vigtigt at børnene hjælpes til at fastholde minder om deres barndom og får hjælp til at huske hvor mange steder de har været anbragt, eventuelt med billeder og dagbøger.

Nogle af forstanderne fortæller at når der skal flytte et nyt barn ind, der kommer hjem fra deres familie, tager der en medarbejder ud til familien og hjælper med at få ting med til barnet der kan indeholde minder, og nogle tager også billeder. Der hvor børnene kommer fra en anden institution, gør de institutioner der har et tæt samarbejde, også meget ud af at overdragelsen bliver god, og at barnet får billeder med for bedre at kunne huske tiden dér.

Men hvis institutionerne ikke har et godt indbyrdes samarbejde, er det ikke altid at barnets tarv, i forhold til minder og hjælp til hukommelsen, bliver tilgodeset. En forstander fortalte f.eks. om et lille barn der skulle modtage fra en anden institution hvor samarbejdet ikke fungerede, og barnet derfor blev overdraget næste uden tøj og helt uden anamnese og billeder. I de tilfælde berøver de voksne, og anbringelsessystemet,

barnet muligheden for senere i sit liv at rekonstruere hvor han har tilbragt de første år af sit liv.

Når børnene taler om at de ønsker at bo hjemme, hvis forholdene bare var lidt anderledes handler mest om ædruelighed, tryghed og mad nok. Børnene talte generelt meget om mad som del af det at være tryk og føle at de boede et godt sted, og det siger noget om at flere af børnene på døgninstitutioner har prøvet at skulle undvære mad eller endda at sulte. Dette understøttes af en undersøgelse fra 2018 hvor institutionerne svarede på om de oplevede at børn der kom hjemmefra og flyttede ind hos dem, kom med tegn på underernæring i form af iøjnefaldende lav vægt og muskelmasse, dårlig appetit, træthed, svækket immunforsvar m.m. (Socialstyrelsen 2018b: 63). På det svarede én institution at alle de børn der kom direkte hjemmefra, viste tegn på underernæring; to institutioner svarede at de så det meget ofte hos børn der kom direkte hjemmefra; og seks institutioner svarede at de så det ofte hos børn der kom direkte hjemmefra (ibid.). Det er et kendt problem at der findes børn der sulter i Grønland, en tidligere undersøgelse fra 2014 viser f.eks. at 12 pct. af de adspurgte skolebørn altid eller ofte gik sultne i seng eller i skole (Nícláasen 2015: 179).

I et samfundsperspektiv er det vigtigt at vide og tage højde for at hvis børn ikke får varieret og tilstrækkeligt kost, specielt i de første tre leveår, er der risiko for at hjernen ikke udvikles ordentligt (Kvelling 2016: 264). Læge og ernæringsekspert Jerk Langer forklarer at børn der sulter, bliver sløve og apatiske; kroppen stopper med at udvikle sig i det tempo, den ellers skulle; nervesystemet og hjernen hæmmes i udviklingen. Det påvirker børnenes indlæringssevne hvilket gør det svært at følge med i skolen: "På den måde kan sult på længere sigt bremse udviklingen af et helt land" (unicef.dk). Der er ikke nogen af børnene i denne undersøgelse der taler direkte om mangel på mad på institutionerne – allerhøjst restriktioner på om de må få mad uden for de fastlagte spisetider.

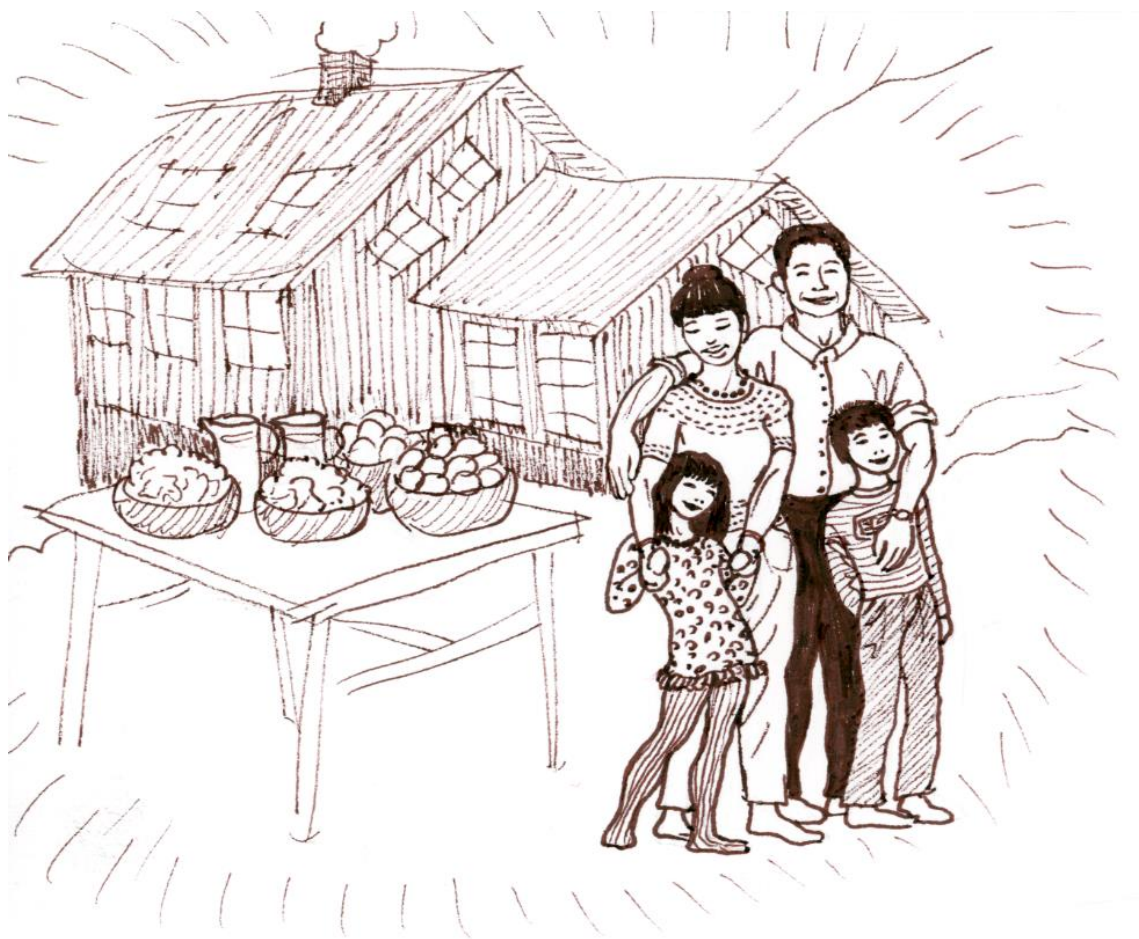

Illustration 9. Ønskedrømmen (af Naja Abelsen).

Dette afsnit har vist at savn til familien indbefatter hele familien, og at forholdet (eller manglen på samme) til søskende fylder meget. Det er ligeledes vist at det kan have store konsekvenser for børn hvis de mister kontakten til deres familie. Allerede i 2013 anbefalede MIO at: "Der skal lægges vægt på, at børnene bevarer kontakten til deres søskende, mens de er anbragte" (MIO 2013: 37), ligesom Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har fastslået mindreårige søskende har krav på samvær med hinanden (Skytte 2016: 257). Det må derfor anbefales at der aktivt tilstræbes en stabil og fysisk kontakt mellem anbragte børn og deres familier, medmindre der er særdeles tungtvejende grunde der taler imod dette.

Derudover blev det kort belyst at mange af de børn der bliver anbragt, har oplevet sult i hjemmet, og hvilke konsekvenser det kan have for dem, og for samfundet generelt.

Næste afsnit viser først hvad inddragelse betyder for det enkelte menneske, og dernæst i hvilket omfang børnene føler sig inddraget i deres egne anbringelser. Afsnittet afsluttes med børnenes egne oplevelser af inddragelse eller mangel på samme.

”Man bliver ængstelig når man ikke ved hvor længe man kan blive”

Anbringelse og inddragelse

Inddragelse og medbestemmelse i eget liv er noget de fleste mennesker vægter højt og betragter som en del af det at være et autonomt væsen. Det gælder også børn, og vel i særlig grad store børn og teenagere. Børns ret til at blive hørt er klart beskrevet, både i den grønlandske lovgivning og i FN’s børnekonventions artikel 12, der også er kendt som ”demokrati-bestemmelsen” fordi den udtrykker et positivt syn på børns deltagelse i samfundet (Kronborg & Svendsen 2013: 81). Her står der om *participation* – inddragelse:

1. Deltager staterne skal sikre et barn, der er i stand til at udforme sine egne synspunkter, retten til frit at udtrykke disse synspunkter i alle forhold, der vedrører barnet; barnets synspunkter skal tillægges passende vægt i overensstemmelse med dets alder og modenhed.
2. Med henblik herpå skal barnet især gives mulighed for at udtale sig i enhver behandling ved dømmende myndighed eller forvaltningsmyndighed af sager, der vedrører barnet, enten direkte eller gennem en repræsentant eller et passende organ i overensstemmelse med de i national ret foreskrevne fremgangsmåder.

Alligevel konkluderes det i en analyserapport fra 2017 at der ikke er optimalt fokus på at høre børnenes stemmer i forbindelse med deres egne anbringelser:

Undersøgelsen viser, at der overvejende er fokus på forældrene i myndighedssagsbehandlernes arbejde med sagerne. Forældrene inddrages løbende, men det er uklart og synes personafhængigt, hvordan barnet inddrages, og om ”barnets stemme” tilvejebringes og anvendes i undersøgelsesarbejdet og i udformningen af handleplaner. Der er givet flere eksempler på, at sagsbehandleren slet ikke har kontakt med barnet i sagsarbejdet (også i udarbejdelse af undersøgelse og handleplan), og at sagsbehandleren vurderer, at det er bedst for barnet, at familiecentrene har den primære kontakt til barnet (Socialstyrelsen 2017: 13).

Inddragelse er vigtig i sig selv både for barnets selvopfattelse, følelse af værdighed og trivsel (Bessell 2011; Bijleveld 2015; Jensen 2014). I Bijlevelds (2015) review om betydningen af inddragelse vises det at inddragelse: "May lead to an increase in self-esteem and is associated with an increased feeling of mastery and control" (Bijleveld 2015: 129). Dertil kommer at indsatserne og anbringelserne virker bedre for de børn der bliver inddraget i deres egen anbringelsessag. Tilsvarende vises det at børn der ikke føler sig hørt og inddraget i deres anbringelser, udviser lavt selvværd, lav selvtillid og føler sig magtesløse (Bessell 2011; Bijleveld 2015; Jensen 2014). Det som børnene mister, minder om de samme begreber som Honneth bruger til at beskrive de tre sfærer der skal være opfyldt for at opnå anerkendelse og "det gode liv": Selvtillid, selvagtelse og selvværdsættelse (Honneth 2006). Bessell (2011) peger endda på at de konsekvenser tidligere anbragte ofte må lide under (ringere uddannelsesniveau, flere psykiske problematikker og højere dødelighed) kan mindskes hvis graden af inddragelse stiger (Bessell 2011; Velfærdspolitik Analyser 2020; VIVE 2020):

While further study is necessary, it is possible to hypothesize that the poor educational, health and behavioral outcomes experienced by children and young people in care may be improved markedly through meaningful participation in decisions about their lives (Bessell 2011: 500).

Dette taler, ud over at overholde gældende lovgivning og konvention, ind i vigtigheden af at inddrage børn i deres egen anbringelse. Det nytter dog ikke blot at informere barnet om hvad der skal ske, inddragelsen skal være reel og som minimum følge "trin fire" på Harts deltagelsesstige, hvor barnet er informeret og kan sige til eller fra (Hart 1992; Hart 2007). Som tidligere beskrevet kræver det en indsats og en ægte interesse i at børnene bliver inddraget, for at det ikke blot kommer til at fremstå som det Arnstein og Hart kalder for "ikke-inddragelse", hvor sagsbehandleren kan krydse af i en boks, at der er talt med barnet. En anden grund til at inddrage børn er at de bidrager med anderledes og andre oplysninger end dem der kommer fra de voksne der ellers bliver bedt om at tale på børnenes vegne (Holland 2009).

Det er langt fra alle børn i denne undersøgelse der kan fortælle om inddragelse og medbestemmelse i deres anbringelse, faktisk er det kun 12 af børnene der beretter om hel eller delvis inddragelse i anbringelserne. Mens 26 af børnene ikke ved hvorfor de er anbragt, eller hvor længe de skal være anbragt. Mange ved som regel ikke engang hvor længe de kan blive boende der hvor de bor nu, og som en af drengene forklarer, er det angstprovokerende ikke at vide besked om der skal ske:

Man bliver ængstelig når man ikke ved hvor længe man kan blive. Lige pludselig er der nogen der siger at man skal pakke sine ting og gøre sig klar til at flytte (Ejnar, 16 år).

Som Ejnar fortæller, bliver han ængstelig, og frykten bliver dermed endnu et grundvilkår for ham som han skal håndtere på daglig basis – vel og mærke oveni traumet over ikke at kunne bo hjemme, og de hændelser der i første omgang betød at han ikke kunne bo hjemme. Denne form for belastning kan resultere i stress (Kvello 2016: 215 ff.), og alt efter resiliensprocesserne (Jakobsen 2017) for den enkelte kan det dreje sig om uger eller måneder inden denne langvarige stress udmønter sig i alvorlige helbredsmæssige og potentielt livstruende problematikker, eller endda forårsager post-traumatisk stressforstyrrelse (Kvello 2016; Sundhedsstyrelsen 2007). Uvisheden kan også blokere for at børnene får det optimale ud af opholdet og den behandling der tilbydes (Bijleveld 2015; Bessell 2011:499). Og fordi følelsen af hele tiden at være på vej et andet sted ikke er befordrende for tilknytningen (Kvello 2013; Bijleveld 2015; Egelund et al. 2010a: 172), kan det svært for barnet at være motiveret til at opdyrke nye relationer blandt de andre børn og voksne.

Hvornår og hvordan børnene fik besked om anbringelsen første gang, herunder hvor længe den kan forventes at vare, er en vigtig del af inddragelsen, men børnene fortæller næsten samstemmende at de ikke er blevet informeret, endsige inddraget. Anbringelser uden for hjemmet skal ske med informeret samtykke:

Med informeret samtykke forstås, at forældremyndigheden og den unge, der er fyldt 15 år, skal vise forståelse for baggrunden for og formålet med anbringelsen, som den fremgår af handleplanen. Samtykket skal således gives på baggrund af fyldestgørende information fra forvaltningens side om baggrunden for anbringelsen, og parterne skal frivilligt have givet deres samtykke. (Stisen & Christensen 2017: 102)

Ovenstående ligger meget langt fra den virkelighed som børnene selv fortæller om når de beretter om deres viden om anbringelserne.

Bertheline fik, ligesom Ejnar, heller ikke besked om hvor længe hun skulle bo det nye sted: "Der var ikke nogen der talte med os om det, men jeg forestillede mig at det var lang tid". Når der ikke bliver givet klare og forståelige beskeder og der ikke sker inddragelse i beslutningerne, risikerer vi at børnene, som Bertheline, begynder at danne sig deres egne forestillinger og narrativer om hvordan anbringelsen er/bør være eller bliver. Og det kan skabe meget mere frygt og uro for barnet end der behøver at

være (Ahmed 2004). I Juutus tilfælde kan hun huske at hun blev bange da hun fandt ud af at hun skulle flytte, og at der ikke var nogen der spurgte hende om hvor hun ville bo. Her kommer vi igen til at tænke på Ahmeds analogi til bjørnen der ikke er farlig i sig selv, men barnet føler alligevel frygt alene ved udsigten til at flytte (2004: 5ff.).

I Henriks tilfælde blev han en dag hentet fra sin plejefamilie og kom i stedet på institution. På turen forklarede "damen fra kommunen" ham at han skulle bo på institutionen midlertidigt, men gav ham ikke besked om hvor lang tid han kunne forvente at "midlertidigt" ville vare. Da jeg talte med Henrik, havde han boet der i ni måneder, og han havde ikke hørt mere fra kommunen.

Simone ved ikke hvem der bestemte at hun skulle flytte på institution:

De sagde bare at vi skulle rejse til Nuuk, og den dag vi skulle rejse, hørte vi at vi skulle bo på [institution]. Mig og min lillebror havde det skidt og ville ikke rejse fra mor og far (Simone, 17 år).

Helle tror ikke hun blev forberedt på at flytte; hun kan i hvert fald ikke huske det. Aput-siaq har ikke talt med en sagsbehandler og kan ikke huske hvordan han fik at vide at han skulle anbringes. Han ved ikke hvorfor han bor her, og han ved ikke hvor længe han skal bo her. Cedrik ved ikke hvor længe han skal bo på institutionen. Han ved ikke hvem der er hans sagsbehandler, eller hvad sagsbehandleren skal hjælpe ham med. Det samme gør sig gældende for Anders der ved ikke hvorfor han bor her, og han fortæller at der ikke er nogen der har talt med ham om det. Og Anton er i samme situation – han fortæller at han ikke ved hvorfor han ikke kunne bo hjemme hos sin mor, og at hans mor ved heller ikke hvorfor han ikke kan bo hjemme, for hun vidste ikke en gang at han skulle flytte.

Det er næsten samme fortællinger der går igen hos alle børnene, og i deres fortællinger står det klart at de hverken føler sig hørt, set eller inddraget. Denne ekstra ængstelse og belastning for børnene i de ovenstående tilfælde er skabt af et system der ikke formår at give de børn de anbringer, besked om hvor lang de kan forvente at skulle blive boende på den institution de bor på, eller hvor lang tid "midlertidigt" er. Dette ekstra svigt fra myndighederne kommer dermed oven i den oprindelige anbringelsesgrund.

Disse beretninger der hver især fortæller om dels fuldstændig manglende inddragelse, og dels inddragelse på de første tre trin på Harts "Ladder of participation", der som bekendt er "ikke-inddragelse" (Hart 1992), har mere karakter af at være normen end undtagelsen. Dette betones også i andre undersøgelser og rapporter (Socialstyrelsen 2017; MIO 2016; MIO, 2014a; MIO 2014b; MIO 2013) der generelt peger på at

børn: "Ikke er blevet inddraget, ikke er blevet spurgt om deres holdninger, ikke har kendskab til deres handleplaner og ikke kender eller har kontakt med sagsbehandlere" (MIO 2013: 10).

Ud over at være et brud på FN's Børnekonvention er det også et brud på landets egne love og kontraproduktivt for bestræbelserne på at give børnene mulighed for et bedre liv. Derfor må det igen fremhæves at børn skal høres, og at deres mening skal vægtes i passende omfang før og under anbringelsen.

Dette afsnit har vist at børn ikke bliver inddraget i deres anbringelser således som lovgivningen og konventionerne foreskriver at de skal. Afsnittet har ligeledes beskrevet hvordan det kan være en umådelig svær oplevelse for et barn at blive anbragt, uden at vide hvorfor eller hvor længe, og at børnene sandsynligvis ikke får det optimale ud af anbringelsen. Næste afsnit viser noget om betydningen af de professionelle voksne der omgiver børnene på institutionerne.

"De voksne der arbejder her, er virkelige gode, de er nice..."

Personalet

Børnene fortæller generelt om to forskellige slags medarbejdere: Der er dem der gider at lytte og lave noget sammen - som er de gode medarbejdere. Og så er der dem der skælder ud og ikke gider lave noget sammen, og som er de mindre gode medarbejdere. Flere af børnene fortæller også at der er en eller flere forskellige medarbejdere der betyder særligt meget for dem.

En undersøgelse fra 2010 (Egelund et al. 2010a) der har sit fokus på sammenbrud i anbringelsen, beskriver at der er et påfaldende fravær af personer i børnenes liv som der er tillid til, og som der kan hentes hjælp fra. Det beskrives som en "netværksfattigdom", og der peges på at der sjældent bliver skabt bæredygtige relationer til professionelle voksne (Egelund et al. 2010a: 172). Som tidligere beskrevet kan det være svært for børnene at opbygge relationer til de voksne når de ikke ved hvor længe de skal være på institutionen. Til gengæld betyder det virkelig meget når det lykkes at udvikle en nær relation mellem barn og voksen på institutionerne, og børnene fortæller at det har gjort en stor personlig forskel for dem dér hvor det er lykket. Løgstrup taler om gensidig tillid som en forudsætning for det nære forhold: "Sagen er nemlig den, at hvis tilliden bliver mødt af en hvilken som helst anden holdning end en modtagelse af den, slår den om i mistro. Der skal ikke først fjendtlighed til. Det sker allerede og måske endda nok så meget ved ligegyldighed, reservation og afvisning" (Løgstrup, 2017: 30). Det handler om at møde barnet med professionalism, men også som et menneske. Et lille menneske der har brug for omsorg og for at blive set.

Når en institution lægger vægt på at se det enkelte barn, sker der som regel noget med relationen, og som medarbejder kan det opleves at der er et eller flere børn der kommer til at betyde noget særligt. Den slags relationer kan tilskynde medarbejderne til at yde en ekstra indsats, der ligger ud over jobbeskrivelsen. I trivselsundersøgelser fra døgninstitutioner i Danmark (Ankestyrelsen 2019; SFI 2016) beskrives det at det er afgørende for relationerne at børnene oplever, at medarbejderen giver lidt af sig selv og involverer sig ud over det der er arbejdet.

En af pigerne, Bertha, fortalte at hendes kontaktperson kaldte hende for ”datter”, og sagde at det gjorde hende glad at der var en voksen der følte sådan for hende. Gregersen skriver om lignede situationer, men hvor det er børnene der har givet pædagogerne forskellige familiære titler:

Men pædagogen ER IKKE mor eller far, og denne finurlighed er det vigtigt at holde styr på. Ofte oplever vi, at børnene tildeler pædagogerne forskellige familietitler som mor – far – storesøster – bedstemor..., og vi oplever også pædagoger, som går ind på denne ”leg” med titlerne. Erfaringen er, at det giver en masse forvirring både for barnet og for pædagogen, når dette sker. Børnene bliver forvirrede, fordi pædagogen jo ikke kan indfri det håb om at få en familiemæssig relation, som ligger i ”legen”. (...) Pædagogen bliver utydelig i sin pædagogik, fordi hun/han prøver at leve op til en udefineret rolle ud fra en ide om at gøre det bedste for barnet (Gregersen, 2007: 308).

Selv om Bertha bliver glad over at pædagogen kalder hende for datter, har kontaktpersonen overskredet forholdet mellem at være personlig og privat (se Veen-diagrammet i kapitel 5). Med Honneths teori om anerkendelse tilføjes der en ekstra dimension til de ”tre p’er”. Nemlig at der ikke blot er forskel på den anerkendelse man som professionel viser de børn man er ansat til at arbejde med, og ens egne børn. Men også at der er og skal være forskel på den anerkendelse som mennesker der arbejder med børn, kan forvente at få retur. Det er altid den professionelle voksne der har ansvaret for barnet og for relationen (Buber 1923; Nacworth 1957 i Nørgaard 2005: 68). En anden grund til at være varsom med denne privatisering af det professionelle mellem kontaktperson og barn er at der er en reel risiko for at kontaktpersonen skifter arbejdsplads, og kontakten mellem de to ophører. Dette vil medføre endnu et tab for barnet dels af kontinuitet og dels af en meget tæt relation.

Omvendt kan kontaktpersonen også være en del af en resiliensproces der betyder at Bertha i højere grad kommer til at klare sig godt i fremtiden på trods af belastninger og vanskelige situationer. Resiliens er en dynamiske proces hvor mennesker, grupper, familier eller samfund klarer sig godt på trods af modgang og svære vilkår (Jakobsen

2017: 17). Resiliens er ikke en egenskab hos barnet, men en proces som blandt andet fagprofessionelle kan fremme eller understøtte. Beskyttelsesfaktorer findes både internt hos barnet og kan opbygges eksternt gennem gode voksne. Interne beskyttelsesegenskaber hos barnet kan f.eks. være intelligens eller det at have gode problemløsningsfærdigheder. Eksterne beskyttelsesfaktorer kan f.eks. komme fra et støttende socialt netværk, eller fra andre der viser særlig omsorg for barnet (Jakobsen 2017; Kvello, 2016; Berliner et. al. 2017; Nielsen & Berliner 2013). Det er individuelt hvordan børn reagerer i presset og risikofyldte situationer, og det kan være svært at forudse hvilken indsats der virker beskyttende på det enkelte barn.

Derfor kan det også være svært at sige om Berthas kontaktperson er en beskyttelsesfaktor for Bertha eller ej. Og spørgsmålet er om det gode hun oplever ved at have en tæt kontakt nu, opvejer den smerte hun kommer til at opleve når forholdet slutter, eller om det netop er denne meningsfulde relation der kommer til at være en særlig styrke for hende i fremtiden.

Et andet eksempel på medarbejdere der involverer sig ekstra i arbejdet, kommer fra en forstander der fortalte om en af drengene på hans institution som ikke vidste hvem hans far var. Forstanderen tog ud til den bygd som barnet kom fra, og fandt ud af hvilke mænd der potentielt kunne være faderen. Da han havde fundet frem til hvem det kunne være, spurgte han dem om de ville være med til en DNA-test for at få det afgjort, og det ville de gerne. På den måde fandt de ud af hvem der var faren, og siden har der været kontakt mellem far og barn, og de nye halvsøskende.

Et andet barn vidste at han havde en dansk far; han havde farens navn, men han kendte ham ikke. Samme forstander slog navnet op på nummeroplysningen og fandt frem til tre mænd i Danmark med det navn. Han ringede til dem en ad gangen og spurgte: "Har du været på Grønland?". Den sidste han fik fat i, viste sig at være faderen, og han var heldigvis interesseret i at møde sønnen. De mødtes i Danmark, og drengen lærte sine nye halvsøskende at kende.

Begge de to ovenstående eksempler endte godt for barnet, og er gode eksempler på en voksen der gør noget særligt. Men man også kan let forestille sig andre udfald. F.eks. kunne forstanderen være kommet til skade hvis mændene i bygden ikke brød sig om hans indblanding, og indblandingen kunne potentielt have ødelagt andres familier. Eller også, og det er nok det værste scenarie, kunne det være at faderen erkendte faderskabet, men nægtede at have noget med barnet at gøre. Denne konkrete afvisning ville kunne opfattes voldsommere af barnet end uvisheden om hvor eller hvem faderen var. Og det er en mulighed der stadig foreligger hvis kontakten mellem far og de nye søskende løber ud i sandet eller ender af andre årsager. Disse alternative (og indrømmet, ret dystre) udfald skal ikke ses som eksempler på at medarbejderne ikke skal

gøre noget ekstra for børnene, men blot som en illustration af at arbejdet med børn er afhængigt af børnenes individuelle behov og ikke mindst af de individuelle kompetencer hos medarbejderne.

Der er også andre, mindre ekstraordinære, eksempler på medarbejdere der føler at de skal beskytte "deres" børn. F.eks. var jeg på besøg på en institution og skulle præsentere mig selv for børnene der sad rundt om spisebordet. Jeg gik rundt og gav alle børnene hånden, mens jeg gentog deres navne i et forsøg på at huske dem, for jeg skulle være der et stykke tid. Ved den sidste dreng fik jeg ikke fat i navnet og fik nok et spørgende udtryk i ansigtet. Den medarbejder der sad ved bordet, rakte straks hånden frem mod mig og sagde: "Ja, det er et navn! Jeg hedder Dorte". Jeg tog hendes hånd og sagde hej, og sagde ikke mere til drengen lige der. Senere på aftenen kom Dorte hen til mig og sagde at hun ikke håbede at hun virkede for streng: "Men når du er i Afrika, kan det også være svært at udtale navnene, og ingen forventer at man kan det". Der var ingen tvivl for mig om at hun prøvede at skærme drengen for endnu en der ikke kunne udtale hans navn, og jeg sagde at det var helt ok, og at jeg godt vidste hvorfor hun brød ind. Inderst inde synes jeg nok at hun havde overdrevet lidt, men Dorte kendte de enkelte børn, og måske var drengens navn et ømt punkt for ham, måske var det et ømt punkt for hende, men under alle omstændigheder var det en voksen der trådte i karakter for "sit" barn.

Der er også flere forstandere og personale der fortæller om børn som de meget gerne ville beholde, men som de er blevet nødsaget til at udskrive på trods af at de prøvede at argumentere for at barnet var velplaceret hos dem.

Vi kunne sagtens have ham; det var en ren beslutning fra... oppefra.... Og den kom sådan her [der knipses med fingrene] uden forvarsel eller noget som helst. Vi fik en mail med en opsigelse, og vi var meget, meget uenige med den. For han var faktisk inde i en god udvikling og havde udviklet sig meget i de to år vi havde haft ham. Det var ikke det bedste for ham. (...) Vi henvendte os og gav vores besyv med... men umiddelbart, som jeg ser det, handlede det om et økonomisk spørgsmål; sådan virkede det. Og så selvfølgelig qua at han havde udviklet sig rigtigt, rigtigt godt hen over de to år han havde været hos os (Interview med kontaktperson for tidligere anbragt dreng, juni 2019).

Beretninger som ovenstående er gået igen hos flere af forstanderne og viser, ud over at der er mange engagerede medarbejdere, også det krydspres som forstander og personalet kan befinde sig når de gerne vil gøre det de mener er det bedste for "deres" børn.

Personalets antal og egnethed

På den anden side af dette skisma står de medarbejdere som ikke gør en ekstra indsats, men kun lige akkurat gør deres arbejde: "Det værste ved at bo her er medarbejderne ... De er kedelige og gider ingenting. Der er også mange konflikter med dem" (Cecil, 12 år).

Som beskrevet tidligere er det en velkendt problematik at der er mangel på kvalificeret arbejdskraft, og at der gennem tiden er hele institutioner der er blevet lukket på grund af mangel på arbejdskraft (Årsberetninger 2001-2018). Børnene fortæller ikke om der er nok voksne, men de taler på mange måder om hvorvidt der er nok gode voksne.

Psykolog Dorthe Birkmose taler om forråelse i det pædagogiske arbejde som en institutionel risiko. Alle steder hvor mennesker arbejder med mennesker, er der en fare for forråelse, og der er endda forøget risiko blandt personale der arbejder i andres hjem, f.eks. på døgninstitutioner. Birkmose beskriver tre slags ondskab der kan snige sig ind i arbejdet: den idealistiske, den egoistiske og den tankeløse ondskab (Birkmose 2013, s. 40). Den idealistiske ondskab er når personalet er overbevist om at de gør det rigtige, f.eks. som i tilfældet hvor 22 grønlandske børn blev sendt til Danmark *i den bedste mening* (Bryld 2010). Den egoistiske ondskab er når et personale lader personlige forhold komme forud barnets behov, det kan f.eks. være lysten til at se en film i stedet for at gå ud og spille fodbold. Den tankeløse ondskab kan komme til udtryk når personalet ikke reflekterer over deres egne eller kollegaers handlinger eller ureflekteret følger lederens ordre: "Forråelsen kan komme til udtryk både i dét, vi gør, og i dét, som vi undlader at gøre" (Birkmose 2013: 13).

Der er kan være mange grunde til at personalet, mere eller mindre aktivt, forsømmer deres arbejde. Personalemangel og alt for høj personalegennemstrømning kan være medvirkende til at øge forråelsen på institutionerne. Der mangler pædagoger, arbejdsmorale er lav, medarbejderfraværet er højt – og accepten heraf er alt for stor, som der skrives i en artikel om kriseramte pædagoger i Grønland (Bisgaard & Michelsen 2005).

En anden grund kan være den stil ledelsen stikker ud for samværet med børnene. Der er rigtigt meget kompetent ledelse på institutionerne og mange fremragende forstandere, men jeg interviewede også forstandere der ikke umiddelbart virkede til at reflektere over deres pædagogiske fremtræden.

F.eks. blev jeg en dag vist rundt af forstanderen på en institution. Mens vi gik og talte, kom der en pige på 12 år ind ad døren. Forstanderen gik hen til hende og spurgte om hendes mor var fuld igen i dag; pigen svarede nej. Forstanderen sagde at moren var meget fuld i går, og pigen nikkede uden et ord. Pigen fortalte så at hendes mor havde været på kommunen for at ordne deres samværsordning, men der havde de

sagt at det skulle aftales med børnehjemmet. Forstanderen sagde at sådan var det ikke, og spurgte hvem moren havde talt med på kommunen. Pigen vidste ikke hvem moren havde talt med. Forstanderen gav derefter pigen besked om at sige til moren at det ikke var børnehjemmet, men kommunen der skulle aftale samvær. Pigen nikkede igen uden et ord.

Der var flere ting i situationen som jeg undrede mig over, og særligt to elementer sprang i øjnene. For det første virkede pigen noget beklemmt på mig, og hun virkede ikke som om hun synes det var en rar samtale. Da den foregik i det offentlige rum, var der både andre børn og voksne der kunne komme forbi og høre hvad der blev sagt, og selv om det måske nok ikke var en hemmelighed at pigens mor var fuld i går, kunne det jo godt være at hun ikke havde lyst til at få det revet i næsen i de andre børns nærvær. Det kan beskrives som tankeløs ondskab at forstanderen helt undlader at reflektere over hvordan samtalen påvirker pigen.

For det andet skulle pigen agere formidler mellem sin mor og institutionen, og dermed overbringe en besked der ville sætte hendes mor i en såkaldt *catch 22*, en paradoks situation hvor alle løsninger tilsyneladende er forkerte. På kommunen er beskeden at hun skal tale med institutionen, og på institutionen får barnet besked om at sige til moren at kommunen tager fejl. Denne ageren fra forstanderens side kan måske forklares med at hun ikke orker at træffe aftaler med kommunen, og dermed bundler handlingen i en egoistisk ondskab.

Et tredje eksempel er en forstander der fortalte om tre små piger på 8-10 år fra institutionen der havde været ude hele natten. De blev ”fundet” næste morgen ved fem-seks-tiden fordi de ”råbte og skreg” foran en medarbejders hus. Jeg spurgte hvordan de kunne være ude hele natten, og til det sagde forstanderen:

Når vi har været rundt og lede – for det skal vi jo, og det gør vi – så stikker de af. Og jeg har sagt at det gider jeg næsten ikke bruge tid på. Men vi skal nok tage en runde, og det er dét, og så skal mit personale simpelthen ikke bruge mere tid på det. Fordi jeg har været ude og lede, tro mig, jeg har været rigtig meget ude på gåben og i bil og alt hvad der kan bimle og bamle, og lige så snart de ser mig, så stikker de af. Og så skal jeg til at løbe rundt som katten efter musen; det kommer simpelthen ikke til at ske, vel. Fordi så er det dem der kommer til at styre mig; det kommer ikke til at ske (Interview med forstander, august, 2019).

Ovenstående er eksempel på at der har sneget sig en idealistisk ondskab ind i det pædagogiske rum. Det kunne også dreje sig om en egoistisk ondskab, hvis det nu var fordi forstanderen ikke gad hente børnene, men det at lede/ikke lede efter børnene er her

lagt ud som en pædagogisk linje for institutionen. Forstanderen har besluttet at på denne institution er det forstanderen der bestemmer, at børnene ikke skal hentes hjem - ikke børnene der bestemmer at de vil stikke af. På den måde kommer det til at handle om hvem der bestemmer, om kontrol, i stedet for hvad der er det rigtige at gøre. Som Løgstrup skriver, kan livsforståelsen stivne til en ideologi og for den enkelte blive en simpelthen absolut størrelse (Løgstrup 2017: 34). Selv om forstanderne er uddannede pædagoger, gives der oftest ingen endegyldige løsninger på de krav der stilles til menneskelighed, og det pædagogiske personale må nødvendigvis selv kunne skønne mellem rigtigt og forkert (op.cit.: 70).

Som en af de større drenge forklarede så fint, så var det ikke "superfedt" at blive hentet når han var lille, men han vidste også at det var et tegn på omsorg, og at der var nogen der ville ham det godt:

Det var pinligt at blive hentet når man var ude med vennerne. Når man var ude klokken lort om aftenen, og så der kom en bil: "Du skal hjem i seng, du burde være hjemme nu", og mine venner var sådan: "Seriøst!?" ... Så ved man at der er nogen der er bekymret for os, så ved jeg at der er nogen der er der for mig. Det ville være nederen hvis der ikke var nogen der ringede eller var bekymret for os (Bo, 18 år).

Bo udtrykker her meget præcist hvad det betyder for ham at føle sig vigtig nok til at de voksne "gider" bekymre sig om ham. Han er klar over at de voksnes omsorg også giver sig udtryk i at sætte grænser og stille krav, og at det netop er omsorg og følelsesmæssig anerkendelse fra personalet på institutionen når de passer på ham. Som nævnt i kapitel 3 viser et New Zealandsk studie fra 2018 at børn typisk stikker af deres anbringelser, af fem primære grunde: Relationer eller mangel på samme, at de keder sig, at der er for mange regler, at de frustreret over informationsniveauet og at de er nikotin afhængige og derfor stikker af for at ryge (Bowden et al. 2018). Undersøgelsen viser at den vigtigste grund til at stikke af er manglende kontakt til deres familier samt mangel på er gode relationer til personalet og de andre børn på stedet. Det sociale klima på institutionerne og positive relationer er vigtige faktorer for at børnene vælger at blive på stedet. Derudover er (for mange og strenge) regler, som f.eks. ikke at måtte ryge, en grund til at stikke af. Gode relationer handler også om kommunikation og dialog. Nedenstående observation er fra en dag hvor jeg var på en institution fra frokosttid til børnene skulle i seng, og som viser hvordan medarbejderne nogle gange gør noget andet end de siger at de gør, i hvert fald når man ser det udefra:

Jeg bliver mødt i døren af en pædagog, og hun beder de tre børn der står i gangen, og som er nysgerrige på hvem jeg er, gå ind på afdelingen hvilket de gør. Da jeg kommer ind på afdelingen, får de lov til at hilse på mig ved at give hånd og sige deres navne. En af drengene, han er 12 år, bliver spurgt om han vil være min guide rundt i hele huset. Der gives strenge instrukser om hvad han skal vise mig, og i hvilken rækkefølge. Han får også besked på at præsentere mig for de andre afdelinger hvilket han gør meget samvittighedsfuldt.

Senere på dagen har vi alle sammen været ude og lege, og nogle af børnene spørger den voksne om de måtte skifte fra gummistøvler til gummisko fordi de er bedre at lege i. Pædagogen giver dem lov, én ad gangen, med en individuel formaning om at sætte støvlerne på plads. Bagefter forklarer hun mig at hvis de går ind sammen kan de finde på at stikke af. Jeg spørger som de så skal ud og lede efter dem og hun svarer: "Ja ... hvis vi kan finde dem".

Da børnene kom ind igen efter ca. 45 minutter, begyndte pædagogen og den af drengene hun bad om at hjælpe til, at tilberede aftensmaden. Alle ingredienserne til pasta og kødsovs findes frem fra det aflåste spisekammer, og råvarerne kommer i institutionsstørrelser, f.eks. 10 kg frosne grøntsager, 20 kg pastaskruer etc. Selv sølvpapiret er i en stor rulle der ser ud til at veje et par kg. Drengen har lidt svært ved at tumle dunken med 10 liter olie da han skal hælde lidt op i gryden, men det lykkes.

Ovenstående observation er valgt på grund af den særlige voksenstyring jeg oplevede på institutionen. Pædagogen fortalte at hun: "Plejer at spørger børnene om hvem der gerne vil hjælpe til med at lave mad", men i virkeligheden spurgte hun kun det ene barn. Så ligesom med rundvisningen oplevede pædagogen selv at hun gav børnene et valg, men for mig som udefrakommende så det mere ud som om det var den voksne der bestemte alt hvad der skete. Som tidligere beskrevet er der en særlig form for magt i det pædagogiske arbejde ud over den magt der ifølge Løgstrup (2017) altid er mellem mennesker. Det gør sig f.eks. gældende når medarbejderen selv har en oplevelse at have givet børnene et valg hvor der reelt ikke var et valg. Her er det medarbejderens evne til at forvalte de asymmetriske magtrelationer (Nielsen 2017) der er i spil.

En anden interessant ting ved netop denne observation er hvordan det pædagogiske fokus på at lære børnene at begå sig i deres senere voksne liv er foreneligt med indkøb til institutionsbrug. Selvfølgelig er der et økonomisk aspekt, men signalværdien til børnene om hvorvidt de bor i et hjem for børn eller på en døgninstitution, er slående. Desuden er bekendtgørelse om oprettelse og drift af døgninstitutioner ret klar i beskrivelsen af at barnet skal have så normal en tilværelse som muligt (§4, stk. 4), og jeg vil argumentere for at der ikke er normalt at sætte 20 kg pastaskruer på bordet i en almindelig familie hvis normal betyder "det der er flest af".

De andre børn

Ud over personalet er der også andre de børn at forholde sig til på en døgninstitution. Undersøgelser af børns hverdagsliv og trivsel på døgninstitution (Stockholm 2006; Egelund et al. 2009; Ankestyrelsen 2019) peger på at anbragte børns primære fokus er på andre de børn – på deres ligestillede på institutionen, så at sige. Det er fællesskabet i børnegruppen, solidaritetssfæren der skaber samhørighed, og de voksne tæller kun med som vigtige relationer i mindre grad.

De 38 børn jeg har talt med, har dog ikke vist helt samme interesse i de andre børn som i de voksne. Jeg spurgte ens ind til udsagn om de andre børn og de voksne på institutionen med spørgsmålene: "Hvordan har du det med de andre børn her?" og: "Hvordan har du det med de voksne her?". Børnene valgte overvejende at uddybe hvordan de havde det med de voksne, og de andre børn blev ofte nævnt som blot værende ok eller irriterende, som f.eks.: "De andre børn er irriterende og ikke særligt søde". Enkelte fortalte at de ikke er så meget sammen med de andre børn på grund af aldersforskellen. Her viser undersøgelser af trivsel på døgninstitutioner i Danmark at det netop er afgørende for børnenes oplevelser af venskaber at de er anbragt sammen jævnaldrende (Ankestyrelsen 2019; SFI 2016). Ingen af børnene fortalte om tætte venskaber med andre børn på institutionen, men nogle nævnte at de havde tætte venner på skolen.

En undersøgelse på britiske døgninstitutioner (Egelund et al. 2009) viser at vold mellem børnene, i en eller anden form, er en del af børnenes hverdag. Det understreges at volden ikke adskiller sig væsentligt fra det der kendes fra andre steder hvor børn er samlet. F.eks. skole, fritidsklubber eller sport. Men når denne "almindelige vold" rykker ind på døgninstitutionerne, bliver den mere koncentreret. Dels på grund af den påtvungne tæthed mellem børnene der i princippet er mere eller mindre fremmede, dels på grund af de problematikker børnene hver især bringer med ind på institutionen, og dels på grund af den generelle store udskiftning i gruppen. Der var ingen af børnene der talte om decideret vold i børnegruppen, men der var enkelte der fortalte om alvorligt uvenskab.

De fysiske rammer

En døgninstitution er, som tidligere beskrevet, en krydsning mellem en arbejdsplads for de voksne og et hjem for børnene. Og de fysiske rum præger de liv der skal leves på institutionen fordi den materielle verden der omgiver os, er en aktiv del af det levede liv (Hastrup 2010a). Ofte er det dog ikke de fysiske rammer i sig selv der betyder noget særligt i børnenes fortællinger, men de menneskelige relationer som personalet i huset formår at danne med børnene. På samme måde som i et almindeligt hjem – kan

man næsten fristes til at sige – hvor vi jo som regel ikke først fortæller *hvad* der er i hjemmet, men *hvem* der er det.

Jeg har tidligere beskrevet atmosfæren, stemningen og forhold som hyggelige billeder på væggen og et veldækket bord. Ahmed understreger at der på forhånd er differentierede følelser i et rum:

We may walk into a room and 'feel the atmosphere,' but what we may feel depends on the angle of our arrival. Or we might say that the atmosphere is already angled; it is always felt from a specific point. The pedagogic encounter is full of angels (Ahmed 2010: 41).

De følelser barnet kommer ind i rummet med og den stemning der er i rummet i forvejen kan "kryds-bestøve" hinanden. Et barn der oplever stemningen på en bestemt måde, f.eks. dårlig, kan blive anspændt og dermed påvirke rummet tilbage og det der fremadrettet sker. Men følelser er ikke statiske og derfor kan et barn der i udgangspunktet er glad, kommer ind i et rum og enten bibeholde sit humør, blive i bedre humør eller blive i dårligere humør. Følelser "smitter" (Elvén 2015) og den stemning der er i det rum barnet træder ind i, influere på barnets oplevelse af hvordan det er at bo på institutionen.

Døgninstitutionernes fysiske rammer er også noget som tilsynsenheden⁵⁹ har fokus på i deres tilsynsrapporter. I de fleste tilsynsskemaer er der således et afsnit der hedder, "Afspejler de fysiske rammer, at institutionen er beboernes hjem?" I en tilsynsrapport fra 2018 beskrives de fysiske rammer på en af institutionerne således:

Institutionen er indrettet hjemligt og hyggeligt. Det føles og ser ud som et hjem – en større familievilla. Værelserne er hyggeligt indrettet af beboerne med billeder af familie og venner og egne ting, der betyder noget for beboerne.

Da jeg talte med børnene fra samme institution, svarede en af drengene at han ikke synes der var særligt hjemligt: "Hvis det skal være hjemligt, skal familien være der; så er det lige meget hvordan huset ser ud". Dette peger tilbage til analyseafsnittet om familie og følelser der viser hvor meget familien, eller fraværet af den, betyder for børnenes hverdag. En anden dreng fra samme sted sagde at han godt kunne tænke sig at børnehjemmet var mere hjemligt, f.eks. ville han gerne kunne tage sine venner med

⁵⁹ Tilsynsenheden er den afdeling i Departementet for Sociale Anliggender og Justitsområdet der fører tilsyn med forvaltningen af det sociale regelsæt og de sociale døgninstitutioner. Tilsynsenheden blev oprettet i 2016; før 2016 blev tilsynet varetaget af Døgninstitutionsafdelingen.

hjem: "Der må ikke komme nogen på besøg her, og jeg må heller ikke selv besøge nogen".

Det peger hen mod at det ikke kun er hyggelige rammer og billeder på væggene der udgør den hjemlige følelse for de børn der bor på institutionen. Det er i høj grad også de medarbejdere og de regler som børnene skal leve under der afgør om de føler sig hjemme. Alle institutioner har et regelsæt, kaldet "husregler", jf. §6 i Selvstyrets bekendtgørelse om *Oprettelse og drift af døgninstitutioner for børn*. Husreglerne angiver som regel sengetider, spisetider, og hvilke pligter barnet har, f.eks. at rede seng før morgenmad m.m. – samt om, og hvordan, det er tilladt at have gæster på besøg. Børnene er som regel ikke inddraget i at beslutte husreglerne, og der er stor forskel på hvor mange regler der er på de forskellige institutioner, men det forventes at barnet indretter sig efter reglerne i sit nye "hjem". Uanset om han kommer hjemmefra, fra plejefamilie eller fra en anden institution, og uanset hvor mange flytninger han udsættes for.

Der er også børn der finder deres institution meget hjemlig og betragter den som deres barndomshjem – en af drengene udtrykte det sådan her: "Man føler sig bare hjemme til sidst, når man er blevet vant til at bo her". Det er som regel de ældre børn der fortæller at de er glade for deres institution, og det er især de børn der selv kan sætte ord på hvorfor de ikke kan bo hjemme. Den ro og afklaring som det giver dem at vide hvorfor det ikke er muligt at bo hjemme, betyder at de får mere ro til at falde til på institutionen og acceptere at de skal bo der (Bessell 2011; Bijleveld 2015; Jensen 2014).

Dette afsnit har vist at både personale, de andre børn og institutionernes rammer betyder noget for børnenes oplevelser af anbringelserne. Men det er særligt personalets egnethed i forhold til pædagogisk arbejde der er afgørende for børnenes oplevelser af at være anbragt, og for deres mulighed for gode resiliensprocesser.

Næste afsnit viser hvad børnene selv tænker om deres fremtid, og hvordan de forestiller sig deres voksenliv skal være.

"Jeg har ikke tænkt mig at mine børn skal ende lige som mig"

Fremtid

Når børn taler om deres fremtid, er der stor forskel på hvad de tænker når de er 12 år, og når de er 18 år, og det kan være svært at svare på spørgsmål om fremtiden når man ikke engang er helt sikker på hverken fortid eller nutid. Derfor er det meget naturligt at

nogle af de børn der ikke ved hvor mange steder de har boet, eller hvor deres søskende og/eller forældre bor nu, ikke har gjort sig mange tanker om deres egen fremtid. Dette afsnit er derfor mest udtryk for de ønsker og drømme som mange af dem heldigvis stadig har.

For en del af de børn jeg har talt med, handler fremtiden også om den nuværende skolesituation, eller mangel på samme. I forhold til ønske om uddannelse havde 16 af børnene en nogenlunde klar forestilling om hvad de gerne ville, men der var ikke så stor spredning på deres ønsker, og de fleste vidste ikke helt hvordan de skulle komme ind på deres ønskeuddannelse. Der er flere undersøgelser der peger på at anbragte børn generelt har dårligere uddannelse, og det er forskningsmæssigt veldokumenteret at anbragte børn har uforholdsmæssigt mange og store skoleproblemer (Tessier et al. 2017; MIO 2016b; Egelund & Hestbæk 2003; Egelund et al. 2009; Andersen et al. 2008). Det er ligeledes veldokumenteret at anbringelsesstederne heller ikke altid er opmærksomme på at indlæring er en strategisk vigtig faktor for børnenes udvikling og fremtidschancer (Egelund & Hestbæk 2003: 15).

I Grønland er det kun én af syv elever der forsætter direkte på en ungdomsuddannelse, og i 2018 var der 1.837 unge mellem 18-25 år uden afsluttet uddannelse der hverken var i uddannelse eller beskæftigelse (Grønlands statistik). Der er endnu ikke foretaget grønlandske undersøgelser om andelen af anbragte unge der gennemfører en uddannelse. Men en ny undersøgelse der er foretaget ved at spørge medarbejderne på institutionerne, viser at 21 pct. af de 12-17-årige ikke er i gang med uddannelse eller beskæftigelse (Dahl et al. 2020: 38). Undersøgelsen viser desuden at skolefraværet er højt, særligt på de selvstyrejede institutioner. Rapporten *Initiativ om understøttelse af det grønlandske selvstyre på området for udsatte børn og unge i Grønland* fra 2017 finder ligeledes at mens der på nogle døgninstitutioner er god praksis for at alle børn går i skole, uddannelse eller er i anden form for beskæftigelse, er der på andre institutioner en holdning til at børnene ikke kan gå i skole på grund af deres problematikker (op.cit.: 30). Der er politisk fokus på at det at være selvforsørgende er en vigtig del af "det gode" voksenliv, og at muligheden for at finde beskæftigelse i dag hænger nøje sammen med uddannelse. I *Skatte og Velfærdskommissionens baggrundsrapport* fra 2011 beskrives det således:

Skolen er det vigtigste springbræt videre i livet for alle børn, og trivsel og faglighed i skolen er tæt forbundet. Derfor er det afgørende at støtte udsatte børn og unge i deres skolegang. Bedre trivsel i skolerne for udsatte børn vil skabe et større fagligt udbytte, så flere kan klare sig videre i en senere uddannelse (op.cit: 5).

Der er forskellige grunde til at det ikke er alle børnene der går i skole. Som beskrevet ovenover er der nogle institutioner der ikke prioriterer skolegangen, og andre gange er børnene selv meget svære at motivere. I få tilfælde fortalte børn der går i skole, om at de bliver mobbet med at bo på børnehjem mens flere af dem der er gået ud af skolen, fortæller om gode oplevelser med deres skolegang.

En af pigerne fortæller at hun ikke har gået i skole i de to år hun har boet på institutionen. Hun ved ikke helt hvorfor, for hun ville ellers gerne gå i skole, men ræsonnerer selv: "Jeg har gået i specialklasse i [anden by]; det er nok derfor de ikke vil ha' mig". Andre, særligt de mindre børn, fortæller at de er glade for at gå i skole: "I skolen har jeg fået 5 A'er, og min morfar blev så glad. Han har været storfanger og har haft sit eget firma. Jeg vil også være en stor et eller andet... god til det jeg gør".

I forhold til fremtidigt arbejde er ønskerne mere varieret og spænder fra dyrelæge over kok til brandmand eller fåreholder, men på samme måde som med uddannelsesønskerne ved børnene som regel ikke helt hvad der kræves af dem for at få det arbejde de ønsker sig og de fortæller sjældent om at være oprigtigt inddraget i beslutningerne omkring deres skolegang. På de fleste institutioner er det en praksis for at holde børnene hjemme fra skole de første uger til måneder, for at "barnet kan falde til", og flere af de børn jeg talte med, vidste ikke helt hvorfor de ikke gik i skole.

Efterværn

Generelt vidste børnene under 18 år ikke rigtigt noget om efterværn, og hvilke muligheder det giver dem. Flere mente slet ikke at de havde hørt om det før og dem der havde det eller havde hørt om det, følte sig ikke rigtigt inddraget i beslutningen om de skulle have det.

For de større børn fyldte det meget at de snart skulle ud og bo for sig selv, og det var ikke alle det følte sig klar til det: "Jeg er meget bange for at skulle flytte herfra. Jeg ved ikke en skid om alt det der voksne ting, kommunen og så noget".

Det er forskningsmæssigt veldokumenteret (Egelund & Hestbæk 2003) at anbragte børn har en række sociale behov som de ikke kan forventes at løse alene når de bliver 18 år. Det drejer sig blandt andet om uddannelse, bolig, økonomi, m.m. og om hjælp til at skabe et sundt netværk og opøve praktiske færdigheder i at mestre livet. De unge har brug for bredspektret støtte i overgangen mellem anbringelse og selvstændigt voksenliv (Egelund & Hestbæk 2003: 17).

Seks af ud de 38 jeg talte med, var i efterværn, og det var forskelligt hvad de fik ud af det:

Sina på 20 år måtte flytte fra den institution hun havde boet på siden hun var 13-14 år, for at komme i efterværn da hun blev 18 år; hun ville hellere været blevet på den gamle institution, men de tilbød ikke efterværn. I Sinas tilfælde betyder efterværn at

hun bor på en institution med voksenopsyn, men hun laver ikke noget i dagtimerne, og der er ingen særlig oplæring til voksenlivet. De sidste ti måneder har hun ventet på svar på om hun kan komme på Majoriaq.

Sara på 20 år har boet på institutionen i to år, og hun kom fra den plejefamilie hvor hun har boet det meste af sit liv. Sara ved ikke hvor længe hun kan være i efterværn endnu, men hun vil gerne blive noget længere, for hun føler sig ikke parat til at bo for sig selv. Men hun føler at kommunen er ved at presse hende ud selv om hun har sagt til dem at hun ikke er klar.

Hans på 18 år har boet på den samme institution siden han var 14 år, og er glad for at kunne blive boende. Han fortæller at han har skrevet under på at være i efterværn til han bliver 23 år, og han vil gerne have en uddannelse mens han bor her så der er nogen "bagved" der kan støtte ham.

Helga på 20 år har boet på institutionen i 7 år og ved at hun kan blive her til hun bliver 23 år, og nu har hun også fået sit eget værelse. Helga arbejder fuld tid.

Heino på 20 år har boet på institutionen i ti år. Han mener at han kan være i efterværn hele sit liv. Heino arbejder fuld tid, og han føler at børnehjemmet har forberedt ham til at være voksen, og nu skal han til at vænne sig til at bo for sig selv.

Jakobine på 19 år har boet her i næste to år. Hun føler ikke at børnehjemmet forbereder hende til at blive voksen; hun bor på et værelse i kælderen af huset og har ikke så meget med resten af huset at gøre. Jakobine har bedt personalet om hjælp til at handle ind så hun kan blive klar til voksenlivet, men de hjælper hende ikke, og hun føler ikke hun har kontakt med dem.

Fælles for de seks i efterværn er at de ikke kan fortælle om der er lagt en plan for hvad de skal lære eller opnå mens de er i efterværn og de har ikke været inddraget i beslutningerne omkring efterværnet. Med undtagelse af Hans der ved at han gerne vil bruge tiden på at tage en uddannelse, er der ingen af dem der rigtigt har nogen fremtidsplaner, og efterværnet virker her mest af alt som en (planløs) fortsættelse af anbringelsen.

At stifte egen familie

Et andet fremtidsscenario jeg talte med børnene om, er ønsket om at stifte familie selv og måske få børn. Næsten alle udtrykte ønske om at få egen familie og børn på et tidspunkt, men der var generel enighed om at de ville vente med at få børn til de havde egen bolig og fast job. At være klar til at få børn indebærer for de fleste af børnene at have råd til mad og tøj samt at have et hjem og ikke være misbruger af nogen art.

Andre lagde mere vægt på at give deres egne børn en anden opvækst end de selv havde fået: "Jeg vil ikke gøre det samme som min mor; jeg vil gerne gøre det ordentligt".

Med to undtagelser var alle enige om at deres egne børn ikke måtte komme til at bo på børnehjem. Men der var alligevel mange der var ret pragmatiske omkring at børn bliver anbragt hvis forældrene ikke kan tage sig af dem:

Ja.... Sådan... måske. Hvis jeg bliver en der drikker eller misbruger hash, så vil jeg kunne forstå hvis de flytter på børnehjem (Bertheline, 18 år).

Børnehjem er ikke et dårligt sted (...) men jeg kunne aldrig ønske at mit barn flytter på børnehjem for så betyder det at jeg ikke selv har kunne passe det.

Selvfølgelig, hvis det går helt galt, så ønsker jeg alt det bedste, men... jeg vil gerne selv passe dem (Hulda, 17 år).

Jeg vil ikke ønske at det sker, men hvis det er nødvendigt, så... men jeg vil ikke have at det sker (Bo, 18 år).

Der åbnes altså op for den mulighed at deres egne børn kan komme på børnehjem hvis de ikke selv magter opgaven som forældre, og det er ret interessant. Som tidligere beskrevet bliver der anbragt uforholdsmæssigt mange børn i Grønland, og det er nærliggende at spørge: "Hvorfor"? Det, mere eller mindre, standardiserede svar er massivt omsorgssvigt og overgreb samt alkohol- og/eller hashmisbrug hos forældrene (Døgninstitutionernes årsberetning, 2016: 4; Skatte- og velfærdskommissionen 2011: 9), men mens alkoholforbruget er faldet med 50 pct. de sidste 30 år (Grønlands statistik), er anbringelsestallet ikke faldet. Når der er så mange børn der bliver anbragt, betyder det at de fleste familier i landet på en eller anden måde kender til anbringelsessystemet, og forstanderne fortæller at nogle af de børn der anbringes i dag, er anden- og tredje-generationsanbragte. Måske er der ligefrem kommet en normalisering af anbringelserne så det ikke længere er en skamfuld sidste udvej, men en reel mulighed samfundet stiller til rådighed? En undersøgelse fra 2016 peger således på at for mennesker der selv har været anbragt som børn, kan anbringelse af deres egne børn virke som en legitim og nærliggende løsning (Mertz & Andersen 2016).

En anden forklaring er at det kan være svært at give sine egne børn en adækvat omsorg hvis man ikke selv har oplevet den som barn (Kovan et al. 2009: 1206; Kvello 2016: 79). Forskning viser at børn der har været udsat for fysisk mishandling, har to til tre gange så høj risiko for selv at mishandle deres børn fysisk (Milner et al. 2010; Craig & Sprang 2007: 297). Alvorligheden af det man har været ude for i barndommen, ser ud til at have en betydning for overførelsen mellem generationer, forstået på den måde at jo mere traumatiseret man er, jo større risiko er der for at mishandle sine egne børn (Milner et al. 2010). Såvel den omsorg som det miljø man selv er opvokset i, nedarves eller overføres til næste generation, og studier viser at overførslen er om trent den samme hvad enten det er god eller dårlig omsorg der overføres (Kvello

2016). Dette kan betyde at det bliver meget svært for de børn der er anbragt på grund af omsorgssvigt at give deres egne børn en barndom der er fri for svigt i hjemmet.

To af pigerne fortalte om tidligere aborter, og en af pigerne vidste ikke helt om hun var gravid da vi talte sammen. En anden pige havde fået et barn tidligere, og flere af forstanderen fortalte at de havde haft oplevelser med piger der blev gravide mens de boede på institutionerne. Anbragte piger og unge kvinder får oftere fortaget aborter end deres jævnaldrende der ikke har været anbragte. En dansk undersøgelse fra 2017 viser at ud af 598 tidligere anbragte kvinder på 18 år har 18 fået mindst én abort. Ud af 2.063 kvinder der ikke havde været anbragt, gjaldt det samme for fire kvinder (Olsen & Lausten 2017: 12).

I Egelund & Hestbæks forskningsoversigt fra 2003 vises der en række undersøgelser der peger på at tidligere anbragte ofte stifter familie i en yngre alder end andre unge (op.cit.: 230). Og et ældre dansk studie viser ligeledes at anbragte piger og unge kvinder hyppigere bliver mødre i en yngre alder, end andre unge kvinder (Christoffersen 1993 i Egelund & Hestbæk 2003). I 2015 var gennemsnitsalderen for førstegangsfødende i Grønland 24,73 år (Grønlands statistik), men der er ikke opgørelser der viser om der er forskel på hvornår kvinder der har været anbragt, får deres første barn i forhold til kvinder der ikke har været anbragt.

Uddannelse, job og parathed til egen familie er en vigtig del af det at blive voksen. Ovenstående afsnit har vist at børnene har tanker og ønsker om deres fremtid, men at de mangler en del viden om voksenlivet. For pigernes vedkommen er der en ekstra dimension i forhold til at risikere at blive gravid og dermed blive "et barn med barn".

Næste afsnit er en kort opsamling af de vigtigste pointer fra den tematiserede analyse, og dernæst fortsætter analysen af fem samtaler med voksne der var anbragte som børn.

Opsamling

Jeg har trukket nogle af pointerne i ovenstående analyse skarpt op – ikke for at støde, men for at fremme forståelsen for de enorme byrder børnene tvinges til at bære.

Analysen af børnenes udsagn og oplevelser viser at der endnu er lang vej til at sikre anbragte børn en retfærdig behandling. Retfærdig forstået på den måde at børnene sikres deres grundlæggende rettigheder. I gældende lovgivning og i FN's børnekonvention slås det fast at barnets tarv skal komme i første række. Men den måde anbringelserne foregår på i dag, er ikke altid til barnets bedste.

For de fleste af børnene fylder den manglende inddragelse og viden om hvad der skal ske med dem, meget i deres dagligdag. Uvisheden bliver et vilkår for de anbragte børn som de må lære at håndtere og leve med, så godt de kan. Børnene bliver langt fra tilstrækkeligt inddraget i deres egne anbringelser hverken i forhold til gældende lovgivning, til FN's børnekonvention, eller til den forskning der viser at inddragelse er vigtig i sig selv, for at børnene får de bedste chancer for et godt voksenliv; Dels for at højne barnets selvtilid og følelse af kontrol, og dels for at mindske de problematikker som tidligere anbragte voksne kæmper med, f.eks. ringere uddannelsesniveau, psykiske problemer og overdødelighed.

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har truffet afgørelse om at børn ikke må anbringes så langt væk fra deres forældre at samvær i praksis er umuligt. Alligevel bliver de fleste børn anbragt i byer der ligger så langt væk fra forældrene at de kun kan ses et par gange om året. Anbringelser betyder ikke kun adskillelse fra forældrene, men også fra søskende og andre familiemedlemmer. Savnet til familien kan hæmme børnenes lyst og evne til at falde godt til på institutionen. For de børn der ikke føler sig hjemme og ikke rigtigt falder til, kan det være svært at bo et sted hvor man ikke må få besøg af venner, og hvor man måske mest af alt selv føler sig på besøg. Det vises også i det faktum at de allerfleste anbragte børn ikke ønsker at deres egne børn skal ende på børnehjem – fordi deres egne børn ikke skal udsættes for det savn og de svigt de selv har været igennem.

Personalet, herunder forstanderne, er afgørende for børnenes oplevelse af anbringelserne mens de er på institutionerne, på godt og ondt. De gode medarbejdere opbygger børnenes resiliens og forbereder dem på voksenlivet. De mindre gode medarbejdere overskrider professionelle grænser, mangler pædagogiske evner og empati. Ud over personalet på institutionen betyder de andre børn og institutionens fysiske rammer noget for den enkeltes individuelle oplevelse.

Børnene har generelt ringe viden om efterværn og mulighed for at få det. Der er mange ønsker til fremtidige job og arbejde, men en generel ringe viden om hvordan disse drømme skal realiseres. Ligesom med viden om uddannelsesmuligheder er der her god grund til at informere børnene mere om deres rettigheder og muligheder vedrørende deres overgang til voksenlivet.

Kapitel 7. Analyse af samtaler med voksne der var anbragt som børn

For at supplere børnenes fortællinger om hvordan de har det lige nu og her, har jeg talt med fem tidligere anbragte der nu er voksne, og som fortæller om hvordan de husker tilbage på deres anbringelser. Dette retrospektive indlæg viser at familien og tabet af tilhørsforhold til familien fylder mindst lige så meget for de fem tidligere anbragte som for de 38 nuværende anbragte børn.

Fem fænomenologiske fortællinger

De voksne jeg talte med, var mellem 18 og 40 år, og ingen af dem var i efterværn på det tidspunkt vi tale sammen. Ligesom med børnene er alle personer og steder i de fem cases anonymiseret og ændret så deres oplevelser med institutioner eller familie-medlemmer ikke utilsigtet kommer til at udstille disse på en sårende måde.

Samtale med	Antal anbringelsessteder
Irma Margit, 19 år	Ca. 10
Lars, 40 år	Ca. 11
Flemming, 39 år	Ca. 15
Dante, 18 år	Ca. 7
Olivia, 34 år	Ca. 12

Figur 21. Oversigt over samtaler med tidligere anbragte.

Irma Margit, 19 år

Irma Margit bliver snart 20 år, og hun er gravid i sjette måned. Hun er født i en af de større byer og kom på et børnehjem i en anden by da hun var 13 år. Før det havde hun været på børnehjem og hos flere forskellige plejefamilier i den by hun kom fra; hun har ikke selv helt tal på hvor mange, men mener at det er over seks. Hun var ganske lille

da hun blev anbragt første gang, omkring to år, fortæller hun. Irma Margit har seks mindre søskende der alle sammen er anbragt.

I sine anbringelser savnede Irma Margit sine forældre, men samtidig var det rart at bo et sted hvor der ikke blev drukket, og hvor der var nok at spise. Hun kunne godt lide at være på det sidste børnehjem som også var der også hvor hun var længst, men hun kunne ikke lide at være nogen af de andre steder. Det er især fællesskabet og de voksne som Irma Margit husker tilbage på med glæde. Der var altid nogen at tale med, og nogen der kunne fortælle hvad der skulle ske. Medarbejderne var elskværdige, og hun savner stedet den dag i dag. Irma Margit har stadig kontakt til en af medarbejderne og en lille smule kontakt med nogle af de andre unge derfra, men ikke så meget. For Irma Margit har det helt klart været bedre at komme på børnehjem end i plejefamilie, og i dag er der ingen kontakt til de tidligere plejefamilier selvom de bor i samme by, for: "Jeg kan ikke lide dem".

Irma Margit har i dag ingen kontakt til sin far, men efter hun kom tilbage til byen, flyttede hun ind til sin mor. De snakker dog ikke så meget sammen, for Irma Margit har meget svært ved at tilgive hende. Moren drikker stadigt, og Irma Margit har en meget stor vrede mod hende og den alkohol som hun har været omgivet med hele sit liv. Der er meget larm og uro i morens hjem, og Irma Margit ønsker sig inderligt at få sit eget sted hvor hun kan være gravid i fred. Hun har søgt om at få en af byens mor-barn-lejligheder sammen med kæresten, men kommunen har endnu ikke givet hende et klart svar, synes hun. Irma Margit er også parat til at flytte til en anden by, bare der er en lejlighed til hende og hendes lille familie.

Irma Margit er ikke helt klar over reglerne omkring efterværn og ved ikke hvad hun har ret til. Hun fortæller at hendes sagsbehandler stoppede hjælpen til hende da hun blev 19 år. Hun var ellers blevet lovet at de først ville slippe hende når hun havde fået sin egen bolig, men Irma Margit siger at: "de slap hende" da hun blev 18 år og sendte hende tilbage til den by hun kom fra. Lige nu laver hun ikke noget, men i næste uge skal Irma Margit starte på *Piareersarfik* som er en forberedelse til at komme på Majoriaq så hun kan færdiggøre sin 10. klasse-eksamen.

Irma Margit ønsker ikke at hendes barn skal opleve det som hun selv har oplevet. Det har været så frygteligt at vokse op med alkohol og at mangle sine forældre. Irma Margit vil selv beholde sit barn; han skal ikke anbringes. Og jordemoderen har også sagt at hun ikke skal være bange for at "de" tager hendes barn fordi hun hverken drikker eller ryger hash. Irma Margit forklarer at hun vil være en god forælder og sørge ordentligt for sine børn; hun vil købe tøj og mad, og hendes barn kommer ikke til at se alkohol i hjemmet. Hun vil tale med det og sørge for at han ikke kommer til at opsøge farlige ting.

Det er svært at sige hvad der var sket hvis hun ikke var blevet anbragt, men de gange hun var hjemme, gik det ikke godt. Som barn opsøgte hun alkohol og dårligt selskab, og hun kan ikke forestille sig at det ville have hjulpet med mere støtte i hjemmet. Moren har været på afvænningsflere gange, men falder altid i igen. Irma Margits mormor drak også, og der var meget vold i hjemmet – også over for børnebørnene dengang hun levede. I dag er der stadig vold i hjemmet over for de børn der kommer hjem på besøg hvis der bliver drukket. Når det sker, forlader Irma Margit og kæresten hjemmet og prøver at finde et andet sted at være indtil de kan komme tilbage igen.

Irma Margit er meget glad for at hun blev anbragt uden for hjemmet da hun var barn, og hun mener at det har hjulpet hende til at klare sit voksenliv: "Jeg voksede af det og blev opdraget. Men kun på det sidste børnehjem, ikke de andre steder, måske også fordi jeg var meget uartig dengang. Også fordi det var en anden by; det var godt at komme væk fra familien, men mest fordi der var rigtige gode medarbejdere der". Irma Margit fortæller at hun følte at medarbejderne respekterede hende, at de lyttede til hende, og at de gerne ville hjælpe hende: "Jeg var jo i puberteten og var tit meget gal på dem. De ville mig det godt, men det kunne jeg ikke se dengang. Men det kan jeg se nu, og se hvor meget godt de har gjort".

Irma Margit understreger at det er vigtigt at børnene får at vide hvorfor de bliver anbragt, og at det ikke er deres skyld, men kun fordi forældrene ikke kan tage sig af dem. Irma Margit fik selv ikke noget af vide, så vidt hun husker, men hun synes at det er meget vigtigt at anbragte børn får det af vide.

De 11 steder Irma Margit selv mener hun boede inden hun blev 18 år:

Børnehjem 1 → Børnehjem, anden afdeling → Plejefamilie 1 → Plejefamilie 2 → Plejefamilie 3 → Plejefamilie 4 → Plejefamilie 5 → Plejefamilie 6 → Børnehjem 2 → Efterværn → Morens hjem.

Lars, 40 år

Lars' mor var 17 år da han blev født. Han har fået at vide at det var meningen at han skulle have været en abort, men mormoren tilbød at passe ham i stedet. Dengang drak hele familien, også mor og mormor.

Lars blev anbragt første gang da han var omkring 5 år. Han boede på det tidspunkt hos sin moster og havde før det boet hos en anden moster i Danmark i ca. 1 års tid: "Jeg blev sendt tilbage fra Danmark fordi mormor savnede mig, ellers havde jeg nok kunnet blive boede der". Han ved ikke rigtigt hvorfor han boede hos de forskellige mostre, men han mener at det var fordi moren ikke rigtigt kunne tage vare på ham: "Jeg fandt ikke ud af hvorfor jeg ikke kunne bo der mere. Det var bare noget der lige pludselig skete – min moster og dem, de havde fået besked på at jeg skulle flyttes til

børnehjemmet". Lars fortæller at han: "Tog det bare som det kom. Selv om det selvfølgelig var kedeligt at skulle flytte væk fra familien".

Der var mange forskellige oplevelser ved at bo på børnehjemmet. Hvordan dagen var, kom meget an på hvem der var på arbejde, noget af personalet var rigtige søde, og andre var: "Meget stride og straffede os meget". Lars oplevede at der var en del tumult, og at de blev straffet og skældt ud. Det var "hård" skæld-ud, fortæller Lars: "De var hårde mod os". De voksne der var søde, skabte god kontakt, de talte med børnene og var der for dem.

"Da jeg skulle flytte i plejefamilie, fik jeg først lov til at lære dem at kende ved at besøge dem en gang i mellem. Jeg ville gerne selv flytte hjem til dem, og jeg boede der i ca. to år. Plejefaren røg hash, også mens vi så på det... Det var en god tid mens jeg boede der". Men så en dag fik Lars besked på at han skulle på kommunen, sammen med en af sine mostre, for der skulle tages stilling til hvor han ville bo fremover. "Jeg blev påbudt at sige jeg gerne ville hjem. Det var min moster der sagde at jeg skulle sige det. Det var imod min vilje; jeg ville helst være blevet hos plejefamilien. Men jeg makkede bare ret, det gør man jo. Jeg var omkring 10 år. Jeg kunne ikke tale alene med sagsbehandleren, for min moster var lige ved siden af hele tiden". Lars var ikke glad for at skulle flytte: "Jeg ville gerne blive hos plejefamilien".

Lars flyttede derefter tilbage til hjembyen og boede hos mormor og mor. Han fortæller at de to ofte skændes: "Dengang havde jeg også en lillebror på tre år, og på et tidspunkt stak min mor af med ham fordi hun var bange for at kommunen ville tage ham. Mor havde lavet en aftale med min lillesøsters plejeforældre om at jeg kunne være der i de to uger hun var væk, og så komme hjem igen når hun kom tilbage. Det var en aftale, men den aften min mor kom tilbage, ringede plejeforældrene efter socialvagten. Jeg låste mig inde på værelset, men de truede med at politiet ville komme, så jeg stak af til min mors veninde og overnattede. Det resulterede så bare i at jeg blev tvangsflyttet til børnehjemmet". Lars fik besked på at møde alene op på børnehjemmet." De sagde jeg skulle komme alene kl. 21.00 om aftenen, og ellers ville jeg blive tvangsflyttet til en anden by. Det var ikke sjovt at skulle møde op alene på børnehjemmet på den måde; jeg var omkring 12-13 år dengang".

Der er både gode og dårlige minder fra dengang. Der var gode dage, men Lars husker det også som en slags frihedsberøvelse, f.eks. når han fik stuearrest for noget han ikke havde gjort. De gode dage var når de var ude i naturen og fiske: "Det bedste jeg lærte ved at bo på børnehjemmet, var at jeg lærte at lave mad. Jeg lavede mad da jeg blev nødt til at passe min mormor da hun blev syg og gammel. I dag laver jeg god mad".

Efter godt et års tid på børnehjemmet fik moren sin egen lejlighed og så flyttede Lars derhjem indtil han skulle på efterskole. Efter efterskolen flyttede han tilbage til mormoren indtil han fik en lejlighed af kommunen.

”Jeg ved ikke hvad der var sket hvis jeg ikke var blevet anbragt som barn; det er svært at sige. Som voksen har jeg været selvmordstruet og har flyttet noget rundt. I perioder har jeg kun kunnet spise og trække vejret, og så kan man ikke passe et arbejde. Jeg tænkte meget på at slå mig selv ihjel, men jeg havde lovet mig selv ikke at gøre det. De sidste seks år har mit liv stået lidt standby”

Lars vil gerne sige til børn der bliver anbragt i dag at de skal huske at tro på sig selv, og at det aldrig er ens egen skyld hvis andre gør en fortræd.

De 11 steder Lars selv mener han boede, inden han blev 18 år:

Mor → Moster i Danmark → Moster i Nuuk → Børnehjem 1 → Plejefamilie → Mormor/mor → Børnehjem 2 → Mor → Efterskole → Mormor → Egen lejlighed.

Flemming, 39 år

Flemming flyttede frem og tilbage mellem Danmark og Grønland i sin barndom, for den ene forælder var grønlandsk, og den anden var dansk, og de blev skilt da han var tre år. Han fortæller at da han var 24 år gammel, havde han flyttet 62 gange imellem familie og anbringelser. Han fortæller om sin far at: ”hun [bedstemor] tæskede empatien ud af ham”, og det derfor var svært at bo hjemme. Som knap 13-årig blev Flemming smidt ud hjemmefra; på det tidspunkt boede familien i Danmark, og han kom på børnehjem dernede:

Sådan nogen steder får man jo udleveret sæbe der kan vaskes både hår, ansigt, krop og gulv i. Og så får man udleveret en tandbørste fra en kurv med 500 tandbørster i, og ham der udleverede den, spurgte ikke engang om hvilken farve jeg ville have. Den der helt umiddelbare fornemmelse af institution over det hele, og de mennesker du er samme med, er robotter.

Flemming fortæller at han fik et værelse med linoleumsgulv og et skab med gamle klistermærker, der var revet halvt af. Sengen var ikke redt; det skulle man gøre selv, for institutionen synes at det var meget vigtigt at børnene lærte det fra starten. Det var ikke et rart sted at komme hen, og han følte sig helt alene; der ikke var en eneste voksen der spurgte ham hvordan han havde det, ud over en vikar. Vikaren havde mest nattevagter, så om natten når hun skulle vaske tøj, sad Flemming på tørretumblerne og tale med hende:

Den der manglende menneskelighed... Værelset bar præg af slid, madrassen var tisseplettet, man kunne bare se at der havde været en masse børn igennem. Jeg følte mig som en sag og var helt lost, uden tilknytning til mit hjemland, kultur, sprog og familie. Og enten var pædagogerne super soft og kravlede helt ind i en, eller også var de enormt stringente og disciplinær-agtige mennesker, men fælles for dem alle sammen var at det var et arbejde.

Flemming var anbragt i to år og blev hjemgivet fire gange i løbet af anbringelsen. Da han blev 15 år, kom han i en plejefamilie. På det tidspunkt følte han sig forvirret, både af at være halvt dansk, halvt grønlandsk og af at flytte rundt: "Enten så tilpasser du dig, eller også så dør du simpelthen på det, og jeg tror at mange fysisk dør på det", fortæller Flemming og fortsætter:

Jeg mistede mit grønlandske sprog ved anbringelsen. Til gengæld fik jeg al den psykologhjælp jeg havde brug for. Og plejefamiliekonsulent, og alting var på plads, og efterværn, ikk'. Hvis der ikke havde været det, var jeg ikke her i dag, så var jeg misbruger, alkoholiker eller arbejdsløs. Fordi de traumer jeg fik under opvæksten og hjemmefra, det var jeg ikke kommet over uden hjælp.

Anbringelsen hos plejefamilien holdt helt til han blev til 18 år: "Plejefamilien var søde, men jeg havde for meget krudt i røven". Efter et halvt års efterværn i Danmark flyttede han hjem til Grønland. Flemming følte sig meget udenfor som barn, og det oplevede han igen da han kom hjem og ikke kunne sproget. Han blev behandlet dårligt på grund af at han kun talte dansk, f.eks. oplevede han at der var et andet menneske der spyttede på ham.

Selv om det er vigtigt at bevare tilknytningen til familien, mener Flemming at det er bedre at blive anbragt uden for hjemmet end at blive udsat for fare i hjemmet – på trods af at: "Alle dem jeg har boet på børnehjem med, med undtagelse af én, er i dag stofmisbrugere eller alkoholikere."

De 15 steder Flemming selv mener han boede inden han blev 18 år:

Grønland → Danmark → Grønland → Danmark → Børnehjem 1 → Hjem → Børnehjem 2 → Hjem → Børnehjem 3 → Hjem → Børnehjem 4 → Hjem → Plejefamilie → Efterværn → Egen bolig.

Dante, 18 år

Dante blev anbragt første gang lige da han var begyndt i børnehaveklasse. Han var omkring seks år og kom direkte hjemme fra mor og far til et børnehjem i en anden by.

Dante husker at "de" sagde han skulle være på børnehjemmet i otte måneder, og så ville han komme hjem igen, men han endte med at være anbragt det første sted i over tre år: "Første gang [jeg blev anbragt], gjorde meget ondt på mig fordi det var i den periode hvor jeg havde mest brug for min familie, omsorg og sådan noget. Det gør lidt ondt når jeg tænker på det". Dante fortæller at han måtte besøge den familie han havde i byen, én gang om ugen: "Det var ikke nok for mig, men det var reglerne".

Da Dante var ni år, blev han sendt til Danmark hvor han var i knap fire år: "Der var ikke nogen der sagde til os at jeg skulle rejse til Danmark. Det var sådan en tvangsrejse. Jeg blev tvunget væk fra min familie". Dante husker anbringelsen i Danmark som en god tid, men han mistede meget af sit grønlandske sprog mens han boede der. "Lige nu kan jeg ikke forstå de fleste der taler grønlandsk – på grund af at jeg blev tvangsfjernet fra mine forældre. Så det er blevet et problem at tale grønlandsk, og nogle gange kan jeg ikke udtale rigtigt på grønlandsk ... det kan føles som et problem".

Han kom tilbage til Grønland på en institution i en anden by end han kom fra, og han fortæller om hvordan han følte sig tvunget til at deltage i aktiviteter på institutionen, og at den afmagt stadig sidder i ham i dag: "Når jeg bliver rasende, kan jeg ikke styre mig: jeg kan ikke stoppe mig selv". Han mener at de ting han blev tvunget til som barn, har været medvirkende til hans adfærd i dag og har ændret hans temperament:

Ja, det var dem der fik mig til at blive rasende og tvang mig til at træne. Hvis jeg ikke havde lyst til at træne, tog de tøjet af mig og gav mig træningstøj på, og så blev jeg trukket ud på vejen. Ja, de voksne medarbejdere, de sagde også at det var tvangstræning. Vi blev tvunget til at træne.

Anbringelserne har taget hårdt på Dante, og han oplever at han er skubbet ud af familien selv om han i dag bor hjemme hos sin far: "Jeg har ikke været hos min familie i næste 11 år. Så jeg er ikke opvokset blandt min familie; jeg var den der blev skubbet ud af familien". Dante fortæller at han har det meget svært; han tænker næsten dagligt på hvorfor han skal være i live fordi; "i mit inderste er jeg død". Han føler ikke at han har nogen han kan tale med sine tanker om, og siger: "Jeg prøver at vise at jeg har smerte indeni, men jeg prøver også at være så glad som muligt. Jeg prøver at glemme al den tid jeg har været på børnehjem".

Dante ved ikke hvad efterværn er, og han siger at det ikke er noget han fik tilbudt. Han har et meget sporadisk forhold til sin sagsbehandler og siger at han ikke har talt med hende siden 2017. Han mener at hun modarbejder ham og ikke tager hans ønsker

alvorligt. F.eks. vil Dante gerne på Majoriaq eller noget andet der kan give han en form for eksamensbevis: "Sidste gang jeg gik i skole var i 6. eller 7.klase; jeg har ikke nogen eksamensbeviser eller noget", men han får ikke svar på sine henvendelser. Da jeg spørger Dante om han føler han har haft indflydelse på sit eget liv, svarer han: "Nej! Det jeg føler i dag, er at jeg ikke har nogen værdi".

De otte steder Dante selv mener han boede inden han blev 18 år:

Hjemme → Børnehjem 1 → Børnehjem 2 → Børnehjem 3 i Danmark → Børnehjem 4 → Børnehjem 5 → Moster → Far.

Olivia, 34 år

Olivia fortæller at det ikke var let at være anbragt som barn: "Jeg var anbragt syv forskellige steder, måske flere". Første gang som spædbarn på et børnehjem i Danmark, men det opdagede hun først da en af de større søskende fortalte det en dag de kiggede på billeder fra dengang.

Da Olivia var tre år gammel, rejste hun hjem til Grønland på ferie sammen med sin mor: "Og så kom vi bare aldrig tilbage til Danmark". Hun flyttede ind sammen med sine bedsteforældre i et lille hus i en bygd; der var ikke meget plads:

Vi er en stor søskendeflok, men vi boede ikke sammen hos mine bedsteforældre; jeg boede der sammen med en masse onkler, mostre, fætre og kusiner.

Min mor boede heller ikke hos os der, og jeg savnede hende meget og græd tit da vi var flyttet fra Danmark. Men hun drak rigtig meget og var flyttet til en anden bygd og fik en anden mand, så jeg så hende ikke særligt meget.

Efter et par år hos bedsteforældre og mostre kom Olivia i pleje hos fremmede mennesker i en anden bygd. Hun boede hos dem i to år, og det var ikke særligt godt. "Plejemor var meget dårlig; hun var nok for ung til at være plejemor, men plejefaren i familien var god nok", fortæller Olivia. Derefter boede hun hos en moster i et stykke tid inden hun flyttede hjem til sin mor og stedfar der boede i en anden bygd. Der var meget vold i hjemmet dengang, og Olivia fik mange tæsk af sin stedfar. Der var ikke nogen socialvagt i bygden, og i skolen var de ligeglade med børn der havde fået blå øjne og blå mærker hjemmefra: "Der var ingen der sagde noget selv om alle vidste at jeg fik mange bank".

Da de flyttede ind til byen, begyndte forældrene at drikke virkelig meget. Men det var alligevel bedre at bo i byen, for der var flere der holdt øje, og der kom underretninger fra skolen: "Jeg var omkring ni år, og skolen gav mange underretninger om at jeg ikke havde mad med, ikke havde skoletaske med og altid var sulten og sådan noget".

Olivia fortæller at der var en del samtaler med socialrådgiverne, og så blev de pludselig anbragt. Hun blev anbragt første gang på børnehjem da hun var 10 år – sammen med to mindre søskende. Olivia fortæller om tiden:

Der var kun to medarbejdere der var uddannet pædagoger; de var danske og sad kun på kontoret. Resten af personalet var ikke uddannet, og de var ikke særlig flinke. Jeg følte mig dårligt behandlet. Der var ikke personale nok til så mange børn, der var for lidt personale, og der manglede omsorg. Jeg var også meget bekymret for hvordan det gik derhjemme.

Men når socialrådgiveren spurgte om der var noget galt derhjemme, løj hun for at beskytte forældrene: "Jeg ville gerne hjem, og jeg sagde alt muligt der ikke passede". Efter et halvt års tid blev alle tre søskende hjemgivet, og forældrene var startet på antabus. Det holdt desværre kun en uge, og Olivia fortæller: "Vi kom frem og tilbage til børnehjemmet tre gange over de næste par år".

Da Olivia var 14 år, flyttede hun hjem til et familiemedlem, og der var hun til hun blev 18 år: "Det var meget godt for mig – og meget bedre end at bo på børnehjem. Jeg blev passet godt der og fik hjælp til at få uddannelse og lejlighed da jeg blev 18 år".

I forhold til medinddragelse siger Olivia at hun aldrig vidst hvornår, eller hvorfor, hun skulle flytte: "Første gang jeg skulle på børnehjem, blev jeg hentet på fodboldbanen af en pædagog fra børnehjemmet der sagde jeg skulle gå med. Hun sagde at nu skulle jeg bo der, og da jeg kom, var mine søskende der allerede". Da Olivia flyttede videre til en plejefamilie, skete det samme: "Der kom to fremmede mennesker og hentede mig med båd. Jeg troede bare at vi skulle ud og fiske, men da jeg spurgte hvornår jeg skulle hjem, sagde de: "Du er hjemme".

Olivia drak meget som helt ung og har også prøvet at begå selvmord flere gange. Men da hun fik sit første barn, skulle hun virkelig tage ansvar for sit eget liv for at kunne tage sig af barnet. Olivia fortæller at det hjalp hende meget at blive forælder fordi hun var fast besluttet på at være en god forælder. "Jeg lovede mig selv at mine børn aldrig skulle se mig fuld. Mine børn klarer sig godt i dag, og jeg er meget stolt af dem". Olivia følte en stor vrede mod sine forældre i mange år, men nu er hun blevet bedre til at acceptere at hun ikke kan gøre noget ved det: "Mine forældre synes selv at de var gode forældre, men det var de ikke".

Olivia kunne hverken læse eller skrive da hun gik ud af skolen: "Min hjerne var i konstant alarm da jeg gik skole. Hvert frikvarter løb jeg hjem for at se om de drak derhjemme, så jeg kunne slet ikke koncentrere mig. I dag kan jeg både skrive og læse; jeg

kan særligt godt lide at læse gamle grønlandske myter. Dengang jeg bestod min uddannelse, ringede jeg til min mor for at sige det, men hun var ligeglad. Uddannelse betyder ikke noget for min mor fordi hun har ikke selv gået i skole”.

”Da jeg var barn, vidste jeg ikke hvor jeg skulle tage hen når mine forældre drak. Jeg vidste at der ville være vold derhjemme og havde ikke lyst til at tage hjem til det, men der var også mange positive ting da jeg var barn. Når mine forældre ikke drak, var det et dejligt hjem. Og så var der også andre gode voksne i mit liv da jeg var barn. Der var mange positive ting i min barndom”.

Socialområdet er blevet bedre de sidste 20 år, synes Olivia. Der er sket store fremskridt: der er blandt andet socialvagt i alle bygder, og nu ved alle at børn ikke må blive slået: ”Jeg kunne godt have tænkt mig at der havde været en socialvagt da jeg var barn. Og skolelærerne skulle have meldt volden i hjemmet; de vidste det jo godt”.

De 12 steder Olivia selv mener hun boede, inden hun blev 18 år:

Børnehjem 1 i Danmark → Mormor → Plejefamilie → Moster 1 → Mor og stedfar → Børnehjem 2 → Mor og stedfar → Børnehjem 3 → Moster 2 → Børnehjem 4 → Familiemedlem → Egen lejlighed.

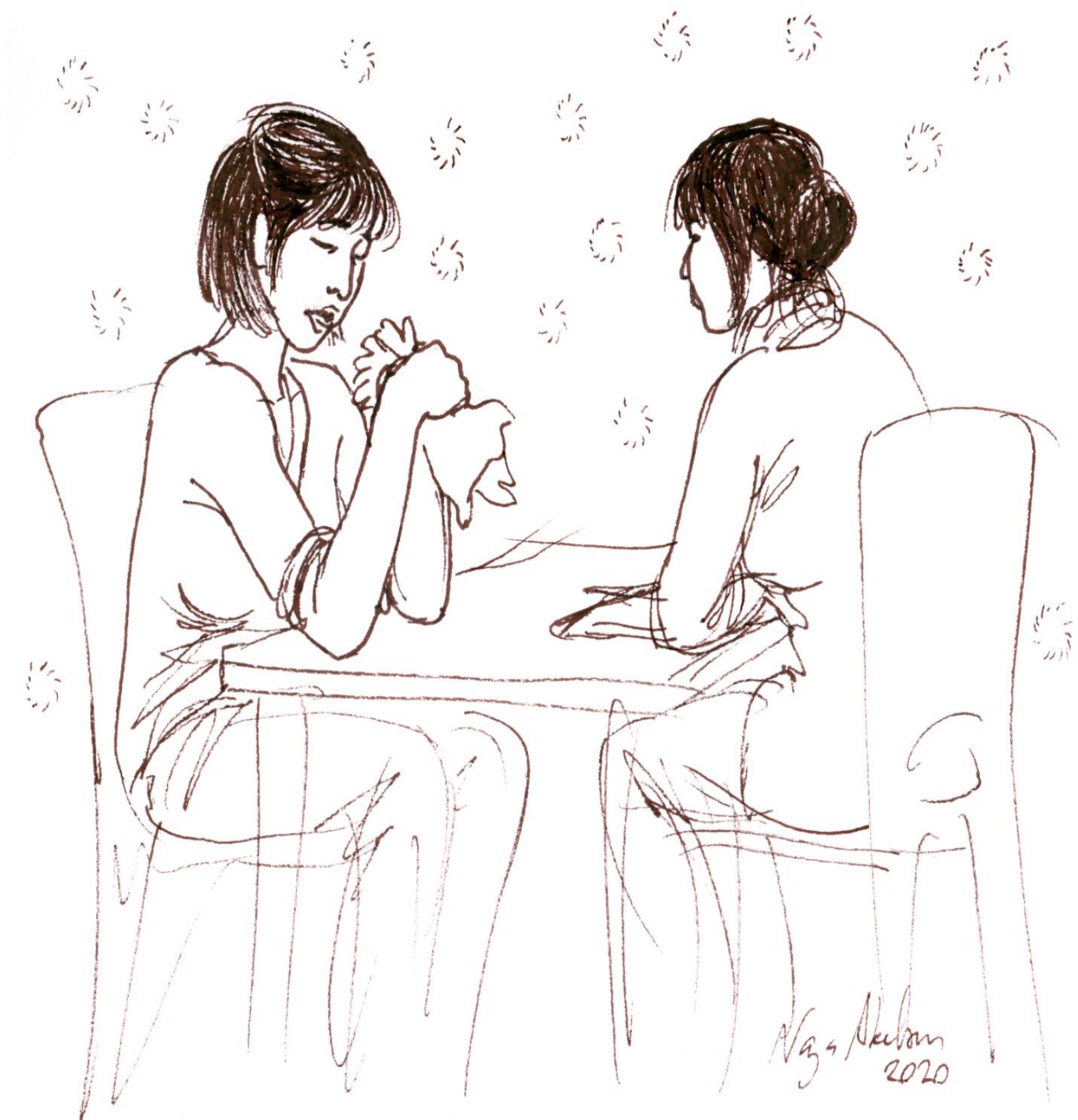

Illustration 10. Samtale med tidligere anbragt (af Naja Abelsen).

Tematiseret analyse

Ene og forladt, et Barn fuldstændig i Tilfældets Haand, havde han været igennem sælsomme Lidelser i Frankfurt, Amsterdam, London og Lissabon. Ting, som ikke kunde fortælles, og knap nok genkaldes i Tanken, bevægede sig endnu som store Dybhavsfisk paa Bunden af hans dunkle Sind (Blixen, 1968, s. 13).

Karen Blixen beskriver her hvordan barndomstraumer til stadighed findes i menneskets sjæl: som "dybhavsfisk" der stille bevæger sig rundt i det inderste. De fem mennesker der så generøst har delt deres livsfortællinger med mig, beretter hver især om de gode og de dårlige minder de har fra deres anbringelser.

Det gælder for dem alle at deres anbringelser har påvirket dem dybt, enten i positiv eller negativ retning. Interviewene er kodet efter samme metode som børnenes, og analysen er delt ind i de samme fire temaer.

"Mine forældre synes selv at de var gode forældre, men det var de ikke"

Følelser og familie

Det er muligt både at savne sine forældre og samtidig være glad for at man ikke bor hjemme. Som Irma Margit udtrykte, var det det rart at bo et sted hvor der ikke blev drukket, men samtidig var det "frygteligt" at vokse op og mangle sine forældre. Dette skisma mellem at bo under ringe opvækstvilkår eller blive fjernet fra sin familie er årsag til lige stor sorg hos de tidligere anbragte, som hos børnene. Følelsen af afsavn følger de fleste af de anbragte ind i voksenlivet, hvor det at mangle et fundament i privatsfæren og et socialt netværk, gør det svært at etablere et godt voksenliv (Honneth 2006; Kvello 2017).

Olivia og Flemming fortæller at deres forældre selv synes at de var gode forældre – på trods af åbenlyse svigt. Begge har i dag et godt forhold til forældrene, men må leve med at deres oplevelser af hvordan deres barndom var, adskiller sig fra forældrenes. Flemming spørger retorisk: "Må man have sin egen historie i familien?" og tilføjer at: "Det med hvad der er den sande historie om ens barndom, er noget af det sværeste ved at være anbragt". Som beskrevet tidligere har anbragte børn ofte en dårligere hukommelse, og ingen eller få livsvidner (Kvello 2017: 177; Warming 2005). Når de minder man, som voksen tidligere anbragt, rent faktisk har om barndommen så bliver draget i tvivl eller negligeret, må det være ekstra svært og måske endda føre til en form

for følelsesmæssig "usynlighed" i privatsfæren (Honneth 2006: 174; Honneth 2003: 98).

Dante føler sig ikke rigtigt som en del af familien efter de mange år væk fra dem. Han føler ikke noget tilhørsforhold, og han tænker på sig selv som en person der ikke har nogen selvstændig værdi. Han tænker ofte på selvmord og siger at i sit inderste er han allerede død. Dette kan tolkes som "psykisk død" der er den krænkellesform der er modstykket til den private sfære (Honneth 2006: 179). Dantes udsagn om selvmord og om allerede at føle sig død kan desværre også forstås meget konkret. Manglede anerkendelse i de tre anerkendelsesfære kan medføre en smerte der er så ubærlig at det ikke længere føles som livet er værd at leve. Som tidligere beskrevet er der omfattende forskning der viser at tidligere anbragte er i større fare for at begå selvmord end andre (Bessell 2011; Morris 2007; Velfærds politik Analyse 2020; VIVE 2020). En dansk undersøgelse om *Anbragte unges udsathed* viser at 28 pct. af 18-årige der tidligere havde været anbragt, har forsøgt selvmord (Olsen & Lausten 2017). Dette skal sammenholdes med at Grønland har en meget høj selvmordsrate, og at de mennesker der begår selvmord, bliver yngre (Hendriksen et al. 2019).

På samme måde som hos børnene bliver det dog også her italesat at det ikke var alt i hjemmet der var dårligt: "Når mine forældre ikke drak, var det et dejligt hjem. Og så var der også andre gode voksne i mit liv da jeg var barn. Der var mange positive ting i min barndom". De andre "gode voksne" som Olivia her taler om, kan meget vel være de eksterne beskyttelsesfaktorer der gjorde en forskel for hendes resiliensprocesser – og dermed indirekte besvarer hendes egne refleksion over hun kan klare sig uden at drikke når alle hendes søskende ikke kan (Jakobsen 2017: 17; Kvello 2016: 217 ff.; Berliner et. al. 2017; Nielsen & Berliner 2013). I *Resiliensprocesser* (2017) gengiver Jakobsen noget af Ann Mastens artikel "*Ordinary magic*" der beskriver at beskyttelsesfaktorer og resiliens ikke er ekstraordinært, men noget alle børn har brug for under deres opvækst:

Det er kendetegnende for resiliensprocesser, at de ikke udspringer fra særlige interventioner fra fagfolk, men at forandringer sker, når en person bruger sine iboende styrker og ressourcer og er understøttet af meningsfulde relationer. (op.cit: 32).

"Da jeg spurgte hvornår jeg skulle hjem, sagde de: "Du er hjemme"

Anbringelse og inddragelse

Forløbet omkring anbringelserne skal, som tidligere vist, ses i det lys at anbringelser og indsatser virker bedst for børn der bliver inddraget i deres egen anbringelsessag. Samt

at børn der ikke føler sig hørt og inddraget i deres anbringelser, udviser lavt selvværd, lav selvtillid og føler sig magtesløse (Bessell 2011; Bijleveld 2015; Jensen 2014). Hvorimod inddragelse kan mindske nogle af de konsekvenser såsom psykiske lidelser, selvmord og dårligere uddannelse som tidligere anbragte ofte lider under (Bessell 2011; Velfærdspolitik Analyse 2020; VIVE 2020).

Ligesom i børnenes fortællinger går det igen at de tidligere anbragte ikke har følt sig inddraget i deres anbringelser. Fire ud af de fem fortæller at de ikke blev hørt, og to vidste slet ikke at de skulle anbringes før de blev hentet.

Dante på 18 år fortæller at han blev sendt til Danmark, uden at hverken han eller hans forældre vidste det før sagsbehandleren kom hjem til dem og sagde at han skulle rejse dagen efter: "Jeg var ni år, næsten ti år; jeg fyldte ti år i Danmark". Det er kun otte år siden Dante blev sendt til Danmark, og det har ikke været uden omkostninger for ham at blive sendt alene afsted til et andet land, uden rigtigt at vide hvorfor han var der, eller hvornår han kunne se sine forældre igen. Dante mener selv at de forskellige anbringelser har ændret hans liv til det værre, og han er hårdt belastet af de oplevelser han har haft med anbringelserne – både i den private, den sociale og den retslige sfære, og han giver udtryk for at han stadig ikke får den hjælp han har brug for.

Ligesom vi så det i børnenes udsagn har det været ca. 50 pct. chance for at anbringelserne oplevedes som gode. To af de tidligere anbragte fortæller at de var glade for at blive anbragt som børn; to var ikke glade for det, og en ved ikke rigtigt. Flemming der var en af dem der var glad for at være blevet anbragt, ser det som det mindste af to ondt og mener at det var bedre at blive anbragt, med alt det dårlige det førte med sig, end at blive i et hjem hvor han var udsat for fare.

To af de tre tidligere anbragte der havde tilbragt tid i Danmark, fortæller at de har mistet deres grønlandske sprog. Det var traumatisk for dem begge at komme hjem til Grønland og ikke mere kunne sproget. Flemming har oplevet at blive spyttet på, på gaden, af en fremmed dame på grund af det, og Dante oplever at føle sig udenfor i sin egen familie. Dette tab af anerkendelse i deres land, kultur og familie er krænkelser der skader mulighederne for at opnå positive selvforhold i hver af de tre sfære Honneth beskriver. Og tabet kan blandt andet føre til store problemer med at udvikle en positiv identitet – noget især Dante giver udtryk for at have svært ved.

”De gik meget mere op i vagtplan og pauser”

Personalet

Alle fortæller at personalet på anbringelsesstederne har været afgørende for deres oplevelses af anbringelsen, på godt og ondt. Det er endnu tydeligere her end hos børnene, måske fordi det er et samlede billede af anbringelser de voksne kigger tilbage på mens børnene endnu ikke ved hvad der venter dem.

Ligesom med børnenes oplevelser af anbringelserne fortæller de tidligere anbragte også at det kom meget an på hvilke medarbejder der var på arbejde, om det blev en god dag på institutionen eller ej. Det var de gode medarbejdere, og ”de andre”, som Lars udtrykker det: ”Nogle gange når de andre var på arbejde, føles det lige som at være i børnefængsel, eller sådan noget”. Mens de gode medarbejdere var søde, skabte god kontakt og talte med børnene. Lars fortæller også om en voksen der gjorde noget særligt for ham, og som må betegnes som værende ud over det der kunne forventes af en medarbejder. Det var dengang forstanderen på en af institutionerne tog ham med hjem til sig selv og lod ham bo der i to uger. At lade anbragte børn bo to uger hjemme hos sig selv, ligger nok mere i overlappet mellem at være personlig og privat, end det ligger i overlappet mellem at være professionel og personlig (se Veen-diagrammet i kapitel 3), men det er et af de få gode minder Lars har fra sine anbringelser på døgninstitution.

Olivia følte sig dårligt behandlet af personalet på døgninstitutionen: Personalet var ikke uddannet, og der var ikke nok voksne. I Børnekonventionen der blev ratificeret af Grønland i 1993 og dermed også gjaldt da Olivia var anbragt, står der at deltagerstaten skal sikre at personalets antal og egnethed står mål med opgaven. Denne del af konventionen er tilsyneladende aldrig blevet opretholdt – på trods af at problemerne både med mangel på arbejdskraft og mangel på *kvalificeret* arbejdskraft er både velkendt og velbeskrevet (Årsberetninger 2001-2018).

Flemmings oplevelse med pædagogerne var at de gik mere op i vagtplaner og pauser end at tage sig af børnene – på nær én vikar der gjorde noget særligt for ham – selv om det særlige i hans situation blot var at tale med ham om natten når han var ensom. Dante fortalte om overgreb fra personalets side hvor han fik trukket tøjet af og blev tvunget til at træne, men han husker også en god kontaktpædagog fra børnehjemmet i Danmark. I begges tilfælde husker de den ene gode medarbejder der har gjort en forskel for dem, på samme måde som Lars husker de to uger hjemme hos forstanderen. Forskning peger på at det er oplevelserne med disse særlige voksne der betyder noget for resiliensprocesserne og dermed får betydning i resten af deres liv (Jakobsen 2017: Kvello 2016).

Flemmings oplevelser peger på at personalet (ud over vikaren) lod deres personlige forhold komme før børnenes behov (egoistisk ondskab) og/eller var overbevist om at

deres måde at håndtere nye børn på var den rette (idealistisk ondskab). Det samme gør sig gældende for Dante hvor personalet med alle midler ville have ham ud og træne og i processen overtrådte hans grænser. Personalet har formodentligt haft en pædagogisk holdning til at Dante havde godt af at træne, eller også fulgte de blot den linje der var langt fra børnehjemmets side; de to muligheder er dem som Birkmose kalder for idealistisk eller tankeløs ondskab (Birkmose 2013: 13).

”Jeg har ikke nogen eksamensbeviser eller noget”

Fremtid

To af de tidligere anbragte var i arbejde på interviewtidspunktet, og tre af dem havde en uddannelse. De to yngste ville gerne gøre deres skolegang færdig, og Irma Margit regnede med at kunne færdiggøre sin 10. klasse, mens Dante der ikke har gået i skole siden 6. eller 7. klasse ikke umiddelbart kan få en eksamen. Derudover oplever Dante at han mangler støtte til at komme videre f.eks. i form af efterværn. Som tidligere beskrevet har unge uden efterværn svært ved at passe job, uddannelse eller blot at finde og beholde et sted at bo (Velfærdspolitisk analyse 2020; SUS og Bikubefonden 2019). Dette vises også i en nyere undersøgelse blandt 128 udsatte og hjemløse grønlændere hvor 60 pct. af dem der var anbragt som børn enten ikke havde gennemført folkeskolen eller havde folkeskolen som eneste skolegang, samt at 42 pct. af de tidligere anbragte nu modtager en form for social hjælp (Schiermacher 2020).

Dante har tidligere bedt sin sagsbehandler om at hjælpe ham, men han havde ikke hørt fra hende i fire måneder da vi talte sammen, og han tror ikke hun ville hjælpe ham. Han vil gerne have en ny sagsbehandler, eller måske klage, men han ved ikke hvordan han skal gøre det. Denne mangel på kontakt med myndighederne kan beskrive som en krænkelse af den retslige sfære hvilket, ifølge Honnet, kan føre til en følelse af ”social død” (Honneth 2006). Dante italesætter selv at han føler sig socialt død og har svært ved at se meningen med at fortsætte det liv han har i dag.

Tre af de tidligere anbragte har selv børn eller barn på vej, og deres børns fremtid ligger dem meget på sinde. Det er ikke muligt at sige noget om hvordan deres børn vil klare sig fremover, men som det vistes i samme afsnit hos de nuværende anbragte børn, er det muligt at sige noget om hvordan børn hvis forældre har været udsat for omsorgssvigt, klarer sig generelt. Kvello konkluderer således at der er en betydelig tilbøjelighed til at omsorgssvigt og fysisk mishandling nedarves fra forældre til børn (Kvello 2016: 80). Derfor er det også særligt problematisk at Irma Margit der er gravid med sit første barn, ikke modtager efterværn, men er henvist til at bo i det samme voldelige hjem hun i sin tid blev fjernet fra.

Efterværn

To havde været i efterværn, men det kun Flemming, der var i efterværn i Danmark, der følte at det havde været i et tilstrækkeligt omfang. Irma Margit startede på efterværn efter anbringelsen, men hun oplevede at det hurtigt stoppede, og derefter måtte hun flytte ind hos den mor der i første omgang var grunden til at hun blev anbragt. Hun fortalte i samtalen at hun ikke rigtigt kendte til reglerne omkring efterværn, eller hvad hun kunne forvente af det, men hun ville ønske at der var noget mere hjælp. Irma Margit havde det svært med at skulle bo hjemme hos sin mor og ville være parat til at flytte til en helt anden by, bare der var nogen der ville hjælpe hende med en lejlighed.

Den anden meget unge mand, Dante, der også endte med at flytte hjem til sine forældre efter døgninstitutionsoopholdet, vidste slet ikke hvad efterværn var, og havde ingen kontakt til sin sagsbehandler.

De to sidste har en alder hvor efterværn ikke blev tilbudt i Grønland da de blev 18 år, og de flyttede begge ind hos familiemedlemmer efter endt anbringelse.

Som beskrevet tidligere er det veldokumenteret at anbragte børn har brug for bredspektret støtte til at få og fastholde f.eks. uddannelse og bolig, når de flytter fra institutionen og ud i et selvstændigt voksenliv (Egelund & Hestbæk 2003: 17). Det har tydeligt haft store konsekvenser for de fire der ikke har haft efterværn, og særligt de to unge under 20 år beretter om store vanskeligheder.

Dante og Irma Margit har dog, i følge lovgivningen, i princippet stadig mulighed for at blive tilbudt efterværn indtil de bliver 24 år, da det i deres nuværende situationer som henholdsvis vorden mor og selvmordstruet, må anses at være af væsentlig betydning for deres trivsel, helbred og udvikling (Inatsisartutlov om støtte til børn §43, stk. 3). Men i realiteten har Dante og Irma Margit ingen adgang til støtten, da de dels ikke er bekendte med deres rettigheder og dels ikke har ressourcer til at søge hjælpen, selv om de gennem vores samtaler blev gjort opmærksom på at det er en mulighed. Det er et stort samfundsmæssigt problem at børn og unge ikke har mulighed for at opnå en realisering af det som Honnet kalder for den retslige og den solidarisk sfære. Den retslige fordi børnene bliver forholdt de rettigheder der gælder for alle øvrige borgere og den solidariske fordi børnene mister muligheden for at bidrage til fællesskabet og blive anerkendt socialt og arbejdsmæssigt (Honneth 2003: 93).

Også blandt andre mennesker der af den ene eller anden grund ikke har klaret sig særligt godt i livet, klare dem der har været anbragt sig dårligst. I en undersøgelse om udsatte voksne grønlændere i Danmark og Grønland, ses det at dem der har været anbragt klare sig dårligt på alle de parametre der er stillet op i undersøgelsen; Uddannelsesbaggrund, forsørgelsesgrundlag, egen bolig etc. Undersøgelsen peger på at det ofte

er et meget snævert netværk der gør det svært for dem og anbefaler større brug af efterværn (Schiermacher 2020: 42).

Opsamling

Fem forskellige oplevelser kan ikke generaliseres til at dække hele anbringelsesområdet for tidligere anbragte. Men måske kan de give et fingerpeg om hvad vi skal være bevidste om i de anbringelser der foretages i dag – ikke mindst når de sammenholdes med de beretninger som de børn der er anbragte i dag, selv fortæller. F.eks. fylder tabet af familien meget for de fire der blev anbragt mens de var små, og tre af de fem føler stadig smerte i deres voksenliv ved at have været adskilt fra familien. De fem var henholdsvis nul år, to år, fem år, seks år og tretten år første gang de blev anbragt.

Fire ud af de fem fik ikke en skolegang der kunne give dem et eksamensbevis, og to tidligere anbragte mistede deres grønlandske sprog under anbringelserne. Oplevelserne med det forskellige personale på institutionerne har betydet meget, på godt og ondt, for de tidligere anbragte. Den måde de husker tilbage på deres ophold på de forskellige børnehjem på, har ikke været afgjort af de ydre rammer, men om der var personale som de kunne lide at være sammen med, og som ikke skældte ud og straffede.

Afsnittet har vist hvordan voksne retro-perspektivt husker deres egne oplevelser af at blive og være anbragt, og i næste kapitel fortæller pårørende til nuværende anbragte om deres oplevelser af at have mindreårige familiemedlemmer anbragt uden for hjemmet.

Kapitel 8. Analyse af samtaler med familier

Samtaler med familie var ikke en del af forskningsdesignet, og jeg har ikke selv aktivt opsøgt familie til anbragte børn, men de har opsøgt mig i forskellige situationer og bedt om at få lov til at fortælle deres beretninger. Med udgangspunktet i det eksplorative design har jeg taget imod al den viden og information som jeg kunne få. Når de pårørendes fortællinger har fundet vej ind i afhandlingen på samme måde som de anbragte børns og de tidligere anbragtes, er det fordi familiemedlemmernes fortællinger komplementere de andre fortællinger og bidrager med nye perspektiver.

Fire fænomenologiske fortællinger

Det skal understreges at familiemedlemmerne selv har opsøgt mig, fordi de havde noget på hjerte og personlige ressourcer til at dele det. Der er kun en af fortællingerne der er fra en pårørende hvor jeg også har talt med barnet. Alle er bekendte med at de deltager i afhandlingen med deres fortælling, og de er alle anonymiseret. De forhold samtalerne blev afholdt under, var i sagens natur meget forskellige, og derfor starter hver enkelt beretning med en forklaring af omstændighederne.

Kapitlet viser gennem en fænomenologisk samtale de tanker og følelser familiemedlemmerne har i forbindelse med anbringelserne, og det afsluttes med en opsamlende analyse af deres fortællinger.

Samtale med	Familie til
Mette og Peter	Mor og stedfar til en anbragt pige
Christine	Mor til anbragt pige
Sofia	Mor til en anbragt dreng
Jonathan	Storebror til en anbragt pige

Figur 22. Oversigt over samtaler med familie.

Mette og Peter

Jeg besøgte en institution, en fredag formiddag, hvor jeg havde en aftale om at komme på besøg. De medarbejdere der var, havde ikke fået at vide at jeg skulle komme den dag. De vidste heller ikke hvilke børn jeg skulle tale med eller hvorfor, og de vidste slet ikke om samtykkeerklæringerne fra forældrene var indhentet. De bad mig om at komme igen senere og tale med "næste hold" medarbejdere. Da

jeg kom tilbage et par timer senere, var der en kvinde på arbejde der godt nok havde hørt noget om at der skulle indhentes samtykkeerklæringer, men hun havde glemt at følge op på det. Hun kunne heller ikke huske hvilke børn det var aftalt at jeg skulle interviewe, men hun vil finde ud af det, og så kunne jeg komme igen i næste dag. Dagen efter var det lykkedes medarbejderen at finde to børn, og deres forældre, der gerne ville tale med mig.

Den første pige jeg skulle tale med, var 12 år, og hendes mor og stedfar ville gerne være med til samtalen. Vi sad på et kontor på institutionen, og jeg forklarede, som altid, først hvorfor jeg var der. Så spurgte jeg pigen om jeg måtte optage vores samtale – det måtte jeg ikke. Jeg spurgte hende om jeg måtte skrive det ned vi talte om, men det var hun ikke meget for. Så spurgte jeg om hun overhovedet havde lyst til at tale med mig – det havde hun ikke. I situationen burde jeg have insisteret på at tale alene med pigen for at leve op til min intention om at bevare børneperspektivet (Kampmann et.al. 2017). Det var ikke rimeligt at sætte hende i en situation hvor hun skulle interviewes foran hendes forældre, når hun ikke selv havde bedt om det. Dertil kommer at jeg ikke ved hvor meget information pigen havde fået af personalet, samt at hun ikke havde haft særligt lang tid til at forberede sig. På grund af de specielle omstændigheder ved interviewene på denne institution, valgte jeg senere at vende tilbage for at give de to børn en mere reel chance til at fortælle deres historie.

Det viste sig at det var forældrene, og i særdeleshed stedfaren, der meget gerne ville have at pigen skulle sige noget om børnehjemmet. Jeg forklarede at jeg kun talte med børn der gerne selv vil tale med mig, og det blev forældrene tydeligt skuffet over, for som de sagde: ”Der er ellers meget der skal siges”. Jeg tilbød at tale med dem om hvordan det er at være familie hvis de havde lyst. Det ville de meget gerne, og pigen ville gerne blive lidt og lytte til hvad forældrene fortalte. Tolken forlod kontoret med det samme, og ca. 10 minutter inden i samtalen med forældrene gik pigen også ud af rummet. Resten af tiden var jeg alene med Mette, Peter og deres baby.

Hvordan er det for jer at have et barn anbragt?

Der er meget svært, siger Mette. Peter bryder ind og siger at børnene blev anbragt før han blev gift med Mette, men at han har sagt til hende at det er deres opgave at hente børnene hjem igen. Det har været planen siden de lærte hinanden at kende, og de har både været i alkoholbehandling og på mange forskellige kurser for at blive bedre forældre. Men Peter mener ikke at kommunen overholder lovgivningen: ”De snakker meget, men der sker ingenting”.

Jeg spørger Mette hvor mange børn hun har: ”Jeg har seks, men en er [bort]adopteret. Vi har hende her [babyen] hjemme hos os”. Peter bryder ind og siger at de [kom-

munen] ellers også ville anbringe babyen, og at de tog hende fra dem direkte fra fødegangen. Mette og Peter var ikke blevet oplyst om at kommunen ville fjerne babyen, og da kommunen ikke havde overholdt lovgivningen, fik de babyen tilbage.

Peter fortæller videre at pigen (på 12 år) skulle have været hjemgivet for to måneder siden, men at kommunen ødelagde det ved at komme med for sene informationer. Pigen "gik i bremse" da hjemgivelsen ikke blev til noget: "Hendes liv har ændret sig meget siden det skete. Hun vil ikke i skole; hun vil ikke høre efter". Pigen har boet her i ni år: fra hun var 3 år og til nu hvor hun er 12 år.

Hvad synes I, som forældre, om børnehjemmet her?

Mette svarer: "Jeg kan ikke lide samarbejdet... Først hører vi at de slår børnene; det siger [pigens navn]". Mette har ringet til børnehjemmet og sagt at de ikke må slå børnene; det er bedre hvis de taler med dem i stedet. Mette fortæller videre at når pigen ikke må gå ud om aftenen når hun er på hjemmebesøg, så vil hun tilbage til børnehjemmet:

Fordi dér må hun gå ud om aftenen; hun styrer hele huset på børnehjemmet. Når hun er meget sur, siger personalet ja til alt hvad hun vil. Hvis hun vil gå ud, kan vi ikke sige at hun ikke må, for så vil hun ikke blive hos os. Hvis hun er dér, kan hun styre dem; hvis hun er hos os, kan hun ikke styre os, og nu vil hun hellere være dér fordi hun kan styre dem. Når hun er sur på børnehjemmet, kommer hun hjem og omvendt.

Her bryder Peter ind og siger at: "Som jeg ser det, er problemet at der ikke er nogen fagfolk her ... de [personalet] kommer ind fra gaden. Jeg har aldrig set de regler som børnehjemmet skal arbejde efter. Jeg har læst loven, men har ikke set noget her fra børnehjemmet. Jeg synes ikke de kan behandle børnenes problemer; det er bare en kasse til opbevaring." Peter fortæller at der skete noget med pigen på en tur hun var på med børnehjemmet for tre år siden da hun var 9 år. Hun blødte og personalet havde angiveligt mistanke om at der var sket et seksuelt overgreb, men de kørte hende ikke på sygehuset, og de sagde først noget til forældrene tre år senere: "Personalet arbejder ikke efter reglerne. Der følges ikke op på tingene. Det samme er sket nu igen – personalet siger hun har været sammen med en mand på 16-17 år, og det er lovbrud. Brud på den seksuelle lavalder. Der er intet system".

Mette og Peter fortæller at personalet også giver problemerne videre til forældrene. De siger f.eks. at de skal gå med hende på sygehuset i stedet for at selv tage med hende. Og hvis hun forsvinder om aftenen, ringer personalet, og så skal forældrene ud og lede efter hende. Men hvis pigen forsvinder når hun er på weekend hos

forældrene, vil personalet ikke hjælpe. Personalet har heller ikke talt med pigen om hjemgivelse selv om det står i lovgivningen at børnene skal høres, siger Peter.

Begge forældre er for øvrigt også utilfredse med en anden institution som en af pigens søskende bor på. Søskendebarnet skulle ellers have været hjemme til jul, men det blev ikke til noget. Peter mener det er kommunens skyld, og at de løj om at der ikke var billetter. Han mener også at der mangler fagligt uddannet personale på den anden institution.

Hvad kunne I godt tænke jer at børnene får ud af at bo på børnehjem?

Peter siger at der skal være regler. Almindelige regler der kan bruges i livet. Personalet skal tale med børnene om at der er regler i livet. Mette siger at personalet skal tale med børnene om at man f.eks. først må få en kæreste når man er 15 år, og at man ikke starter med at ryge før man er 18 år: "Jeg synes også personalet skal tale med hende om fremtiden og spørge hende om hvad hun vil lave når hun bliver stor". I dag ved pigen det ikke selv om Mette spørger hende. Derfor ved hun at personalet ikke har talt med hende om det. Der mangler faglighed på børnehjemmet, siger Peter; personalet venter bare på deres lønsedler, det er ærgerligt: "Hvis der ikke er faglighed, kan børnene lige så godt bo hjemme, det synes jeg".

I sidste uge var der en medarbejder der sagde til forældrene at de ikke kunne styre pigen mere. Medarbejderen ville have at forældrene skulle gå til kommunen og sige at pigen skal hjem nu: "Men det var bare en medarbejder; det skal være afdelingslederen der siger den slags ting".

Synes I at I får nok informationer her fra børnehjemmet?

Peter: "Vi får mange opringninger fra personalet, men ikke fra afdelingslederen. Jeg synes det skal være afdelingslederen der kontakter og informerer, men det gør han ikke. Resten af personalet ringer hele tiden; de har givet op. Hvis jeg var pigen, ville jeg også gå helt i bremse og ikke høre efter hvad personalet siger. Jeg kan godt forstå hvorfor hun er som hun er nu."

Efter ca. en halv time har Mette og Peter fået sagt det de gerne ville, og vi slutter samtalen af. Forældrene takker for at jeg ville tale med dem, og siger at: "Det er meget vigtigt at tingene kommer frem. Jeg synes det er godt du bruger det vi har sagt."

Da jeg kom tilbage til børnehjemmet halvandet år efter, var babyen blevet anbragt, forældrene var skilt, moren var flyttet fra byen, og pigen havde stadig ikke lyst til at tale med mig.

Christine

Egentligt er det Cecil jeg skal tale med, men hun er kun ti år. Cecil er et af de to børn medarbejderen på institutionen har fundet frem siden i går, og når nu både hun og hendes mor er kommet, synes jeg at jeg bør tale med dem begge to.

Jeg vælger dog at gå temmelig let hen over spørgsmålene⁶⁰ da Cecil virker lidt beklemmt og svarer på de fleste spørgsmål med enstavelsesord. Cecils mor, Christine, er til stede under hele interviewet, og hun vil meget gerne tale med mig. Da jeg har afsluttet samtalen med Cecil, taler jeg derfor videre med Christine. Både Cecil og tolken bliver på kontoret mens vi taler, og tolken hjælper mig med at tale med Christine.

Christine siger at børnene [Cecil har flere søskende her] ikke er glade for at bo her, men der er ikke andre muligheder. Cecil har boet her i fire år nu; hun er den der har boet der længst.

Christine har tre børn boende derhjemme, og hun prøver at lade være med at drikke øl fordi hun ønsker at få de børn der er anbragt, hjem igen. Hun vil gerne have børnene hjem igen, men hun tror ikke selv at det kommer til at ske. Det gør hende ked af det.

I starten sagde kommunen at hun kunne få børnene tilbage når de var holdt op med at drikke derhjemme. Men selv om både Christine og manden har været i behandling, får de ikke børnene hjem. Hun fortæller at kommunen har lovet at de kunne få to af børnene hjem først, og hvis det går godt, kan hun få to mere hjem, men det er ikke sket endnu. Christine har været på kommunen flere gange for at få sine børn hjem, men hun ved ikke hvem hun skal klage til, så nu hun har givet op igen.

Det tog kun Christine ti minutter at fortælle det hun gerne ville, og hun slutter med at takke for at vi kunne tale om det, og fordi det var rart der var nogen der ville lytte til hende.

Sofia

Jeg havde en aftale om at komme på besøg på en institution og kom den formiddag som jeg havde aftalt med forstanderen. Hun var dog syg den dag og havde glemt at jeg skulle komme, derfor vidste personalet ikke hvem jeg var, eller hvad jeg skulle. Der var ingen børn i huset, men der var en del voksne, og de viste mig rundt på institutionen. Der sad nogle medarbejdere i køkkenet og holdt formiddagspause, og jeg præsenterede mig selv og fortalte kort hvad jeg skulle foretage mig der. Da jeg havde sagt det, rejste en af damerne sig op og gav mig, lidt overraskende, et stort kram. Hun hed Sofia, og hun ville gerne vide hvor mit kontor var og bestille en tid. Jeg var stadig lidt paf over det hjertelige kram og måtte spørge

⁶⁰ Cecils interview fra hun var ti år er ikke med i de 38 fænomenologiske fortællinger. Men jeg kom tilbage halvandet år senere og tale med hende igen – denne gang alene (dog med tolk), og dette interview er en del af materialet.

ind til hvad hun helt præcist mente med "en tid". Hun ville gerne have en tid til at tale om sine egne børns anbringelser. Jeg præciserede formålet med mit besøg på institutionen og gjorde det klart at jeg hverken var terapeut eller sagsbehandler, men Sofia fastholdt sit ønske. Så vi aftalte at vi kunne mødes på hotellet næste dag.

Sofia vil gerne tale om sin yngste dreng. Han er 14 år og har været anbragt uden for hjemmet siden han var 10 år gammel; han har været tre forskellige steder på de fire år. Hun fortæller at han blev anbragt på grund af omsorgssvigt fordi kommunen mente at hun arbejdede for meget. Hun arbejdede på en døgninstitution og havde skiftende arbejdstider. Derfor var der perioder hvor hun slet ikke nåede hjem i nogle dage ad gangen.

Den yngste er en god dreng, men barnepigerne havde svært ved at styre ham dengang. Sofia fortæller at han altid har selv haft nøgler så han kunne komme ind, og en mobiltelefon så hun kunne få fat i ham. Men på et tidspunkt begyndte han at slukke for telefonen så hun måtte ud og lede efter ham. Han blev kørt hjem af socialvagten et par gange, og i samme periode begyndte han også at ryge smøger. Han havde fået nogle ældre venner, og Sofia fortæller at de var dårligt selskab for hendes dreng. De ville have penge af ham og sagde til ham at han skulle stjæle fra sin mor. Han prøvede også at sniffe fordi vennerne tvang ham til det. Dem fra kommunen sagde at han røg hash, men han siger selv at det ikke passer, og Sofia tror på ham.

Sofia har fire børn i alt, og alle fire har været anbragt uden for hjemmet – først hos forskellige familiemedlemmer og dernæst hos plejefamilier og institutioner. De tre ældste børn har været udsat for seksuelt misbrug, men kun uden for hjemmet. Sofia fortæller at der aldrig har været alkohol eller hash i hjemmet.

Sofia vil gerne have sin yngste dreng hjem igen, men hun har en sagsbehandler der modarbejder hende ved at sige ting der ikke passer. F.eks. siger sagsbehandleren at Sofia ikke har bolig, penge eller arbejde: "Du arbejder for meget, du tjener ingen penge, du har ingen penge, du har ingen bolig..." Men hun har haft bolig i næsten tre år nu, og hun arbejder kun 40 timer om ugen: "Jeg har ikke så mange timer mere så jeg kan passe bedre på ham nu". De ældre børn hjælper også til og støtter hende meget. Når Sofia henvender sig til kommunen, skælder sagsbehandleren hende ud, og Sofia mener at det er fordi de kendte hende i hendes unge dage, og de kan ikke lide hende. Sofia mener også at de lytter til rygter om hende i byen, og de tror hun er hjemløs selv om hun har bolig. Sofia siger også at de griner af hende fordi hun arbejder med udsatte børn når hendes egne børn har været anbragt.

Sofia går til psykolog og i familiecentret, og det hjælper hende meget. Det har været meget hårdt at kæmpe for at få drengen hjem fordi hun har fået afslag så mange

gange. Men han vil så gerne hjem, og hun bliver ved med at kæmpe for ham. Sofia fortæller at drengen græder i telefonen når de taler sammen, og siger at han vil hjem. Hun synes det er synd for ham at han ikke kan komme hjem når han nu gerne selv vil. Vi taler sammen i næsten en time, og Sofia græder det meste af tiden mens hun fortæller sin historie, men hun er også meget glad for at der er nogen der vil lytte til hende.

Illustration 11. Sofia (af Naja Abelsen)

Jonatan

Jonatan er storebror til en pige som jeg ikke har talt med. Jeg var på besøg på en institution og talte med forstanderen, men det var ikke lykkedes at finde nogen børn der ville tale med mig. Mens jeg var der, kom Jonatan på besøg, og da han fandt ud af hvad jeg lavede, ville han gerne tale med mig. Vi sidder på forstanderens kontor, og der er også en tolk. Jonatan er 32 år; han er gift og har selv børn. Han er storebror til en anbragt pige på 16 år der har boet her i ca. seks måneder.

Prøv at fortælle, med dine egne ord, hvorfor din søster bor her

Jonatan trækker vejret dybt og får tårer i øjnene: "Lige efter mors død, så kom der nogen fra socialforvaltningen og de spurgte... de udtrykte deres medfølelse. Og spurgte om de kunne hjælpe til, om der var brug for hjælp".

Efter begravelsen talte alle søskende med deres mormor om hvad der skulle ske. De besluttede at gå til kommunen og sige at Jonatan gerne ville have lillesøsteren boende: han ville gerne tage ansvaret for hende. Men de sagde nej til at søsteren måtte bo hos Jonatan. Begrundelsen var at der boede andre søskende hos Jonatan og hans kone, og socialforvaltningen synes at der var for mange, derfor kunne det ikke lade sig gøre.

Da de havde drøftet det med mormoren igen, blev de enige om at selv om Jonatan gerne vil have lillesøsteren boende, og hun gerne ville blive hos ham, var der ingen anden udvej end at hun måtte komme på børnehjem. Mormor er blevet ældre og kan ikke have hende boende, og hun bor også i en anden by nu. Lillesøster har heller ikke mulighed for at bo hos sin far. Han er misbruger, så derfor er han ikke egnet til at hun bor der. Derfor var det bedst at hun kom på børnehjem. Lillesøster var selv med til beslutningen. Hun skulle bo et sikkert sted, og derfor valgte de børnehjemmet.

Hvordan har du det med at din søster bor her?

Jonatan fortæller at han har været meget nedtrykt efter hun er flyttet hertil, og hans største ønske er at hun kan flytte hjem til ham og hans kone. Han glæder sig meget til at hun kan holde weekend hos dem igen, for hun har ikke overnattet hos dem siden hun kom på børnehjem for ca. seks måneder siden. Men hun kommer på besøg, næsten hver dag.

Har I kontakt med sagsbehandler?

De har ikke mødtes med sagsbehandleren siden lillesøsteren blev anbragt. Der har slet ikke været kontakt med sagsbehandleren. Det er bare så mærkeligt, siger Jonatan, og familien er glade for at de kan følge med her på børnehjemmet. Han er meget glad for at børnehjemmet holder møde med dem og giver dem informationer om hvordan det går. Ellers havde de ikke fået noget af vide. De har ikke fået nogen informationer fra kommunen, men lillesøsteren har vist dem handleplanen fra kommunen, og der står at det er faren der har forældremyndigheden. Men ingen af hendes søskende har haft kontakt med faren i lang tid, og der ikke nogen fra kommunen der har talt med ham [Jonatan] om det; han får ingen informationer derfra.

Jonatan slutter med at sige at han er meget glad for at blive interviewet. Det får ham til at føle at han ikke bliver helt glemt når der er nogen der vil lytte til ham. Han siger at

det er så irriterende at kommunen ikke gør noget, at der ikke kommer nogen informationer til ham – de er trods alt søskende. Jonatan begynder at græde igen, og vi slutter samtalen.

Tematiseret analyse

Som beskrevet i starten af afsnittet var samtaler med familie ikke en del af det oprindelige design. Når deres beretninger alligevel er med, er det fordi de passer ind i de fortællinger som børnene og de tidligere anbragte har – på samme måde som slidte puslespilsbrikker falder i hak, når de berører hinanden. F.eks. den måde der tales om savn af familie og synet på medarbejderne på institutionerne. Børnenes oplevelser af at være anbragt kan ikke tages ud af den sammenhæng at de har en familie, og familiernes oplevelser af anbringelsen spiller ofte ind på barnets oplevelse. Det kan næsten ikke undgås at det smitter af på barnets oplevelser hvis familien f.eks. har et bestemt billede af personalet eller børnehjemmet i almindelighed.

Alle familiemedlemmerne fortæller om deres kamp for at få børnene hjem igen, og alle er meget følelsesmæssigt berørt over situationen. De pårørende er generelt meget åbne omkring deres egne mangler i forhold til at passe på deres børn, men de fortæller også at de arbejder med sig selv for at blive bedre. Johans fortælling skiller sig lidt ud fordi han ikke fortæller om omsorgssvigt som anbringelsesgrund, men en forælders bortgang.

”Det er synd for ham at han ikke kan komme hjem når han nu gerne selv vil”

Følelser og familie

Sofia fortalte at tre af hendes fire børn har været udsat for seksuelt misbrug. De to andre forældrepar har været i alkohol misbrugsbehandling. Alle tre forældrepar har (haft) flere børn anbragt. Men uden at kende anbringelsesårsagerne, ud over hvad familierne selv har fortalt, er det hverken muligt eller betimeligt at sige noget om de fire pårørendepars omsorgsevner her.

Det der kan siges, er at der er en række *generelle* karakteristika i forhold til omsorgspersoner der oplever at børn bliver anbragt, samt at der sker en overførsel af dårlig omsorg for børn fra generation til generation (Kvelling 2016: 78). Karakteristikaene dækker blandt andet over:

- Familier der er socialt isolerede og socialt stigmatiseret
- Familier med højt stressniveau
- Mødre med ringe eller ingen uddannelse
- Mødre der ikke bor i kernefamilier
- Mødre der er dømt for kriminalitet
- Mødre der lever af offentlig forsørgelse
- Mødre der har dårlige boligforhold

Familiernes position i samfundet i forhold til at være socialt isoleret og stigmatiseret, kan belyses med Honneths anerkendelsesteori (Honneth 2006). Honneth begrundet at hvis mennesket skal opnå en selvvirkeliggørelse, individuelt og socialt, forudsætter det anerkendelse i alle tre anerkendelsesfære: den private, det retslige og den solidariske (op.cit.: 174). Omsorgspersoner der selv har haft en vanskelig opvækst, kan mangle anerkendelse i de nære (kærligheds)relationer. Der kan mangle anerkendelse i den retslige sfære ved ikke at blive opfattet som kapable borgere – som f.eks. Sofia der føler sig dårligt behandlet på grund af tidligere hjemløshed, eller Jonatan hvor kommunen skønner at han ikke har plads til at have sin søster boende. Og der kan mangle anerkendelse på de solidariske områder der gør det vanskeligt at føle sig socialt værdsat – f.eks. ved at være arbejdsløs, eller ved at stå uden for et forældresammenhold i byen fra de forældre hvis børn ikke er anbragt.

”De snakker meget, men der sker ingenting”

Anbringelse og inddragelse

Alle fire sæt familier er meget berørte og meget taknemmelige over at kunne fortælle om deres oplevelser selv om jeg havde gjort det klart at jeg hverken havde beføjelser eller muligheder for at kunne hjælpe dem. Det siger noget om at familierne ikke føler sig hørt og inddraget af det system der ellers skal hjælpe dem og deres familie. Alle tre forældrepar giver udtryk for at deres retslige sfære er trådt under fode, idet de ikke får deres børn hjem selv om de oplever at gøre alt hvad deres sagsbehandlere beder dem om – f.eks. at gå i misbrugsbehandling og arbejde mindre. Dermed oplever de ikke at have samme rettigheder som andre borger – hvilket igen kan medføre en form for ”social død” der fører til tab af selvagtelse (Honneth 2006: 178 ff.). Christine har næsten opgivet håbet om at få sine børn hjem igen, for hun føler at hun løber panden mod en mur på kommunen, og lige som Dante der er tidligere anbragt, ved hun ikke hvor hun kan klage over sagsbehandlingen. Alle borgere i landet har et retskrav på at klage over de afgørelser der træffes, og Honneth beskriver at hvis man bliver nægtet et socialt gældende retskrav, er det ensbetydende med en krænkelse af ens intersubjektive tillid

til at man er anerkendt som et subjekt med moralsk dømmekraft. Fratagelsen af denne rettighed vil som regel føre til et tab af selvrespekt (Honneth 2006: 178). Forældre bliver ikke bedre i stand til at passe deres børn når deres selvagtelse og selvrespekt bliver undergravet af det offentlige system, og det gavner ikke børnene.

Sofia føler ligefrem at sagsbehandleren skælder hende ud og ikke er i stand til at holde deres private relation ude af deres professionelle relation, og at det er derfor hendes dreng ikke kan komme hjem. Når Sofia oplever at blive skældt ud af en myndighedsperson, og at samme person taler dårligt om hende "i byen", er det den form for krænkelse af den retslige sfære som Honneth beskriver som subtile ydmygelser – f.eks. ved offentligt at hentyde til en persons fejltrin (Honneth 2006: 176). Sofia mister troen på det system der skal hjælpe hende og det gavner hverken Sofia eller hendes søn, der efter endt anbringelse sandsynligvis skal hjem til sin mor igen.

Selv om der er kontakt mellem institutionen og forældrene, er der stor forskel på at føle sig inddraget, eller blot at blive ringet op, når medarbejderne på institutionen har svært ved at håndtere ens barn. Mette og Peter følte sig ikke inddraget selv om de blev ringet op forholdsvis ofte. De føler at de kun blev ringet op når der er noget galt, og en medarbejder havde endda opfordret dem til at bede kommunen om at få pigen hjem fordi hun var for besværlig at have på institutionen.

Der er en asymmetrisk magtrelation mellem forældre til anbragte børn og personalet på døgninstitutionen. Nielsen (2017) argumenterer for at pædagoger skal blive bedre til at anerkende og forvalte denne magtrelation i deres arbejde med børn, borgere og beboere, men det er i min optik lige så vigtigt at pædagogen anerkender sin magtposition over for familierne.

I Jonatans tilfælde er det lidt anderledes da han ikke har forældremyndighed og derfor ikke er berettiget til oplysninger fra kommunen. Men da forældremyndighedsindehaveren ikke bor i byen, og desuden ikke er i stand til at tage sig af sit barn, kunne der nok tænkes i mere holistiske løsninger. Ikke mindst fordi Jonatan og de øvrige søskende er meget interesseret i at holde sammen på familien, og fordi lillesøsteren er meget knyttet til dem. Hvis ikke børnehjemmet inddrog Jonatan, kunne den forbindelse blive skadet eller forsvinde, og så ville pigen være efterladt uden stærke familiebande når hun bliver 18 år. Der er børn der behov at være anbragt, og som under ingen omstændigheder kan bo hos deres forældre. Men der er også hjem hvor børnene måske godt kunne blive boende hvis der tilførtes ekstra midler.

Det er veldokumenteret at anbringelser uden for hjemmet hyppigst sker for fattige familiers børn (SFI 2009). Set i det perspektiv kan det måske give mening at tilføre midler til forældre der mister deres bolig på grund af dårlig økonomi eller arbejdsløshed,

eller forældre, som Sofia, der blev nødt til at arbejde så meget at hun ikke kunne være der for sønnen. De penge det koster at have et barn anbragt på en døgninstitution, kan man måske tilbyde forældrene i stedet, under forudsætning af at forældrene ikke er misbrugere eller har spilafhængighed, eller alternativt ansætte en fagperson der kunne komme i hjemmet hver dag, syv dage om ugen.

Det er også værd at filosofere over om det økonomisk kan svare sig at bygge et ekstra værelse på Johans hus så der var plads til søsteren – i stedet for to års anbringelse til en million kroner pr. år. Men dette tankespind er selvfølgelig kun relevant hvis det samfundsmæssigt vægtes at beholde familien samlet.

”Hvis der ikke er faglighed, kan børnene lige så godt bo hjemme”

Personalet

Særligt Mette og Peter mente ikke at personalet på de to institutioner de havde børn på, var særligt gode. De følte at der manglede faglighed, og børnene derfor lige så godt kunne bo derhjemme. De fortalte at medarbejderne kom direkte fra gaden, forstået på den måde at dem der bliver ansat hverken har erfaring, uddannelse eller andre kvalifikationer til at tage sig af børn der bor på børnehjem. Denne bekymring er også blevet italesat af nogle af forstanderne på andre børnehjem:

Men de der normeringer, det er bare papir fordi vi har jo i mange, mange, mange år ikke kunne få dækket de normeringer der er. Det ser så pænt ud at vi har normeret så og så mange pædagoger, men det har jo været folk der kommer ude fra gaden, i mange år (interview med forstander, august 2019).

Problemet med uuddannet personale er flerfacetteret. Som beskrevet tidligere har Naalakkersuisut en forpligtigelse til at sikre personalets antal og egnethed er i overensstemmelse med de reelle behov. Og selv om der (periodevis) er *nok* personale på institutionerne, er der langt fra *nok egnet* personale. Selv hvis vi ser bort fra det teoretiske og lovgivningsmæssige grundlag som uuddannede ikke kan forventes at have kendskab til, er der professionelle og etiske spørgsmål der skal være på plads. F.eks. fortæller Mette og Peter at deres datter måske har været udsat for seksuelt overgreb mens hun har boet på institutionen, men overgrebet er aldrig blevet anmeldt, og forældrene fik først noget af vide om mistanken tre år efter. Ud over de mange åbenlyse og helt forfærdelige ting der er galt med dette, viser det også at samarbejdet mellem institutionen og forældrene er mangelfuldt.

Det er umuligt at sige hvad der er sket i situationen, men et scenarie er at personalet har ladet en egoistisk forråelse råde ved lade deres personlige behov komme forud

barnet. Måske fordi de ikke kan lide at tale om det, måske fordi de gerne ville hjem efter turen og ikke havde lyst til at bruge tid på sygehus, politi og forældre. Det kan også være en tankeløs ondskab hvor personalet har ignoreret mistanken og undladt at reflektere over betydningen af at forsømme deres pligt. Der er selvfølgelig også den mulighed at der ikke skete noget for tre år siden, og at forældrene har misforstået den besked de fik.

Nu hvor pigen er 12 år, er der sket noget igen, og personalet har fortalt forældrene om mistanken, men hverken personale eller forældre har tilsyneladende meldt hændelserne eller talt med pigen om den/dem. Som tidligere beskrevet kan forråelse komme til udtryk både i det vi gør, og i det som vi ikke gør (Birkmose 2013: 13).

Forældrene fortæller derudover om at personalet skulle have slået børnene – et forhold som heller ikke er blevet meldt, men forældrene ringede og bad personalet om at lade være med det. Generelt har børnene i denne afhandling ikke selv talt om vold på institutionerne, men flere har fortalt om at deres søskende på andre institutioner er blevet slået af personalet. Tilsynsrapporterne og døgninstitutionernes egne rapporter nævner ikke vold på institutionerne, og emnet er derfor fraværende. Men som tidligere nævnt har der, i hvert fald før i tiden, været personale der arbejdede med en ”vel-reflekteret lussing”, og der er mindst en institution der har fået deres godkendelse indtaget på grund af vold og vanrøgt af de børn der boede der (Sermitsiaq 2011).

”Mit største ønske er at hun kan flytte hjem”

Fremtid

For de fleste familier handlede fremtiden om den umiddelbare fremtid, og det var den de talte om. Det er lovgivningsmæssigt bestemt at der i barnets handleplan skal stå hvilke former for støtte der selvstændig iværksættes over for familien mens barnet er anbragt uden for hjemmet, for at styrke og støtte hjemgivelsen af barnet (Inatsisartutlov nr. 20, §46 stk. 4). Men umiddelbart var der ingen længerevarende planer der gik ud over at blive ædru og få børnene hjem igen. To af de tre forældrepar havde været i misbrugsbehandling – dog uden at børnene blev hjemgivet. Mette fortæller at det er meget svært at have sine børn anbragt uden for hjemmet, og at hun gør alt hvad hun kan for at få dem hjem igen. Hun gør alt hvad kommunen beder om, og går i behandling, men alligevel føler hun ikke at der sker noget, og hun har ikke fået nogle af sine børn hjem. Det er den samme oplevelse som Christine har med kommunen; hun mener også at hun har fået hjemgivelse af børnene sat i udsigt, men at det ikke bliver opfyldt - lige meget hvad hun gør.

Opsamling

Kapitlet har vist at alle de pårørendes oplevelser med at have et barn anbragt også er præget af sorg og savn – på samme måde som børnenes oplevelser er det. Familierne beretter om en kamp for at få børnene hjem igen, og alle oplever kommunen som en modstander. Samt at der er så stort et behov for at blive lyttet til at de fortæller om deres oplevelser til ”hvem som helst” der kommer forbi, og de vil meget gerne have at deres stemmer bliver hørt vidt omkring.

En af de punkter hvor familiernes fortællingerne adskiller fra fleste af børnene, er at de, med undtagelse af Sofia, bor i den samme by. Det kan være en tilfældighed, men det kan også være at det er lettere for pårørende at kæmpe for deres børn når de har mulighed for at se dem – mere end to gange om året.

Dette kapitel har afsluttet analyserne af empirien, og næste kapitel giver konklusionen på afhandlingen samt perspektiveringen på området fremadrettet.

Kapitel 9. Konklusion

Formålet med afhandlingen er at undersøge børns oplevelser med at blive og være anbragt. Afhandlingens overordnede forskningsspørgsmål er:

Hvordan oplever grønlandske børn det at blive, og være, anbragt på en døgninstitution?

Afhandlingens væsentligste bidrag til det grønlandske anbringelsesområde er at den udfylder det vidensgab der har været omkring børns oplevelser i forbindelse med anbringelser på døgninstitutioner. Der har i høj grad manglet tilgængelig og valid viden om hvordan grønlandske børn oplever at blive og være anbragt og denne afhandling kan således siges at udgøre en grundforskning på området. Det vil sige at der gennem et grundigt og omfattende arbejde er erhvervet ny erkendelse om grundlæggende anbringelsesforhold på felter, som der kan forskes videre ud fra. Afhandlingen bidrager med selvstændig ny viden og nuancer til den eksisterende viden på feltet qua en hermeneutisk og fænomenologisk tilgang til børns oplevelser. Dermed bygger afhandlingen videre på tidligere arbejde fra MISI og MIO, samt rapporter og undersøgelser fra SFI og Deloitte med flere.

Analysens resultater peger overordnet på tre ting: For det første ved børnene som regel ikke hvorfor de er anbragt, hvor længe de skal være anbragt, eller hvor længe de kan blive boende der hvor de bor. For det andet udtrykker børnene ønsker om mere engagerede medarbejdere på institutionerne. For det tredje savner børnene deres familier meget – ikke mindst fordi de oftest bliver anbragt langt væk fra hjemmet og derfor kun har mulighed for at se familien få gange om året.

Afhandlingens titel "Barndomshjem eller børnehjem?" refererer til børnenes udsagn om deres midlertidige hjem. For de fleste er det et børnehjem, en institution, men for de få (heldige?) er det et barndomshjem. Et barndomshjem fyldt med gode voksne, tætte relationer, tryghed og visheden om at der altid vil være hjælp og støtte at hente. I det mindste så længe medarbejderne og rammerne for børnehjemmet er de samme.

I forhold til at *være* anbragt på den nuværende institution er ca. halvdelen glade for, eller i det mindste tilfredse med, selve anbringelsesstedet mens den anden halvdel hellere ville bo et andet sted. Det vil sige at et barn der bliver anbragt på en døgninstitution har ca. 50 pct. chance for at komme et sted hen, han selv synes er et rart og godt sted at være. Det er samme resultat som at slå plat eller krone, og vi må spørge os selv om det er godt nok? Er det godt nok når samfundet har overtaget ansvaret for et barn og det derefter skal bero på held om barnet bliver flyttet til et sted han kan lide at

være, om han kommer på en institution med gode voksne, om han får tildelt en social rådgiver der har tid til at tale med ham, om han mister kontakten til sin familie eller om han får det bedre eller ej?

I forhold til *at blive* anbragt, oplever de fleste børn (over 68 pct.), at de ikke bliver taget alvorligt, og de bliver ikke inddraget i deres egne liv. De ved ikke hvorfor de er anbragt, hvor længe de skal være anbragt, og oplever gang på gang at beslutninger tages hen over hovedet på dem. De lærer med andre ord at deres meninger og ønsker er værdiløse. Som det sås i litteratur reviewet findes der kun begrænset forskning der tager udgangspunkt i børnenes egne stemmer, selv om der findes rig forskning der viser at børn der ikke bliver inddraget i deres egne anbringelser, føler sig oversete og usynlige. De mister troen på at de kan være medspillere i eget liv, og ser at samfundet ikke anerkender deres retslige og solidariske rettigheder. Det er ikke kun et brud på FN's Børnekonvention, det er også et brud på landets egne love og direkte kontraproduktivt for bestræbelserne på at give børnene mulighed for et bedre liv.

Det er primært savn af familien der er afgørende for at børnene ikke er tilfredse med at bo på institutionerne. Både de nuværende og de tidligere anbragte beretter om at tabet af familierelationer, og måske endda af identitet og sprog, kan give voldsomme personlige problematikker. Endog traumer der i yderste konsekvens kan betyde at lysten til at leve forsvinder. Det taler for at kontakten mellem forældre, søskende og den øvrige familie bør styrkes og forøges – medmindre vægtige grunde taler direkte imod det.

Derudover er personalet en af de faktorer der betyder mest for børnenes oplevelse af at være anbragt. Personalet, herunder forstanderne, er afgørende for børnenes oplevelse af anbringelserne mens de er på institutionerne – på godt og ondt. De gode medarbejdere opbygger børnenes resiliens og forbereder dem på voksenlivet. De mindre gode medarbejdere overskrider professionelle grænser, mangler pædagogiske evner og empati.

På trods af at der i Børnekonventionen er lagt vægt på at staten skal sikre at personalets antal og egnethed står mål med opgaven er det et kendt problem at det er svært for institutionerne at skaffe tilstrækkeligt personale, og særligt tilstrækkeligt kvalificeret personale. Der er umiddelbart to grundlæggende årsager til denne problematik. For det første har undersøgelser og rapporter i årevis anbefalet at lønnen skal hæves for at tiltrække og fastholde kvalificeret personale. For det andet er der en ringe anerkendelse af det pædagogiske arbejde. Kombinationen af lav løn og dårligt omdømme er medvirkende årsager til at det pædagogiske personale dels søger væk fra området, og dels slet ikke søger ind til området. I betragtning af at dette problem er

kendt og velbeskrevet kan det undre at der hverken fra politisk side eller fra Socialstyrelsen tilsyneladende er langt en langsigtet strategi for at løse udfordringerne.

Konsekvenserne af mangel på kvalificerede personale kan være i yderste konsekvens udmønte sig i overgreb på børnene. Dette ømtålige emne blev kun berørt perifert i interviewene, og der var ingen der fortalte at de selv havde været ude for krænkelse. Men der var flere der talte om at de havde hørt om andre, f.eks. søskende, der var blevet slået af personalet eller havde oplevet seksuelle krænkelse fra personalets side. Ligesom der tidligere er en institution der har fået deres godkendelse inddraget på grund af vold mod børnene.

Der er en udbredt opfattelse af at børnene bliver mere behandlingskrævende, men i stedet for at se på børnene kan blikket vendes mod anbringelsesområdet. Når det opleves at børnene bliver vanskeligere, kan det være et udtryk for manglende pædagogiske redskaber – særligt set i lyset af at der mangler kvalificeret personale. En anden forklaring kan være at samfundets, og dermed institutionernes, forventninger til børns evner og opførsel har ændret sig over årene, og tolerancen over for det der betragtes som afvigende adfærd, er blevet mindre.

Der er ligeledes en tilbøjelighed til at tale om "anbragte børn" som en samlet gruppe med særegne karaktertræk, men det er en problematisk forsimpning. Alle børn er forskellige, og derfor er det ikke universelle løsninger, som f.eks. flere pladser på eksisterende børnehjem, der er brug for, men i stedet flere individuelle løsninger der tager hensyn til det enkelte barns situation. Netop derfor er det særligt interessant at selv om der er færre børn i Grønland i dag end for 30 år siden, bliver der tiltagende flere institutionspladser.

Der foreligger ingen egentlige opgørelser over i hvilket omfang der tilbydes efterværn. Efterværn som begreb er massivt til stede i lovgivningen men de fleste anbragte børn ved ikke hvad det er og kender de ikke deres rettigheder i forhold til at få og fastholde et efterværn. De unge jeg talte med, der var i efterværn, vidste ikke om der var lagt en plan for hvad de skulle opnå mens de var i efterværnet, og de havde ikke været inddraget i beslutningerne omkring forløbet af efterværnet. Dermed virkede efterværnet i disse tilfælde mest som en forlængelse af anbringelsen, ikke mindst fordi de unge stadig boede på en institution.

Det kan derudover undre at børn der har været anbragt uden for hjemmet i store dele af deres liv, vurderes til at kunne flytte hjem til den familie de blev fjernet fra, når de bliver 18 år. Ikke mindst set i lyset af at anbragte børn ofte ikke er alderssvarende og der er omfattende forskning på området, der viser at anbragte børn har brug for efterværn.

Anbringelsesområdet er generelt genstand for stor opmærksomhed både politisk og samfundsmæssigt. Men på trods af opmærksomheden og de mange undersøgelser og rapporter der er udarbejdet gennem årene, er der stadig et vidensgab der underminerer hele anbringelsesområdet. Dels fordi den viden der gennem årene er genereret, ikke systematisk bliver samlet og arkiveret og dels fordi manglende viden i et vist omfang bliver accepteret som et grundvilkår. Det accepteres tilsyneladende f.eks. at der er divergens i det kan betragtes som basisviden, såsom hvor mange børn der er anbragt efter børne og -ungeloven i Danmark og hvor mange børn der er anbragt her i landet. Det kunne pege på at der behov for at der politisk bliver truffet en beslutning om at Grønlands statistik, eller en anden myndighed, systematisk indsamler og analyserer anbringelsestal og årsager for alle typer døgnanbringelser. Samt at der løbende foregår en kvalitativ forskningsindsats omkring disse.

Det er de mange små ting der bliver afspejlet i de store – som f.eks. rapporter der ikke findes (selv om de er udarbejdet), fagchefer der ikke kender visitationssystemet (selv om der hænger et informationsbrev om det på opslagstavlen), og døgninstitutioner der ikke vidste at jeg skulle komme (selv om der var både skriftlige og mundtlige aftaler). Disse små forglemmelser kan bane vejen for at acceptere den større og mere reelle mangel på viden – f.eks. børn der ikke ved hvorfor de er anbragt, børn der ikke ved hvor længe de skal være anbragt og børn der ikke kender deres rettigheder i forhold til efterværn.

Døgninstitutionsanbringelsesområdet kan anskues fra forskellige udgangspunkter f.eks. psykologiske, sundhedsmæssige eller socioøkonomiske. Det betyder også at der endnu er mange områder der med fordel kan undersøges nærmere, herunder men ikke begrænset til: Kultur, sprog, kolonisering, magt, religion eller definition af kulturel identitet blandt børn og personale. Mere forskning på området vil kunne kaste et øget lys på de mange komplicerede problematikker, der eksisterer på området.

Det vil ligeledes være interessant at forske mere i anbringelsesgrundene. F.eks. står alkoholmisbrug ofte anført som del af anbringelsesgrundlaget, samtidig med at alkoholforbruget er faldet med 50 pct. de sidste 30 år og antallet af anbringelserne er steget. Derfor kan det være at der er andre, og mere usynlige, grunde til de mange anbringelser. F.eks. kan det pege på at der er sket en normalisering af anbringelser, samt at anbringelser kan virke som en legitim og nærliggende løsning for forældre der selv har været anbragt.

Efter denne konklusion på undersøgelsens fund vil næste afsnit afslutte afhandlingen med et diskussionsoplæg om anbringelsesområdet.

Diskussion

I dette diskussionsafsnit vil jeg forslå en supplerende anbringelsespraksis til den der bruges i dag, inspireret af anbringelsesområdet på New Zealand, og slutteligt opliste nogle af de betydelige paradokser der eksisterer på området i, til brug for fremtidige diskussioner.

Andre måder at anbringe på

Som et led i kravet om at være en del af et aktivt internationalt forskningsmiljø, tilbragte jeg tre måneder på Auckland Universitet hvor jeg blandt andet studerede anbringelsesområdet i New Zealand. New Zealand har visse fællestræk med Grønland, f.eks. det isoleret ø-liv, og maorierne har visse fællestræk med Inuit, f.eks. konsekvenserne af kolonisering. New Zealand ligger i Stillehavet og består af to hovedøer, Te Ika-a-Māui og Te Waipounamu samt en række mindre øer. Landet er ca. seks gange større end Danmark og ca. 10 gange mindre end Grønland, og der bor ca. 4,5 millioner mennesker. New Zealand ligger tusindvis af kilometer fra de nærmeste naboer og er dermed et af verdens mest geografisk isolerede lande, og et af de sidste lande hvor mennesker bosatte sig (New Zealands regerings hjemmeside 2020).

Den New Zealandske lov: "Children's and Young People's Well-being Act 1989" der er bedre kendt som: "Oranga Tamariki Act 1989", er den lovgivning der gjorde New Zealand til et af verdens førende lande inde for socialområdet. Indtil 2017 hed loven: "The Children, Young Persons, and Their Families Act 1989". Netop den sidste del, "Their Families", var særligt vigtig da det var første gang at lovgivningen specifikt nævnte børns familier som en ressource der skulle bruges i forbindelse med anbringelser og andre sociale problematikker. Et af de banebrydende punkter der gjorde lovgivningen internationalt kendt, var introduktionen af "Family Group Conference" (FGC), på dansk kendt som "Familierådslagning". FGC ændrede den måde at anbringe børn på der havde været fremherskende indtil da – blandt andet med principperne om at involvere familie og netværk i beslutningerne. Familierådslagning blev introduceret i Danmark som en forsøgsordning (Rasmussen et al. 2019; Rasmussen & Hansen 2002;) og anvendes i dag i flere kommuner. I 2017 blev Familierådslagning skrevet ind i den grønlandske lovgivning som en af de metoder der kan bruges som støtteforanstaltning (Inatsisartutlov *om støtte til børn*), og som bliver beskrevet som:

(...) en metode, der tager afsæt i, at alle familier har ressourcer – også familier med sociale problemer. Her får familien og barnet selv sammen med netværket en stor andel i at planlægge og gennemføre den kommende indsats. Alle er med til at drøfte, hvordan barnets og familiens liv kan blive bedre. Metoden er

ved at blive implementeret i hele landet, og den positive modtagelse af modellen vidner om en stor interesse for og efterspørgsel på metoder, der inddrager lokalsamfundet og tager højde for sociale og kulturelle muligheder og behov (Killiliisa 2018: 40).

I forbindelse med mit ophold på Auckland University stiftede jeg bekendtskab med flere organisationer der arbejder med anbringelser af børn. Hos organisationen "*Stand for Children*" blev jeg introduceret for en anbringelsesform der er udviklet specielt til bi-kulturelle samfund og oprindelige folk.

Anbringelsesformen er en afgrænset, intensiv behandling af både barnet og dets familie. I en periode på fem uger bor barnet i en "landsby" (*village*) hvor det dagligt modtager traumebehandling. Samtidig modtager familien supervision, terapi og støtte i hjemmet. Barnet kommer til *the village* med et eller flere specifikke mål som er udarbejdet i samarbejde med familien. Barnet og familien lærer specifikke strategier til at imødegå de udfordringer der findes i familien og i barnets skole. Ved at trække på en mere holistisk og familieorienteret viden og ved aktivt at inddrage familien i løsningerne, tages der vare på det hele barn og den hele familie.

Village-konceptet vil kunne supplere den mere vestlige orienterede anbringelseskultur der er den fremherskende i Grønland i dag, med en metode der er mere i overensstemmelse med inuitkulturen. Det er min hypotese (i) at *village*-konceptet kan tilpasses grønlandske forhold, (ii) at *village*-konceptet, tilpasset grønlandske forhold, kan nedbringe antallet af anbringelser i Grønland og (iii) derved forhindre de u hensigtsmæssige konsekvenser af anbringelse på institution.

Med ovenstående diskussionsoplæg afsluttes afhandlingen.

Litteratur

- Ahmed, Sara (2018): *Killjoy manifest*. København: Informations Forlag.
- Ahmed, Sara (2010): *The promise of Happiness*. USA: Duke University Press.
- Ahmed, Sara (2007): Multiculturalism and the promise of Happiness. *New formations*. Winter 2007/2008; 63
- Ahmed, Sara (2004a): *The Cultural Politics of Emotion*. Edinburgh: Edinburgh University Press (Second edition).
- Ahmed, Sara (2004b): Collective Feelings or, the impressions left by others. *Theory, Culture & Society* vol. 21 (2): 25-42.
- Alderson, Priscilla & Morrow, Virginia (2011): *The Ethics of Research with Children and Young People*. London: SAGE Publications Inc. Second Edition.
- Alderson, Priscilla (1995): *Listening to Children. Children, Ethics and Social Research*. London: Barnados.
- Andersen, Dines; Mortensøn, D. Marie; Perthou, S. Anette; Neerbek N. Maja (2008): *Anbragte børns undervisning. Sammenfatning af tre delrapporter*. København: SFI – Det nationale forskningscenter for velfærd.
- Andersen, John & Arnfjord, Steven (2016): Grønlands socialt arbejde i et empowermentperspektiv. *Uden for Nummer*, 16 (33),6.
- Andersen, B. Lotte & Boolsen, Merete Watt (2015): Hypotesetest i samfundsvidenskab. I: Jacobsen, Michael Hviid, Lippert-Rasmussen, Kasper & Nedergaard, Peter (red.): *Videnskabsteori*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Andersen, F. Sanne (2013): Ond optimisme og viljen til lykke. *Kvinder, køn & forskning* nr. 3-4.
- Andersen, H. Signe & Fallesen, Peter (2013): *Når man anbringer et barn II* Rockwool Fondens Forskningsenhed. Syddansk Universitetsforlag
- Anker, Jørgen (2019): *Det sociale landkort – en kortlægning af aktører og indsatser for børn og unge i Grønland* Social Udviklingscenter SUS for Mary Fonden, efteråret 2019.
- Ankestyrelsen (2019): *Trivsel blandt børn anbragt på døgninstitutioner og opholdssteder*. København: Ankestyrelsen.
- Arnfjord, Steven (2016) " Sociale forhold og socialpolitik i Grønland" i: Larsen, E. Jørgen; Møller, H. Iver (red.): *Social politik*. København: Hans Reitzels Forlag (4. udgave).
- Arnfjord, Steven & Andersen, John (2014): Social arbejde og aktionsforskning i Grønland. *Dansk sociologi*, nr. 4/25 årg. 2014.
- Arnstein, Sherry R. (2019): A Ladder of Citizen Participation, *Journal of the*

- American Planning Association*, 85:1, p. 24-34.
- Baidawi, Susan; Mendes, Philip; Saunders, Bernadette J. (2017): The complexities of cultural support planning for Indigenous children in and leaving out-of-home care: the views of service providers in Victoria, Australia. *Child and Family Social Work* 2016.
- Bauman, Zygmunt (1999): *Globalisering. De menneskelige konsekvenser*. København: Hans Reitzels Forlag A/S.
- Barten, Ulrikke & Mortensen, Bent O.F. (2016): Er grønlandere et oprindeligt folk i folkeretlig forstand? *Administrativ Tidsskrift*, 93 (1), 5-19.
- Beck, Ulrich (1997): *Risikosamfundet – på vej mod en ny modernitet*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Bennett, Marlyn; Blackstock, Cindy; De La Ronde, Richard (2005): A literature review and annotated bibliography on aspect of Aboriginal child welfare in Canada. *The First Nations Research Site of the center of Excellence for Child Welfare and the First Nations Child & Family Caring Society of Canada*. 2nd. Edition.
- Bengtsson T. Tea & Jakobsen B. Turf (2009): *Institutionsanbringelse af unge i norden*. En komparativ undersøgelse af lovgrundlag, institutionsformer og udviklingstendenser. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Beretninger vedrørende Grønland 1948-1950.*
- Beretninger vedrørende Grønland 1951-1952.*
- Beretninger vedrørende Grønland 1952.*
- Beretninger og kundgørelser vedrørende styrelsen af Grønland 1918-1922.*
- Berliner, P.; Bourup, B. E.; Christensen, K.J. (2017): Social resiliens – forandringsressourcer i to byer i Grønland. *Psyke & Logos*, 38, 217-246.
- Berliner, P.; Refby, H. Mirjam; Hakesberg, S. (2005): *At fare vild – sammen*. Introduktion til community psykologi. Frederiksberg C: Forlaget Frydenlund.
- Bessell, Sharon (2011): Participation in decision-making in out-of-home care in Australia. *Children and Youth Services Review* 33 (2011) 496-501.
- Binderkrantz, Anne (2008): På danske hænder? Samspillet mellem grønlandere og danskere i den grønlandske forvaltning. *Politica*, 40, 2, 155-179.
- Bijleveld, G. van Ganna; Dedding, W. M. Christine; Bunders-Aelen, F. G. Joske (2015): Children's and young people's participation within child welfare and child protection services: a state-of-the-art review. *Child and Family Social Work* 2015, 20, pp 129-138.
- Bjerregaard, Peter & Larsen, V. L. Christina (2016): Health Aspects of Colonization and the Post-Colonial Period in Greenland 1721 to 2014. *Journal of Northern Studies* vol. 10, no. 2, s. 85-106.

- Birkmose, Dorte (2013): Når gode mennesker handler ondt. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Bisgaard, Naussúnguaq; Michelsen Vagn (2005): Kriseramte pædagoger og omsorgs svigtede børn i Grønland. *Nordisk sosialt arbeid*, Nr. 2, vol. 25. Oslo: Universitetsforlaget.
- Blackstock, Cindy; Bamblett, Muriel; Black, Carlina (2020): Indigenous ontology, international law and the application of the convention to the over-representation of Indigenous children in out of home care in Canada and Australia. *Child Abuse & Neglect* 110
- Blicher, S. Steen (1829): *Hosekræmmeren*. Udvalgte noveller, ved Kjeld Elfelt 1964.
- Blixen, Karen (1968): *Den udødelige Historie*. Vojens: Gyldendal.
- Boffa, Adriana (2017): The Question of Residential Schools in Canada: Preserve, Demolish, or Repurpose? *Canadian Social Studies*, v49 n1 p11-14.
- Boolsen, Merete Watt & Lindermann, Gitte (2008): Spørgeskemaundersøgelser: fra konstruktion af spørgsmål til analyse af svarene. København: Hans Reitzels Forlag (s. 1 – 159).
- Bonde, Sussie & Sørensen V. Hanne (2009): Gavner uddannelse af pædagogisk personale de udsatte børn og unge i Grønland? *Vinduet*. Perorsaanermik Ilinniarfik.
- Bourdieu et al. (1991): *The Craft of Sociology. Epistemological Preliminaries*. Berlin: Walter de Gruyter.
- Bourdieu, Pierre (1999): *The Weight of the world. Social Suffering in Contemporary Society*. Cambridge: Polity Press.
- Bowden, Francesca; Lambie, Ian; Willis, Gwen (2018): road runners: Why youth abscond from out-of-home care in New Zealand. *Children and Youth Services Review* 94, p. 535-544.
- Brantenberg, Terje; Hansen Jane; Minde, Henry (eds) (1993): *Becoming visible. Indigenous politics and self-government*. Sámi Dutkamiid Guovddás, Centre for Sásmi Studies.
- Breum, Martin (2018): *Hvis Grønland river sig løs*. København: Gyldendal.
- Breum, Martin (2014): *Balladen om Grønland*. København: Gyldendal.
- Braun, Virginia & Clarke, Victoria (2006): Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, volume 3, 2006, issue 2.
- Briggs, Jean (1979): *Never in anger*. London: Oxford University Press.
- Brinkmann, Svend & Tanggaard, Lene (red.) (2015): *Kvalitative metoder*. København: Hans Reitzels Forlag (2. udgave, 2. oplag).
- Brinkmann, Svend & Petersen, Anders (red.) (2015): *Diagnoser, perspektiver, kritik og diskussion*. Århus: Klim.

- Bryld, Trine (2010): *I den bedste mening*. København: Gyldendal.
- Bryld, Tine (2002): *Hjemmestyrets børn – årgang '79*. Nuuk: Atuakkiorfik.
- Butler, Judith (2010): *Kønsballade*. København: Forlaget THP.
- Børnerådet (2011): *De prøver at gøre det så normalt som muligt*. København: Børnerådet.
- Bøttcher, Louise; Knousholdt, Dorte & Vinther-Lindqvist, Ditte (red.) (2018): *Kvalitative analyseprocesser*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Böwadt, R. Pia (2017): *Pædagogisk filosofi*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Canetti, Laura; Bachar, Eytan; Bonne, Omer; Agid, Ofer; Lerer, Bernard; De-nour, Atara K.; Shalev, Arie Y. (2000): The Impact of Parental Death Versus Separation from Parents on the Mental Health of Israeli Adolescents. *Comprehensive Psychiatry*, vol. 41(5) 360-368.
- Chilisa, Bagele (2013): *Indigenous Research Methodologies*. Los Angeles: SAGE Publications Inc.
- Christiansen, B. Lene; Frydendahl, Bolette; Pedersen, H. Christina (2013): Vendinger mod følelser og affekt. *Kvinder, køn & forskning* Nr. 3-4.
- Christensen, Else; Baviskar, Siddhartha (2015): *Unge i Grønland*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Christensen, Else & Hansen, Helle (2011): *Den sociale indsats for børn og unge i Grønland*. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Christensen, Else; Kristensen, G. Lise; Baviskar, Siddhartha (2008): *Børn i Grønland*. SFI. Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Christensen, Else & Ottosen, H. Mai (2002): *Børn og familier*. København: Socialforskningsinstituttet.
- Christensen, Søren & Jensen, D- Poul-Erik (2005): *Kontrol i det stille – om magt og deltagelse*. Frederiksberg: Samfundslitteratur (2. udgave, 3. oplag).
- Christiansen, Jørgen & Mårtensson, Brian D. (red.) (2013): *Pædagogik i døgninstitutionen*. Frederikshavn: Dafolo.
- Christoffersen, J. (Red.) Holck, L.; Hendriksen, L.G.; Zarrehparvar, M. (2016): *Menneskerettigheder i Grønland – Status 2016*. Grønlands Råd for Menneskerettigheder og Institut for menneskerettigheder – Danmarks Nationale Menneskerettighedsinstitution.
- Cirkulære om gældende sociale kontantydelse pr. 1. januar 2020.
- Cirkulære om gældende sociale kontantydelse pr. 1. januar 1983.
- Cirkulære om gældende sociale kontantydelse pr. 1. maj 2019.
- Craig, C. David & Sprang, Ginny (2007): Trauma exposure and child abuse potential: Investigating the cycle of violence. *American Journal of Orthopsychiatry*, May 2007.

- Crotty, Michael (2015): *The Foundations of Social Research*. London: SAGE Publications Inc. (kap.1, 4, 5)
- Curtis, T.; Larsen, H:B; Helweg-Larsen, K; Pedersen, C.P.; Olesen, I.; Sørensen, K: Jørgensen, M.E.; Bjerregaard, P. (2006): Unges trivsel i Grønland 2004. Inussuk, Arktisk forskningsjournal 1, 2006.
- Dahl, M. V. Karen; Kloppenborg, S. Hans; Pedersen, J.M. Niels (2020): *Kortlægning af døgninstitutionsområdet i Grønland*. VIVE, Det nationale forsknings- og analysecenter for velfærd.
- Deloitte (2017): *Departement for Familie, Ligestilling, Sociale anliggender og Justitsvæsen sammenfattende rapport*.
- Deloitte (2011): *Analyse og evaluering af døgninstitutionsområdet*, Departementet for Sociale Anliggender, Grønlands Selvstyre.
- Deloitte (2011): *Analyse og evaluering af døgninstitutionsområdet – sammenfatning af afrapportering*, Departementet for Sociale Anliggender, Grønlands Selvstyre.
- Den Europæiske Menneskerettighedskonvention*, 1950.
- Det Grønlandske Hus (2018): *Drømmen om et bedre liv i Danmark – en undersøgelse blandt unge grønlandere i Københavns udsattemiljø*.
- Dewey, John (2005): *Demokrati og uddannelse*. København: Gyldendals bogklubber.
- Departementet for Familie og Justitsvæsen (2015): *Afdækning, handleplaner, anbragte børn og unge*.
- Direktoratet for Social anliggender og Arbejdsmarked (1996): *Resumé af seminar i Tasiilaq*.
- Direktoratet for Sociale anliggender og Arbejdsmarked (1996): *Seminar og børn og Unge-rapport*
- Direktoratet for Sociale Anliggender og Arbejdsmarked i samarbejde med foreningen Grønlandske Børn (2000): *Nye veje. Konference om omsorgen for børn og unge – rapport*.
- Douglas, H.; Walsh, T. (2013): Continuing the stolen generations: Child protection interventions and indigenous people. *International Journal of Children's Rights*. Vol. 21(1) P. 59-87.
- Durkheim, Émile (1975): *Opdragelse, uddannelse og sociologi*. Carit Andersen Forlag & Finn Suenson Forlag. Kap. 1.
- Døgninstitutionernes Årsberetning, 2001*: Direktoratet for Sociale Anliggender og Arbejdsmarked.
- Døgninstitutionernes Årsberetning, 2002*: Familiedirektoratet.
- Døgninstitutionernes Årsberetning, 2003*: Familiedirektoratet.
- Døgninstitutionernes Årsberetning, 2004*: Familiedirektoratet.
- Døgninstitutionernes Årsberetning, 2005*: Familiedirektoratet.

- Døgninstitutionernes Årsberetning, 2006*: Familiedirektoratet.
- Døgninstitutionernes Årsberetning, 2007*: Departementet for Familie og Sundhed.
- Døgninstitutionernes Årsberetning, 2008*: Departementet for Sociale Anliggender.
- Døgninstitutionernes Årsberetning, 2009*: Departementet for Sociale Anliggender.
- Døgninstitutionernes Årsberetning, 2010*: Departementet for Sociale Anliggender.
- Døgninstitutionernes Årsberetning, 2011*: Departementet for Sociale Anliggender.
- Døgninstitutionernes Årsberetning, 2012*: Departementet for Familie og Justitsvæsen.
- Døgninstitutionernes Årsberetning, 2013*: Departementet for Familie og Justitsvæsen.
- Døgninstitutionernes Årsberetning, 2014*: Departementet for Familie, Ligestilling og Sociale Anliggender.
- Døgninstitutionernes Årsberetning, 2015*: Departementet for Familie, Ligestilling, Sociale Anliggender og Justitsvæsen.
- Døgninstitutionernes Årsberetning, 2016*: Departementet for Sociale Anliggender, Familie, Ligestilling og Justitsvæsen.
- Døgninstitutionernes Årsberetning, 2017*: Departementet for Sociale Anliggender og Justitsområdet.
- Døgninstitutionernes Årsberetning, 2018*: Departementet for Sociale Anliggender og Justitsområdet.
- Efron, Sara E. & Ravid, Ruth (2019): *Writing the Literature Review*. New York: Guilford Press
- Egelund, T.; Jakobsen, T.; Hammen, I.; Olsen, M.; Høst, A. (2010a): *Sammenbrud i anbringelser af unge*. København: SFI – Det nationale forskningscenter for velfærd.
- Egelund, Tine; Jakobsen, B. Turf; Steen, Lena (2010b): *Det er jo min familie!* København: SFI – Det nationale forskningscenter for velfærd.
- Egelund, T.; Christensen, P.; Jakobsen, T.; Jensen, T. & Olsen, R. (2009): *Anbragte børn og unge, en forskningsoversigt*. København: SFI. Det nationale forskningscenter for velfærd.
- Egelund, Tine & Hestbæk, Anne-Dorthe (2003): *Anbringelse af børn og uden udenfor hjemmet – en forskningsoversigt*. København: Socialforskningsinstituttet.
- Egholm, Liv (2014): *Videnskabsteori. Perspektiver på organisationer og samfund*. København: Hans Reitzels Forlag. S. 1 – 170.
- Eketone, Anaru & Walker, Shayne (2013): Kaupapa Māori Social Work Research. I: Gray, M., Coates, J., Bird, M., Hetherington, T. (Red.): *Decolonizing Social Work*. Farnham: Ashgate Publishing Limited.
- Elvén, H. Bo (2015): *Problemskabende adfærd ved udviklingsforstyrrelser eller udviklingshæmning*. København: Dansk psykologisk forlag
- Filbert, K.M.; Flynn, R.J. (2010): Developmental and cultural assets and resilient out

- comes in First Nations Young people in care: An initial test of an explanatory model. *Children and Youth Services Review*. Vol. 32(4). P. 560-564.
- Foreningen for Grønlandske børn (ingen udgivelsesår): *De usynlige børn - en bog til fagfolk om udsatte grønlandske børn i Danmark*.
- Forespørgselsdebat EM2018/136: Forslag til forespørgselsdebat om, hvordan vi kan gøre det mere attraktivt at uddanne sig til og arbejde som pædagog med henblik på at sikre fagligt velkvalificeret personale til daginstitutionerne (24. august 2018). Medlem af Inatsisartut Nivi Olsen, Demokraterne
- Fernandez, Elizabeth; Atwood, Nicola: (2013): Child protection and out of home care: policy, practice, and research connections Australia and New Zealand. *Psychosocial Intervention* 22. p. 175-184.
- Fluke, John D.; Chabot, Martin; Fallon, Barbara; MacLaurin, Bruce; Blackstock, Cindy (2020): Placement decisions and disparities among aboriginal groups: An application of the decision making ecology through multilevel analysis. *Child Abuse & Neglect*. Vol. 34(19) 57-69.
- Flyvbjerg, Bent (2015): Fem misforståelser om casestudiet. I: Brinkmann, Svend & Tanggaard, Lene (red.) (2015): *Kvalitative metoder*. København: Hans Reitzels forlag. (2. udgave, 2. oplag).
- Flyvbjerg, Bent (2009): *Samfundsvidenskab som virker*. København: Akademisk Forlag.
- Flyvbjerg, Bent (1992): *Rationalitet og magt*. København: Akademisk Forlag.
- FN's Deklaration om Oprindelige Folks Rettigheder (2007).
- FN's Konvention om Barnets Rettigheder (1989).
- FN's Menneskerettigheder (1948).
- Frederiksen, Morten (2015): Mixed Methods-forskning. I: Brinkmann, Svend & Tanggaard, Lene (red.) (2015): *Kvalitative metoder*. København: Hans Reitzels Forlag. (2. udgave, 2. oplag).
- Frederiksen, B. Mons (2012): Styr dine følelser! I: Frederiksen, B. Mons & Petersen N. Michael (red.) (2012): *I affect. Skam, frygt og jubel som analysestrategi*. Center for kønsforskning, institut for nordiske studier og sprogvidenskab, det humanistiske fakultet. Københavns universitet.
- Frederiksen, B. Mons & Petersen N. Michael (red.) (2012): *I affect. Skam, frygt og jubel som analysestrategi*. Center for kønsforskning, institut for nordiske studier og sprogvidenskab, det humanistiske fakultet. Københavns universitet.
- Ford, T.; Vostanis, P.; Meltzer, H. & Goodman, R. (2007): Psychiatric disorder among British children looked after by local authorities: comparison with children living in private households. *British Journal of Psychiatry*, 190.
- Gadamer, Hans-Georg (1960/80): Forståelsens historicitet som det hermeneutiske princip. I: Gulddal, J. & Møller, M. (1999) (eds): *Hermeneutik. En antologi om*

- forståelse. København: Gyldendal.
- Gadamer, Hans-Georg (2007 [1960]): *Sandhed og metode*. København: Hans Reitzels Forlag. (2. udgave, 3. oplag).
- Garff, J. (2011): "Altsaaa: at staae ene - ved en Andens Hjælp!" Kierkegaards pædagogiske paradoks. I: Larsen, J. Echardt (red.) *Uddannelseshistorie: Tro, pædagogik og skole* (s. 50-72). Selskabet for skole- og uddannelseshistorie.
- Geertz, Clifford (1973): *The interpretation of cultures*. (s. 311-323). New York: Basic books, inc.
- Gerard, Alison; McGrath, Andrew; Colvin, Emma; McFarlane, Kath (2019): "I'm not getting out of bed!" The criminalization of young people in residential care. *Australian & New Zealand journal of Criminology*. Vol 52(1) 76-93.
- Giddens, Anthony (1996): *Modernitet og selvidentitet*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Glendøs, Mia (2017): Hvordan bagsiden bliver fremlagt – systematisk Review over de sidste 40 års forskning i Østgrønland. *Psyke og Logos* nr. 1, 2017.
- Glendøs, Mia & Berliner, Peter (2017b): Forty years of research concerning children and youth in Greenland: a mapping review. *International Journal of Circumpolar Health*, nr. 1, 2017.
- Goldschmidt, C. Verner & Chemnitz, Guldborg (1964): *Grønland i udvikling*. København: Fremad.
- Grosos, Claudie (1982): *Børns socialisering hos central-eskimoerne*. 4. semesteropgave, Eskimologisk institut. Københavns Universitet
- Gulddal, J. & Møller, M. (1999) (eds): *Hermeneutik. En antologi om forståelse*. København: Gyldendal.
- Gulløv, Eva & Højlund, Susanne (2003): *Feltarbejde blandt børn, metodologi og etik i etnografisk børneforskning*. København: Gyldendal.
- Gregersen, Conni (2010): *Livsmød*. Nuuk: Milik Publishing.
- Gregersen, Conni (2007) Indhold og metoder i det socialpædagogiske behandlingsarbejde for anbragte børn og unge. I: Kahlig, Wolfgang & Banerjee, Nina (red.). *Børn og unge i Grønland – en antologi*. Nuuk: Milik Publishing.
- Grønlands Styrelse: *Statistiske Efterretninger 1925: Værgeraadsbørn i 1923 og 1924*.
- Grønlands Styrelse: *Statistisk Årbog 1984: Tabel 271 Bistand til børn og unge pr. 31. december 1982*.
- Grønlands Styrelse: *Statistisk Årbog 1953: Tabel 238: Børneværn 1951*.
- Grønlands Styrelse: *Summary of Statistical Information Regarding Greenland I-VII, 1942-1947*.
- Halvorsen, Kåre; Olesen, G. Søren (Red.) (2012): *Socialpædagogik i Grønland*.

- Specialtrykkeriet Viborg A/S.
- Hansen, Erik Jørgen & Andersen, Bjarne Hjorth (2005): *Et sociologisk værktøj. Introduktion til den kvantitative metode*. København: Hans Reitzels Forlag (s. 11– 96).
- Haraway, Donna (2018): *Situeret viden*. København: Forlaget Mindspace.
- Hart, Roger (1992): *Children's participation. From Tokenism to citizenship*. Florence: International Child Development Center. Unicef.
- Hart, Roger (2007): Stepping back from "the ladder": Reflections on a model of participatory work with children. I: Reid, Alan; Jensen B. Bjarne; Nikel, Jutte; Simvoska, Venka (2007): *Participation and Learning*. Dordrecht: Springer.
- Hart, Susan (2007): Spejlneuroner, kontakt og omsorg. *Psykolog nyt Nr. 11. 2007*
- Hastrup, Kirsten (2010a): Topografiske infiltrationer- Udfordringer til en realistisk samfundsvidenskab. *Nordisk udkast*, 38 nr. 1/2 gu.
- Hastrup, Kirsten. (red.) (2010b): *Ind i verden*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Hastrup, Kirsten (red.) (2004): *Viden om verden*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Hastrup, Kirsten (2004): Introduktion. Antropologiens vendinger. I: Hastrup, Kirsten. (red.) (2010b): *Ind i verden*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Heckscher, Birthe (1974): *Traditioner for social forsorg i Grønland*. Ministeriet for Grønland 1974.
- Healy, Karen (1998): Participation and Child Protection: The Importance of Context. *British Journal of Social Work* 28. pp 897-914.
- Heidegger, Martin (2017 [1927]): *Væren og tid*. Århus: Klim.
- Heidegger, Martin (2004 [1946]): *Et brev om humanismen*. København: Informations Forlag.
- Heidegger, Martin (1907-10): *To paragraffer fra Sein und Zeit*. I: Gulddal, J. & Møller, M. (1999) (eds): *Hermeneutik. En antologi om forståelse*. København: Gyldendal.
- Hendriksen, G. L; Filskov, N.; Schaumann, H.; Zarrehparvar, M.; Badse, C; Christoffersen, J. (red.): *Børn og unge – status i Grønland 2019*. Grønlands Råd for Menneskerettigheder og Institut for Menneskerettigheder – Danmarks nationale Menneskerettighedsinstitution.
- Hjemmestyrets bekendtgørelse nr. 32 af 14. december 2006 om *hjælp til børn og unge*.
- Hoffmann, M. (2012): Socialpædagogisk indsats i døgninstitutioner med anbragte børn og unge i Grønland. I: Halvorsen, Kåre; Olesen, G. Søren (red.) (2012): *Socialpædagogik i Grønland*. Specialtrykkeriet Viborg A/S.
- Holland, Sally (2009): Listening to Children in Care: A Review of Methodological and Theoretical Approaches to Understanding Looked after Children's Perspectives. *Children & Society Volume 23*, pp 226-235.

- Honneth, Axel (2010): Social Critique between Anthropology and Reconstruction: An Interview with Axel Honneth. Ved Jakobsen, Jonas & Lysaker, Odin (2010): I: *Norsk filosofisk tidsskrift*, Vol. 45, nr. 3 s. 162-174.
- Honneth, Axel (2006 [1992]): *Kamp om anerkendelse*. København: Hans Reitzel.
- Honneth, Axel (2003): *Behovet for anerkendelse*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Honneth, Axel (2001): Om sociologiens rolle i erkendelsesteorien. Interview med Axel Honnet. Ved Willig, Rasmus & Petersen, Anders. *Distinktion* nr. 3, 2001, s. 103-110.
- Hussain, Naimah (2018): *Journalistik i små samfund – Et studie af journalistisk praksis på grønlandske nyhedsmedier*. Ph.d.-afhandling ved Roskilde Universet, i samarbejde med Ilisimatusarfik.
- Husserl, Edmund (1927): Fænomenologi. *Tid/skrift* 11, 1989, s. 5-30.
- Husserl, Edmund (2019a [1929]): *Cartesianske meditationer. En indføring i fænomenologien*. København: Hans Reitzels Forlag (2. udgave).
- Husserl, Edmund (2019b [1907]): *Fænomenologiens idé – fem forelæsninger*. København: Hans Reitzels Forlag (2. udgave).
- Husserl, Edmund (1999 [1907]): *The Idea of Phenomenology*. Berlin: Springer Science + Business Media, 1999.
- Højgaard, Lis & Søndergaard, Dorte M. (2015): Multimodale konstitueringsprocesser i empirisk forskning. I: Brinkmann, Svend & Tanggaard, Lene (red.) (2015): *Kvalitative metoder*. Hans Reitzels Forlag. 2. udgave, 2. oplag.
- Inatsisartutlov nr. 20 af 26. juni 2017 om støtte til børn.
- Inatsisartutlov nr. 1 af 21. november 2013 om magtanvendelse inde for det sociale Område.
- Inatsisartutlov nr. 11 af 22. november 2011 om Børnetalsmand og Børneråd.
- Inatsisartutlov nr. 7 af 19. maj 2010 om sprogpolitik.
- Inatsisartutlov nr. 10 af 19. maj 2010 om erhvervsuddannelser og kurser på erhvervs Uddannelsesområdet.
- Ingemann, Christine & Larsen, V.L. Christina (2018): *A scoping review – well-being among indigenous children and youth in the Arctic – with a focus on Sami and Greenland Inuit*. Nordic Council of Ministers.
- Jakobsen, Ida S. (2017): *Resiliensprocesser*. København: Akademisk forlag.
- Jappe, Erik (2010): *Håndbog for pædagogstuderende*. Frederiksberg: Forlaget Frydenlund.
- Jensen, Bente (2000): Børn som informanter om egen livssituation – og den etiske fordring I: Jørgensen, Per S. & Kampmann (red) (2000): *Børn som informanter*. Børnerådet.
- Jensen, S. Birgitte (2014): *Inddragelse af udsatte børn og unge i socialt arbejde - reel*

- inddragelse eller symbolsk retorik?* Ph.d.-afhandling, Ålborg: Aalborg universitet.
- Jørgensen, Per S. & Kampmann, Jan (red.) (2000): *Børn som informanter*. Børnerådet.
- Jørgensen, Per S. (2000): Børn er deltagere i deres eget liv i: Jørgensen, Per S. & Kampmann, Jan (red.) (2000): *Børn som informanter*. Børnerådet.
- Kant, Immanuel (2018): *Om pædagogik*. Århus: Forlaget Klim.
- Kant, Immanuel (1999): *Grundlæggelse af sædernes metafysik*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Kahlig, Wolfgang og Banerjee, Nina (red.) (2007): *Børn og unge i Grønland – en antologi*. Nuuk: Milik publishing.
- Kampmann, Jan (red.); Rasmussen, Kim; Warming, Hanne (2017): *Interview med børn*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Kampmann, Jan. (1998): *Børneperspektiv og børn som informanter*. Børnerådet.
- Karsberg, H. Sidsel; Lasgaard, Mathias; Elklit, Ask (2012): Victimization and PTSD in a Greenlandic youth sample. *International Journal of Circumpolar Health*, 2012, 71.
- Kemp, P. Susan (2014): Social Justice for Children and Youth I: Reisch, Michael (red.) *The Routledge international Handbook of Social Justice*. London: Routledge.
- Killiliisa (2018). *Naalakkersuisut's strategi mod seksuelle overgreb 2018-2022*. Nuuk: Naalakkersuisut.
- Kiraly, Meredith; James, Julieanne; Humphreys, Cathy (2015): "It's a Family Responsibility": Family and Cultural Connection for Aboriginal Children in Kinship care. *Children Australia*, vol. 40(1). P.23-32.
- Kladakis, Katrine (2012): Grønlandsk skam – Dansk skam. I: Frederiksen, B. Mons & Petersen N. Michael (red.) (2012): I affect. Skam, frygt og jubel som analysestrategi. Center for kønsforskning, institut for nordiske studier og sprogvidenskab, det humanistiske fakultet. Københavns universitet.
- Kolonierne i Grønland 1928 -1932.
- Kolonierne i Grønland 1923-1927.
- Kolonierne i Grønland 1918-1922.
- Kloppenborg, S. Hans & Lausten, Mette (2020): *Udsatte unges inddragelse i kommunernes sagsbehandling*. VIVE. Det nationale forsknings- og analysecenter for velfærd.
- Kovan, M. Nikki; Chung, L. Alissa; Sroufe & L. Alan (2009): The Intergenerational Continuity of Observed Early Parenting: A Prospective, Longitudinal Study. *Developmental Psychology*, vol. 45, No. 5, 1205-1213.
- Krakouer, Jacynta; Wise, Sarah; Connolly, Marie (2018): "We live and Breathe Through Culture": Conceptualising Cultural Connection for Indigenous Australian Children in Out-of-home care. *Australian Social Work*, 71.3, 265-276.

- Krogstrup, K. Hanne (2011): *Kampen om evidens*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Kronborg, Anette & Svendsen, L. Idamarie (2013): *Retten til et familieliv – for børn og forældre*. I: Rasmussen, Nell (red.) (2013): *Menneskerettigheder i Socialt arbejde*. København: Nyt Juridisk Forlag.
- Kreutzmann, Gladys: (1994): *Børn og unges anbringelser uden for hjemmet. En undersøgelse af børn og unges anbringelser uden for hjemmet, baseret på anbringelsesmønstret i 1992*. Direktoratet for Sociale Anliggender og Arbejdsmarked.
- Kreutzmann Gladys (2002): *Farlige børn – børn i fare, en analyse af børneforsorgsarbejdet i Grønland*. Projektrapport, Den Sociale Kandidatuddannelse, Aalborg Universitet.
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2015): *Interview*. København: Hans Reitzels Forlag. (3. udgave, 2. oplag).
- Kvale, Steinar (2005): *Interview. En introduktion til det kvalitative forskningsinterview*. København: Hans Reitzels Forslag.
- Kvello, Øyvind (2016): *Børn i risiko*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Landstingsforordning nr. 1 af 15. april 2003 om hjælp til børn og unge.
- Landstingsforordning nr. 9 af 30. oktober 1992 om hjælp til børn og unge.
- Landstingsforordning nr. 12 af 1. november 1982 om hjælp til børn og unge.
- Landstingsforordning nr. 8 af 10. oktober 1979 om socialvæsenets styrelse og Organisation.
- Larsen, E. Jørgen & Møller, H. Iver (2016) (red.): *Social politik*. København: Hans Reitzels Forlag (4. udgave).
- Launsø, L. & Rieper, O. (2005): *Forskning om og med mennesker*. København: Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck.
- Lauritsen, Annemette (2017): Vis mig dine fanger ... - Et indblik i Grønlands indsatte population. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab* vol. 104, nr. 2.
- Lausten Mette; Jørgensen, Trine (2017): *Anbragte børn og unges trivsel 2016*. Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Lausten, Mette (2018): *Anbragte unge med psykiske vanskeligheder*. VIVE, Det Nationale Forskning og Analysecenter for Velfærd.
- Lov om Grønlands Selvstyre, 12. juni 2009. Nr. 473 (selvstyreloven).
- Lov nr. 577 af 29. november 1978 (Hjemmestyreloven).
- Løgstrup, K.E. (2017): *Den etiske fordring*. Århus: Forlaget Klim (4. udgave, 3. oplag).
- Markel, Gwynn (2004): From Struggles for Recognition to a Plural Concept of Justice. An interview with Axel Honneth. *Acta Sociologica*. Vol. 47 (4) 383-391.
- Martinsen, Bente & Norlyk, Annelise (2011): Tre kvalitative forskningstilgange. *Sygeplejersken*, 12. 64-68.
- Martinsen, Bente & Norlyk, Annelise (2008): Fænomenologi som forskningsmetode.

- Sygeplejersken*, 13. 70-73.
- Marquardt, O.; Fink, J.; Hansen, K.G. (2016): *Grønland i tal. Kilder og cases gennem 300 år*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- McRae, K. O., & Nikora, L. W. (2006): Whangai: remembering, understanding and experiencing. *MAI Review*, 1(7).
- Mendes, P.; Standfield, R.; Saunders, B.; McCurdy, S.; Walsh, J.; Turnbull, L.(2021): Aboriginal and Torres Strait Islander (indigenous) young people leaving out-of-home care I Australis: A national Scoping Study. *Children and Youth Services Review*. Vol. 121.
- Mendes, Philip; Saunders, Bernadette; Baidawi, Susan (2016): Indigenous Young People Transitioning from Out-of-home care (OOHC) in Victoria, Australia: The Perspectives of Workers in Indigenous- Specific and Non-Indigenous Non-Government Services. *The International Indigenous Policy Journal*, vol 7 (3).
- Merleau-Ponty, Maurice (2009): *Kroppens fænomenologi*. København: Det lille Forlag (2. Udgave).
- Mertz, Mikkel & Andersen, H. Signe (2016): *The hidden cost of foster care: New evidence on the intergenerational transmission of foster care experiences*. The Rockwool Foundation Research Unit.
- Mik-Meyer, Nanna (2018): *Fagprofessionelles møde med udsatte klienter*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Mikaelsen, Bibi (2004): *Analyse og diskussion af døgninstitutioners funktion i forhold til beretningerne fra børn, anbragt uden for hjemmet*. Speciale, Institut for Kultur & Samfundshistorie, Ilisimatusarfik.
- Milner, S. J.; Thomsen, J.C.; Crouch, L.J.; Rabenhorst, M.M.; Martens, M.P.; Dyslin, W.C.; Guimond, M. J.; Stander, A.V.; Merrill, L.L. (2010): Do trauma symptoms mediate the relationship between childhood physical abuse and adult child abuse risk? *Child Abuse & Neglect* 34, p. 322.344.
- MIPI (2012): *Nøgletal om børn og unge i Grønland*.
- MIPI (2009): *Nøgletal om børn og unge i Grønland*.
- MIPI (2008a): *Statistik om børn og unge i Grønland 2007-2008*.
- MIPI (2008b): *Børns levestandard i Grønland. Sammenfatning af rapportserien børns levestandard i Grønland – del 1, 2 og 3 samt anbefalinger*.
- MIPI (2007a): *Notat om selvmordstanker og selvmordsforsøg bland unge i Grønland*.
- MIPI (2007b): *Meeqqat inuusuttullu atugarissaartut. Børn og unge med god trivsel*.
- MIPI (2003): *Statistik om børn og unge i Grønland*.
- MIO (2020): *Børnetalsmandens rejserapport fra kommune Qeqertalik, 2019*.
- MIO (2019): *Når magtesløsheden taler. Rapport om borgerhenvendelser til MIO*.
- MIO (2018a): *Børnetalsmandens rejserapport til Qaanaaq, 2018*.

- MIO (2018b): *Børnerettighedsinstitutionen MIO's arbejde. 2015-2018.*
- MIO (2017): *Børnetalsmandens rejserapport til Qeqqata Kommunia, 2017*
- MIO (2016a): *Børnetalsmandens rejserapport fra Kommune Kujalleq, 2016.*
- MIO (2016b): *Parallel rapport til FN's komité for Barnets Rettigheder.*
- MIO (2016c): *Pas på mig. Børnetalsmandens høring af børn og voksne borgere om børns vilkår i Tasiilaq – set i forhold til børns rettigheder.*
- MIO (2015): *Børnetalsmandens besøg i Uummannaqs og Upernaviks bygder.*
- MIO (2015): *Lad os styrke børns rettigheder sammen.*
- MIO (2014a): *Fra lov til praksis – en undersøgelse af vilkårene for det sociale arbejde med børn.*
- MIO (2014b): *MIO's viden om børn og unge. Rapporter og undersøgelser 2004-2016.*
- MIO (2013): *Et menneske er et menneske, lige meget hvor lille det er.*
- Morris, Kristine (2007): (A Literature Review) Re-examining issues behind the loss of family and cultural and the impact on Aboriginal youth suicide. *First peoples child & Family Review*, vol. 3 (1), 133-142.
- Moltke, I.; Fumagalli, M.; Korneliussen, T.; Crawford, J.; Bjerregaard, P.; Jørgensen, M.; Grarup, N.; Gulløv, H.C.; Linneberg, A.; Pedersen O.; Hansen T.; Nielsen, R.; Albrechtsen, A. (2015): Uncovering the Genetic History of the present-Day Greenlandic Population. *The American Journal of Human Genetics* 96, 54-69, January 8, 2015.
- Naalakkersuisoq for Familie, Kultur, Kirke og Ligestilling.
Svar på §37 spørgsmål nr. 2011-207 vedr. døgninstitutioner for børn og unge (9. november 2011)
- Naalakkersuisoq for Familie, Kultur, Kirke og Ligestilling. *Svar på § 37 spørgsmål nr. 233 vedr. anbringelser uden for hjemmet* (21. september 2015.)
- Naalakkersuisoq for Familie, Ligestilling og Sociale Anliggender. *Svar på §37 spørgsmål nr. 2015-005 vedr. anbragte børn og unge* (27. januar 2015).
- Naalakkersuisoq for Familie, Ligestilling og Sociale Anliggender. *Svar på § 37 spørgsmål nr. 228 om antal uddannede pædagoger i Selvstyreejede døgninstitutioner* (25. oktober 2017).
- Newman, E. (2011): Challenges of identity for Māori adoptees. *Australien Journal of Adoption*, 3(2).
- Niclasen V. Birgit (red.) (2015): *Trivsel og sundhed blandt folkeskoleelever i Grønland – resultater fra skolebørnsundersøgelsen HBSC Greenland i 2014. Statens Institut for Folkesundhed.*
- Nielsen, S. Helle (2008): *Indsats og virkning på døgninstitutioner for børn og unge – et litteraturreview.* Århus: Danmarks pædagogiske Universitets Forlag.
- Nielsen, M. Anne & Berliner, Peter (2013): *Sociale læringsteorier – indledning.*

- Psyke & Logos*, 2013, 34, 5-8.
- Nielsen, F. Carsten (2017): Det almene myndighedsbegreb. *Tidsskrift. Forskning i pædagogers profession og uddannelse*. vol. 1. no.2. 2017.
- Nielsen J.C. Ry; Repstad, Pål (1993): Fra nærhet til distanse – og tilbake igjen. I: Nielsen J.C. Ry (1993): *Anderledes tanker om livet i organisationer*. Frederiksberg: Frederiksberg Bogtrykkeri.
- Nørgaard, Britta (2005): Axel Honneth og en teori om anerkendelse. *Tidsskrift for Socialpædagogik* nr. 16, 2005.
- Paarisa (2010): *Dukkeprojekt, projektbeskrivelse*. Paarisa, Departementer for Sundhed og Departementet for Sociale Anliggender
- Pedersen, J.M. Niels; Kollin, S. Marianne; Jordan L.T. Anne; Flarup, H. Lasse (2016): *Inkorporering af FN's børnekonvention i Grønland*. KORA. Det Nationale Institut for Kommuner og Regioners Analyse og Forskning.
- Oates, Fiona (2020): Barriers and solutions: Australian Indigenous practitioners on addressing disproportionate representation of Indigenous Australian children known to statutory child protection. *AlterNative*, vol 16(3) p. 171-179.
- Oldendow, Knud (1930): *Socialforsorg i Grønland*. Særtryk af det Grønlandske Selskabs Aars-skrift 1930. Det Hoffenbergske Etablissement
- Oldendow, Knud (1936): Træk af Grønlands politiske historie. Grønlændernes egne samfundsorganer. København: G.E.C Gads Forlag.
- Olesen, G. Søren (2014): *Pædagogik, en grundbog*. Ilulissat: Socialpædagogisk Seminarium, SPS.
- Olsen, B. Poul og Pedersen, Kaare (2018): *Problemorienteret projektarbejde*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Olsen, F. Rikke & Lausen, Mette (2017): *Anbragte unges udsathed*. SFI – Det nationale forskningscenter for velfærd.
- Olsen, R. Ivalo (2001): *Børns opvækstvilkår i Grønland i et etnografisk – sociohistorisk Perspektiv*. Hovedfagsspeciale ved Institut for kultur- og samfundshistorie. Ilisimatusarfik.
- Opgørelser fra Grønlands Statistik (1997:5): Befolkningens bevægelser 1996.
- Opgørelse fra Grønlands Statistik (1998:3): Befolkningens bevægelser 1997.
- Pedersen, N.J.M., Kollin, M.S., Jordan A.L.T., Flarup, L.H. (2016): *Inkorporering af FN's børnekonvention i Grønland – En analyse af økonomiske og administrative aspekter gennem sammenligning med Norge*. København: Kora.
- Pedersen, P. Cecilia & Bjerregaard, Peter (2012): *Det svære ungdomsliv. Unges trivsel i Grønland 2011*. Statens Institut for folkesundhed. Syddansk Universitet.
- Platon (2007): *Staten*. København: Museum Tusculanums Forlag.
- Poppel, Birger (2010): Some data sources on people, peoples, communities, regions

- and human activities in Greenland. I: *Winther, Gorm (ed): The Political Economy of Northern Regional Development*. Vol. 1. TemaNord 2010:521. Nordic Council of Ministers (s. 287– 3209)
- Prieur, Annick (2002): At sætte sig i en andens sted. I: Jacobsen, H. Michael; Kristiansen, Søren; Prieur, Annick (red.) (2002): *Liv, fortælling, tekst*. Aalborg: Aalborg universitetsforlag
- Paahus, M. (1988): Livsverdenens ubestemmelighedskarakter. *Philosophia*, 17, 1-2, (s.13-25).
- Radke, Amelia & Douglas, Heather (2020): Indigenous Australians, Specialist Courts, and The Intergenerational Impacts of Child Removal in The Criminal Justice System. *International Journal of Children's rights* 28, 378-400.
- Ragin, C. Charles & Becker, S. Howard (1992): *What is a case?* Cambridge: Cambridge University Press.
- Raman, S.; Ruston, S.; Irwin, S.; Tran, P.; Hotton, P.; Thorne, S. (2017): Taking culture seriously: Can we improve the developmental health and well-being of Australian Aboriginal children in out-of-home care? *Child: Care, Health and Development*. Vol. 43(6). P. 899-905.
- Rambøll (2018): *Anbragte børn og unges trivsel 2018*. Rambøll Management Consulting
- Rasmussen, Kim (2007): Sosiologens fotografiske feltnoter. Et bidrag til «Thick description»? *Sociologi i dag*, årgang 37, nr. 1/2007 (s. 13-32).
- Rasmussen, Torben H. (1996): *Kroppens filosof, Maurice Merleau-Ponty*. Brøndby: Semi-forlaget.
- Rasmussen, M. Bo; Søbjerg M. Lene; Jæger, J. Sabina; Rasmussen, K. Mette (2020): Netværksanbringelser – et uforløst potentiale. *Udenfor Nummer* 20, 2020.
- Rasmussen, M. Bo & Sandgaard, Anne-Mette (2019): *Familierådslagning i Esbjerg Kommune*. Forskningsprojektet Børnefokus, barnets perspektiv og børneperspektiver i Familierådslagning. UC Syd & Esbjerg kommune.
- Rasmussen, M. Bo & Hansen H. Thomas (2002): *En beslutningsmodel med meget mere* Evalueret af det danske forsøg med Familierådslagning. Aabenraa: UFC Børn og Familier.
- Reid, Alan; Jensen B. Bjarne; Nikel, Jutte; Simvoska, Venka (2007): *Participation and Learning*. Dordrecht: Springer.
- Reisch, Michael (red.) (2014): *The Routledge international Handbook of Social Justice*. London: Routledge.
- Rasmussen, Nell (Red.) (2013): *Menneskerettigheder i Socialt arbejde*. København: Nyt Juridisk Forlag.
- Rimpler E.; Striib, M.; Christensen G.; Andersen B. (2019): Uligeløn er et grimt levn fra

- fortiden. Bragt i *Jyllands-Posten* d. 8. marts 2019.
- Ringsmose, Charlotte (2012): Udsatte børn har mindre hjerne. *16 Asterix*, marts 2012.
- Rousseau, Jean-Jacques (2015): *Emilie eller om opdragelsen*. København: Gyldendal. (2. forkortede) udgave, 6. oplag).
- SBI (2013): *Hjemløshed i Grønland*. SBI 2013:13, Statens Byggeforskningsinstitut, Aalborg Universitet.
- Schiermacher, Mille (2020): *Fra Grønland til gaden. En undersøgelse om migration mellem Grønland og Danmark*. Kofoeds skole.
- Schiermer, Bjørn (red.) (2013): *Fænomenologi. Teori og metoder*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Schleicher, B. Anette og Søren (2017): *Relationsskabelse*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Shmerling, Eli; Creati, Mick; Belfrage, Mary; Hedges, Susan (2020): The health needs of Aboriginal and Torres Strait Islander children in out-of-home care. *Journal of Paediatrics and Child Health* 56. p. 384-388.
- Skatte- og Velfærdskommissionen (2011): *Børn og unge, baggrundsrapport*.
- Skytte, Marianne (2016): *Etniske minoritets familier og socialt arbejde*. Hans Reitzels Forlag. 4. udgave, 1. oplag.
- Social- og indenrigsministeriet (2016): *Danmarks femte periodiske rapport under FN's børnekonvention (2016)*
- Socialstyrelsen (2019): *Døgninstitutionerne. Analyserapport 2019*.
- Socialstyrelsen (2018a): *Familierådslagning - En vejledning til fagfolk om Familierådslagning som en arbejdsmetode*.
- Socialstyrelsen (2018b): *Døgninstitutionerne for børn og unge. Spørgeskema undersøgelse, Appendiks 1*.
- Socialstyrelsen (2018c): *Døgninstitutionerne for børn og unge. Kommune perspektiver. Spørgeskemaundersøgelse, Appendiks 2*.
- Socialstyrelsen (2017): *Initiativ om understøttelse af det grønlandske selvstyre på området for socialt udsatte børn og unge i Grønland*.
- Sundhedsstyrelsen (2007): *Langvarig stress. Aktuell viden og forslag til stressforebyggelse. Rådgivning til almen praksis*. Center for Forebyggelse.
- Stake, E. Robert (1995): *The Art of Case Study Research*. London: Sage Publications.
- Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd (2002): *Vejledende Retningslinjer for Forskningsetik i Samfundsvidenskaberne*.
- Steenholdt, Naja Carina (2019): Livsformer og livskvalitet i Grønland: Et indblik i sammenhængen og den potentielle udvikling. *Politik*, nummer 1. Årgang 22.
- Selvstyrets bekendtgørelse nr. 16 af 8. november 2017 om støtte til børn.
- Selvstyrets bekendtgørelse nr. 19 af 24. november 2017 om oprettelse og drift af

- døgninstitutioner for børn.*
- Selvstyrets bekendtgørelse nr. 1 af 25. januar 2019 om oprettelse og drift af *døgninstitutioner for børn.*
- Stisen, Mary & Larsen, G. Christian (2017): *Grønlandsk social-, familie og forvaltningsret m.v.* Århus: Historia.
- Stockholm, Anja (2006): *Anbragte børn mellem kammerater og pædagoger. En antropologisk analyse af socialitet og identitetsdannelse på døgninstitution.* Institut for Antropologi, Arkæologi og Lingvistik, Humanistisk Fakultet, Aarhus Universitet.
- Strand, Casper (2005): *Red Barnets historie – En fortælling om 60 års udvikling og arbejde.* København: Red Barnet
- Studieordning, Professionsrettet Bacheloruddannelse til Socialpædagog (2018) PI/SPS
- Smith, T. Linda (2012): *Decolonizing Methodologies. Research and indigenous Peoples.* Zed Books Ltd. (Second edition).
- Smith, W. David (2007): *Husserl.* London: Routledge. Kap. 2, s. 42 – 67.
- Szulevicz, Thomas (2015): Deltagerobservation. I: Brinkmann, Svend & Tanggaard, Lene (red) (2015). *Kvalitative metoder.* Hans Reitzels Forlag (2. udgave, 2. oplag).
- Szulevicz, Thomas & Nielsen, Klaus (2010): Den topografiske vending og læring i praksis. Tidsskriftet Slagmark, nr. 57.
- Søndergaard, Dorte M. (red.) (2007): *Feministiske tænkere. En tekstsamling.* København: Hans Reitzels Forlag.
- Tessier, G. Nicholas; O'Higgins, Aoife; Flynn, J. Robert (2017): Neglect, Educational Success, and Young People in Out-of-home Care: Cross-Sectional and Longitudinal Analyses. *Child Abuse & Neglect.* vol. 75 115-129.
- Testa, Mark; Woodruff, Kristen; Bess, Roseana; Milner, Jerry; Woolverton, Maria (2019): Every Child Deserves a Permanent Home: The Permanency innovations Initiative. *The future of Children.* Vol 29 (1) 145-162.
- Thiesen, Helene (2011): *For flid og god opførsel.* Nuuk: Milik publishing.
- Thisted, Kristen (red) (2015): *Grønlandsforskning.* København: Det grønlandske Selskab.
- Thomas, Nigel P. (2007): Towards a Theory of Children's Participation. *International Journal of Children's Rights* 15, p. 199-218.
- Tilbury, Clare (2009): The over-representation of indigenous children in the Australian child welfare system. *International Journal of Social Welfare.* Vol. 18(1).
- Tilsynsrapport* (2.juni 2017), vedr.: forvaltning af de sociale regelsæt inden for børneområdet i Kommuneqarfik Sermersooq (Ittoqqortoormiit, Paamiut & Nuuk). Departementet for Sociale Anliggender, Familie, Ligestilling og Justitsvæsen.
- Tilsynsrapport* (november 2018): Kaassassuk. Departementet for Sociale Anliggender og

- Justits væsen
- Tilsynsrapport* (november 2018): Meeqqat Angerlarsimaffiat Uummannaq. Departement for Sociale Anliggender og Justits væsen
- Tilsynsrapport* (oktober 2018): Sikkerneq i Nuuk. Departement for Sociale Anliggender og Justitsvæsen
- Tilsynsrapport* (februar 2018): Puillasoq. Departement for Sociale Anliggender og Justitsvæsen
- Tilsynsrapport* (februar 2019): Tupaarnaq i Nuuk. Departement for Sociale Anliggender og Justitsvæsen
- Tilsynsrapport* (oktober og november 2018): Pitu i Nuuk, Kapisillit og satelitafdeling i Tasiilaq. Departement for Sociale Anliggender og Justitsvæsen
- Tilsynsrapport* (februar 2018): Isikkivik. Departement for Sociale Anliggender og Justits væsen
- Tilsynsrapport* (januar 2018): Prinsesse Margrethes Børnehjem. Departement for Sociale Anliggender og Justitsvæsen
- Tilsynsrapport* (februar 2018): Pilutaq. Departement for Sociale Anliggender og Justits væsen
- Tjørnhøj-Thomsen, Tine (2004): Slægtskab I: Hastrup, Kirsten (red.) (2004): *Viden om verden*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Thyssen, Ole (2012): *Det filosofiske blik*. kap. 19 - 21 om Kant; Kap. 22 om Rousseau; Kap. 28 om Husserl; kap. 29 om Heidegger. København: Informations Forlag.
- Tritter, Jonathan Q.; McCallum, Alison (2006): The snakes and ladders of user involvement: Moving beyond Arnstein. *Health Policy* 76 (2006) p. 156–168.
- Tróndheim, Gitte (2010): *Slægtskab og køn i grønlandske bysamfund – følelser af forbundenhed*. Ph.d.-afhandling, Ilisimatusarfik, Nuuk.
- Ung mellem anbringelse og eget hjem. Udfordringer og potentiale*. SUS & Bikubefonden 2019.
- Zahavi, Dan (2018): *Fænomenologi*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Øgendahl, Claus (2000): *Socialpædagogernes historie*. Kerteminde Tryk A/S.
- Vallgård, Karen (2018): Forbudte, farlige og frastødende følelser. *TEMP – Tidsskriftet for historie*, 8 (16) s. 5-15.
- Vallegårda, Karen (2015): Affekt, følelser og rum – historiefaglige perspektiver. *TEMP – Tidsskriftet for historie*, 5 (10) s. 175-183.
- Velfærdspolitisk Analyse (2020): *Hvordan klarer anbragte sig som unge voksne?* Social og Indenrigsministeriet. Ph.D. dissertation at Faculty of Social Sciences, University of Oslo, 2013.
- Vis, Svein A. & Thomas, Nigel P. (2009): Beyond talking – children’s participation in

- Norwegian care and protection cases. *European Journal of Social Work*, 12:2, p. 155-168.
- Warming, Hanne & Christensen, Michael (2016): *Tillid i social og pædagogiske arbejde med børn og unge*. København: Akademisk forlag.
- Warming, Hanne (2005): *Har andre plejebørn det som mig?* Frederiksberg: Forlaget Frydenlund.
- Waite, Douglas; Greiner, V. Mary; Laris, Zach (2018): Putting Families First: How the Opioid Epidemic is Affecting Children and Families, and the Child Welfare Policy Options to Address It. *Journal of Applied Research on Children: Informing Policy for Children at Risk*. Vol. 9(1) Article 4.
- White, Alana (2015): Indigenous Perspectives on Formal Schooling. *Journal of Graduate Studies in Education*, Vol. 7(1).
- White, Michael (2006): *Narrativ teori*. København: Hans Reitzel Forlag.
- Willig, Rasmus (red.) (2003): Indledning. I: Honneth, Axel: *Behovet for anerkendelse. En tekstsamling*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Winthereik, Brit R. (2015): Den ontologiske Vending i Antropologi og Science and Technology Studies. *Encounters. Research papers from DASTS*. Vol. 07, Number 2.
- Winther-Jensen, Thyge (2019): Teoretisk pædagogik. Egenart og oprindelse. *Studier i Pædagogisk Filosofi*, 8, Nr. 2. s. 2-19.
- Årsberetning udarbejdet af Ministeriet for Grønland (1980): *Sociale institutioner i Grønland* 31. december 1980.

Internethenvisninger

- Becraft, Andrew, Commissioner of Children. Radiointerview: <http://kortlink.dk/27q6p>
Siden er hentet 22. januar 2020.
- Breum, Martin: "Satspuljeforlig varsler skelsættende politisk nybrud i riges fællesskabet": <http://kortlink.dk/24x3q>
Siden er hentet 25. november 2019
- Dansk Folkepartis principprogram 1997: <http://kortlink.dk/24vqn>
Siden er hentet 14. december 2019
- Debatindlæg af Anne-Dorthe Hestbæk i Altinget: <https://lk.dk/7c35qg>
Siden er hentet 21. januar 2021
- Dokumentar om Maori besættelse af forfædrenes jord: <http://kortlink.dk/27q6q>
Siden er hentet 1. februar 2020
- Dokumentar om tvangsfjernelse af maori børn: <http://kortlink.dk/24w5m>
Siden er hentet 23. januar 2020
- Familierådslagning: <http://kortlink.dk/socialstyrelsen/24w5h>

Siden er hentet 21. januar 2020
 FN's Konvention om Barnets rettigheder: <http://kortlink.dk/24w5k>
 Siden er hentet 12. februar 2020
 FN's menneskeretserklæring: <http://kortlink.dk/menneskeret/24asf>
 Siden er hentet 12. februar 2020
 FN's regionale informationskontor for Vesteuropa: <http://kortlink.dk/2a33n>
 Finanslov for 2020: <http://kortlink.dk/27q7g>
 Siden er sidst hentet 8. januar 2021
 Finansloven for Grønland 2018: <http://kortlink.dk/naalakkersuisut/27n6e>
 Siden er sidst hentet 20. marts 2020
 Finanslov for 2003: <http://kortlink.dk/27q7k>
 Siden er sidst hentet 20. marts 2020
 Foreningen Bedre Børneliv: www.mibb.gl
 Siden er sidst hentet 12. december 2019
 Grønlands Børnerettighedsinstitution: www.mio.gl
 Siden er sidst hentet 5. marts 2020
 Grønlands regeringshjemmeside: <https://naalakkersuisut.gl/da>
 Kandidatuddannelser på AU: <http://kandidat.au.dk/paedagogiskfilosofi/>
 Siden er hentet den 16. april 2019
 Karl Hårbøl, Jørgen Schack og Henning Spang-Hanssen (red.) (1999): "Traduttore, Traditore" Dansk Fremmedordbog. Gyldendal: <http://kortlink.dk/u9tf>
 Siden er hentet 13. juni 2018
 Ilisimatusarfik: www.uni.gl
 Maori/engelsk ordbog: <http://kortlink.dk/maoridictionary/24k3e>
 Moderniseringsstyrelsen, om satspuljen: <http://kortlink.dk/27n8m>
 Siden er hentet 19. februar 2020
 MIPI, tidligere videnscenter om børn og unge: <https://www.mipi.gl/da>
 Siden er sidst hentet 10. februar 2020
 Nordic statistics: <https://www.norden.org/en/statistics>
 Siden er hentet 7. marts 2018
 New Zealand Government: <https://www.govt.nz/>
 Siden er sidst hentet 16. april 2020
 Overenskomst AK: <http://kortlink.dk/27q78>
 Overenskomst NPK: <http://kortlink.dk/27q7b>
 Overenskomst IMAK: <http://kortlink.dk/27q7d>
 Oqaasileriffik (Grønlands Sprogsekretariat): <http://kortlink.dk/2559w>
 Siden er hentet 15. december 2019
 Selvstyrekommisionen: <http://kortlink.dk/naalakkersuisut/2559v>

Siden er hentet 21. februar 2020
Sermitsiaq 2020, "pædagogernes løn skraber bunden": <http://kortlink.dk/27n8n>
Siden er hentet 26. april 2020
Sermitsiaq 2018, "Mangel på pædagoger er kritisk og utrygt": <http://kortlink.dk/2646e>
Siden hentet 26. april 2020
Sermitsiaq 2017, "Alarmerende mangel på pædagoger": <http://kortlink.dk/2646f>
Siden er hentet 26. april 2020
Sermitsiaq, 2011 "Vold ombord på Tûgdlik": <https://sermitsiaq.ag/node/100869>
Siden er hentet 3. august 2020
SL-lønstatistik: <https://sl.dk/faa-svar/loen/loen-til-nyuddannede-paedagoger>
Siden er hentet 26. april 2020.
"Village-projekt" Stand for Children: <https://www.standforchildren.org.nz/>
Siden er sidst hentet 16. april 2020
Stanford Encyclopedia of Philosophy: <https://plato.stanford.edu/>
Siden er hentet 12. februar 2020
The Ethics Guidebook: <http://www.ethicsguidebook.ox.ac.uk>
Siden er hentet 25. januar 2020
Unicef: <http://kortlink.dk/27n8h>
Siden er hentet 17. juli. 2020
Varming, Ole: <http://denstoredanske.dk/index.php?sideId=135700>
Siden er hentet 16. april 2020 fra Den Store Danske, Gyldendal
Videnscenteret MIPI: <https://www.mipi.gl/da/Om-MIPI>
Siden er sidst hentet 5. marts 2020
Winther-Jensen, Thyge: <http://kortlink.dk/26467>
Siden er hentet 19. maj 2020 fra Den Store Danske, Gyldendal.

Oversigt over Illustrationer

Illustration 1: Kort over Grønlands døgninstitutioner for børn.
Illustration 2: Korsang.
Illustration 3: Alene.
Illustration 4: Helle.
Illustration 5: Cedrik fortæller.
Illustration 6: Stille gråd.
Illustration 7: Heino.
Illustration 8: Jakobines ønsker.
Illustration 9: Ønskedrømmen.
Illustration 10: Samtale med tidligere anbragt.
Illustration 11: Sofia.

Oversigt over figurer

Figur 1 & 2: Anbragt børn i Grønland fra 1992 til 2014.

Figur 3 & 4: Udviklingen af antal børn & udviklingen af antal institutionspladser.

Figur 5: Seminar om børn og unge, 1996.

Figur 6: Lønsammenligning for mellemlange videregående uddannelser.

Figur 7: Oversigt over medvirkende institutioner og samtaler med børn.

Figur 8 & 9: Fordeling af børnenes alder og hvor mange anbringelsessteder de har boet på.

Figur 10: Oversigt over institutionerne, samt hvilke der har medvirket i undersøgelsen.

Figur 11: Grafisk oversigt over det samlede antal interview.

Figur 12: Progression i afhandlingen.

Figur 13: Kodeord fra Nvivo, vist i forhold til hvor ofte de forekommer i samtalerne.

Figur 14: Den hermeneutiske cirkel.

Figur 15: Veen-diagram af de tre pér.

Figur 16: Forskellige positioner.

Figur 17: Oversigt over anerkendelsenssfærerne og krænkelsesformer

Figur 18: Veen-diagram af Honneths model for anerkendelse.

Figur 19: Eight rungs on a ladder of citizen participation.

Figur 20: Ladder of participation.

Figur 21: Oversigt over samtaler med tidligere anbragte.

Figur 22: Oversigt over samtaler med familie.

Bilagsliste

Bilag 1: Søgeord til litteratur review.

Bilag 2: Spørgeguide til børn og forstandere.

Bilag 3: Samtykkeerklæring til værger.

Bilag 4: Samtykkeerklæring til børn.

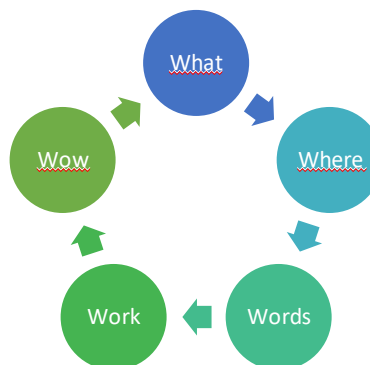
Bilag 5: Godkendelse fra det Videnskabetiske udvalg.

Bilag 1. Søgestrategi

Skemaet er udarbejdet af biblioteket på Aalborg Universitet.

WHAT:

Betydningen af anbringelse på døgninstitutioner for børn og unge i Grønland

WHERE:

Databaseværter	EbscoHost ProQuest
Databaser der dækker emnemæssigt bredt	Academic Search Premier (EbscoHost) Scopus Web of Science
Danske søgekilder	scholar.google.dk Primo www.aub.aau.dk Infomedia (få adgang via Primo) Den danske forskningsdatabase www.forskningsdatabasen.dk

WORD:

Blok 1 Døgninstitution	Blok 2 børn og unge	Blok 3 Grønland
"Child* home" OR "Foster care" OR "Forster home" OR placement OR "children placed in care" OR "in out-of-home care" OR "24-hour care centre" OR "residential institution" OR "residential home" OR orphanage. Tilføjes den 28.maj:	children OR teenagers OR "young adults" OR "young people" OR adolescence OR youth	Greenland OR Nu- navut

OR Pedagogy OR pedagogue OR socialworker		
PÅ DANSK Børnehjem OR anbringelse OR "socialt arbejde" OR døgninstitution OR opholdssted OR pædagogik OR pædagog OR socialrådgiver	PÅ DANSK Børn OR unge OR teenagere	PÅ DANSK Grønland OR Nunavut

WORK:

Søgestreng: emneord OR Emneord OR emneord AND Emneord OR emneord

WOW:

Dato: 23/5 2018

Ændring	Database	Søgning	Resultat
	Scopus	children OR teenagers OR "young adults" OR "young people" AND greenland OR nunavut	732 Social science: 100 15 relevante
		children OR teenagers OR "young adults" OR "young people" OR adolescence OR youth nunavut OR greenland Tilføjer adolescence OR youth I blok 2	767 Social science 160
		children OR teenagers OR "young adults" OR "young people" OR adolescence OR youth AND nunavut OR greenland AND "Child* home" OR "Foster care" OR "Forster home" OR placement OR "children placed in care" OR "in out-of-home care" OR "24-hour care centre" OR "residential institution" OR "residential home" OR orphanage Tilføjer blok 2	7 1 relevant
Skifte til database: Proquest	ProQuest	children OR teenagers OR "young adults" OR "young people" OR adolescence OR youth AND Greenland OR	Anywhere: 8.148 Ex. Fulltext. 26

		nunavut AND "Child* home" OR "Foster care" OR "Forster home" OR placement OR "children placed in care" OR "in out-of-home care" OR "24-hour care centre" OR "residential institution" OR "residential home" OR orphanage	
28. maj 2018			
	Scopus	Blok 1,2 og 3 AND Pedagogy OR pedagogue OR socialworker	0
		Pedagogy OR pedagogue OR social-worker Tilføjer fra blok 1	5 0 relevante
	ProQuest	children OR teenagers OR "young adults" OR "young people" OR adolescence OR youth AND Greenland OR nunavut AND "Child* home" OR "Foster care" OR "Forster home" OR placement OR "children placed in care" OR "in out-of-home care" OR "24-hour care centre" OR "residential institution" OR "residential home" OR orphanage	Ex. Fulltext 4 4 relevante
		Pedagogy OR pedagogue OR social-worker Tilføjer fra blok 1	Anywhere 0
	Academic Search Premier	Hele blok 1, 2 og 3	All Text 1083 Optional 5 Abstract or Author supplied 3
		Hele blok 1 og 2 AND Greenland	All text 844 Abstract or Author supplied 1
	Web of Science	Hele blok1, 3 og 3	0 Uden Greenland OR Nunavut 7.043

	Google Scholar	Børnehjem Grønland	129
		Anbragt børn unge Grønland	1050
		Anbringelse Grønland	1600
		Socialt arbejde Grønland	2500
		døgninstitution Grønland	55
		Opholdssted Grønland	415
		Pædagogik Grønland	1060
		Pædagog Grønland	1030
		Socialrådgiver Grønland	178
		Børn Grønland	6210
		Unge Grønland	9670
		Teenager Grønland	682
	Infomedia	Blok 1 og 2 på dansk AND Grønland	Midst ét ord og hele artiklen: 360 Mindst ét ord og artikelbegyndelse: 5
29. maj 2018	Forskningsdatabasen.dk	Blok 1, dansk	7687 Videnskabelige 5093 Humaniora: 2538 Dansk 1887 Engelsk 536
		Blok 1, dansk AND Grønland	0
		Blok 1, engelsk	947
		Blok 1, engelsk AND Greenland	0

Bilag 2. Spørgeguide til børn og forstandere.

Semistruktureret **spørgeguide** til interview med børn

Selve interviewet tager form som en samtale, og der kan derfor afviges lidt fra nedenstående.

Først en præsentation af alle i rummet og hvorfor vi er her.

Interviewet er anonymt, det betyder at der er ikke nogen der får at vide hvad du har sagt eller hvor du bor. Er det ok, at jeg optager mens vi taler?

Om dig

- Hvor gammel er du?
- Hvor kommer du fra
- Hvor længe har du boet her
- Hvor gammel var du, da du kom her
- Har du boet andre steder
 - Hvor mange
- Hvor gammel var du, første gang du blev anbragt
- Hvorfor blev du anbragt
- Har du det godt fysisk
- Har du søskende
 - Er de anbragt

Hvordan er det at bo her på børnehjemmet

- Kan du lide at bo her
- Synes du at børnehjemmet virker som et hjem
- Føler du dig hjemme her
- Hvad er et hjem for dig
- Ville du hellere bo hos dine forældre, eller et andet sted
- Er der noget der er bedre ved at bo her, end hjemme hos dine forældre
- Hvad synes dine forældre om at du bor her
- Har du kontakt til dine forældre
- Har du kontakt til dine søskende
- Hvad synes du om at komme i fjorden og på hyttetur?
- Hvordan har du det med de andre børn her
- Hvordan har du det med de voksne her
- Har du enkelt værelse, eller deler du værelse
- Hvordan er fællesrummene – stue, køkken mm
- Ville du ønske her var andre, eller flere, ting

Hvordan går det i skolen

- Har du venner på skolen
- Føler du at der er nogen der mobber dig
- Siger dine klassekammerater noget til, at du bor på børnehjem
- Hvordan har du det med lærerne
- Siger dine lærere noget til, at du bor på børnehjem
- Hvordan går det med at følge med i timerne
 - Er det let eller svært
- Har du et ynglingsfag
- Pjækker du nogle gange
- Hjælper de voksne dig med at komme i skole
- Hjælper de voksne dig med lektierne

Fritid

- Har du prøvet at ryge hash
- Går du til noget
- Vil du gerne gå til noget (andet)
- Hjælper de voksne med at du kan komme afsted til hobbyer

Ønsker for fremtiden

- Vil du gerne have en uddannelse
- Vil du gerne bo sammen med en kæreste når du bliver voksen
- Vil du gerne have børn
- Vil du have noget imod at dine egne børn kommer på børnehjem
- Hvad tror du der var sket, hvis du ikke var blevet anbragt her

Er der andet du gerne vil tale om eller fortælle andre børn, voksne eller sagsbehandlere om det at bo på børnehjem?

Tusinde tak for din tid☺

Hvis du kommer i tanke om noget efterfølgende, eller har spørgsmål, er du velkommen til at skrive til mig på boje@uni.gl

Semistruktureret spørgeguide til forstanderne

Selve interviewet tager form som en samtale, og der kan derfor afviges lidt fra nedenstående struktur.

Interviewet bliver optaget, men du kan være anonym hvis du ønsker det.

Forstanderen

- Alder
- Uddannelsesbaggrund
- Hvor længe har du været forstander her
- Har du været forstander andre steder

Personalet og pædagogikken

- Hvor mange år har her været børnehjem
- Hvor mange ansatte er her
- Hvad er deres uddannelsesbaggrund
- Hvordan vil du beskrive jeres pædagogik
 - Har pædagogikken ændret sig i den tid du har været her
- Er jeres børnehjem anderledes end de andre børnehjem i Grønland
- Har I efterværn

De fysiske rammer

- Hvor mange børn er her plads til
- Har børnene enkeltværelser eller bor de sammen
- Hvilke aktiviteter kan børnene deltage i her på stedet
- Er det aktiviteter uden for børnehjemmet

Børnene

- Hvordan er jeres målgruppe
- Hvorfor lige denne målgruppe
 - Har målgruppen ændret sig i den tid du har været her
- Hvordan er jeres samarbejde med børnenes familier
- Hjælper I børnene med at holde kontakten med deres familie – hvordan
- Hjælper I børnene til at finde arbejde, hvis de ikke går i skole

Samarbejde

- Hvordan oplever du samarbejdet med kommunerne og sagsbehandlerne
- Hvordan oplever du samarbejdet med socialstyrelsen og døgninstitutionsafdelingen
- Hvordan oplever du samarbejdet med socialtilsynet
- Hvordan oplever du samarbejdet med den lokale skole

- Gør I noget særligt herfra, for at få børnene i skole
- Holder I nogle gange børnene hjemme fra skole
 - Fx for at tage i fjorden, eller andet

Samfundsforhold

- Ved du hvor mange børnehjem der er i Grønland
 - Synes du det er et passende antal
- Synes du der fra politisk side bliver gjort nok for udsatte børn og unge
- Er der noget særligt du godt kunne tænke dig på anbringelsesområdet
- Hvor ser du anbringelsesområdet er på vej hen, de næste 5-10 år

Afrunding

- Er der noget jeg har glemt at spørge om
- Er der noget du gerne vil uddybe

Tusinde tak for din tid. Hvis du kommer i tanke om noget efterfølgende, eller har spørgsmål, er du velkommen til at skrive til mig på boje@uni.gl

Bilag 3. Samtykke fra forældre

Ilisimatusarfik Grønlands Universitet University of Greenland

april 2018

Tilladelse til mit barns deltagelse i ph.d.-projektet "Betydningen af anbringelser på døgninstitutioner"

Denne tilladelse kan kun bruges til dette ph.d.-projekt og i formidlingen af projektet. Alle interview med børn under 18 år er anonyme, og alle interview med personer over 18 år er som udgangspunkt ligeledes anonyme, medmindre der foreligger en særlig aftale.

Barnets navn: _____

Sæt kryds

	JA	Nej
Må interviewes (Hvor barnet sidder sammen med en voksen, der optager samtalen eller skriver ned)		
Må interviewes i spørgeskema (Hvor barnet selv svarer på computer eller papir)		
Må være med i gruppe interview (sammen med andre børn og evt. voksne)		
Må være med på billeder der offentliggøres (fx på et gruppebillede eller et billede af et eller flere børn)		

Forældremyndighedsindehaver: _____ Dato: _____

Inussiarnersumik inuulluaqqusilluga Med venlig hilsen Best regards

Bonnie Jensen

Ph.d.-Studerende

Institut for sociale forhold, økonomi og journalistik

Tlf: +299 228971- Tlf: +45 3070 7871

e-mail: boje@uni.gl

Ph.d.

Jeg har været så heldig at få lov til at lave en ph.d.⁶¹ på Ilisimatusarfik, for at forske i betydningen af anbringelser på døgninstitutioner i Grønland. Projektet skal forske i, og skabe viden om, grønlandske forhold på døgnanbringelsesområdet, på grønlandske forskningsvilkår. Formålet med ph.d.-en er at undersøge, hvilken betydning det har for børn og unge at blive anbragt, samt at afdække hvilke aspekter, der har betydning for en succesfuld døgnanbringelse. Forskningen skal bidrage til en styrkelse og udvikling af den sociale indsats på døgnanbringelsesområdet. Derfor kommer jeg til at kontakte jer løbende de næste par år, med spørgsmål og interview, og jeg håber meget at I vil bidrage til denne forskning, til gavn for hele anbringelsesområdet i Grønland.

Det er Departementet for Sociale Anliggender, Familier, Ligestilling og Justitsvæsen, der finansierer projektet.

Hovedvejleder på projektet er Peter Berliner, Professor i psykologi Institut for Samfund, Økonomi & Journalistik i afdeling for Sociale Forhold Ilisimarfik. Peter Berliner har et indgående kendskab til forskning i sociale forhold i Grønland.

Bi-vejleder er Gitte Adler Reimer, institutleder og lektor, ph.d. Institut for Kultur, Sprog & Historie i afdeling for Kultur- & Samfundshistorie Ilisimarfik. Gitte Reimer sikrer forankringen i sproget, samfundet og kulturen.

Hvis I har spørgsmål eller kommentar, vil jeg meget gerne høre fra jer på: boje@uni.gl

Med venlig hilsen
Bonnie

⁶¹ En ph.d er en forskningsuddannelse, der afsluttes med en afhandling, på 200 -300 sider. Afhandlingen skal derefter igennem et såkaldt ph.d.-forsvar, hvor forskeren skal fremlægge sine resultater og svare på spørgsmål fra en række censorer. Efter et, forhåbentligt, vellykket forsvaret er man så ph.d.

Den akademiske forankring er på Ilisimatusarfik, hvor Ph.d.-stipendiet organiseres som et tre årigt forskeruddannelsesforløb. Ph.d.-aktiviteterne tilrettelægges i forskellige faser hen over perioden, således at der skabes plads til både fordybelse, publicering samt undervisnings- og udviklingsaktiviteter. Det er fastsatte forløb med fastsat forskningstid og timeafvikling. (Kilde: www.uni.gl)

Bilag 4. Samtykke fra barnet

Ilisimatusarfik *Grønlands Universitet* **University of Greenland**

april 2018

Deltagelse i ph.d.-projektet "Betydningen af anbringelser på døgninstitutioner"

Denne tilladelse kan kun bruges til dette ph.d.-projekt og i formidlingen af projektet. Alle interview med børn under 18 år er anonyme, og alle interview med personer over 18 år er som udgangspunkt ligeledes anonyme, medmindre der foreligger en særlig aftale.

Dit fulde navn _____

	Sæt kryds	
	JA	Nej
Må interviewes (Hvor du sidder sammen med en voksen, der optager samtalen eller skriver ned)		
Må interviewes i spørgeskema (Hvor du selv svarer på computer eller papir)		
Må være med i gruppe interview (sammen med andre børn og evt. voksne)		
Må være med på billeder der offentliggøres (fx på et gruppebillede eller et billede af et eller flere børn)		

_____ Dato: _____
Underskrift

Inussiarnersumik inuulluaqqusilluga Med venlig hilsen Best regards

Bonnie Jensen
Ph.d.-Studerende
Institut for sociale forhold, økonomi og journalistik
Tlf: +299 228971- Tlf: +45 3070 7871
e-mail: boje@uni.gl

Ph.d.

Jeg har været så heldig at få lov til at lave en ph.d.⁶² på Ilisimatusarfik, for at forske i betydningen af anbringelser på døgninstitutioner i Grønland. Projektet skal forske i, og skabe viden om, grønlandske forhold på døgnanbringelsesområdet, på grønlandske forskningsvilkår. Formålet med ph.d'en er at undersøge, hvilken betydning det har for børn og unge at blive anbragt, samt at afdække hvilke aspekter, der har betydning for en succesfuld døgnanbringelse. Forskningen skal bidrage til en styrkelse og udvikling af den sociale indsats på døgnanbringelsesområdet. Derfor kommer jeg til at kontakte jer løbende de næste par år, med spørgsmål og interview, og jeg håber meget at I vil bidrage til denne forskning, til gavn for hele anbringelsesområdet i Grønland.

Det er Departementet for Sociale Anliggender, Familier, Ligestilling og Justitsvæsen, der finansierer projektet.

Hovedvejleder på projektet er Peter Berliner, Professor i psykologi Institut for Samfund, Økonomi & Journalistik i afdeling for Sociale Forhold Ilisimatusarfik. Peter Berliner har et indgående kendskab til forskning i sociale forhold i Grønland.

Bi-vejleder er Gitte Adler Reimer, institutleder og lektor, ph.d. Institut for Kultur, Sprog & Historie i afdeling for Kultur- & Samfundshistorie Ilisimatusarfik. Gitte Reimer sikrer forankringen i sproget, samfundet og kulturen.

Hvis I har spørgsmål eller kommentar, vil jeg meget gerne høre fra jer på: boje@uni.gl

Med venlig hilsen
Bonnie

⁶² En ph.d er en forskningsuddannelse, der afsluttes med en afhandling, på 200 -300 sider. Afhandlingen skal derefter igennem et såkaldt ph.d.-forsvar, hvor forskeren skal fremlægge sine resultater og svare på spørgsmål fra en række censorer. Efter et, forhåbentligt, vellykket forsvar er man så ph.d.

Den akademiske forankring er på Ilisimatusarfik, hvor Ph.d.-stipendiet organiseres som et tre årigt forskeruddannelsesforløb. Ph.d.-aktiviteterne tilrettelægges i forskellige faser hen over perioden, således at der skabes plads til både fordybelse, publicering samt undervisnings- og udviklingsaktiviteter. Det er fastsatte forløb med fastsat forskningstid og timeafvikling. (Kilde: www.uni.gl)

Bilag 5: Godkendelse fra det Videnskabsetiske udvalg.

Nunatsinni Nakorsaaneqarfik
Landslægeembedet

NAALAKKERSUISUT
GOVERNMENT OF GREENLAND

Bonnie Jensen
Kælderbergvej 30
3210 Vejby

Vedrørende godkendelse af projektet KVUG 2018-11

Den Videnskabsetiske Udvalg for Grønland har godkendt projektet: *Betydningen af anbringelser på døgninstitutioner for børn & unge i Grønland.*

Denne forskning vil åbne op for en bedre udnyttelse af de ressourcer der er i landet, samt give kommende anbragte børn og unge mulighed for en bedre anbringelse uden for hjemmet.

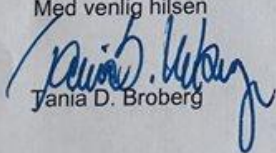
Der liggers stor vægt på det netværk hele projektet gennemføres i, at der sker etablering af samarbejde med selvstyre, kommuner og døgninstitutioner.

Vi er enig i de etiske overvejelser der beskrives i projektet, og ligger stor vægt på denne beskrivelse.

Vigtigt at den grønlandsk persondatalov overholdes og forskrifterne fra Datatilsynet følges.

Publicering, afrapportering og formidling er væsentlig del af projektet.

På vegne af Udvalget
Med venlig hilsen

Tania D. Broberg

Brevdato: 17-04-2018
Sags nr. 2018 - 8157
Dok. nr. 7707472

Postboks 120
3900 Nuuk
Tlf. (+299) 34 51 92
Fax (+299) 32 51 30
E-mail: nun@nanoq.gl
www.nanoq.gl